

VSEBINA

Astronomski in cerkveni koledar	2	Slovenska imena mesecev	119
Kalendarij	4	Vesolje nam postaja bližje	129
Diagram vremena po Herschlovem ključu za leto 1967	52	Arija iz Wagnerja (kratek roman)	139
Knjige za leto 1967	53	Sekira carja Damjana	145
Abecedni seznam godov in svetnikov	54	<i>Ljubezem (Gustav Strniša)</i>	150
O imenih in priimkih	64	Nekaj utrinkov njene duše	151
Kongresno leto socialistične zveze	78	<i>Večerna pot, Kdor Ljubi, Pred tiktaka- jočo uro, Finale</i>	151
Naše gospodarstvo po reformi	82	Zmagali so	152
Zapiski o ameriški agresiji v Vietnamu	88	Ko so bili Francozi v Brdih	154
Premislek po koncilu	103	<i>Predpustna (Mihaela Jarc)</i>	155
Dogovor med Vatikanom in Jugoslavijo	105	<i>Kras (Ivan Delpin-Smrekar)</i>	155
<i>V novo leto (Narodna)</i>	109	<i>Večer (Mihaela Jarc)</i>	155
<i>Svečnica (Janez Pucelj)</i>	109	Zajček posebne sorte	156
Napitnica prof. Jakobu Solarju	110	<i>Ob zibelki (Marija Kodrca-Sajovčeva)</i> ..	157
Preklet, kdor zaupa v človeka	111	<i>Vse mine (Vera Krajnc)</i>	157
† Nadškof Josip Srebrnič	112	Cenik knjig	160
Pred sto leti v Benečiji	113		

NAZNANILO

Družbeniki dobijo letos za udnino 17 N-din naslednje knjige:

1. Koledar za leto 1967 (160 strani),
2. Ivan Matičič: Rezinka (Slovenske večer-
nice 117. zv., 160 strani),
3. France Lipičnik: Črtice (112 strani),
4. dr. Jože Žitnik: Rak, bolezen naših dni
(256 strani),
5. dr. Janez Janžekovič: Smisel življenja
(312 strani).

Udnina je višja kot smo lani napovedali predvsem zato, ker je pri zadnjih dveh knjigah nepredvideno večje število strani. Velika škoda bi bila krajšati vsebino obeh omenjenih najboljših knjig. Lani smo udom dali v štirih knjigah 790 strani, letos pa 1000 strani v petih knjigah s slikovno prilogo v knjigi o raku. Prosimo za razumevanje!

Knjige v naknadnem naročilu stanejo 21 N-din, vezava v platno posebej 3 N-din za knjigo oziroma 15 N-din za zbirko.

Knjige za prihodnje leto:

1. Koledar za leto 1968,
2. Josip Jurčič: Deseti brat (Slovenske večer-
nice 118. zv.),
3. Kramolc-Tomc: Slovenska pesmarica,
III. del, narodne pesmi,
4. Janez Kromar: Naše strupene rastline,
5. dr. Eman Pertl: Naše življenje.

Naročnino za naslednje leto je treba obnoviti do 25. februarja 1967. Zbirka bo stala 17 N-din (naknadna naročnina 21 N-din). Za redne knjige, naročene pri poverjeniku in plačane do roka, poštnine posebej ne zaračunavamo (isto pa zaračunamo pri naročilih direktno na založbo).

Več o našem novem programu za prihodnje leto boste izvedeli iz naslednje številke »Književnega glasnika«, ki bo izšla v začetku prihodnjega leta.

O vsebini in namenu Mohorskih knjig pa berite na 53. strani tega Koledarja! Uredništvo si pridržuje pravico do spremembe napovedanega programa, če to narekujejo potrebe.

Oglejte si cenik na zadnji strani Koledarja in naročajte pri založbi ali poverjenikih dela naših klasikov in druge knjige iz naših zalog.

1832

KOLENDAR

MOHORJEVE DRUŽBE

ZA NAVADNO LETO

1967

CELJE 1966

NAVADNO LETO 1967

ima 365 dni, začne se z nedeljo in neha z nedeljo.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Sedemdesetnica 22. jan.	Angelska nedelja 3. sept.
Pepelnica 8. febr.	Rožnovenska nedelja 1. okt.
Velika noč 26. marca	Zegnanjska nedelja 15. okt., 29. okt.
Križev teden 1., 2., 3. maja	Misijonska nedelja 22. okt.
Vnebohod 4. maja	Kristus Kralj 29. okt.
Binkošti 14. maja	Zahvalna nedelja 5. nov.
Sv. Trojica 21. maja	1. adventna nedelja 3. dec.
Sv. Rešnje telo 25. maja	
Srce Jezusovo 2. junija	

Nedelj v predpustu je pet, pobinkoštnih 28.

Z zvezdico (*) zaznamovani prazniki (svečnica, oznanjenje, velikonočni in binkoštni ponedeljek, rojstvo Dev. Marije in sv. Stefan) niso več cerkveno zapovedani prazniki.

POSTI IN ZDRZKI

V vseh slovenskih škofijah imamo zdržek od mesnih jedi (mesna juha je dovoljena) vse petke v letu (znamenje †), strogi post (zdržek od mesnih jedi ter pritrgovanje v jedi, znamenje ††) na pepelnico in veliki petek.

V NAŠEM KOLEDARJU

se oziramo na svetnike vseh slovenskih škofij. Za vsak dan smo napisali najprej tiste svetnike, ki jih ta dan Cerkev časti v bogoslužju. Upoštevali smo tudi svetnike, ki jih časti ljudstvo in se jim priporoča. Novorojencem dajejo najraje imena svetnikov, ki so blizu dneva rojstva. Kadar ne najdemo primerne imena, pojdimo k dušnemu pastirju. Ta nam bo tudi povedal, kako bi se glasilo tuje ime svetnika po slovensko. V letošnjem koledarju boste našli obširen imenik svetnikov in godov.

GODOVINSKO ŠTEVILO

Zlato število	11	Nedeljska črta	A
Sončni krog	16	Rimsko število	5
Epakta	XIX	Letni vladar	Mars

Znaki za lunine spremembe

Prvi krajec	☾	Ščip (polna luna)	☽
Mlaj	☾	Zadnji krajec	☾

ZACETEK LETNIH ČASOV

Začetek pomladi: dne 21. marca ob 8. uri 37 minut; Sonce stopi v znamenje Oвна (pomladansko enakonočje).

Začetek poletja: dne 22. junija ob 3. uri 23 minut; Sonce na povratniku Raka.

Začetek jeseni: dne 23. septembra ob 18. uri 38 minut; Sonce stopi v znamenje Tehtnice (jesensko enakonočje).

Začetek zime: dne 22. decembra ob 14. uri 17 minut; Sonce na povratniku Kozoroga.

MRKI SONCA IN LUNE

V letu 1967 bosta dva Sončna in dva Lunina mrka.

1. Dne 24. aprila bo popolni Lunin mrk, katerega začetne stopnje bodo vidne z Antartike, iz Avstralije, na Tihem oceanu, iz skrajnega vzhodnega dela Azije in iz zahodnega dela Severne Amerike; končne stopnje bodo vidne z Antartike, na vzhodnem delu Indijskega oceana, iz Avstralije, vzhodnega dela Azije in na Tihem oceanu. Pri nas mrk ne bo viden.

2. Dne 9. maja bo delni sončni mrk, ki bo viden iz Severne Amerike, Arktike in severne Evrope. Pri nas mrk ne bo viden.

3. Dne 18. oktobra bo popolni Lunin mrk, katerega začetne stopnje bodo vidne na Tihem oceanu, iz skrajnega vzhodnega dela Azije, z Arktike, iz Severne in Južne Amerike; končne stopnje bodo vidne iz Avstralije, vzhodnega dela Azije, Arktike, iz zahodnega dela Severne Amerike in na Tihem oceanu. Pri nas mrk ne bo viden.

4. Dne 2. novembra bo popolni sončni mrk, ki bo viden iz južne Afrike in Antarktike. Pri nas mrk ne bo viden.

VIDNOST PREMČNIC — PLANETOV

MERKUR je na nebu vedno v bližini Sonca in se od njega lahko oddalji povprečno največ za 23° do 28°; zato ga moremo opazovati samo vzečer na zahodnem nebu po sončnem zahodu ali zjutraj na vzhodnem nebu pred sončnim vzhodom. Na večernem nebu je letos viden ob času okoli 16. II., 12. VI. in 9. X.; na jutranjem nebu je viden ob času okoli 31. III., 30. VII. in 17. XI.

Merkur sreča Venero 26. VIII., Jupitra 17. VIII., Saturna 18. IV., Urana 6. IX. in Neptuna 2. XII.

VENERA je v začetku leta Večernica. Sredi januarja zaide že zgodaj zvečer ob 18. uri. Giblje se hitro na nebu: iz ozvezdja Kozoroga preide februarja v ozvezdje Vodnarja in marca v ozvezdje Rib; zahaja sredi februarja ob 19. uri 30 minut, sredi marca četrto pred 21. uro. V naslednjih mesecih krasi s svojim sijajem večerno nebo do pozne ure; sredi aprila zaide ob 22. uri (giblje se v ozvezdju Bika), prestopi maja v ozvezdje Dvojčkov, junija pa v ozvezdje Raka; v teh mesecih zahaja okoli 23. ure. V največjo navidezno razdaljo od Sonca (45°) dospe 21. junija. V svojem gibanju okoli Sonca se hkrati približuje Zemlji; zato se njen navidezni sijaj krepi in zablesti najmočneje (—4,2^m) dne 24. VII.

Sredi julija zaide ob 21. uri 40 minut. Približuje se navidezno Soncu in ker so dnevi še dolgi, se kaj hitro izgubi v svetlobi večernega mraka. Dne 29. VIII. pride v zdoljno konjunkcijo s Soncem: to pomeni, da pride v lego med Soncem in Zemljo in kaže slednji svojo neosvetljeno poluto.

Avgusta ni vidna. Sredi septembra se začena pojavljati na jutranjem nebu kot Danica. Dne 6. X. doseže drugič v tem letu največji sijaj ($-4,3^m$) in vzide sredi meseca ob 2. uri 30 minut. Novembra se giblje v ozvezdju Device in pride 9. XI. v največjo navidezno razdaljo 47° zahodno od Sonca. Danica sije že v zgodnjih jutranjih urah na nebu vse do konca leta.

Venera sreča Luno: 12. I., 11. II., 13. III., 13. IV., 13. V., 11. VI., 10. VII., 8. VIII., 3. IX., 30. IX., 29. X., 28. XI. in 28. XII.

Venera sreča Jupitra 9. VI., Saturna 23. II., Urana 7. XI. in Neptuna 29. XII.

MARS je v začetku leta viden samo v drugi polovici noči: sredi januarja vzide opolnoči. Do meseca julija se giblje v ozvezdju Device. V splošnem pride v tem letu v ugodno lego za opazovanja. Sredi februarja vzide ob 23. uri. Dne 8. III. je v zastoju in se nato giblje v obratni smeri. Sredi marca vzide ob 21. uri 20. minut. Dne 15. aprila pride v opozicijo s Soncem, torej v lego, ki je nasprotna od smeri, v kateri vidimo Sonce; zato je Mars vso noč nad obzorjem. V obratni smeri se na nebu giblje do 27. maja, zahaja pa vse bolj zgodaj: sredi junija ob 1. uri, sredi julija pol ure pred polnočjo. Avgusta je v ozvezdju Tehtnice in zaide ob 22. uri; septembra se giblje v ozvezdju Skorpiona in zaide ob 21. uri. V naslednjih mesecih se giblje v ozvezdju Strelca; utegnemo ga zapaziti le ob zgodnjih večernih urah nizko nad zahodnim horizontom.

Mars sreča Luno: 3. I., 31. I., 28. II., 27. III., 23. IV., 20. V., 17. VI., 15. VII., 12. VIII., 9. IX., 8. X., 6. XI. in 5. XII.

Mars sreča Neptuna 29. VIII.

JUPITER pride 20. januarja v opozicijo s Soncem in je viden vso noč. Giblje se do konca februarja v ozvezdju Raka in to v obratni smeri. Marca preide v ozvezdje Dvojčkov in je 21. III. v zastoju; videz je, da je nasproti zvezdam nekaj časa nepomičen. Zatem se giblje spet v napredni smeri. Sredi marca zaide ob 4. uri, sredi aprila ob 2. uri, maja je viden le v prvi polovici noči. Ker je njegovo gibanje zdaj napredno, se Jupiter maja meseca vrne v ozvezdje Raka in se v njem zadržuje do svoje konjunkcije s Soncem. Sredi junija zaide ob 22. uri 30 minut, sredi julija četrť pred 21. uro. Dne 8. VIII. je v konjunkciji s Soncem, je torej le podnevi nad horizontom in je zato neviden. Septembra se začne pojavljati na jutranjem nebu v ozvezdju Leva. Sredi oktobra vzide ob 1. uri 30 minut; novembra je viden

po polnoči, sredi decembra pa vzide ob 22. uri 15 minut.

Jupiter sreča Luno: 25. I., 22. II., 21. III., 17. IV., 15. V., 11. VI., 9. VII., ... 3. IX., 30. IX., 28. X., 25. XI. in 22. XII.

SATURN se vse leto giblje v ozvezdju Rib. V začetku leta ga zasledimo zvečer nad zahodnim horizontom; sredi januarja zaide že pred 22. uro, sredi februarja ob 20. uri. Marca ni viden, ker je 23. III. v konjunkciji s Soncem: za opazovalca na Zemlji leži Saturn v isti smeri kakor Sonce. Prikaže se spet na nebu v drugi polovici aprila kot jutranji planet. Sredi maja zaide ob 3. uri, sredi junija ob 1. uri, sredi julija ob 23. uri. Dne 26. VII. je v zastoju in se odsihmal giblje obratno. Sredi avgusta vzide ob 21. uri, septembra in oktobra pa je viden vso noč, saj je 2. X. v opoziciji s Soncem. Novembra je nad horizontom do 3. ure, decembra pa do polnoči. Po 10. XII. se gibanje nasproti zvezdam obrne v napredno.

Saturn sreča Luno: 16. I., 12. II., ... 8. IV., 6. V., 2. VI., 30. VI., 27. VII., 23. VIII., 20. IX., 17. X., 13. XI. in 10. XII.

URAN se v tem letu zadržuje v obmejnem področju ozvezdij Device in Leva. V začetku leta je z manjšim daljnogledom viden po polnoči. Od druge polovice februarja do konca aprila ga lahko opazujemo vso noč: dne 13. III. je v opoziciji s Soncem. Junija je nad horizontom do polnoči; v naslednjih mesecih zahaja vedno bolj zgodaj: sredi julija ob 22. uri, avgusta ob 20. uri. V konjunkcijo s Soncem pride 18. IX. in je tedaj neviden. Novembra se pojavi na jutranjem nebu; sredi meseca vzide ob 2. uri, sredi decembra pol ure po polnoči.

Uran sreča Luno: 2. I., 29. I., 25. II., 25. III., 21. IV., 18. V., 15. VI., 12. VII., 8. VIII., ... 2. X., 30. X., 26. XI. in 24. XII.

NEPTUN je 14. V. v opoziciji s Soncem. Giblje se v ozvezdju Tehtnice. Videti garemo le z zelo močnim daljnogledom.

PLUTON, deveti, najbolj oddaljeni veliki planet, je v opoziciji s Soncem 10. III.

PREGLED

Venera je Večernica od januarja do julija. Avgusta ni vidna. Od septembra do konca leta je Danica.

Mars je januarja viden po polnoči. Od marca do maja je viden vso noč, junija in julija pred polnočjo. Od septembra do konca leta zahaja ob zgodnjih večernih urah.

Jupiter je januarja in februarja viden vso noč, maja samo do polnoči. Avgusta ni viden. Novembra je nad horizontom po polnoči.

Saturn je januarja viden v zgodnjih večernih urah. Marca in aprila ni viden. Junija in julija je nad horizontom po polnoči. Septembra in oktobra je viden vso noč, decembra do polnoči.

- 1 Nedelja** **NOVO LETO.¹ OSMINA ROJSTVA GOSPODOVEGA**
Detetu dajo ime Jezus [Lk 2, 21]
- 2 Ponedeljek Ime Jezusovo; Makarij, opat
- 3 Torek Genovefa, devica; Anter, papež, mučenec; Peter, mučenec € 15.19
- 4 Sreda Angela Folinjska, žena; Gregorij, škof; Hermes, mučenec
- 5 Četrtek Telesfor, papež, mučenec; Simeon, spoznavavec
- 6 Petek** **RAZGLAŠENJE GOSPODOVO, SV. TRIJE KRALJI**
- 7 Sobota Lucijan, mučenec; Julija, mučenka; Kanut, mučenec
- 8 Nedelja** **1. PO RAZGLAŠENJU, SV. DRUŽINA; Teofil (Bogoljub), mučenec**
Dvanajstletni Jezus v templju [Lk 2, 42—52]
- 9 Ponedeljek Julijan in Bazilisa, mučenca; Peter, škof
- 10 Torek Viljem, škof; Agalon, papež; Gregor X., papež ☉ 19.06
- 11 Sreda Higin, papež, mučenec; Pavlin Oglejski, škof; Teodozij, opat
- 12 Četrtek Alfred, opat; Tatjana (Tanja), mučenka; Ernest, škof
- 13 Petek † Spomin Jezusovega krsta; Veronika Milanska, devica
- 14 Sobota Hilarij (Radovan), cerkveni učitelj; Feliks Nolanski, spoznavavec
- 15 Nedelja** **2. PO RAZGLAŠENJU; Pavel Puščavnik**
Prvi čudež v Kani Gallejski [Jan 2, 1—11]
- 16 Ponedeljek Marcel, papež, mučenec; Oton, mučenec; Priscila, devica
- 17 Torek Anton (Zvonko), puščavnik; Marijan, mučenec
- 18 Sreda Marjeta (Biserka), devica; Priska, devica, mučenka ☽ 20.42
- 19 Četrtek Marij in tovariši, mučenci; Pija, mučenka; Knut, spoznavavec
- 20 Petek † Fabijan in Sebastijan (Boštjan), mučenca; Neofit, mučenec
- 21 Sobota Neža (Agnes, Janja), devica, mučenka; Epifanij, škof
- 22 Nedelja** **1. PREDPOSTNA; Vincencij in Anastazij, mučenca**
O delavcih v vinogradu [Mt 20, 1—16]
- 23 Ponedeljek Rajmund Penjafortski, spoznavavec; Zaroka Device Marije
- 24 Torek Timotej, škof, mučenec; Felicijan, škof, mučenec; Evgenij, mučenec
- 25 Sreda Spreobrnjenje sv. Pavla; Ananija, mučenec
- 26 Četrtek Polikarp, škof, mučenec; Pavla žena; Alberik, opat ☽ 7.41
- 27 Petek † Janez Krizostom (Zlatousti), cerkveni učitelj, Julijan
- 28 Sobota Peter Nolasko, spoznavavec; Roger in tovariši, spoznavavci
- 29 Nedelja** **2. PREDPOSTNA; Frančišek (Branke) Saleški**
Prilika o sejavcu in semenu [Lk 8, 4—15]
- 30 Ponedeljek Martina, devica, mučenka; Feliks IV., papež
- 31 Torek Janez Bosko, spoznavavec; Marcela, žena; Ludovika

¹ se praznuje dva dni

VREMENSKI
PREGOVORI

Prosinec mrzel, da poka,
sadje v jeseni in moka.

Če na sv. Pavla sonce sije,
trikrat žito dobro dozori,
gornik dosti vina v sode vlije
in po volji kmētu se godi.

Če na Vinka sonce sveti,
bo dosti rujnega vinca v kleti.

Sv. Fabijan in sv. Boštjan
sok v drevju poženeta.

V prosincu toplota,
v svečanu mrzlota.

LJUDSKA
MODROST

Začnimo z Bogom vsako delo, da
bo dober tek imelo. — Boljša je
domača gruda, ko na tujem zlata
ruda. — Bedak zna več vprašati,
kakor deset modrijanov odgovo-
riti. — Kdor nima v glavi, naj ne
tišči na visoko.

BOŽJA
MODROST

Polnost modrosti je strah Gospo-
dov, s svojimi sadovi nasičuje
verne (Sir 1, 16). — Poslušaj, moj
sin, svojega očeta pouk in ne za-
metuj nauka svoje matere! (Preg
1, 8). — Po katerikoli poti gre
bedak, mu manjka pameti, in
razodéva vsakemu, da je bedak
(Prid 10, 3). — Zaradi lenobe se
pogreza framovje in zaradi zani-
krnosti rok kaplja v hišo (Prid 10,
18).

	1.	7.44	16.27	8.43	22.06	11.07
	2.	7.44	16.28	8.44	23.25	11.28
	3.	7.44	16.28	8.44	—	11.48
	4.	7.44	16.29	8.45	0.42	12.08
	5.	7.44	16.30	8.46	1.59	12.30
	6.	7.44	16.31	8.47	3.17	12.55
	7.	7.44	16.32	8.48	4.35	13.27
	8.	7.43	16.34	8.51	5.51	14.07
	9.	7.43	16.35	8.52	6.59	14.58
	10.	7.43	16.36	8.53	7.57	15.59
	11.	7.43	16.37	8.54	8.42	17.05
	12.	7.42	16.38	8.56	9.16	18.15
	13.	7.42	16.40	8.58	9.43	19.25
	14.	7.41	16.41	9.00	10.05	20.32
	15.	7.41	16.42	9.01	10.23	21.37
	16.	7.40	16.43	9.03	10.40	22.40
	17.	7.40	16.44	9.04	10.55	23.44
	18.	7.39	16.46	9.07	11.11	—
	19.	7.39	16.47	9.08	11.29	0.48
	20.	7.38	16.48	9.10	11.50	1.55
	21.	7.37	16.50	9.13	12.16	3.04
	22.	7.36	16.51	9.15	12.49	4.15
	23.	7.35	16.53	9.18	13.33	5.25
	24.	7.34	16.54	9.20	14.32	6.30
	25.	7.33	16.56	9.23	15.43	7.24
	26.	7.32	16.57	9.25	17.02	8.08
	27.	7.31	16.59	9.28	18.26	8.42
	28.	7.30	17.00	9.30	19.50	9.09
	29.	7.29	17.02	9.33	21.10	9.32
	30.	7.28	17.03	9.35	22.30	9.53
	31.	7.27	17.04	9.37	23.50	10.13

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Jaz sem te odkupil, kličem te po imenu. Moj si.

(Iz 43, 1.)

Vsi vemo, da je Bog naš Oče. S tem imenom ga pozdravljamo v očenašu: »Oče naš, kateri si v nebesih«. Ali pa smo tudi res prepričani, da je Bog Oče, da ni »nihče Oče kakor on« in da vsako drugo očetovstvo izhaja od njega? Ali ima ta beseda za nas' vso svojo daljnosežnost, svojo toplino, svojo polnost? To vprašanje si moramo zastaviti, zakaj vera v očetovsko ljubezen do Boga je srčika krščanstva. Kristjani smo z navado nekam otopeni, postali smo tako »zapečarski«, kakor pravi Péguy, da nam dobro dene, če včasih slišimo naše neverne brate, da se z budno dušo zavemo zakladov svoje vere.

Neverni človek sedanjega časa težko razume, da je Bog oče. Podoba, ki mu jo znanost daje o človeku, ga zavaja in moti. To je podoba človeka, ki gineva v neizmernih prostorih, po katerih so začeli letati sputniki in umetni sateliti v vse smeri. Današnji človek se čuti v tej gigantski revoluciji izgubljenega. Samemu sebi se zdi kakor zrnec prahu, kakor kaplja vode v morju, kakor mravlja na mravljišču. Zavedajoč se svoje majhnosti misli, da je postal preneznaten, nepomemben, da bi se Bog zmenil zanj.

Eden izmed sodobnih ateistov označuje ničevost človeka, ki je izgubil smisel svojega bivanja, ničevost človeka brez očeta v nebesih, takole: »Kot malenkosten atom, izgubljen v lenem, neizmernem veselju, ve človek, da je njegova mrzlična dejavnost samo majhen krajevni pojav brez smisla in cilja. Ve, da ima to, kar ceni, vrednost samo zanj in da, gledano z zvezd, propad neke države ali tudi uničenje nekega ideala ne pomenita nič več kakor razdejanje mravljišča pod korakom nepazljivega popotnika. Pa saj mu tudi nič drugega ne ostane, kot da pozabi surovo neizmernost, ki ga tlači in prezira. Odvrčajoč od sebe brezplodno vrtoglavico pred neskončnim, gluha za strašen molk neskončne prostranosti, mora poslati prav tako nekozmičen, kakor je vesoljstvo nečloveško. Zagrizeno obrnjen sam k sebi in k zemlji se posveča svojim bednim načrtom ali dela tako, kot da jim posveča isto resnobo, kot če bi se prizadevali za večne cilje«. (J. Rostand v zadnjem poglavju svoje knjige »L'Homme, Človek«.)

Tako gleda racionalistični ateizem človeka. Temu človeku, ki je izgubil smisel za Boga, moramo odkriti ogrevajočo navzočnost Očeta, ki njega, prav njega, osebno ljubi. Skoro povsem neverjetno se nam zdi, da Bog skrbi za nas in da vlada svet do vseh podrobnosti. Ali ni danes na svetu že nad 3 milijarde ljudi in jih bo v nekaj letih 5 ali 6 milijard? In Bog naj bi skrbel za vsakega

izmed teh ljudi do podrobnosti? No, tako v grobem se Bog že briga za vse, kot se poglavar države briga za svoje ljudstvo. Več ali manj zavestno verujemo, da Bog z eno tretjinko milijarde skrbi za nas in se bo ta božja skrb kmalu zmanjšala na petinko milijarde. Vendar je vse to računanje nesmiselno, ko gre za Boga. On skrbi za vsakega izmed nas z vso popolno pazljivostjo in polno ljubeznijo. Nobena človeška mati ne more tako skrbeti in ljubiti svojega otroka. Bog daje vsakemu izmed nas vso polnost svoje očetovske ljubezni. Govorniško pretiravanje? Ne, ampak čista, preprosta resnica. — Bog nas ljubi. Kristus je dal svoje življenje zate in zame, čisto tako, kot če bi bila sama na svetu. Kako čudovita je Pascalova misel iz njegovega Mémoriala, misel, po kateri govori Jezus: »To kapljico svoje krvi sem preлил zate«. Kristus je v resnici za vsakega izmed nas prečil svojo kri. To moramo živo verovati; verovati moramo v osebno ljubezen božjo do vsakega izmed nas.

Če govorimo o Bogu, moramo prevrniti naše običajne predstave. Za Boga je svet, ki ga vidimo, tipamo, čutimo, svet s svojo vsakdanjo igro, s svojim dogajanjem, o katerem poročajo časopisi — zanj je ta svet okras, oder, okvir življenja. Tisto, kar Boga v svetu predvsem zanima, niso mirovna pogajanja, ne razdiranje zvez in pogodb, ne politične resolucije. Vse to ima zanj seveda tudi svoj pomen. Vendar je središče božje pozornosti, središče božjega zanimanja na zemlji — človek, vsaka oseba, vsaka nesmrtna duša. Bergson je rekel: Bog je svet ustvaril samo zato in ga podira samo zato, da nastajajo svetniki. Svet ima samo ta namen. Tisti dan, ko zemlja ne bi več dajala Bogu tega, kar on išče, bi pomenil konec njene zgodovine, ker bi bila nesmiselna. Bog preobrača svet za svoje izvoljene, za svoje prijatelje, za ljudi, za vsakega izmed nas. Včasih nam je ta božja previdnost nenadoma očitna. Kakor beremo v svetem pismu, je za cesarja Avgusta, ko je bil Kvirinij cesarski namestnik v Siriji, izšlo povelje, naj se popiše vse prebivalstvo rimske države. Velikanske množice mož in žena so se odpravile na pot v svoja bližnja mesta. Če gledamo vse te množice z božjimi očmi, vidimo, da božji pogled z edinstveno pozornostjo spremlja ženo, ki ji je ime Marija, in njenega zaročenca Jožefa, vidimo, da ju božja previdnost skozi vso to človeško igro vodi proti kraju, kjer naj bo rojen Mesija: v Betlehem. Res je, da se v navedenem primeru božja ljubezen posebno razodeva, ker gre za rojstvo božjega Sina in je poseg Boga v človeško zgodovino posebno očiten. Vendar tako, kakor smo s tem Sinom združeni, ko smo si vsi bratje Kristusovi in sinovi istega očeta, bo ta osebna previdnost učinkovala v življenju vsakega izmed nas do najmanjših podrobnosti našega bivanja. Odprimo svojo dušo očetovski božji ljubezni: »Oče, zanesem se na tvojo ljubezen do mene.« To zaupanje bo odprlo naše duše za veselje, za tisto veselje, ki ga svet ne more dati, pa tudi ne vzeti.

Pred trikrat križanimi vrati ...

*»Zakaj, povej, si se razpeti dal?«
sem prašal ga s sovražnimi očmi;
On mi z ljubečimi je odgovoril —
in pal sem v nič pred njim.*

Oton Župančič

Tretji sveti večer. Na predvečer Sv. Treh kraljev. Verne družine spet kropijo in kadijo po hiši. K temu obredu na tretji sveti večer še dodajo: nekdo izmed družine hodi s kadihom od vrat do vrat. Z blagoslovljeno kredo zaznamuje vsaka vrata s tremi križi; prav vsaka v hiši, v spalnici, v shrambi, v hlevu. Povsod se blestijo trije beli križi, ki jih ne sme zbrisati nobena roka. Le čas jih zamrači, da ginejo, dokler ne zginejo.

Taka in še mnogovrstna so verska obredna praznovanja slovenskega naroda na ta tretji sveti večer — obredi polni skrivnostnega smisla. Postojmo samo pred križi na vratih. Trije so. Vsakemu stanu pišejo svoj križ.

Prvi križ gospodarju. Prvi je bil pri jaslcah gospodar, varuh sv. družine, Jožef. Previdnost mu je naložila težek križ. Ne bi bil ga zmožel, da se ni oprl na vero. Čudovito je bilo razodetje, kdo je Marija, zaročena mu devica, kdo to dete — Mesija zaželeni, pričakovani, ki bo Izraela odrešil. In sedaj? Stanovanje v hlevu, negostoljubni Betlehem, ki ni imel prostora za sveto družino. V možu se dviga odpor, da grozi: »Oj ti mesto betlehemske, ki nis' nas hot'lo jerpergvat.« Toda že se ga oklene nežnost Marije: »Marija ga potrošta, saj večerje treba ni...« Prvi križ gospodarju in ženi in vsej družini. Noben gospodar, nobena žena in ne družina ne gre skozi življenje razen s križem na rami. Vsaka pa se pod to težo ruši in trga, če zajema v najhujših trenutkih moči s križa.

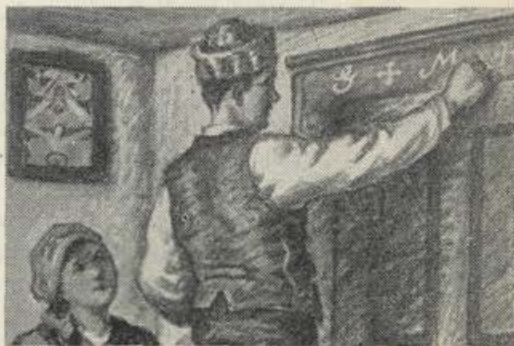
Drugi križ pastirjem, za stan dninarja, hlapca, dekle, malega preprostega človeka — proletarca. Ta stan je drugi prihittel k jaslicam. To je stan preproste vere: brez knjig, brez učenosti, brez imenitnosti. Toda v njem tli večna želja po velikem, po čudežnem. Zato pastirjem Bog odpre nebesa, božja svetloba jih obsije, angel zažari pred njimi. Oni verujejo, vstanejo, gredo za božjim svitom, za lučjo, ki jim razodene več kot besede, ker jim vera gori v srcih in dušah. Tudi za te križ, življenje ga jim nalaga. Če nimajo uprtih oči v zvezdo, v kateri se blešči križ božjega Deteta, ne bodo prenesli teže življenja. Obup jih peha v upor, v besno zdivjanje, a križa si vendar ne otresejo z rame. Vse revolucije so priča.

In tretji križ učenim. Modri so zvezdoslovci. Vse je preračunano, vse je izmerjeno: tek in čas zvezd na minute natančno. In glejte, neznana zvezda! Svojo pot ima, zoper vsa dognana pota drugih zvezd. Knjige odpro. Da, tu je beseda preroka Balaama: »Zvezda bo izšla iz rodu Judovega...« »Poglejmo si,« pravijo, »prepričajmo se!« In so šli za zvezdo, našli Dete, ga molili in mu darovali zlata, kadila in mire.

Trije križi na naših vratih, trije simboli stanovom. Vsakemu stanu svoj križ: družini, delavcu, učenjaku — tudi dijaku.

Učeni trije Modri so nam pa vedni dokaz: Resnična in pravična učenost ne more drugam kakor k Bogu. Morda res skozi zablode — tudi Modri so šli skozi puščavo — morda gre pot skozi slabo družbo — tudi Modri so bili pri krvniku Herodu. — Toda zadnja postaja odkritosrčne in resnične vede je vendarle — Bog.

S. S. Finžgar

1 Sreda	Ignacij (Ognjeslav) Antiohijski, škof, mučenec; Brigita, devica	
2 Četrtek	Svečnica, darovanje <i>Gospodovo*</i> ; Kornelij, škof	€ 0.03
3 Petek	† Blaž (Vlaho), škof, mučenec; Oskar (Anzgar), škof	
4 Sobota	Andrej Korsini, škof; Janez de Britto, mučenec	
5 Nedelja	3. PREDPOSTNA; Agata, devica, mučenka <i>Jezus ozdravi slepega (Lk 18, 31—43)</i>	
6 Ponedeljek	Tit, škof; Doroteja (Rotija), devica, mučenka	
7 Torek	Pust; Romuald, opat; Rihard, spoznavavec	
8 Sreda	Prešernov dan	
9 Četrtek	†† Pepelnica; Janez iz Mafe, spoznavavec; Juvencij, škof	
10 Petek	Ciril Aleksandrijski, cerkveni učitelj; Apolonija, mučenka	€ 11.44
11 Sobota	† Sholastika, devica; Viljem, spoznavavec	
12 Nedelja	Lurška Mati božja; Adolf, škof; Saturnin, mučenec	
13 Ponedeljek	1. POSTNA; Sedem svetih ustanoviteljev; Damijan, mučenec <i>Hudič trikrat skuša Jezusa (Mt 4, 1—11)</i>	
14 Torek	Albin, škof; Julijan, mučenec; Katarina Ricci	
15 Sreda	Valentin (Zdravko), mučenec; Ivana Valois, žena	
16 Četrtek	Kvatre; Favstin in Jovita, mučenca; Georgija, devica	
17 Petek	Onezim, škof, mučenec; Julijana, devica, mučenka	
18 Sobota	† Kvatre; Frančišek Clei, mučenec; Silvin, škof; Hildegarda, žena	€ 16.57
19 Nedelja	2. POSTNA, KVATRNA; Julijan, mučenec; Konrad, spoznavavec <i>Jezus se na Gori spremeni (Mt 17, 1—9)</i>	
20 Ponedeljek	Sadof in tovariši, mučenci; Elevterij, škof; Leon, škof	
21 Torek	Feliks (Srečko), škof; Irena (Miroslava), devica	
22 Sreda	Stol sv. Petra, apostola; Marjeta Kortonska	
23 Četrtek	Peter Damiani, cerkveni učitelj; Romana, devica	
24 Petek	† Matija (Bogdan), apostol; Sergij, mučenec	€ 18.44
25 Sobota	Valburga, devica; Viktorin in tovariši, mučenci	
26 Nedelja	3. POSTNA; Marija, devica; Andrej, škof <i>Jezus izžene hudiča (Lk 11, 14—28)</i>	
27 Ponedeljek	Gabrijel Žalostne Matere božje; Baldomir, spoznavavec	
28 Torek	Makarij, mučenec; Roman, opat; Antonija Florentinska	

F E B R U A R S V E Č A N

	1.	7.26	17.06	9.40	—	10.34
	2.	7.24	17.07	9.43	1.08	10.59
	3.	7.23	17.09	9.46	2.26	11.28
	4.	7.22	17.10	9.48	3.41	12.05
	5.	7.21	17.12	9.51	4.51	12.51
	6.	7.19	17.13	9.54	5.51	13.48
	7.	7.18	17.15	9.57	6.40	14.52
	8.	7.16	17.16	10.00	7.16	17.01
	9.	7.15	17.18	10.03	7.46	17.11
	10.	7.14	17.20	10.06	8.09	18.19
	11.	7.12	17.21	10.09	8.28	19.25
	12.	7.11	17.23	10.12	8.44	20.29
	13.	7.09	17.24	10.15	9.00	21.32
	14.	7.08	17.26	10.18	9.16	22.36
	15.	7.06	17.27	10.21	9.32	23.41
	16.	7.05	17.29	10.24	9.52	—
	17.	7.03	17.30	10.27	10.14	0.48
	18.	7.02	17.32	10.30	10.43	1.57
	19.	7.00	17.33	10.33	11.21	3.07
	20.	6.58	17.34	10.36	12.12	4.12
	21.	6.57	17.36	10.39	13.16	5.11
	22.	6.55	17.37	10.42	14.31	5.59
	23.	6.54	17.39	10.45	15.54	6.37
	24.	6.52	17.40	10.48	17.19	7.08
	25.	6.50	17.41	10.51	18.44	7.33
	26.	6.48	17.43	10.55	20.08	7.55
	27.	6.46	17.44	10.58	21.30	8.16
	28.	6.44	17.46	11.02	22.52	8.37

VREMENSKI PREGOVORI

Ako je pretoplo svečana, malega travna bo še počivala brana;

ako pa je svečana mraz, malega travna se polji obraz.

Ako je svečnica zelena, bo cvetna nedelja snežena.

Če je na Blaževo oblačno, bo o sv. Juriju zelena trava.

Kakršno je vreme sv. Petra stola dan,

Tako bo potem mesec dan.

Po sv. Matiji ne gre lisjak čez led domov.

Svečan izlegne dan.

LJUDSKA MODROST

Dobro orodje je pol mojstra. — Bolje je z modrim jokati, kakor z norcem peli. — Kadar ima Bog praznik, tudi hudobec ne petkuje. — Ni bolj praznega človeka od tistega, ki je sam sebe poln. — Kruhova pijanost je najhujša. Lepa beseda nikomur ne prese-da. — Laž je ključ h koncu.

BOŽJA MODROST

Ne snuj zla zoper svojega bližnjega, ki zaupno pri tebi prebiva! (Preg 3, 27). — Potrpežljiv mož je boljši ko močan, in kdor sam sebe brzda, je boljši kot kdor premaga mesta (Preg 15, 22). — Kar je krivo, se ne more zravovati, in kar manjka, se ne more šteti! (Prid 1, 15).

SOMCE VZIDE

SOMCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Tega, kar jaz delam, ti zdaj ne razumeš, a spoznal boš pozneje.

(Jan 13, 7.)

Rekli smo: Bog nas ljubi. Bog ljubi vsakega od nas osebno. Prav je, da se zavedamo te božje ljubezni, ki nas obdaja in se obrača naravnost na nas. Ne smemo ostali skriti pred njo. Vezi, ki družijo očeta z njegovim otrokom, so vezi najbolj iskrenega razumevanja, medsebojne ljubezni, globokega pogovora.

Bog pozna vsakega izmed nas. Ne zamenja nas z nobenim drugim. Pozna nas po naših imenih, po naših priimkih. Pozna vso zgodbo našega življenja od strani do strani, pozna vsako njeno vrsto, vse, kar je med vrstami in celo vodni znak v papirju. Opazuje nas korak za korakom, od zibel do groba. Nič ne uide njegovim očem, njegovi nežni ljubezni. Niti las nam ne pade z glave, če on tega ne pripusti.

Učenik je pogosto rekel: »Poznam svoje ovce in moje ovce poznajo mene.« Že v stari zavezi je rekel Gospod, da bi izrazil svojo nežno ljubezen do človeka: »Četudi bi te tvoja mati pozabila, jaz, Gospod, te ne bom nikoli pozabil.« Bog nas ljubi, on ve vse, on nas razume. »Kdor bi hotel biti moj prijatelj, bi mi moral biti čisto blizu,« je zapisal Bloy v svoj dnevnik. Bog je tak prijatelj, ki je čisto pri nas, čisto na naši strani. Ob najmanjšem znamenju naše dobre volje je že pri nas s svojim odpuščanjem, in ta dobra volja je že delo njegove milosti. Kakor v evangelijski zgodbi, ko gre oče izgubljenemu sinu naproti, brž ko ga zagleda čisto od daleč, na robu obzorja. Niti toliko časa mu ne da, da bi se mu skesano izpovedal. Že ima roke razpele za objem, preden je skesani sin priznal svojo krivdo. Bog nas ljubi in nas varuje na vseh naših potih. Sveto pismo pravi, da je naročil svojim angelom, naj nas varujejo.

Vendar je njegova ljubezen skrita. Ko so ga apostoli zagledali na valovih razburkanega jezera, so mislili, da vidijo prikazen. Ko je Marija Magdalena na velikonočno jutro videla Gospoda v oljčnem gaju, je mislila, da vidi vrtnarja. Ko sta ga učenca iz Emavs srečala na poti, sta ga imela za popotnika, ki ni ničesar slutil o njunih upih. Največkrat Gospoda ne spoznamo, ko gre mimo nas: potrebna nam je čuječa vera, da ga spoznamo. Bog se skriva. Vendar je povsod pričujoč, včasih na dnu naključij in srečanj. Prav je, da ga tu iščemo, tu, pod zunanjimi podobami in pojavi. Včasih so ta naključja tako prozorna, da Gospoda kar moramo spoznati.

Vsak od nas bo v svojem življenju gotovo to kdaj izkusil. Ono srečanje, ona knjiga, ona beseda, ki sem jo slučajno slišal, ona preskušnja, so bila srečanja z nevidnim Bogom: Bog je bil tu, skrit brez besed, a kako zelo navzoč! Morda se

skriva Bog v valovih radijskega sprejemnika, v sliki na filmskem platnu, v opombi človeka, ki gre mimo nas: »Danes,« pravi sveto pismo, »če boste slišali njegov glas, naj ne zakrknjejo vaša srca.«

Bog nas ljubi z osebno ljubeznijo, ki nas neposredno nagovarja in obdaja, ki je skrita v igri naključja in majhnih stvari. V evangeliju beremo o čudovitih naključjih. Gospod, ki je bil truden od poti, se usede na rob studenca, Jakobovega studenca. Ali je kaj bolj naravnega kakor je to? Ta trenutek pride mimo žena iz Samarije z vrčem za vodo na glavi. Kako preprosto je vse to! In vendar kakšno srečanje božje usmiljenosti s človeško slabostjo! Vsa usoda te žene se odigrava v tem pogovoru z Jezusom. On jo odtrga njeni preteklosti in jo napravi za glasnico Odrešenika med njenimi rojaki. Tu je Kana in ženitnina, pri kateri je tudi Jezus s svojo materjo. Ko je videti, da bo vina zmanjkalo, se Marija obrne k svojemu Sinu s preprostimi besedami: »Vina več nimajo.« In Jezusov odgovor na to prošnjo je bil njegov prvi javni čudež, ki ga je izzvala pravzaprav malenkostna stvar v gospodinjstvu, in da bi preproste ljudi rešil iz zadrege, ki je sami morda niti opazili niso. Ta malenkost se je zdela Bogu primerna, da pomaga s svojo vsemogočnostjo in ljubeznijo. To je božja previdnost, kateri nič ne uide. Tudi novič uboge vdove ji ne uide, ne človek z vrčem vode, ki ga srečata Peter in Janez pred mestnimi vrati in gresta za njim v hišo, da tam pripravita velikonočno jagnje. Ne, nič ni tako majhno, da ne bi imelo svojega pomena, zakaj v božjih očeh ima vse svoj smisel, svoj cilj. Bog pozna vsa naša dejanja, vse naše kretnje, jih spremlja in uravnava in ta velika igra previdnosti mu služi, da tke tkivo našega življenja in vse njegove niti med seboj povezuje. Včasih se ta previdnost božja v našem življenju očitno pokaže; primeri se celo, da posveti iz določenih okoliščin, ki so v zvezi s smrtjo onih, ki nas zapuste. Neki filozof pravi: »Življenje je stavek, katerega pomen razumemo šele, ko je izgovorjena zadnja beseda.« Včasih se nam konec življenja pokaže na način, da za tem moramo videti božji prst, najnežnejšo ljubezen božjo, ki svojega služabnika pokliče k sebi. Večkrat si mislimo, da je Bog daleč od nas, da nas je zapustil, ker se nam ne prikaže vsako uro, ki smo si jo za to izbrali. Vendar ni naša stvar, da to uro izbiramo, ampak je to božja stvar. Vse sveto pismo nam ponavlja, kako ljubosumen je Bog na svojo uro. Kolikokrat je rekel Jezus: »Moja ura še ni prišla.« »Bliža se ura.«

Tudi mi se moramo vdati v to, da izraze božje ljubezni sprejemmo ob fisti uri, ki si jo je Bog pridržal zase. Moramo privoliti v ritem, ki je lasten Bogu. Ker kristjani hočejo vsiliti Bogu svoj ritem, se tako radi pritožujejo, da Bog ne usliši njihovih molitev. Bog pa prav gotovo usliši njihovo molitev, vendar ob svoji uri. »Moja pota niso vaše pota in moje misli niso vaše misli.« Prepustimo se torej božji volji. Bog ve neskončno bolje kakor mi, kaj dela. Neomajno pa verujemo, da onim, ki Boga ljubijo, stori vse v njihovo dobro.

Družina

Mimogrede sem ujel tale lakonski razgovor dveh starih mož, ko sta se srečala na ulici:

»Kaj je novega?«

»Nič!

»No, ali si čuden!«

»Salomon je zapisal: Nil novi sub sole! Pa ni bil tak butec, kakor sva midva. Z Bogom!«

Šel sem dalje in premišljeval. V takih mislih sem popustil pisano zgodovino in preudarjal pripovedovane zgodbe svojega deda. Te je v Napoleonovem času doživljal. Vse je dobro pomnil, nič odščipnil, nič dodal, po pravici in resnici mi jih je povedal.

Ni važno, da je vojak usekal Gregorčevga tkalca s sabljo po hlačah in mu ni niti kri pritekla. Usekal ga je, ko se je sklanjal v kad in kradel vojaško mast. Kri mu ni pritekla, ker je imel sedem jerhastih zaplat s tkalsko žlihto prepojenih na hlačah.

Ni važno, da je Korenka skrila lonec masla v koprive.

Ni važno, da je France zaklal prašiča, ga oblekel v kožuh in polhovko ter ga nekam posadil, da se je komisija vljudno opravičila »pardonez, monsieur« —

Zanimati pa utegne tale dogodivščina. Hiša mojega deda je bila skromna lesena kajža. Saj še stoji v bregu kakor kužek, kadar sedi, zadaj se streha tišči skoraj tal, spredaj pa je nadstropje. In ta kajža, prečudno, je bila tedaj krčma. Vojaki so zelo cenili brinovec, ki jih je grel in včasih ogrel kar preveč. Zato so se sprli. Nekdo je potegnil sabljo in zamahnil z njo nad zibko, ki je v njej spal Petrček, dedov najmlajši bratec. Presekal mu je locen nad glavo. V tistem hipu pa je vstopil častnik. Nič jih ni zmerjal. Rekel je ves žalosten: »Ali ne veste, da ste vojaki vsi ena družina? In če se družina sovraži med seboj,

je vojska izgubljena!« Vojaki so se vsi poparjeni razšli.

»Vidiš,« me je poučeval ded, ko sem mu slonel na kolenu in ga z odprtimi usti poslušal, »vidiš, kakor z vojsko, tako je z vsako družino. Če ni državna, če ne drži skupaj, prihrume viharji, se ulijejo plohe in hiša se podere.«

Ko bi bil jaz, deček, umel dedovo modrost! Danes mi jo je razodelo življenje.

Videl sem mnogo družin. Spoznal prenekatere, ki so imele otrok, kakor bi cepali s hruške. In kako različne! Bila je Micka, ki je nosila zastavo kongregacije. Bil je Janez, brat, pa je bil vavjoda vseh pretepačev. In bila je sestra Rezka, rojena za na polje, Urška pa kakor nalašč za v kuhinjo. Jernej ni zdržal doma. Bil je rojen pogoščar, drvar in divji lovec. Urbanček, bister, da je bil kajkrat samemu gospodu učeniku na zoper, Lukec pa butec za vsak uk, a prvi za vse porednosti, ki so jih uganjali vaški potepi. Prečudno! Vsi tiči istega gnezda, a vsak drugačnega perja. In vendar! Gorje mu, kdor bi bil rekel le besedico čez Micko pred Janezom, ali pozabljaj na Janeza Micki. In o materi! Pa o očetu! Naj bi si bil kdo drznil le blekniti zoper nju, vsa družina bi bila planila po njem. A pri delu? Kadar je bilo treba, so poprijeli vsi kakor en sam. Prvi so imeli pokošeno, prvi zorano, posejano in požeto. Sosedje so jih zavidali. Nič zato! Hiša je stala kot na skali. Oj, so hrumeli tudi viharji, prale plohe, celo strela je udarila v hišo. Kaj zato! Hiša je stala in obstala, ker je bila družina državna, v ljubezni sklenjena veriga.

Ali razumete dedovo modrost? Še ne —

Naj vas izučijo življenje, kakor je izučilo mene, da sem že davno zavrgel tisto papirnato modrnijo, ki misli, da morejo biti vsi ljudje kakor s strojem rezane vžigalice vložene v škatlico. Noben stroj in nobena škatlica vam ne pomaga, če ni v družini ljubezni in resnične pripravljenosti za žrtve, ko gre za to, da otimamo hišo svoje družine propada. Če ni vsak ud te družinske verige kaljen in zvarjen v ognju ljubezni in žrtev, se bo hiša sesula in grunt razpadel.

F. S. Finžgar

1 Sreda	Albin, škof; Feliks II., papež; Antonina, mučenka	
2 Četrtek	Pavel, mučenec; Neža Praška, devica; Milena	
3 Petek	† Kunigunda, žena; Marin, mučenec; Feliks in tovariši, mučenci	€ 10.11
4 Sobota	Kazimir, spoznavavec; Lucij, papež, mučenec	
5 Nedelja	4. POSTNA; Janez Jožef od križa, spoznavavec Jezus nasili pet tisoč mož [Jan 6, 1—15]	
6 Ponedeljek	Perpetua in Felicita, mučenki; Fridolin, opat	
7 Torek	Tomaž Akvinski, cerkveni učitelj; Gavdioz (Veselko), škof	
8 Sreda	Janez od Boga, spoznavavec; Beata (Blažena), mučenka	
9 Četrtek	Frančiška Rimska, žena; Gregor Niški, spoznavavec	
10 Petek	† Štirideset mučencev; Makarij, spoznavavec	
11 Sobota	Sofronij, škof; Krištof Milanski, spoznavavec	€ 5.30
12 Nedelja	5. POSTNA, TIHA; Gregorij Veliki, papež Judje hočejo Jezusa kamnati [Jan 8, 46—59]	
13 Ponedeljek	Kristina, devica, mučenka; Teodora, mučenka	
14 Torek	Matilda, žena; Leon, škof; Karel, spoznavavec	
15 Sreda	Klemen Marija Dvořak, spoznavavec; Ludovika Marillac, devica	
16 Četrtek	Hilarij in Tacijan, mučenca; Herbert, škof	
17 Petek	† Žalostna Mati božja; Patricij (Patrik), škof	
18 Sobota	Ciril Jeruzalemski, cerkveni učitelj; Salvator, spoznavavec	
19 Nedelja	6. POSTNA, CVETNA; JOŽEF, ŽENIN DEVICE MARIJE Jezusov slovesni vohod v Jeruzalem [Mt 21, 1—9]	€ 9.32
20 Ponedeljek	Feliks, Larg, Dionizij, mučenci; Evgenij, mučenec	
21 Torek	Benedikt, opat; Nikolaj Flüe, spoznavavec	
22 Sreda	Lea, žena; Katarina Švedska; Katarina Genovska	
23 Četrtek	Veliki četrtek; Viktorijan, mučenec	
24 Petek	†† Veliki petek; Gabrijel, nadangel	
25 Sobota	Velika sobota; Dizma, desni razbojnik	
26 Nedelja	VELIKA NOČ, VSTAJENJE GOSPODOVO Jezus vstane od mrtvih [Mr 16, 1—7]	€ 4.21
27 Ponedeljek	Velikonočni ponedeljek; Janez Damažan, cerkveni učitelj	
28 Torek	Janez Kapistran, spoznavavec; Sikst III., papež	
29 Sreda	Ciril, mučenec; Bertold, spoznavavec; Pastor, mučenec	
30 Četrtek	Kvirin, mučenec; Viktor (Zmago), mučenec	
31 Petek	† Modest Krški, škof; Benjamin, mučenec; Balbina, devica	

M A R E C S U Š E C

	1.	6.42	17.47	11.05	—	9.00
	2.	6.40	17.48	11.08	0.14	9.29
	3.	6.39	17.50	11.11	1.32	10.03
	4.	6.37	17.51	11.14	2.45	10.47
	5.	6.36	17.53	11.17	3.49	11.41
	6.	6.34	17.54	11.20	4.40	12.44
	7.	6.32	17.55	11.23	5.19	13.51
	8.	6.30	17.57	11.27	5.50	15.00
	9.	6.28	17.58	11.30	6.14	16.09
	10.	6.26	18.00	11.34	6.34	17.15
	11.	6.24	18.01	11.37	6.51	18.19
	12.	6.22	18.02	11.40	7.07	19.23
	13.	6.20	18.04	11.44	7.22	20.27
	14.	6.18	18.15	11.47	7.38	21.32
	15.	6.16	18.07	11.51	7.56	22.37
	16.	6.14	18.08	11.54	8.17	23.46
	17.	6.12	18.09	11.57	8.43	—
	18.	6.10	18.11	12.01	9.16	0.54
	19.	6.09	18.12	12.03	9.59	1.59
	20.	6.07	18.14	12.07	10.56	4.00
	21.	6.05	18.15	12.10	12.05	3.51
	22.	6.03	18.16	12.13	13.22	4.32
	23.	6.01	18.17	12.16	14.46	5.05
	24.	5.59	18.19	12.20	16.10	5.31
	25.	5.57	18.20	12.23	17.35	5.54
	26.	5.55	18.21	12.26	18.59	6.16
	27.	5.53	18.23	12.30	20.25	6.37
	28.	5.51	18.24	12.33	21.50	7.00
	29.	5.50	18.26	12.36	23.13	7.26
	30.	5.48	18.27	12.39	—	8.00
	31.	5.46	18.29	12.43	0.32	8.41

VREMENSKI PREGOVORI

Ako sušca gmi,
dobra letina prihiti.

Če breskve pred sv. Gregorjem
cveto,
trije eno pojedó.

Če je lepo vreme na Jožefovo,
naj veselo bo srce kmetovo.

Če štirideset mučenikov dan
ni lepo,
tudi štirideset dni potem ne bo.

Če sušec z glavo ne zmaje,
z repom rad vije.

Sušca sneg
je setvam kreg.

LJUDSKA MODROST

Brez muke ni moke. — Bolje je
bosa trnje mleti, kakor pijanca
vzeti. — Vsak dež ima svoj čas.
— Molčati ni nobena umetnost,
pa vendar je težko. — Nevoščljivi-
vec bi rad blagor drugemu z oč-
mi uničil. — Drevo se na drevo
naslanja, a človek na človeka. —
Iz neumne dupline neumen veter
piha.

BOŽJA MODROST

Kdor vedno pazi na veter, ne pri-
de do sejanja, kdor vedno gleda
na oblake, ne pride do žetve
(Prid 11, 4). — Spoznajte, pre-
prosti, modrost, in vi, neumni,
spametujte sel (Preg 8, 5). —
Kjer se veliko dela, tam je obil-
nost, kjer je pa preobilno besedi,
tam je pogosto revščina (Preg 12,
23).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Jezus ji reče: »Žena, kaj jokaš?
Koga iščeš?«

(Jan 20, 15.)

Preberimo mesto v evangeliju, ki nam opisuje srečanje Jezusa z Marijo Magdaleno na veliko-nočno jutro — v onem vrtu, kjer je bil Jezus pokopan:

Marija je stala zunaj pri grobu in jokala. Ko je jokala, se je sklonila v grob in je videla dva angela v belih oblačilih, ki sta sedela eden pri vzglavju in eden pri vznožju, kjer je bilo položeno telo Jezusovo. Rečeta ji: »Žena, kaj jokaš?« Odgovori jima: »Vzeli so mojega Gospoda in ne vem, kam so ga položili.« Ko je to izgovorila, se je obrnila in videla Jezusa, pa ni vedela, da je Jezus. Jezus ji reče: »Žena, kaj jokaš? Koga iščeš?« Misleč, da je vrtnar, mu reče: »Gospod, če si ga ti odnesel, povej mi, kam si ga položil, ga bom jaz vzela.« Jezus ji reče: »Marija!« Ona se obrne in mu reče: »Rabbuni!« kar pomeni 'Učenik'. Jezus ji reče: »Ne dotikaj se me več, zakaj nisem še šel k svojemu Očetu. Pojdi pa k mojim bratom in jim reci: 'Grem k svojemu Očetu in vašemu Očetu, k svojemu Bogu in vašemu Bogu.'« — In Marija Magdalena je šla in učencem naznanila, da je videla Gospoda in da ji je to rekel.

Ali ste bili pozorni ob angelovem vprašanju: »Žena, zakaj jokaš?« In ob odgovoru: »Ker so vzeli mojega Gospoda in ne vem, kam so ga položili.« Ta žena joka nad praznim grobom. Ona ne ve, da je ta prazni grob največje veselje njenega življenja in vseh ljudi, ki bodo kdaj jokali na tej zemlji.

Ona joka v navzočnosti onega, ki je v resnici najgloblji temelj njenega življenja in njenega upanja. Ta žena v solzah — ali ni prava podoba naše neuvidevnosti za skrivnost trpljenja? Ne vidimo drugega kakor praznino, prelom, ločitev, izgubo. Vidimo samo zadnjo stran stvari in smo brez tolažbe, ker nas ta zadnja stran boli. Ta žena v solzah toži, ker so ji vzeli Gospoda in ne ve, kam so ga položili. Ona hoče najti truplo v tem grobu in ugotoviti, da je res tu. Ona hoče presojati stvari z lastnimi merili, jih prilagoditi lastnemu premišljevanju. Hoče nekaj natančnega, hoče red, hoče računati z danimi dejstvi. Rada bi mazilila truplo mrtvega Jezusa, ko pa najde prazen grob, toži, ker jo to zelo boli.

Ta žena se pritožuje ... v tem ko ji je Bog podaril največje veselje njenega življenja. Vendar ona tega še ne ve. Premišljajmo o Magdaleni in se vprašajmo, ali se ne pritožujemo tudi mi nad Bogom, kakor hitro se njegove misli ne ujemajo z našimi, kakor hitro njegova pota niso tudi naša pota.

Marija Magdalena se obrne in zagleda vrtnarja. To je Jezus, ki se ji približuje, vendar ona tega

ne ve. Ali ni ta žena, ki Boga v podobi vrtnarja ne spozna — ali ni ta žena podoba kristjana, ki je ves zbežan zaradi bližine Boga, ki ga ne spozna? Mi mislimo, da Bog more priti k nam samo z veliko slovesnostjo in na način, ki se nam zdi njega vreden. Vendar Gospod raje prihaja k svojim v delovni obleki in v povsem navadnih okoliščinah. Hočemo, da Bog spoštuje naše predstave, da se ozira nanje, na naše navade in predsodke. Vendar se on ne meni za naše pojme o tem, kaj se spodobi, in zato prihaja k nam v vseh mogočih podobah. Bog se najraje skriva v anonimnost preskušnje in trpljenja; kajti v tem nam je bližji in zaupnejši. Žal nam je to tako težko verovati!

Magdalena išče Jezusa, mrtvega Jezusa, in ta, ki ga sreča, je živi Jezus, gospodar smrti in življenja. Zmedena je ob tem srečanju, a prav ta zbežanost skriva v sebi božje zmagoslavje. Magdalena išče Jezusa zunaj, nekje v vrtu in vprašuje: »Kam ste ga položili?«

S tem v zvezi bi navedli čudovito razlago svetega Bernarda: »Človek išče Boga tam, kjer ga ni ali pa ga sploh ne išče tam, kjer je. Od tod vse zablode, vse zamude, vse obojavljanje. — »Žena, kaj jokaš?« Koga iščeš? Saj imaš tega, ki ga iščeš, le ti ne veš. Imaš ga, in jokaš? Iščeš ga zunaj, a ga imaš v sebi. Stojiš pred grobom v solzah — zakaj? Kje sem jaz? V tebi vendar. Tu počivam, a ne kot mrtvec, ampak kot večno živi. Ti sama si moj »vrt«. Prav si rekla, ko si me imenovala vrtnarja. Kot drugi Adam sem tudi jaz varuh raja. Moja naloga je, da delam za to, da v tem vrtu, v tvoji duši dozori rodovitna žetev. Kako? Ti me imaš v sebi in ti tega ne veš? Zato me iščeš zunaj. Tako sem forej tu. Pokažem se ti zunaj, a zato, da te popeljem noter. Tu notri me boš našla.

Nisem odsoten in daleč, kakor si misliš. Sem čisto blizu. Povej mi, kaj je komu bliže kakor srce? Oni, ki me najdejo, me najdejo v svojem srcu. Tam je moje bivališče.«

Naj bi nam velikonočni praznik odkril skrivnost trpljenja, naj bi nam razodel, da Bog živi in da v nas živi. Naj bi trdno prepričanje o njegovi navzočnosti okrepilo našo dušo, jo napravilo pogumno, vedro, prekipevajočo od veselja. In potem nas prosi Cerkev, prosi v imenu Gospodovem, naj skrivnosti naše vere in našega veselja ne obdržimo zase. Govori nam, vsakemu izmed nas, Jezusove besede Magdaleni: »Pojdi k svojim bratom in jim povej, da je Gospod vstal.« Pojdi in ne ohrani te novice samo zase. Pojdi in pokliči svoje prijatelje v svetu, zakaj svetu je potrebno to prepričanje, da bo živel, da bo mogel laže živeti in slaviti zmago nad bolečino, zmago nad trpljenjem in vero v vstajenje.

Tudi v na videz temnih urah mora v našem srcu žareti svetla in živa luč vere in nepremagljivega zaupanja v vstalega Kristusa, ki nam govori: »Na svetu boste imeli stisko; ali zaupajte, jaz sem svet premagal.« (Jan 16, 33). In prinašajmo to neusahljivo veselje tudi drugim.

To je dan, ki ga je naredil Gospod

Oj, veliki četrtek! Žalostni dan razkritih oltarjev, zagnjenih križev in smrtne žalosti, bridkost poslovilne večerje našega Gospoda Jezusa Kristusa, ki je na večer, preden je trpel za naše in vseh zveličanje, to je danes, vzel kruh v svoje svete in čistiljive roke, dvignil oči proti nebu k Tebi, Bogu, svojemu vsemogočnemu Očetu, se Ti zahvalil, ga blagoslovil, razlomil, dal svojim učencem in rekel: »Vzemite in jejte od tega vsi, zakaj to je moje telo...«

Oj, veliki petek, dan velike Smrti, ko se je dopolnilo naše odrešenje! Dan Kristusove poslednje molitve: »Oče, odpusti jim...!« Dan krvi in prebodene strani... Zvonovi molče, tabernakelj je široko odprt. Jagnje božje je darovano.

Glejte, les križa, na katerem je viselo zveličanje sveta! Pridite, molimo!

Oj, velika sobota in molitev pred grobom! Križ na oltarnih stopnicah in prižgana sveča, ki naznanja veliko nedeljo, blagoslov ognja in blagoslov jedi, dišeča po novi pesmi zvonov in glorijski med zastrtimi okni, po kadilu in kresilnih gobah...!

Oj, velika nedelja! Sestra Gospodovega poveličanja in pomladne moči!

Po soboti pa, ko se je svital prvi dan tedna, je šla Marija Magdalena in druga Marija pogledat grob, aleluja.

Aleluja!

Trikratni spev, vsakikrat z višjim glasom zapet. Kristus se je dvignil iz grobnih temin. To je dan, ki ga je naredil Gospod, radujmo se in veselimo se ga!

V jutranjo meglo plane glas zvonov in pesem radosti. Nad mlado polje se dvignejo bandera in od mrtvih vstali Bog hodi v zlati moštranci med sadovnjaki.

S šumom se razpira popje in drevje pričinja cveteti. V potoku narašča voda in od gora vleče mrzel veter, ki razganja meglo. Hiše so obsijane z lučjo in roženkravt in rožmarin slutita pomlad.

Aleluja, aleluja!

Krepke roke držijo banderske drogove. Fantje gledajo v zrak, ker se bandero zaveda ob veje dreves. Počasi stopajo in obračajo bandero proti vetru, da lepše plapolajo, posnemaje v svojem frfotanju glas ptičjih peruti.

Ministrante, ki nosijo sveče, bolijo roke, zvončki izmenoma pozvanjajo in baldahin diši po kadilu.

Gospod župnik ima zlat plašč in sivo glavo. Na stojalu moštrance se igra sonce in pevci pojo: »Premagal je pekel in smrt.« Tako stopa procesija.

Žene s škapulirji in velikimi svetinjami na modrih trakovih molijo v zboru rožni venec. Možje odgovarjajo počasi, kot je počasna in težka njih hoja in misel, ki se sprehaja od Boga do polja in živine.

Dekleta imajo nova krila in dišeče robce in fantje stopajo z živim korakom. Otroci venomer klepetajo — menijo se o pirhih in poticah.

Zvoni Gospodovemu vstajenju na čast.

Doma čaka žegen. Miza je pregrnjena, gnjat diši, potica in pirhi leže ob hrenu in klobasah in na vsem je božji blagoslov.

Tako Bog posvečuje darove zemlje.

Otroci so lačni in se gnetejo k mizi. In oče se prekriža in vsa družina z njim in moli svečano kot nikoli sicer: na čast vstalemu Zveličarju in za mlado setev...

Na vasi sekajo pirhe in pomaranče in v cerkvi se pričinja velika maša.

In diakon zapoje z visokim glasom:

Bratje, postrgajte stari kvas, da boste novo testo, ker ste opresni; zakaj naše velikonočno Jagnje, Kristus, je darovano!

Nad tabernakljem stoji Kristus s praporcem in škrlatnim plaščem.

Pod cerkvenim ostrešjem si znašajo ptiči gnezda.

»Ker zima je prešla, prenehal je dež in se umaknil. Cvetlice so se prikazale v naši deželi, čas za obrezovanje je prišel, glas grlice se je začel v naši deželi.«

To je dan, ki ga je naredil Gospod, radujmo se in veselimo se ga!

Aleluja, aleluja!

Naše velikonočno Jagnje, Kristus, je darovano.

E. C.

1 Sobota	Hugon, škof; Venancij, mučenec	€ 21.59
2 Nedelja	1. POVELIKONOČNA, BELA; Francišek Pavelski, spoznavavec Jezus se prikaže apostolom [Jan 20, 19—31]	
3 Ponedeljek	Oznánjenje Device Marije*; Rihard, škof	
4 Torek	Izidor Seviljski, cerkveni učitelj; Benedikt, spoznavavec	
5 Sreda	Vincencij Ferreri, spoznavavec; Irena, devica	
6 Četrtek	Marcelin, mučenec; Viljem, opat; Timotej, mučenec	
7 Petek	† Herman Jožef, spoznavavec; Donat, mučenec	
8 Sobota	Albert, škof, mučenec; Amancij, škof	
9 Nedelja	2. POVELIKONOČNA; Marija Kleofova, žena Jezus, dobri pastir [Jan 10, 11—16]	€ 23.21
10 Ponedeljek	Apolonij in tovariši, mučenci; Ezekijel, prerok	
11 Torek	Leon Veliki, papež; cerkveni učitelj; Belina, devica	
12 Sreda	Lazar, tržaški mučenec; Julij I., papež; Viktor, mučenec	
13 Četrtek	Hermenegild, mučenec; Ida, devica; Maksim in tovariši, mučenci	
14 Petek	† Justin, mučenec; Valerijan, mučenec; Lidvina, devica	
15 Sobota	Peter Gonzales, spoznavavec; Anastazija, devica, mučenka	
16 Nedelja	3. POVELIKONOČNA; Bernarda Lurška, devica Jezus napove svoj odhod [Jan 16, 16—22]	€ 21.48
17 Ponedeljek	Rudolf, mučenec; Robert, opat; Anicet, papež, mučenec	
18 Torek	Anlija, mučenec; Apolonij, mučenec; Konrad, spoznavavec	
19 Sreda	Leon IX., papež; Ema, žena; Jurij, škof	
20 Četrtek	Obletnica ustanovitve KPJ Sulpicij, mučenec; Neža Montepulčanska, devica	
21 Petek	† Anzelm, cerkveni učitelj; Konrad Parzham, spoznavavec	
22 Sobota	Soter in Gaj, papeža, mučenca; Leonida, mučenec	
23 Nedelja	4. POVELIKONOČNA; Vojteh (Adalbert), škof, mučenec Jezus obljubi Svetega Duha [Jan 16, 5—14]	€ 13.04
24 Ponedeljek	Jurij (Georgij, Zora), mučenec; Fidelis Sigmarinški, mučenec	
25 Torek	Marko, evangelist; Štefan, škof, mučenec	
26 Sreda	Mati dobrega sveta; Klet in Marcelin, papeža in mučenca	
27 Četrtek	Ustanovitev OF Peter Kanizij, cerkveni učitelj; Hozana Kotorska, devica	
28 Petek	† Pavel od križa, spoznavavec; Vital, mučenec; Ludovik M. Grignon	
29 Sobota	Peter, mučenec; Robert, opat; Hugon, opat	
30 Nedelja	5. POVELIKONOČNA; Katarina Sienska, devica Jezus uči o moči molitve [Jan 16, 23—30]	

A P R I L M A L I T R A V E N

	1.	5.44	18.30	12.46	1.42	9.33
	2.	5.42	18.31	12.49	2.38	10.34
	3.	5.40	18.33	12.53	3.22	11.41
	4.	5.38	18.34	12.56	3.55	12.51
	5.	5.36	18.35	12.59	4.20	13.59
	6.	5.34	18.36	13.02	4.41	15.06
	7.	5.32	18.37	13.05	4.59	16.10
	8.	5.31	18.39	13.08	5.14	17.14
	9.	5.29	18.40	13.11	5.30	18.18
	10.	5.27	18.41	13.14	5.45	19.22
	11.	5.25	18.42	13.17	6.02	20.28
	12.	5.23	18.44	13.21	6.22	21.36
	13.	5.21	18.45	13.24	6.46	22.44
	14.	5.19	18.47	13.28	7.16	23.51
	15.	5.17	18.48	13.31	7.56	—
	16.	5.15	18.49	13.34	8.46	0.53
	17.	5.13	18.51	13.38	9.49	1.46
	18.	5.12	18.52	13.40	11.01	2.30
	19.	5.10	18.54	13.44	12.19	3.15
	20.	5.18	18.55	13.47	13.41	3.32
	21.	5.06	18.56	13.50	15.03	3.56
	22.	5.05	18.57	13.52	16.26	4.17
	23.	5.03	18.59	13.56	17.50	4.38
	24.	5.02	19.00	13.58	19.16	4.59
	25.	5.00	19.01	14.01	20.43	5.23
	26.	4.58	19.02	14.04	22.07	5.53
	27.	4.57	19.04	14.07	23.24	6.32
	28.	4.55	19.05	14.10	—	7.20
	29.	4.54	19.07	14.13	0.29	8.20
	30.	4.52	19.08	14.16	1.19	9.28

VREMENSKI PREGOVORI

Mali traven ima devet vremen na dan.

April sedemkrat na dan kmeta s polja spodi.

Če malega travna grmi, slane več se kmet ne boji.

Ako je na Jurijevo lepo vreme, bo dosti vina.

Če malega travna toplo dežuje, rodovitno leto oznanjuje.

Če v dežju drevo cvete, nikdar sadja ne daje.

LJUDSKA MODROST

Ako vesta dva, je med tema; ako trije, je med vsemi. — Bog ima tako dolgo šibo, da z njo vsakogar doseže. — Vsaka povodenj se uteče. — Kdor hoče, temu ni nič težko. — Brez potu ni medu. — Kdor lahko z vedrom zajemlje, ne vpraša po korcu. — Cast na obleka sramote ne pokriva.

BOŽJA MODROST

Kdor ti kaj dela, mu brž daj plačilo (Tob 4, 15). — Poslušaj, moj sin, in sprejmi moje besede, in pomnožila se ti bodo leta življenja (Preg 4, 10). — Pojdi k mravlji, lenuh, poglej njena pota in postani moder! (Preg 6, 6). — Otroci, pazite na očetlovo pravico in tako delajte, da vam bo dobro! (Sir 3, 1).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Ostanite v moji ljubezni.

(Jan 15, 9.)

V svoji domišljiji se radi nadejamo velikih, redkih priložnosti v življenju, da bi bili pogumni in junaški. Tisoč vsakdanjih priložnosti z njihovimi neznačnimi, a važnimi dolžnostmi pa pustimo, da gredo mimo, kot da so brez pomena za nas. Naučiti se moramo, da iz majhnih stvari napravimo nekaj velikega, iz svojega življenja trajno občevanje z Bogom, sredi mnogoterih nepomembnih dogodkov, sredi vsakdanjosti.

»O moj Bog,« beremo pri nekem nabožnem pisatelju, »da bi te mogel nadvse ljubiti, daj mi priložnosti in poguma, da te bom vsak dan ljubil bolj kot karkoli drugega.« Da, za to gre. Svetlost ni v sijaju velikih gest, ampak v oni prisrčni miselnosti, v kateri storimo tisto, kar je v naši moči.

Krščansko življenje je pisano v prozi in ne v verzih, in obstoji iz sivine naše vsakdanje dejavnosti. In vendar se moramo naučiti doumeti, da je skrita volja božja v najbolj preprostih dogodkih in da božja roka vse vodi in uravnava. Naučiti se moramo sprejemati Boga pod vsemi podobami, pod katerimi se nam nudi.

Navajeni smo sprejemati Boga pod evharističnimi podobama, pod podobama kruha in vina. Po veri vemo, da je Kristus navzoč, kakor hitro duhovnik izgovori besede: »To je moje telo, to je moja kri.« Vemo, da je Kristus popolnoma navzoč v hostiji in tudi v vsakem najmanjšem delcu hostije. To je skrivnost zakramentalne navzočnosti, ki presega človekovo mišljenje, ki pa jo hvaležno in spoštljivo sprejemamo iz božjih ust. To je prvi način obhajanja, so pa še drugi.

Ce sprejemem božjo voljo, ki gospoduje nad mano, nad mojim življenjem in nad vsemi posebnostmi mojega življenja, tako kakor to življenje z vsemi mejami in ovirami poteka, se združim z Bogom, sicer ne na evharističen, ampak na živ način, ki traja ves dan, vse življenje. Gospod hoče od mene, da se združujem z njim uro za uro, minuto za minuto, vtem ko vsak trenutek čisto natančno izpolnjujem njegovo sveto voljo.

Ljudje smo že taki, da stalno poskušamo bežati iz sedanjosti, v kateri naj bi živeli po božji volji. Mladost živi v prihodnosti, se ukvarja z načrti, je kakor jutro življenja. Stari žive v preteklosti, ki jim postaja čedalje bolj vsakdanjost. Le malo pa jih je, ki žive resnično samo v sedanjosti v »božjem danes«. Le malo jih najde božjo voljo tam, kjer je skrita v delcih sedanjosti kakor v drobcih hostije. Le nekateri morejo božjo voljo spoznati in se ji z vsem srcem ukloniti; le nekateri morejo doumeti, da je navzoča v sleherni podrobnosti in jo popolnoma napolnjuje. V življenju se združiti z Bogom, pomeni, da nas verski vidik vodi preko

zunanjih pojavov in nam razodeva Boga v malenkostih vsakdanjega življenja. Bog pride rad inkognito k nam, ko bi se temu reklo, v trenutkih, ko na to najmanj mislimo.

Material za svetništvo ni nekaj posebnega, ni noben kararski marmor. Ne, za svetništvo zadoščajo povsem navadni kamni, ki leže ob cesti. Ljubezni, ki jo nam ponuja Gospod, ne smemo odklanjati ne je zapraviti, ampak jo poglobljati v sebi in jo dajati tudi drugim, jo širiti v svetu, da bo prodrla tudi v srca drugih ljudi.

Tudi tedaj, ko doživljamo veselje in skušamo prodreti do zadnjega vzroka tega veselja, bomo videli, da za tem veseljem ni skrit nihče drug kakor Bog, božji nasmeh, božja vedrina, ki nam daje znamenje, naj še bolj napredujemo, in nas spodbuja, da storimo še več dobrega. Bog se skriva na dnu vsakega človeškega veselja, velikega in majhnega. Povsod, kjer je košček neba, so tudi nebesa. Povsod, kjer je le malo božjega, je tudi Bog.

Tudi v trpljenju se moramo znati združiti z Bogom. To seveda ni tako lahko. Naš pogled se prerad upre v človeški vzrok zla, ki nas žali in rani. In vendar je Bog skrit tudi v trpljenju, v žalosti, v bolečini, v zlu. V vsem tem je skrivnost odrešitvenega dela, delo očiščevanja, ki pripravljaja rast milosti. V neki svetniški biografiji beremo: »Moj Bog, daj mi, da spoznam tvoje delovanje povsod v vsaki stvari, ki me rani, v vsakem dogodku, ki mi zapira pot, prav tako kakor v vsakem veselju, ki me osrečuje. Daj mi, da v neskončni mnogoterosti drugotnih vzrokov vendarle spoznam samo prvotni vzrok — in ta vzrok si ti, o Gospod! Roka je zmerom ista, le rokavico menja. Ta je zdaj žametna, zdaj usnjena, zdaj železna, kakor se me pač dotakne: da me tolaži ali žalosti. Bog, moj Bog, zmerom je to tvoja dobra, nežna roka, ki mojo roko vzame v svojo, jo stisne in drži, da mi reče: 'Ljubim te'. Vendar naj bo roka še tako mila, a če mojo prime z železno rokavico in jo stisne, jo je čutili zmerom hladno in trdo, če ne celo bolečo... Zmerom bi najraje čutili samo žametno rokavico, a ti, Gospod, kakor je videti, jo uporabljaj redkeje kakor druge... Delaj, kakor hočeš, moj Gospod, naj te jaz ne oviram. Vzemij tisto rokavico, ki jo ti sam hočeš.«

To je jezik vere. Vsak izmed nas naj po karšnikhkolik zunanjih oblikah prode v notranjost. Vera je kakor radarska naprava, ki naznanja predmete v megli in temi. Ta iznajdba moderne znanosti omogoča letalom, da tudi v megli letijo, in ladjam, da v najtemnejši noči in megli varno plujejo. Tudi vera je kakor »X-žarek«, ki prodira skozi sicer neprozorno lupino do jedra. Naj bi le v vsakem izmed nas čedalje bolj rasla, se krepila in nam dala oči, da bi spoznali resnico. Naj bi nam pomagala, da bi bilo naše življenje v trajnem stiku z Bogom. Ne čakajmo na jutri ali pojutrišnjem, da bi naposled iz svojega življenja napravili nekaj velikega. Že zdaj, prav ta trenutek nas čaka Gospod. »Glej, stojim pred vrati in trkam«. Te besede veljajo vsakemu izmed nas.

Bogkov kot

Sredi prostora naših vsakdanjih skrbi, sredi krepkega, žilavega življenja ljudi, sklanjajočih se k svoji zemlji, da, tudi sredi naših grehov — čebelnjak milosti, božji kot nad mizo . . .

Nad vso hišo razteza križani Bog svoje roke. Nič ni lepega v tem razpetem Jezusu. Njegovo telo je sloko, iztegnjeno, prtič okoli ledij je srebrn in velike rane po telesu so rdeče kot mak. Nobenega sorazmerja ni v Odrešenikovem krvavečem telesu, nobene miline v njegovem obrazu, le nemo trpljenje, kot ga je doživel v svoji duši preprosti rezbar, ki je v zimskih dneh s težkimi, nerodnimi rokami rezljal na svojih kolenih bridko Martro božjo.

Ko sedamo za mizo, živi z nami Bog v svojem odrešujočem umiranju, ko odhaja mo na polje in v gozd in k živini, na kakršenkoli posel, nas spremlja njegov blagoslov. Nad veselimi svati bdi in nad prvim jokom dojenčka. Že staro mater je sprejel ta trpeči pogled, ko je stopila s poročnim vencem v hišo in ko je zazibala svojega sina in vnuka, je Jezus še prav tako razpenjal svoje prebodene roke kakor danes, ko jaz strmim vanj.

Na levi strani križa je podoba svete Barbare, pomočnice v smrtni uri, ki ji je hudi Barbaron z mečem glavo odsekal. Zato ima svetnica v rokah stolp in zlat kelih s hostijo ter velik meč, na glavi pa zlato krono.

Zraven visi podoba nebeškega tesarja Jožefa z njegovo žago in božjim Otrokom. Ta dobri stavec s kodrasto glavo, ki je kakor velik modrikast cvet, ne sme manjkati v nobeni naši hiši. Potomec starih kraljev se je naselil nad našo mizo ter nas varuje s prav tako skrbjo, s kakršno je bdel nad otroštvom betlehemskega Deteta.

In sveta Ana, zavetnica mater, h kateri molijo naše žene, ko prisluškujejo prvim utripom novega srca pod svojim srcem! V naročju drži veliko knjigo in poučuje

malo Marijo. Z levico jo objema čez ramo in s prstom desnice kaže na knjigo. Marija jo poslušča. Njene roke so sklenjene na prsih in njena glava je nalahno sklonjena. Prav zadaj pa se zadovoljno stiska oče Joahim.

In tu je še sveti Izidor, nebeški kmet, pastir božjih poljan. Sredi travnika kleči, pod hribom s cerkvico, ki ima dva zvonika in rdečo streho. Spredaj orje na rumeni nji-vo angel in plug vlečeta dva volička. Te slike se ne morem nikoli dovolj nagledati. Zdi se mi kakor posvečeni odmev kmetovega trpljenja.

Na desni strani križa pa sveti Florjan v operjaničeni čeladi vliva vodo na gorečo cerkev iz rumene golide in sveti Jurij na belem konju prebada z dolgo sulico zele-nega zmaja, ki mu šviga ogenj iz žrela.

In končno večerja slovesa: trinajst mož je zbranih okoli okrogle mize in eden drži v rokah kelih in kruh. V to sliko se ozre kmetov pogled, ko moli: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh . . .«

O preprostost steklenih podob naših domov, obrobljena z nerodnimi črnimi okvirji, kakšna pesem zveni iz tebe, kako velike stvari nam hočeš povedati. Kar ni mogla največja prebrisanost modrijanov, je tebi uspelo: prikleniti naša srca na lestev med zemljo in nebom.

V navzočnosti teh dobrih nebeških gostov nad mizo dobi vsaka naša beseda in kretnja lepši pomen in je polna novega upanja. Jezus, naš trpeči Zveličar, ne sme nikoli zapustiti svojega kota, kakor ne lastovke svojega gnezda pod napuščem. Tudi če hišo prodajo — Bog mora ostati, ker je temeljni kamen hiši in vez njenih oglov. Le za božič se umakne jaslicam in v majniku majniški Kraljici. Svetniki se nam vse leto nasmihajo s svojimi minijevimi ustnicami ter se pomenkujejo z nami. Ne slišimo njihovih besed, toda srce jih čuti.

Oljna vejica z blagoslovom zadnje cvetne nedelje je zataknjena za ramena križa — varuje nas pred hudo uro ter odganja bolezni od hiše. — Na prtičku pod križem ključeta dva bela golobčka klas in grozd. — Gledam in čutim, kako me vsega prevzema dobra milost.

E. C.

- 1 Ponedeljek** **MEDNARODNI PRAZNIK DELA**¹ ¹ se praznuje dva dni € 11.33
Križev teden; Jožef Delavec
- 2 Torek** Križev teden; Atanazij, cerkveni učitelj; Evgenij, škof, mučenec
- 3 Sreda** Križev teden; Aleksander (Saša), papež, mučenec; Emilija, devica
- 4 Četrtek** **YNEBOHOD GOSPODOV; Monika; Florijan (Cvetko), mučenec**
- 5 Petek** † Pij V., papež; Maksim, škof; Angel, mučenec
- 6 Sobota** Marija, Srednica vseh milosti; Benedikta, devica
- 7 Nedelja** **6. POVELIKONOČNA; Stanislav, škof, mučenec, Gizela, opatinja, O pričevanju Svetega Duha [Jan 15, 26—16, 4]**
- 8 Ponedeljek** Peter, škof; Viktor, mučenec
- 9 Torek** **DAN ZMAGE** ☉ 15.56
Gregorij Nacianski, cerkveni učitelj, Pahomij, opat
- 10 Sreda** Izidor, kmet; Antonin, škof; Blanda, žena
- 11 Četrtek** Filip (Zdenko) in Jakob (Rado), apostola; Sigismund, mučenec
- 12 Petek** † Pankracij, mučenec; Nerej, Ahilej, Domitila, mučenci
- 13 Sobota** Robert Belarmin, škof, cerkv. učitelj; Servacij, škof
- 14 Nedelja** **BINKOŠTI, PRIHOD SVETEGA DUHA; Bonifacij, mučenec**
O Svetem Duhu in o ljubezni [Jan 14, 23—31]
- 15 Ponedeljek** **Binkoštni ponedeljek; Zofija (Sonja), mučenka**
- 16 Torek** Janez Nepomuk, mučenec; Kraljica apostolov
- 17 Sreda** Kvatre: Pashal Bajlonski, spoznavavec; Jošt, opat ☽ 6.18
- 18 Četrtek** Venancij, mučenec; Erik, mučenec
- 19 Petek** † Kvatre; Peter Celestin, papež; Ivon, spoznavavec
- 20 Sobota** Kvatre; Bernardin Sienski, spoznavavec; Akvila, mučenec
- 21 Nedelja** **1. POBINKOŠTNA, KVATRINA, SV. TROJICA**
Jezus razpošlje apostole [Mt 8, 18—20]
- 22 Ponedeljek** Emil (Milan), mučenec; Roman, opat; Renata, žena
- 23 Torek** Janez de Rossi, spoznavavec; Deziderij, škof, mučenec ☽ 21.23
- 24 Sreda** Marija, Pomočnica kristjanov; Ivana, žena
- 25 Četrtek** **SV. REŠNJE TELO; Gregorij VII., papež;**
Rojstni dan maršala Tita
- 26 Petek** † Filip Neri, spoznavavec; Elevterij, papež, mučenec
- 27 Sobota** Beda Častiljivi, cerkveni učitelj; Janez I., papež, mučenec
- 28 Nedelja** **2. POBINKOŠTNA; Avguštin, škof**
Prilika o veliki večerji [Lk 14, 16—24]
- 29 Ponedeljek** Marija Magdalena Paciška; Maksim, škof
- 30 Torek** Ivana Orleanska, devica, mučenka; Feliks I., papež, mučenec
- 31 Sreda** Marija Devica, Kraljica; Kancij in tovariši, mučenci € 2.52

MAJ VELIKI TRAVEN

	1.	4.50	19.09	14.19	1.56	10.38
	2.	4.49	19.11	14.22	2.25	11.49
	3.	4.47	19.12	14.25	2.48	12.56
	4.	4.46	19.14	14.28	3.06	14.02
	5.	4.44	19.15	14.31	3.22	15.06
	6.	4.43	19.16	14.33	3.37	16.09
	7.	4.41	19.17	14.36	3.52	17.13
	8.	4.40	19.19	14.39	4.09	18.19
	9.	4.38	19.20	14.42	4.27	19.27
	10.	4.37	19.21	14.44	4.50	20.35
	11.	4.36	19.22	14.46	5.18	21.43
	12.	4.35	19.23	14.48	5.55	22.48
	13.	4.33	19.25	14.52	6.42	23.43
	14.	4.32	19.26	14.54	7.41	—
	15.	4.31	19.27	14.56	8.50	0.30
	16.	4.30	19.28	14.58	10.05	1.06
	17.	4.28	19.29	15.01	11.23	1.35
	18.	4.27	19.31	15.04	12.42	1.59
	19.	4.25	19.32	15.07	14.01	2.20
	20.	4.24	19.33	15.09	15.22	2.40
	21.	4.23	19.34	15.11	16.45	3.00
	22.	4.22	19.35	15.13	18.10	3.23
	23.	4.22	19.36	15.14	19.35	3.49
	24.	4.21	19.37	15.16	20.57	4.23
	25.	4.20	19.38	15.18	22.10	5.06
	26.	4.19	19.39	15.20	23.09	6.02
	27.	4.18	19.40	15.22	23.53	7.08
	28.	4.18	19.41	15.23	—	8.20
	29.	4.17	19.42	15.25	0.26	9.32
	30.	4.16	19.43	15.27	0.51	10.43
	31.	4.15	19.44	15.29	1.11	11.50

VREMENSKI PREGOVORI

Če je majnika lepo,
je dobro za kruh in seno.

Če Pankraca sonce peče,
sladko vince v klet poteče.

Po sv. Servati
ni mraza se bati.

Če je na sv. Urbana dan lepo,
rado suši se poleti seno.

Če sušec suši,
traven deži,
maj pa hladi,
kmelu se dobro godi.

LJUDSKA MODROST

Mirna vest je najboljše vzglavje.
— Bolezen po vrvi, zdravje po niti. — Življenja razvaline so življenja novine. — Ne hvali dneva pred večerom. — Komur Bog ni dal razuma, temu ga tudi kovač ne skuje. — Kdor hoče, da ga drugi spoštujejo, naj sam sebe spoštuje. — Hvaležnost dobroto razveseli.

BOŽJA MODROST

Karkoli shraniš, preštej in pretehtaj, in kar izdaš in prejmeš, vse zapiši! (Sir 42, 7). — Očetov blagoslov utrjuje otrokom hiše, materina kletv pa jih do temeljev podira. (Sir 3, 9). — Pouči modrega in bo še modrejši, pouči pravičnega, in bo napredoval v spoznanju! (Preg 9, 9).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

»... in veselilo se bo vaše srce
in vašega veselja vam ne bo
nihče vzela.«

(Jan 16, 22.)

Ko je p. Lebbe videl, da je b.l eden njegovih prijateljev žalosten, zaskrbljen in slabe volje, mu je rekel nekega dne: »Ljubi prijatelj, prav nobenega humorja nimaš več, zadnji čas je, da opraviš dobre duhovne vaje«. Veselje je test (preskus) za krščansko življenjsko moč tako pri nekem narodu kakor tudi pri posamezniku. To znamenje, po katerem se spoznajo Kristusovi učenci, človek mora znati brati z obraza. Kardinal Mercier je rad rekel, da je človek s 40 leti odgovoren za svoj obraz. K temu bi najraje pripomnili, da kristjan mora nositi na svojem čelu znamenje veselja.

Ko je Gospod začel oznanjati božjo besedo — že beseda evangelij pomeni veselo oznanilo — je na začetku svojega govora na gori postavljal zmerom iste besede: Blagor ubogim v duhu, blagor krotkim, blagor žalostnim, blagor lačnim in žejnim, blagor usmiljenim, blagor miroljubnim.

Besedi »sreča« in »blagor« sta v jeziku krščanstva tesno povezani z bistvom religioznega življenja. To ne pomeni, da je življenje kristjanov brez trpljenja, brez zla in trenj. Nikakor. Veselje, bolečina in žalost so del življenja vsakega kristjana, vendar si niso na enaki ravni. Vzemimo primer iz modernega mesta, kot je na primer novo glavno mesto Brazilije, v katerem ni v prometu nobenega zastoja, ker se ceste križajo na različni ravni. Trpljenje ne more pokopati upanja. Veselje prebiva v globini, do katere ljudje ne morejo več priti in ga skaliti. To je Kristus sam izrecno obljubil svojim učencem: »Vaše srce se bo veselilo in nihče vam ne bo vzel vašega veselja«. To je izrecna obljuba, sveta obveznost, ki jo je Jezus še bolj poudaril, ko je oznanjal: »Moj jarem je sladek in moje breme je lahko«. In če se spet povrnemo k govoru na gori, je govoril množici in učencem: »Veselite in radujte se, zakaj veliko je vaše plačilo v nebesih«. Kljub tej obljubi smo ljudje večkrat v žalostnem položaju, tarejo nas skrbi, doživljamo razočaranja in čutimo, da božji jarem ni sladek in njegovo breme ne lahko. In vendar ta beseda ne vara. Da bi mogli posvetiti v temo, nam je potrebno, da gledamo z očmi vere. Saj je včasih tudi težko verjeti, da je še sonce na nebu, ker ga dolgo zakrivajo težki, temni oblaki. In vendar je sonce prav gotovo še na nebu, še sije, še sveti, le oblaki ga zakrivajo.

Kakšen vir miru in veselja za trpeče! Gospodovo zagotovilo: »Moj jarem je sladek in moje breme je lahko.« preglaši vse, kar navidezno govori proti temu in ostane zmerom in povsod resnično. Ta beseda ne more biti nikoli lažniva. Nobena, še tako bridka izkušnja je ne more ovreči. Njena resničnost izsili čudež, če je potrebno. S pogojem

seveda, da se mu človek izroči tako, kakor je presveta Devica pri oznanjenju svojo popolno poslušnost božji odločitvi strnila v eno besedo: »Zgodi se mi po tvoji besedi«. To besedo si je Marija vtisnila v dno svoje duše. Veselje njenega slavošpeva je izraz njenega globokega notranjega ganotja, vzklík njene zvestobe.

Vsak kristjan, ki izpolni božjo zapoved, ima ključ do radosti in veselja, in sicer toliko bolj, s kolikor večjo otroško vdanostjo se podvrže vsem zahtevam zapovedi. Krščanstvo kot tako je vir sreče za posameznika, za družino, za družbo.

Življenje svetnikov je sijajen dokaz za to, da je krščanstvo vir veselja. Svetniki gledajo s čistim, jasnim pogledom na svet, s pogledom, ki žari iz njihove notranjosti, s pogledom, ki očitno kaže notranji ogenj, ki jih poživa. Njihov nasmeh je prvi izmed njihovih darov. Posnemajmo jih: to je najskromnejši dar, ki ga moremo tudi drugim prinesiti. Celó če sami ničesar nimamo, celó če jim ne moremo pomagati, jim vsaj njihovo bridko pot življenja s smehom razvedrilo. Smejati se se pravi drugega človeka gledati s Kristusovimi očmi. Smehljaj je kakor svetel žarek, ki je posijal z božjega obraza. Tujcu bo povedal, da ga spoznamo in sprejmemo kot brata. O sv. Tereziji pravijo, da je rekla o nebesih takole: »V nebesih ne bo več nobenih nebrzižnih pogledov.« Kakšno nasprotje v primeri z množico ljudi, ki jih tu na zemlji srečujemo z izčrpanimi, zaskrbljenimi, zakrknjenimi, mrkimi, nebrzižnimi obrazi. Bodimo darovalci veselja! Smeh združuje ljudi, gradi majhne mostove, ustvarja zaupanje, to se pravi, da dela iz človeške družbe veliko družino in iztrga človeka (pa čeprav samo za trenutek) iz sovražne in ledene brezimnosti. Smehljaj je predokusa raja, je kakor odsev drugega sveta. Včasih smehljaj pomeni zmago. Spomnimo se nasmeha svete Bernardke, ki je zbujal pozornost vseh njenih sodobnikov in ki ji je prihajal naravnost od smehljaja naše ljube Gospe, ki ji je za zmerom vtisnil pečat.

Nasmehnil se se pravi samega sebe zaradi drugih pozabiti. Nasmehnil se se pravi biti pozoren do Boga. Kadar se nasmehnemo ljudem, se dotaknemo najboljšega v njih, še preden to pokažejo, v odraslem človeku zbudimo otroka, obudimo prvotnost pod skorjo zastarelosti in sproščeno pod utesnitvjo. Kakšna dobrota!

Nekoliko humorja — kaj je to drugega kakor neke vrste nasmeha — je oblika naklonjenosti, dobrohotnosti, s katero dosežemo, da v brezupnem položaju popusti napetost in marsikaj spet popravimo, zgladimo. Ljudje so navadno boljši, kot so videti, in so hvaležni, če temu primerno ravnamo z njimi. Smehljaj se obrača na njihov globlji jaz, ki ga vidi Bog, če se sklanja nad ljudmi, in po katerem bi sami želeli, da nas drugi sodijo. Smehljaj je povabilo v stanje milosti in tudi izhaja iz njega, kakor cvet raste iz stebala. Ljudje imajo radi, da se jim kdo nasmehne, čeprav je treba to storiti med solzami; že to ustvarja ozračje nebes, kjer je neminljivo, iz Boga izvira joče veselje ustvarilo neskajeno bratovstvo.

Vipavska pomlad

Vsa dežela je bila v cvetju, vsa dolina je dehtela. Vipava je bila kakor raj in Brda kakor obljudena dežela. Zemlja je rodila kakor vsako leto, gnala travo in cvetje. Bogato se je košatil črniš ob dišečki, galovina in grganja sta bili razsipni. Najlepše je obetal zelen. O trta, koliko lepih imen poznaš! Fig belic je bilo toliko, da se bo figovje upogibalo, in breskve so bile kot rože v svojem cvetu: koščenice, kosmačke in urhovke; češnje ranice so dozorevale, oblaki čebel so šumeli ob jablanah, po rdečecvetnih dunajkah in pestrobelih mohorovkah in drobnem cvetju samosevke. Belozelelenkasto so se obetale hruške krivorepke, mehnice, rusice; vahtnice so pravkar popje odpirale. Orehi so se kadili. Droban je, droban, pa je bogat in sladek kot med — oreh — kostenec. Bil je mesec maj in vse je cvetelo in pelo kakor na stvarjenja peti dan, preden je Bog človeka ustvaril...

Pomlad na Tolminskem

Bilo je majevo jutro. Tako lepo kakor pomlad na Tolminskem. To je pomlad ozkih in globokih dolin s šumečimi vodami in vonljivim hladom, ki sika izpod bregov in napetih lazov na dolgočasno, lahkomišelno cesto. Tam sloni na prisojnem bregu devet, včasih dvanaest koč s preprosto ograjenimi vrtilči med bujnimi lazovi. Tam prekipeva v najbolj suhem poletju dvoje lesenih korit, eno v gorenjem, drugo v dolenjem koncu vasi. Potok, ki se je izvil iz stranske globeli, deli vas, obokan most jo veže. Iz ovinka se je upognila cesta v vas, šla čez most in zavila ob bregu v drugo stran, ter v nov ovinek. Hiše so nad cesto. Pod cesto je njiva, je travnik, je sadovnjak, je laz, je gol in ilovnat strmec. Ledina se je utrjala v marčevi noči in sesedla nizko doli na produ dolinske reke. Prisojen, zatišen je kraj, bujna je rast in zgodnja. Vse diši.

Diši laz in prod diši. Diši cesta, ki je bukovje in robidje nanese nanjo bogate rose. Diši skalna steza nad cesto, s svojim bohotnim mahom in volovjim jezikom. Celo rosa diši. Vas diši. Vonj vasi je vonj platna. Belijo ga v laz. Svojih trideset vatlov ga je razmetala nevesta po sončni travi in tolstem trpotcu. S periščem je zajela vodo iz vedra in jo vrgla po platnu in gre ob njem kakor ob beli poti. In je ves laz poln sladkega hladu in vonljivega hlapa, in je slika vasi kakor prečudno živa akvarelna slika: same mokre barve, sama svežost.

Večerna zarja

Dolgo aprilsko deževje je bilo zalilo gorenjsko stran, kakor neugnano skrben vrtar, da se je iz bogate moče kar čez noč razbohotila pokrajina v zelenju, cvetju in vonjih. V zelenih valovih so se pozibavala jezerca sinje rži in mlade pšenice. Ječmen je šel že v klasje. Trave so gnale kakor povodenj vse više kraj njiv po ozarah. Kar čudno je bilo pogledati v bukovje, odkod se jemlje tolika sila novega listja in ogrinja mrtvo ogrodje vejnatih mrež za čudo košato in toplo. Čim više je šlo sonce in raslo leto, tem bolj silna je bila tudi svetlobna moč, ki se je spuščala kakor zatohlo krilo nevidnega keruba od vzhoda do zahoda dan za dnem v brezbrežnih slapovih z višin v mladi svet, pela ves dan v molčecem soglasju luči in barve in ugašala zvečer neskončno sijajno in spočito na daljnem zapadu pod bistro večernico, razvne-maje se v stoterih kresovih živega zlata in krvavega škrlata, umikajočega se sunkoma brezdušni, togo zeleni sinjini in sivinam, rastočim iz noči od vzhoda, preden vzplava vanje polni mesec kakor s prozorno tekočino nabit mehur... Zadnji pas večerne zarje je ležal tudi tistega večera nad gozdovi v Jelovici, ki se razgledujejo po gorenjskem polju od Šmarjetne gore in Svetege Jošta, mimo Ljubnega in Brezij do pod Svetim Petrom nad Begunjami in še više v planinski svet. Nebeški večerni obstret se je metal strmo v polje in za gozdove, od vasi do sela, enakomerno in v redu, kakor so jagode nabrane na niti v rožnem vencu.

Ivan Pregelj

- 1 Četrtek   Angela Merici, devica; Juvencij, mučenec
- 2 Petek   † Srce Jezusovo; Marcelin in tovariši, mučenci
- 3 Sobota   Klotilda, žena; Pavla, devica, mučenka; Oliva, devica
- 4 Nedelja   3. POBINKOŠTNA; Kvirin, škof, mučenec**
Prilika o izgubljeni ovci in denarju [Lk 15, 1—10]
- 5 Ponedeljek   Bonifacij, škof; Valerija, mučenka; Ferdinand, spoznavavec
- 6 Torek   Norbert, škof; Bertrand Oglejski, škof
- 7 Sreda   Robert, opat; Ana Garzia, devica; Peter in tovariši, mučenci
- 8 Četrtek   Medard, škof; Viljem, škof; Viktorin, spoznavavec   Ⓞ 6.14
- 9 Petek   † Primož in Felicijan, mučenca; Mali Milosti božje
- 10 Sobota   Marjeta (Biserka), žena; Bogomil, škof
- 11 Nedelja   4. POBINKOŠTNA; Barnaba, apostol;**
Čudežni ribji lov [Lk 5, 1—11]
- 12 Ponedeljek   Janez Fakundski, spoznavavec; Leon III., papež
- 13 Torek   Anton (Zvonko) Padovanski, cerkveni učitelj; Peregrin, mučenec
- 14 Sreda   Bazilij (Vasilij) Veliki, cerkveni učitelj; Elizej, prerok
- 15 Četrtek   Vid, Modest, Krescencija, mučenci; Germana, devica   Ⓞ 12.12
- 16 Petek   † Frančišek Regis, spoznavavec; Benon, škof; Gvido Kortonski
- 17 Sobota   Gregorij Barbadicij, škof; Rajner, spoznavavec
- 18 Nedelja   5. POBINKOŠTNA; Efrein Sírski, cerkveni učitelj**
Jezus obsoja farizeje [Mt 5, 20—24]
- 19 Ponedeljek   Julijana Falconieri, devica; Gervazij in Profazij, mučenca
- 20 Torek   Silverij I., papež, mučenec; Prakseda, devica
- 21 Sreda   Alojzij (Vekoslav, Slavko), spoznavavec; Evzebij, mučenec
- 22 Četrtek   Ahacij, mučenec; Pavlin Nolanski, škof   Ⓞ 5.57
- 23 Petek   † Agripina, devica, mučenka; Janez, mučenec
- 24 Sobota   Kres; Rojstvo Janeza Krstnika; Neronovi mučenci
- 25 Nedelja   6. POBINKOŠTNA; Viljem, opat**
Jezus nasili širi tlošč mož [Mr 8, 1—9]
- 26 Ponedeljek   Janez in Pavel, mučenca; Vigilij, škof, mučenec
- 27 Torek   Hema (Ema) Krška, žena; Ladislav, spoznavavec
- 28 Sreda   Pavel I., papež; Polamiena, devica, mučenka
- 29 Četrtek   PETER IN PAVEL, apostola; Marcel, mučenec**   Ⓞ 19.40
- 30 Petek   † Spomin apostola Pavla; Lucina, žena; Emilijana, mučenka

	1.	4.15	19.45	15.30	1.28	12.56
	2.	4.14	19.46	15.32	1.44	13.59
	3.	4.14	19.47	15.33	1.59	15.03
	4.	4.13	19.48	15.35	2.15	16.08
	5.	4.13	19.49	15.36	2.33	17.14
	6.	4.12	19.50	15.38	2.54	18.23
	7.	4.12	19.50	15.38	3.20	19.32
	8.	4.11	19.51	15.40	3.54	20.38
	9.	4.11	19.52	15.41	4.38	21.39
	10.	4.11	19.53	15.42	5.34	22.28
	11.	4.11	19.53	15.42	6.41	23.08
	12.	4.11	19.54	15.43	7.55	23.39
	13.	4.10	19.54	15.44	9.13	—
	14.	4.10	19.55	15.45	10.30	0.04
	15.	4.10	19.55	15.45	11.48	0.26
	16.	4.10	19.56	15.46	13.05	0.45
	17.	4.10	19.56	15.46	14.24	1.04
	18.	4.10	19.57	15.47	15.46	1.24
	19.	4.10	19.57	15.47	17.09	1.49
	20.	4.10	19.57	15.47	18.32	2.18
	21.	4.10	19.57	15.47	19.49	2.56
	22.	4.11	19.58	15.47	20.54	3.46
	23.	4.11	19.58	15.47	21.45	4.47
	24.	4.11	19.58	15.47	22.23	5.58
	25.	4.11	19.58	15.47	22.52	7.12
	26.	4.11	19.58	15.47	23.14	8.25
	27.	4.12	19.58	15.46	23.33	9.35
	28.	4.12	19.58	15.46	23.49	10.41
	29.	4.12	19.58	15.46	—	11.46
	30.	4.13	19.58	15.45	0.04	12.50

VREMENSKI
PREGOVORI

Če rožnika sonce pripeka,
pohlevno deži,
veliko obeta
žita, strdi.

Ako sv. Medarda dan dežuje,
štirideset dni dež še naletuje.

Dež na dan sv. Vida
ječmenu ne kaže prida.

Če sta Peter in Pavel jasna,
bo letina krasna.

Kakršno je vreme kresnic,
takšno bo tudi žanjic.

LJUDSKA
MODROST

Kjer vidiš, da je mnogo otrok, za-
klepaj. — Kjer je mnogo besedi,
je mnogo laži. — Potrpljenje je
tista roža, ki je zasajena v bož-
jem vrtu, pa jo nebeški Oče daje
porednim otrokom, da jih pokori
— Izkušnja je kos preroka. —
Čas vse v kozji rog užene. — Na-
vada je lahka, odvada je težka.

ROŽJA
MODROST

Moj sin, podpiraj očeta v njego-
vi starosti, ne žali ga, dokler živi!
(Sir 3, 12). — Sovrašivo vzbuja
prepire, ljubezen pa vse pogre-
ške pokriva (Preg 10, 12). —
Kdor zanemari svojo hišo, žanje
veter, in neumnež bo suženj mo-
dremu (Preg 11, 29).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Nosim svoje vozi zaradi Kristusa. In večina bratov v Gospodu, polna zaupanja zaradi mojih vezi, si še bolj upa brez strahu oznanjati božjo besedo. (Flp 1, 14.)

Ljudje sedanjega časa si grade življenje čedalje bolj tako, da čim manj tvegajo. Težnja za udobjem, za lahkotnim, brezskrbnim življenjem tako prevladuje, da starejši ljudje samo še z glavo zmagujejo nad vsem tem. Ljudje samo računajo, preračunavajo in se hočejo zavarovati proti vsemu. In vendarle je življenje vredno življenja samo, če je v službi vrednot, ki segajo onkraj človekovega življenja. Človek ni ustvarjen, da bi živel samo zemeljsko življenje. Njegovo srce ima druge razsežnosti kakor štiri stene hiše, pa naj bo ta še tako topel, prijeten in ljubeč dom. Človeško srce bi rado odkrilo globlje vzroke svojega bivanja, svojega življenja, vzroke, ki izhajajo iz njegove duhovne lakote in žeje. Človeško srce sanja o neskončnem in večnem. Sanja o tem, da bi se razdajalo v nesebični ljubezni.

To velja že za življenje na zemlji. Človek se čudi, koliko ljudi je pripravljenih za junaška dejanja. Amerikanci in Rusi imajo na stotine ljudi, ki se jim ponujajo za polete v vesolje. Ti mladi možje, da, celo ženske, nikakor niso razočarani v življenju, da bi tvegali polet v vesolje, ki je kljub tehničnemu napredku še vedno združen z nevarnostjo. Večinoma so to ljudje, ki hočejo svoje življenje tvegati za nekaj, kar je vredno truda in tveganja. Pred leti smo brali v nekem angleškem dnevniku oglas, ki je pozival prostovoljce za odpravo na južni tečaj: »Iščemo ljudi za pustolovsko vožnjo. Pogoji so naslednji: slaba plača, hud mraz, več mesecev popolne teme, stalna nevarnost, vrnitev negotova. Časti in priznanja samo v primeru uspeha.«

5000 ljudi se je prijavilo na ta oglas in se ponudilo. Pogum, ki ga je treba pozdraviti! Vendar tu gre predvsem za fizični pogum. Pravi, nravni pogum je redkejši na tej zemlji. Pogum namreč, da izpolnimo svojo dolžnost kljub vsem težavam.

Péguy imenuje današnje očete velike pustolovce modernega sveta. Nekaj lepega in velikega je sodelovanje z Bogom, sodelovanje, ki izvira iz prave plemenitosti, iz velikodušnosti. Nekaj velikega in lepega je tudi to, če starši pri izbiri poklica svojih otrok ne zadržijo idealizma svojih dvajsetletnih hčera in sinov s »pametjo«, ki jih ovira v njihovem poletu.

V vsakem človeškem poklicu je neko čudovito krščansko tveganje. Mladina čuti to instinktivno: zato ji je treba dati priložnost in možnosti, da iz svojega življenja nekaj napravi, kar je vredno truda. Od same preračunanosti večkrat hromimo navdušenje, od same skrbi za njihovo »varnost« jih napravimo sebične. Ta sebičnost se bo pa prej ali slej kruto maščevala nad onimi, ki so svoje

otroke napak ljubili. Pri tem mislimo na to, koliko mladim ljudem so starši zadušili poklic za nekaj velikega — tudi za duhovnika ali redovnika — s pretirano nežnostjo, ki ni drugega kakor sebičnost, s pametnimi nasveti, ki niso drugega kakor zakrito sredstvo, da človekovo življenje omeje na počilo mero.

Starši bi morali o vsem tem dvakrat premisliti! Odločno je treba reči: ne, če se otroci nepremišljeno za nekaj navdušijo in se ravnavajo po tem, kar jim v trenutku šine v glavo. Je pa treba reči ne tudi, kadar se otroci odločijo za nekaj, kar bi pomenilo napad na milost božjo. Otroci ne pripadajo samo staršem, ampak predvsem Bogu. Bog jih je staršem samo zaupal. Kar Bog hoče, kar si želi za vsakega izmed svojih otrok, je to, da more razviti v vsakem izmed njih svoje polno življenje, vse svoje svet odločujoče moči. Da v njih in po njih ljudi tega časa more ljubiti in jih pripraviti za to, kar jim je za vekomaj usojeno. Bog hoče iz vseh ljudi, ki jih je ustvaril, napraviti svetnike. Zato nima nihče pravice, da bi nasprotoval njihovi večni sreči.

Tako važno vprašanje, kot je izbira poklica in stanu, se ne sme reševati samo s stališča koristi. Imamo eno samo življenje. Svoje duše ne moremo menjati. Nimamo cele vrste duš. Gre za to, da svoje življenje dragoceno oblikujemo, dragoceno za lastno družino, pa tudi za vse človeštvo. Gre za to, da svoje življenje damo za druge, da z njim pomagamo drugim. Ta socialni vidik, izvirajoč iz zavesti skupnosti, je edini, ki ustreza zahtevam krščanstva. Evangelij ne pozna nobene razlike med socialnimi kristjani in drugimi kristjani. Socialnost spada k najglobljemu bistvu poklicnosti za kristjana. Tega naj bi se zavedali starši, kadar se njihovi sinovi in hčere odločajo za svoj življenjski poklic. Zato naj bi se varovali preveč previdnega modrovanja, svetovanja in pametnjakovanja, in otrokom odkrito in nesebično, a res modro pomagali, da bi dobro izbrali svoj poklic.

Ce naj bo naše življenje veliko in lepo, moramo tudi nekaj tvegati. Tvegati moramo, da določene strani evangelija dobesedno vzamemo. Tvegati moramo, da gremo preko tega, kar nam zagotavlja samo kratkovidna človeška modrost. Včasih si izprašajmo vest o temle vprašanju: Če naše življenje od jutra do večera poteka čisto mehanično, če je vse v njem od enega jutra do drugega mogoče razložiti samo z zemeljskega vidika, tedaj krščanstvo v nas še ni prodrlo do resničnih globin. Ali hočemo v Jezusovem imenu in zanj nekaj tvegati, vsaj eno kretnjo, pa naj bi bila še tako majhna? Gospod gleda na nas. Caka na nas. On meri pravo ljubezen naših src po tem, koliko se znamo odreči lastnim sebičnim težnjam in napačni prilagoditvi svoje okolice. Ne smemo se bati zapustiti brega in se odpeljati na odprto morje. Ne smemo se bati, da ne bi včasih posnemali kretnje svetega Petra in šli po valovih Gospodu naproti. Toda naš pogled mora biti z zaupanjem uprt v njegovega, in svoje življenje moramo njemu prepustiti.

Delopust

Pri fari je ura udarila štirikrat. Zvonovi so se zazibali: zazvonilo je delopust. In za farnimi so zapeli zvonovi in zvončki po vseh podružnicah. Razgibana polja so obstala. Gospodar je vrgel zadnje snope na voz. Kosec je zadel kosišče na ramo, žanjice so obrisale srpe in si otrle pot s čela. Vse se je napatilo s polja proti vasi. Zvonovi so peli pesem delopusta, vozovi so hitreje drdrali, v pesem zvonov je zavriskal fant, pripevale so mu grabljice.

In na domovih? Vse orodje v kraj, po dvorišču šviga metla, mlada pomiva javorovo mizo in klopi v hiši, škafe, od delavnih rok madežaste, čistijo dekletu na stencu.

Ko je zazvonilo avemarijo, je že bilo vse kakor v prstanu. Teža dela je zdrknila z ramen, srca so utripala v veselem pričakovanju. Dekleta so odrple z rožami popisane skrinje in izbirale zakmašno obleko. Hlapec je drgnil medeninasto okovje in kolute na komatu in opremi. Jutri popelje gospodinjo na njen rojstni dom. Hoče se postaviti, ko bo vozil skozi vas. Mala dekla je skočila že v mraku k mojškrici in prinesla domov nov ošpeteljček, nabran in zlikan, za vratom na šopóteljčke, da je bil kakor iz cukra in si ga skoraj niso upale dotakniti.

In pri večerji: že vsi nedeljske volje v občutju, da je nedelja božja in njihova: dan brez trdega dela, brez potu in žuljev. Nihče jim ni pridigal delopusta. Le zvonovi so ga razglasili. Delopust je bil v njih dušah, v srcih, v občestvu, kakor ga je Bog razglasil na Sinaju: »Šest dni delaj in opravljaj svoja dela, sedmi dan pa je dan Gospoda, tvojega Boga. Ne delaj ne ti, ne tvoj sin, ne tvoja hči, ne tvoj hlapec, ne tvoja dekla, ne tvoja živina in ne tujec, ki je znotraj tvojih vrat.«

Ko sem skušal nekoč razumeti od dežja izprano podobo na zunanji steni stare podružnice, nisem uspel. Videl sem glavo in

noge počivajočega vola, videl poleg njega prevrnjeni plug in brano, na vrhu slike nekakšne blede žarke, ki so lili na zemljo. Pristopil je k meni star ded. Vprašam ga: »Oče, kaj pomeni ta slika?«

»To je sveta nedelja,« mi pojasni. »Vse počiva: orodje, živina, ljudje. Bog pa je zgoraj nad vasjo in žegnuje polja, ljudi, živino. Škoda, da je božji obraz — tako lepo se je smehljal ljudem — izbrisan. Bog ve, če ne zato, ker ni več prave svete nedelje.«

Preprosta in jasna modrost! Še je nedelja, toda ali res sveta?

Sirena piska delopust. Prav, da bi le prepnoga ne rezala v dušo sramotno plačanemu delavcu. — Ob sodobni nedelji vse maršira, maršira: otroci, mladostniki, športniki, organizacije. Prav, kjer ni vse to mimo Boga in le zunanji vrišč, usužnjen sili. Delavec, ki je prodan delu za sužnja, bogatin, ki se je sam zadal za sužnja mamonu, za oba je to grenkoba brez ljubezni in pravičnosti, pot v razvaline; ves nedeljski di-rendaj, že zato, ker je to volja sile in mode, vse to nas zastruplja, vse je laž, poguba prave človeškosti, uboj svete nedelje.

Zato apostol kliče svetu: »Oblecite novega človeka, ki je po Bogu ustvarjen v resnični pravičnosti in svetosti. Opustite laž, govorite resnico vsakteri s svojim bližnjim.«

Torej vsa zmaterializirana zunanost naj se uredi in podredi notranjemu človeku, po krščanstvu šele plemenitemu, pa ne v slepilni zlaganosti, marveč v resnični pravičnosti. Druge poti skozi sedanji svetovni hrup in šunder ni.

F. S. Finžgar

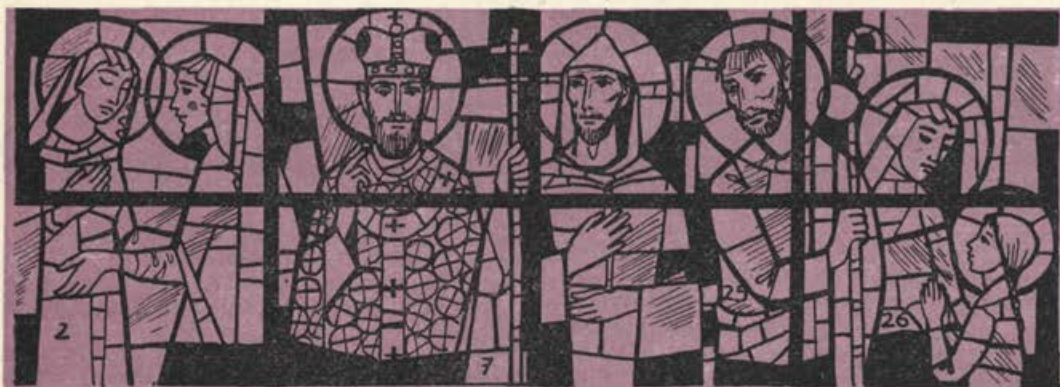
Ivan Delpin-Smrekar

Kraška pomlad

*Kras je zavzet.
Borov šumečih,
gmajnic dehtečih
slišim šepet.*

*Trpki teran,
vino kipeče,
teče in teče
iz tvojih ran.*

- 1 Sobota Sv. Rešnja Kri; Teobald, spoznavavec
- 2 Nedelja **7. POBINKOŠTNA: Obiskanje Device Marije**
O lažnih prerokih (Mt 7, 15—21)
- 3 Ponedeljek Irenej, škof, mučenec; Heliodor, škof
- 4 Torek **DAN BORCA**
Urh (Ulrik), škof; Berta, žena; Prokop, opat
- 5 Sreda Anton Zaccaria, spoznavavec; Vilibald, škof
- 6 Četrtek Tomaž Moore, mučenec; Bogomila, žena; Izaija, prerok
- 7 Petek † Ciril in Metod, slovanska apostola; Klavdij, mučenec
- 8 Sobota Elizabeta (Jela, Špela), žena; Hadrijan III., papež
- 9 Nedelja **8. POBINKOŠTNA: Kraljica miru**
O krivičnem oskrbniku (Lk 16, 1—9) 18.01
- 10 Ponedeljek Amalija (Ljuba), devica; Sedem bratov mučencev
- 11 Torek Pij I., papež, mučenec; Olga, žena; Janez, mučenec
- 12 Sreda Nabor in Feliks, mučenca; Janez, opat
- 13 Četrtek Anaklet, papež, mučenec; Evgen, mučenec
- 14 Petek † Bonaventura, cerkveni učitelj; Frančišek Solan, spoznavavec 16.53
- 15 Sobota Vladimir, spoznavavec; Henrik, spoznavavec
- 16 Nedelja **9. POBINKOŠTNA: Karmelska Mati božja**
Jezus joka nad Jeruzalemom (Lk 19, 41—47)
- 17 Ponedeljek Aleš (Aleksij), spoznavavec; Marcelina, devica;
- 18 Torek Kamil Lelijski, spoznavavec; Miroslav, škof, mučenec
- 19 Sreda Vincencij Pavelski, spoznavavec; Aurea (Zlata), devica
- 20 Četrtek Hieronim Emiliani, spoznavavec; Marjeta, devica, mučenka
- 21 Petek † Lavrencij Brundizijski, cerkveni učitelj; Daniel (Danilo) 15.40
- 22 Sobota **DAN VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA**
Marija Magdalena (Majda), spokornica
- 23 Nedelja **10. POBINKOŠTNA: Apolnarij, škof, mučenec**
Prilika o farizeju in cestinarju (Lk 18, 9—14)
- 24 Ponedeljek Kristina, devica, mučenka; Vincencij, mučenec
- 25 Torek Jakob (Rado) st., apostol; Krištof, mučenec
- 26 Sreda Ana, mati Device Marije; Valens, škof
- 27 Četrtek Sergij, mučenec; Natalija (Božena), mučenka
- 28 Petek † Viktor I., papež, mučenec; Nazarij in tovariši, mučenci
- 29 Sobota Marla, devica; Olaf, mučenec; Urban II., papež 13.15
- 30 Nedelja **11. POBINKOŠTNA: Abdon in Senen;**
Jezus ozdravi gluho nemega (Mr 7, 31—37)
- 31 Ponedeljek Ignacij Lojolski, spoznavavec; Helena Švedska

1.	4.13	19.58	15.45	0.20	13.54
2.	4.14	19.57	15.43	0.36	15.00
3.	4.14	19.57	15.43	0.56	16.08
4.	4.15	19.57	15.42	1.20	17.17
5.	4.16	19.56	15.40	1.51	18.26
6.	4.17	19.56	15.39	2.31	19.29
7.	4.17	19.55	15.38	3.24	20.23
8.	4.18	19.55	15.37	4.28	21.06
9.	4.19	19.54	15.35	5.42	21.41
10.	4.20	19.53	15.33	7.00	22.08
11.	4.21	19.53	15.32	8.19	22.31
12.	4.22	19.52	15.30	9.38	22.51
13.	4.23	19.52	15.29	10.56	23.10
14.	4.24	19.51	15.27	12.13	23.30
15.	4.25	19.50	15.25	13.32	23.51
16.	4.26	19.49	15.23	14.53	—
17.	4.26	19.49	15.23	16.14	0.18
18.	4.27	19.48	15.21	17.32	0.52
19.	4.28	19.47	15.19	18.41	1.36
20.	4.29	19.46	15.17	19.37	2.32
21.	4.30	19.45	15.15	20.19	3.39
22.	4.32	19.45	15.13	20.52	4.52
23.	4.33	19.44	15.11	21.16	6.05
24.	4.34	19.43	15.09	21.36	7.18
25.	4.35	19.42	15.07	21.53	8.27
26.	4.36	19.41	15.05	22.09	9.33
27.	4.37	19.39	15.02	22.24	10.37
28.	4.38	19.38	15.00	22.41	11.41
29.	4.39	19.37	14.58	22.59	12.46
30.	4.40	19.36	14.56	23.21	13.53
31.	4.41	19.34	14.53	23.48	15.02

VREMENSKI PREGOVORI

Štirideset dni bo še lepo,
če je drugi dan julija lepo.

Če sv. Marjete deževalo bo,
težko boš pod streho spravil
seno.

Kukavica se glasi do sv. Urha.

Dež na Cirila in Metoda
orehe in kostanj domala ogloda.

O sv. Jakobu pšenica zori ali
zgori.

O sv. Jakobu gre grozdje na
božjo pol,

O sv. Jerneju pa nazaj pride.

LJUDSKA MODROST

Grunt pravi: Obdeluj me, če ne,
bom jaz tebe. — Človek se mora
po ljudeh ravnati, ne ljudje po
človeku. — Dober glas gre v de-
veto vas, slab pa v deveto deže-
lo. — Veselo srce kodeljjo prede.
— Na sedem let vsaka reč prav
pride. — Kogar hoče sreča kon-
čati, ga prej razvadi kakor ne-
umna mati.

BOŽJA MODROST

Kdo je, ki načrtno delo zatemnju-
je z govori brez pameti? (Job 38,
2). — Ne ponašaj se z jultršnjim
dnem, ker ne veš, kaj ti prinese
(Preg 27, 1). — Če razumeš, od-
govori bližnjemu; če pa ne, deni
roko na svoja usta! (Sir 5, 12). —
Železo se brusi z železom, človek
brusi svojega bližnjega (Preg 27,
17).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

In ko je vino pošlo, reče Jezusu njegova mati: »Vina nimajo«.

(Jan 2, 3, 4.)

Posebna moč ljubezni, njen sloves je v tem, da ugane. Kaj ugane? Ugane prikrito stisko, nemi klic, neizrečeno potrebo. To je ena najvišjih oblik človeške nežnočnosti in prave ljubezni do bližnjega. Vrnimo se na svatbo v Kani galilejski. Goslija še ni bila končana, ko je zmanjkalo vina. Marija je opazila mučno zadrego družine in izrekla je svojo prošnjo v trenutku, ko bi družina morala opaziti, da je zmanjkalo vina. Obrne se k Jezusu in mu reče preprosto: »Vina nimajo«. Uganila je in sledil je čudež.

Materam je kakor prirojeno, da uganejo liho prošnjo v otrokovem pogledu — uganejo marsikaj, česar drugi ne opazijo. Kristjan bi moral biti kakor mati na preži in izkoristiti svojo predstavno moč; kajti potrebna je moč predstave, da se uživimo v položaj drugega in gledamo na stvari z njegovega stališča. Nekateri ljudje so kakor živi zazidani, imajo smisel samo za svoje lastne zadeve, zaprti so v svoj duševni svet kakor v trdnjavo brez vzdiznega mostu. V koliko družinah je dolgočasno in pušto samo zato, ker žena živi samo v ozkem svetu svojih gospodinjstkih opravkov in mož v zaprtem svetu svojih poklicnih skrbi. Dvoje življenj teče eno zraven drugega, se dotika eno drugega, ne da bi se med seboj preželo, ne da bi se srečevalo z ljubeznivimi pogledi.

Vsak izmed nas more osrečiti ljudi v svoji okolici. Za to ni potrebno drugega kot malo stvariteljske domišljije. Treba je samo prostor ali mesto zamenjati in isti prizor opazovati z očmi drugih in ne več z lastnimi. Mož bo morda opazil, da je še mnogo posode treba pomiti, pa bo hitro pomagal in tako olajšal ženi delo. Žena bo spet po svoje uvidevna in se bo zanimala za tisto, kar moža posebno zanima, naj bo to šport ali kaj drugega, in ga o tem kaj vprašala. Starejši brat bo opazil, da mlajša sestra potrebuje tovariša v igri, in starejša sestra se bo spomnila, da babica nima ničesar več brati ali da je peč v njeni sobi slabo zakurjena. Mi vsi se moramo živeti v druge, se postaviti »na drugo stran«. Predvsem starši bi morali uganiti, kaj se dogaja v dušah njihovih otrok. Čim bolj doraščajo, tem težje je to, zlasti v letih, ki si hočejo priboriti svojo neodvisnost, uveljaviti svojo osebnost, ki še išče samo sebe. Pod fasado divjosti, robatega vedenja in nasprotljivosti bi morali znati odkriti neizmerno potrebo po nežni ljubezni in razumevanju. Otroci bi prav tako morali uganiti, kaj se dogaja v dušah njihovih staršev, uganiti njihovo žalost in veselje.

Prav tako se moramo znati živeti v duševno razpoloženje starega človeka. Stara, zelo pri-

kupna mamka je pripovedovala, kako je žalostno, ko se človek postara: »Samo neskončno dobri Bog razume in pozna vso našo bedo in predvsem naše skrivno trpljenje. Vpričo onih, ki zraven nas žive, ne moremo jokati. Ne bi nas razumeli. Rekli bi: Zakaj jokaš? Saj ti vendar ničesar ne manjka. Ne, v njihovih očeh nam res ničesar ne manjka. Toda naša stara srca pogrešajo toplega žarka nežne ljubezni, pogrešajo nasmeha — zlasti ona, ki nimajo sreče, da bi jih kdaj objele drobne otroške roke. Kajti če so tu samo odrasli, ki imajo svoje skrbi in delo, ti nikoli ne utegnejo, da bi se pobrigali za nas. In če ob kakšnem pogovoru hočemo kaj povedati, nam brž kdo reče, da danes ne moremo več živeti z istimi nazori kakor pred 25 leti. Današnji čas je drugačen. Človek mora biti na tekočem, mi smo pa že prišli na konec svoje življenjske knjige. Zatisnemo oči, da zadržimo solze. Vendar naše notranje solze padajo kakor svinec na naša srca. Kdo more to razumeti, razen tistega, ki sam ob tem trpi? Tako v samotnih nočeh le še na pol dremljemo, na pol premišljujemo v svoji sobi, kjer smo sami s svojimi fotografijami in starimi spomini, ki jih nikjer drugje nečjejo več imeti in ki so za nas svefinje. Oni vedo, kako malo je treba, da nas žalijo, in kako malo, da nam njihova prijaznost dobro de.«

Ce imamo to srečo, da smo premožni, moramo uganiti, kaj se dogaja v duši revnega človeka. Da bi razumeli notranje razpoloženje človeka v stiski, moramo pozabiti na lastno udobje. Poskušati moramo razumeti, kaj se pravi biti lačen, kaj se pravi šteti dinarje, jih obračati v roki in se s težkim premislekom odločiti, za katero najbolj potrebnih stvari jih porabiti. Ali vemo, kaj se godi v duši človeka, ki se za svojo pravico bori?

Zdravi moramo razumeti bolne in jih ne utrujati z nekoristnimi predlogi in nasveti. Trpljenje, ki so ga velikodušno sprejeli, jih napravi zrele in pripravljene, da se odpro širšim obzorjem in se krepe z novim upanjem. Oni pričakujejo od nas, da znamo prisluhniti njihovemu molku in spregovorimo besedo, ki kakor svetel, topel sončni žarek posveti v njihovo srce in v njihovo življenje. On pričakujejo od nas, da so nam kljub boleznim potrebni, da mi potrebujemo njihove molitve in njihovo trpljenje, da dopolnimo, kar še manjka Kristusovemu trpljenju, da se bo razodela vsa polnost milosti odrešenja.

Mi, ki smo verni, moramo razumeti nevernega. Ta, dobro to premislimo, nam ne očita, da smo kristjani, pač pa nam očita, da nismo dovolj kristjani. Večkrat se primeri, da nam kdo reče: »Srečni ste, ker verujete. Zavidam vas zaradi tega«. Te besede nam morajo biti kot klic, naj bomo zveste priče Kristusove; kot poziv, da svoje pričevanje tako pokažemo, da bo vidno našim sodobnikom. V neki Claudelovi drami vzklikne slepa deklica: »Vi, ki jo vidite, kaj le počenjate z lučjo.« Ta predirljivi klic zveni na uho vsakega izmed nas, ki kot čisto darilo in brez naše zasluge uživamo varnost in jasnost vere. Tudi tu moramo znati odgovoriti, verovati in govoriti, verovati in drugemu s ponižno, bratovsko kretnjo seči v roko.

Z Visokega k Svetemu Jakobu

Ko se je prvo sonce posmejalo izza Kravca in Štepanje gore vsečez po rosi od Velesovega in Cerkljan v sivozeleno meglo borovčevih gmanj za Brdom in pod Golnikom in ko je zazvonilo od Šenčurja v polju do Trstenika in Gorič, na tisto nedeljo po svetem Jakobu — da, tiste ure bi še rad in še enkrat doživel!

S prvega slemena Potoške gore je pogledala rdeča streha.

»Sveti Jakob, apostol božji, dober dan!

O blagoslov nedeljskega Jakobovega jutra! Prvi bridki vonj daljne jeseni, vzdušje ciklamov — naših »božjih žličic« in divjih nageljnov. In še vzdušje iz naših romarskih orisov, iz Erjavca, iz Jurčiča, iz sladke nedeljske impresije Sardenkove in še iz spominov na lastni doživljaj daleč, davno na Mengorah. In glej! V novo pesem se je vzi-bala duša in snuje v breg iz sladke legendaričnosti in romantike.

»Bil je sedemdesetleten graščak. Zato, da je umoril svojega tekmeča, se je obljubil v Kompostelje. Čez prag očetove hiše je stopil, že je obnemogel. Potem je umiraje volil sinovom, da so cerkev zidali na gori.«

Ali je bilo tako? Saj ni bilo tako?

»Siromašna vdova z otrokom pod srcem je v uri svojih bolečin obljubila cerkev. Sosedje so ji pomagali zidati. Ona pa je sina darovala, župnik iz Cerkljan ga je izsolal, velesovske nune so mu mašni plašč sešile, boter iz Kranja mu je podaril zlat mašni kelik. Vsako leto za smrtni dan svoje matere je novi duhovnik maševal na gori.«

Ali pa je res? Saj ni res!

»Gluh pastir je prišel z gore. Ne prej ne slej ni govoril. Takrat pa je povedal, da hoče sveti Jakob cerkev v skalah.«

Norčava zgodovina. Pesem naj pove!

»Ljubezen je zidala cerkev, ljubezen ubogih in trudnih, mož in žena in otrok. Kje je zdaj tista ljubezen? Kje tisto strašno do-

motožje iz doline solza k Soncu? Kje hrepenenje v nas, sveta sla tlačanov, ki so tod rabetili mimo grajskih rabet in opravkov, žrtvovali mimo desetine, jurjevice in davkov in ognjiščnega solda? Ubogi dedil! Kako strašno zapuščeni so bili med živimi, človeškimi dušami, da so tako krčevito hoteli imeti pri sebi in nad seboj družbo in sosesčino nebeških bratov in gospodov, edinih prijateljev, katerim so smeli potožiti . . . Srečni dedjel!»

Da, če bi človek vse to v pesmi povedati znal . . .

Veseli klic z višine. Otroci!

»Bog, daj, deca!»

O, saj je vendar lepo na svetu! Lepo in hudo. In lepo in dobro je zato, ker je še cvetje in je sonce in dobri ljudje in božji dih, ki snuje v zvezdah in dušah in ga pričajo človeške oči. In pa otroci. Otroci, otroci? Nedolžne otroške oči . . .

»Zdaj jih odpri in glej!«

Razgrnila se je na jug in zapad in sever od matere na Brezjah do matere na Šmarni gori. Še enkrat zdrava, zemlja naša! Zdrava Predvsem »Storžčeva dežela« Kračmanovega Matije. Koliko te je v tem predgorju s tihimi domovi in sramežljivimi seli!

Vidim sonce in lepo zemljo, dolino in košenino v Zaplati, začarani Hudičev boršt. Vidim srečo sonca in srečo človeških oči, svojo lastno radost in spoznanje:

»Resnica božja je. Prave oči pa iščejo navzgor, oči otrok in pevcev in pobožnih dedov. Zato so cerkve zidali na vrhove in starci romali na gore. In fletno je, da je lepo in tako in še vedno tako, da še živijo zdrave otroške oči, vsedaleč od Bistrice tisoč in druge, vsedaleč od »Storžčeve dežele« k sinji Savi, ki je dva svetova zvezala, da bi tisoč let rastla v eno luč . . .«

»Zdravi, moji fantje! Zdravi, romarji! Srečno!«

Še en pogled z gore.

»Hej, kaj velja! Mojzes, če si še tam, jutri te posetim na Mužanci. Sveti Štefan nad Velesovim, pojutrnjem na svidenjel! Sveti Lovrenc nad Bašljem. Danes dva tedna je tvoj god. Da se vidi. Srečno!«

Ivan Pregelj

- 1 Torek Makabejski bratje; Fides (Vera) in tovariši, mučenci
- 2 Sreda Porcijunkula; Alfonz Ligvorij, cerkveni učitelj
- 3 Četrtek Julijan Peter Eymard, spoznavavec; Lidija, žena
- 4 Petek † Dominik (Vladimil), spoznavavec; Perpetua, žena
- 5 Sobota Marija Snežna; Ožbalt (Osvald), spoznavavec
- 6 Nedelja 12. POBINKOŠTNA; Spremenjenje Gospodovo Prilika o usmiljenem Samarljanu [Lk 10, 23—37]** ☺ 3.49
- 7 Ponedeljek Kajetan, spoznavavec; Donat, škof, mučenec
- 8 Torek Janez Marija Vianney, spoznavavec; Miron, škof
- 9 Sreda Roman, mučenec; Peter Faber, spoznavavec
- 10 Četrtek Lavrencij (Lovro), mučenec; Pavla, devica, mučenka
- 11 Petek † Tiburcij in Suzana, mučenca; Aleksander, škof
- 12 Sobota Klara (Jasna), devica; Hilarija, mučenka ☺ 21.45
- 13 Nedelja 13. POBINKOŠTNA; Janez Berhman, spoznavavec Jezus ozdravi deset gobavih [Lk 17, 11—19]**
- 14 Ponedeljek Evzebij, spoznavavec; Kalist, škof, mučenec; Demetrij, mučenec
- 15 Torek VNEBOYZETJE DEVICE MARIJE; Tarzicij, mučenec**
- 16 Sreda Joahim, oče Device Marije; Rok, spoznavavec
- 17 Četrtek Hiacint, spoznavavec; Pavel in Julijana, mučenca
- 18 Petek † Helena (Alenka, Jelena), žena; Agapit, mučenec
- 19 Sobota Janez Eudes, spoznavavec; Marijan, spoznavavec
- 20 Nedelja 14. POBINKOŠTNA; Bernard, cerkveni učitelj Jezus uči o božji previdnosti [Mr 6, 24—33]** ☺ 3.27
- 21 Ponedeljek Ivana Franciška Santalska, žena; Anastazij, mučenec
- 22 Torek Brezmadežno Srce Marijino; Timotej, mučenec
- 23 Sreda Mohor in Fortunat, mučenca; Filip Benicij, spoznavavec
- 24 Četrtek Jernej, apostol; Aurea (Zlata), mučenka; Roman, škof
- 25 Petek † Ludovik IX., spoznavavec; Patricija, devica
- 26 Sobota Ceferin, papež, mučenec; Viktor, mučenec
- 27 Nedelja 15. POBINKOŠTNA; Jožef Kalasancij, spoznavavec Jezus obudi mladeniča iz Naima [Lk 7, 11—16]**
- 28 Ponedeljek Avguštin, cerkveni učitelj, škof; Hermes, mučenec ☺ 6.35
- 29 Torek Obglavljenje Janeza Krstnika; Marija, zdravje bolnikov
- 30 Sreda Roza iz Lime, devica; Feliks (Srečko), mučenec
- 31 Četrtek Rajmund (Rajko), spoznavavec; Pavlin, škof

AVGUST VELIKI SRPAN

	1.	4.43	19.33	14.50	—	16.10
	2.	4.44	19.31	14.47	0.24	17.15
	3.	4.45	19.30	14.45	1.11	18.13
	4.	4.46	19.29	14.43	2.11	19.02
	5.	4.47	19.27	14.40	3.22	19.39
	6.	4.49	19.26	14.37	4.40	20.09
	7.	4.50	19.24	14.34	6.01	20.34
	8.	4.51	19.23	14.32	7.22	20.55
	9.	4.52	19.22	14.30	8.42	21.15
	10.	4.53	19.20	14.27	10.02	21.34
	11.	4.55	19.19	14.24	11.22	21.56
	12.	4.56	19.17	14.21	12.42	22.20
	13.	4.57	19.16	14.19	14.03	22.52
	14.	4.58	19.14	14.16	15.22	23.32
	15.	5.00	19.12	14.12	16.33	—
	16.	5.01	19.11	14.10	17.31	0.23
	17.	5.03	19.09	14.06	18.18	1.25
	18.	5.04	19.07	14.03	18.52	2.36
	19.	5.05	19.05	14.00	19.19	3.49
	20.	5.06	19.04	13.58	19.41	5.02
	21.	5.08	19.02	13.54	19.59	6.11
	22.	5.09	19.01	13.52	20.14	7.19
	23.	5.10	18.59	13.49	20.29	8.24
	24.	5.11	18.57	13.46	20.45	9.28
	25.	5.12	18.55	13.43	21.02	10.34
	26.	5.14	18.54	13.40	21.22	11.39
	27.	5.15	18.52	13.37	21.46	12.47
	28.	5.16	18.50	13.34	22.18	13.55
	29.	5.17	18.48	13.31	22.58	15.00
	30.	5.19	18.46	13.27	23.53	16.01
	31.	5.20	18.45	13.25	—	16.53

VREMENSKI PREGOVORI

Če se avgusta po gorah kadi,
kupi si kožuh za zimske noči.

Sonca srpana grozdje meči,
z medom navdana ajda diši.

O porcijunkuli če je vročina,
huda bo v prihodnje zima.

Ako je na sv. Lovrenca dan lepo,
bo vsa jesen lepa.

Kadar velikega šmarna sonce
peče,
tedaj dobro vino v sod poteče.

Kakor zadnji srpan vremeni,
tako vsa jesen se drži.

LJUDSKA MODROST

Drži se novega pota in starega
prijatelja. — Poredni otroci pa
slaba mačka naredijo pridno go-
spodinjo. — Bog ni dal enemu
človeku vsega, dal je vsem vse.
— Na lesniki nikdar jabolko ne
zrasle. — Krivično blago pod
streho, molji v zrnju.

BOŽJA MODROST

Od potrebnega ne odvrčaj oče-
sa in ne dajaj nikomur prilike, da
bi te klel! (Sir 4, 5). — Do smrti
se bojuj za pravico in Gospod
Bog se bo zate boril! (Sir 4, 28).
— Mož nagle jeze dela neumno-
sti, preudaren mož pa potrpi
(Preg 14, 17). — Ne vodi vsakega
človeka v svojo hišo; zakaj mno-
gotera so zalezovanja prekanje-
nega! (Sir 11, 29).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

»Pojdite sami zase v samotni kraj in se nekoliko odpočijte.«

(Mr 6, 31.)

Sodobno življenje je zelo napeto in naporno. Živci se nam vsem hitro zrahljajo. Živimo v strašni naglici. Govorimo o divjem in norem tempu življenja in dela, da se tega niti prav ne zavedamo. In vendar se včasih moramo ustaviti. Moramo, naj velja, kar hoče, da ob določenem času prenehamo in se premišljeno oddahnemo. Seveda ne moremo vsi misliti na to, da bi si za svoj oddech po napornem delu privoščili bogve kakšno naporno potovanje. Ljudje danes rešujejo vprašanje potrebnega oddiha z uvajanjem proste sobote in z rednim dopustom. To je vsekakor napredek. Vendar se moramo tudi znati oddahniti. V svoji raztresenosti ne smemo otopeti in moramo pravilno razporediti napor in počitek, delo in oddech. Važno je, da je počitek res oddech, da med počitnicami res počivamo in da se med svojim oddechom, kakor nam beseda pove, tudi res oddahnemo in si med tem oddechom nabereemo novih moči. Ne smemo živeti v tako intenzivnem in neurejenem ritmu, da ne bi imeli več nobenega prostega časa. Oddech pomeni predvsem, da smo na razpolago tudi drugim, da imamo čas tudi za druge. Starši, le vprašajte se kdaj sredi mrzličnega dnevnega dela, ali imate dovolj časa za svoje otroke, zlasti za svoje odrasle otroke. Ne smemo dovoliti, da bi postali žrtev enolične vsakdanjosti, da bi nas zgrabil samotežni mlin in nas vrtel, da ne bi imeli nobenega časa več, da bi bili tudi za druge resnično tu. Tekamo, si dajemo opravka na vseh koncih in krajih, ne utegnemo se pa usesiti, zbrano poslušati in se pogovoriti med seboj. Vse mora imeti svoj čas in svojo zbrano: delo in počitek, pogovor in poslušanje. To so stvari, ki potrebujejo vsaka svoje ozračje, svoje razpoloženje, terjajo počasnejši tempo. Pravijo, da čas ne prizanese ničemu, kar se zgodi brez njega. Zrno potrebuje svoj čas, da dozori, roža potrebuje svoj čas, preden vzcvete. Naše družinsko življenje je preveč zbegano. Naše stanovanje se le prevečkrat spremeni v nekakšno gostilno, iz katere vsak odhaja za svojim poslom, kraj bežnih srečanj. Nič več ne živimo drug z drugim, nič več se drug ob drugem ne oddahnemo, ne zapojemo več skupaj, kakor smo včasih, niti za skupno igro nimamo več smisla ne časa. In vendar je vse to tako važno, da si utrdimo enotnost src in misli. Vsekakor moramo poskusiti, da v družini ohranimo čim več skupnega, vsaj nekoliko skupnega oddiha, pogovora, v katerem si izmenjamo misli, večerne molitve, s katero sklenemo dan, če ne gre drugače, vsaj zvečer najdimo dobro besedo drug za drugega, vsaj zvečer poiščimo listo skrito, a vendar tako preprosto pot od srca do srca. Ve-

černe ure naj bi bile praznične ure vse družine, zbrane ob domači mizi. Če nas je dan ponižal, naj nas večer dvigne, če nas je dan užalostil, naj nas večer potolaži, če je bil dan veder za nas, privoščimo nekaj te vedrine in smehljaja drugim. Ta avemarija nas povezuje še tesneje drugega z drugim, kot so nanizane jagode rožnega venca ena za drugo. Molitev ustvarja najmočnejšo družinsko vez, jo krepi in vse člane družine trdneje priklepa enega na drugega.

Naučiti se moramo, da si odtrgamo vsaj malo časa za oddech, za družino, za skupen pomenek, časa za poslušanje drugih. Celo naš Gospod ni hotel, da bi njegovi apostoli živeli zmerom napeto. Povabil jih je, naj gredo z njim na oddaljen kraj. »Odpočijte se tukaj z mano,« jim je rekel, ko so se vrnili s svojega apostolskega potovanja.

Včasih se moramo ustaviti, raje preje kakor pozneje. Ne smemo zanemarjati zdravega oddiha, ki povečuje napon naših moči. V tem oddech moramo najti možnost, da se napolnimo s krščanskim duhom. Kot kristjani moramo živeti tako, da svoji okolici vtisnemo pečat krščanskega življenja. Nobene pravice nimamo, da bi sprejeli tak način življenja, ki bi nasprotoval krščanskemu duhu. Zlasti krščanski starši bi morali paziti, da ne bi ogrozili duš svojih otrok, če bi jim dovolili, da počenjajo vse brez nadzorstva. Nikakor ne bi smeli dovoliti mladini, da vidi in bere vse, kar hoče, samo zato, da »gre s časom«. Čim bolj tehnični napredek določa način našega življenja, tem bolj se širi nepregledno področje oblikovanja prostega časa. Hkrati s tem se odpirajo tudi izžarevanju krščanskega duha nove možnosti. Poprej smo grešili s svojim negativizmom; le prepogosto smo se zadovoljevali s tem, da smo preklinjali in obsojali, namesto da bi se potrudili in s svojo navzočnostjo sodelovali, pomagali in navdihovali. Resnično moramo biti navzoči v svetu, ki je bil pravkar rojen in v katerem gre za življenjsko orientacijo prihodnjih rodov. Ne zavračajmo iz jeze mladini njenih želja, ampak ji nudimo zdravo, prisrčno zabavo, ki bo varovala njihovo dušo, njihovo vero in srce.

Oddahniti se moramo. Zato Cerkev tako trdno vztraja pri tem, da je treba posvečevati nedeljo, ki je dan skupne molitve, pa tudi dan počitka. Ne napravimo iz nedelje najbolj nemirnega dneva v tednu! Nedelja bi se morala od drugih dni razlikovati po miru, ki ne pomeni praznoto, ampak polnost. Kakor se ob nedeljah praznje oblečemo, tako bi si morali ta dan nadejati novo dušo ali vsaj prenovljeno dušo. Odtrgati se moramo od svojega vsakdanjega dela in se posvetiti nečemu drugemu, nečemu, kar nas duhovno obogati. Nedelja je dan počitka, pregleda na opravljeno delo, da se ga spet laže in z novimi močmi lotimo. Ne pozabimo neba tako dolgo opazovati, dokler ne vidimo zvezd, ki so zablestele. Tu na zemlji tem laže in bolje potujemo, če poznamo smer in če z varnim korakom stopamo po trdnih tleh. Opazovanje neba je najbolj potreben oddech, če hočemo zemljo napraviti za udobnejše bivališče.

Njiva

Kadarkoli hodim po tisti stezi, se razveselim. Ozka je, komaj ped široka. Trdoživi trpotec poganja ob njej štible, bogate semena, ob grmičku cvete šentjanževa roža, z leske se usipajo abranci kakor mrtvi črvički. Tudi ni ta steza po nepotrebem skrivljena in vijugasta, izhodila jo je noga, kateri se mudi v rano jutro k delu, ki hiti ob žaru večernice z dela zopet na delo, k ognjišču, v hleve... Zato pa teče stezica po polju, kakor bi rjav, od dela shušjan prst kazal in ukazoval: Naprej, na delo!

Razjokal bi se ob tej misli... In vendar, kadarkoli hodim po njej, se razveselim. Ko zagostoli škrjanec, ko zadiši mlado seno, ko se zganejo sredi ograbkov beli rokavci, ko zapoje koščevo kladivo na klepiščih svojo pesem, ko se sredi žita ukrešejo plameni rdečega maka, takrat se razveselim na tisti stezi, ker vem in čutim, da hodim po n a š i zemlji, ki je tako neizmerno lepa, da bi se pripognil in jo poljubil... Na koncu tiste steze stoji na bregu hrast, star, močan, kakor zamišljen gospodar sredi svojega grunta. Pod njim je cilj mojih izprehodov. Zdi se mi, da je ob tistih urah to drevo moj najboljši prijatelj. Njegovo listje ne šepeta kakor tam ob vodi topoli, blebetavi opravljavci. Hrast molči, razmišlja in sanja. Pozdravljen, tovariš hrast, pozdravljene tvoje in moje sanje! Pod hrastom mi je velika prometna cesta mravelj, ki tovorijo težka bremena do svoje trdnjave. Na hrastovem lubu se je utaboril brezdelni aristokrat, mogočni rogač, ki je ogledoval trpljenje mravljičjega naroda z visoke višave in, oborožen s krasotnim rogovjem na neumni glavi, topo zabavljaj socialnemu vprašanju manjvrednega ljudstva. Toda nekega dne se je zgodilo, da je ležal rogač vznak na tleh in psovano ljudstvo pridnih mravelj si je delilo koline.

Tedaj sem se obrnil od te pojedinke, a žalosti ni bilo v moji duši. Veselo oko se je

ozrlo na njivo pod brežičem. Čudna njiva. Ni dolga in ne široka. Še voglov nima. V kotanji jo je izkopala pridna roka, ki je v boju za obstanek zgrabila rovnico, udarila in potrkala na zemljo in jo ogovorila: Daj mi kruha!

Mož in žena sta globoko sklonjena dvigala motike. Pod vztrajnimi udarci so poškrpavali kamenčki, zameseni v prst. Mož je često postajal in si oddihal. Z rokavom si je brisal pot s čela. Takrat sem videl njegovo obličje. Izza prstene polti so se svetlikale blede, prosojne lise. Tudi pokajšljeval je. Kadar je zakašljaj, se je žena vselej obrnila k njemu. Na obrazu tiha skrb, sočutje, kakor prošnja: Počij, ljubi moj! Preveč te zdeluje! Mož se je pa ozrl na ozare, kjer je čepela kopa otročičev in z bilko klicala murna iz luknjice, in ni odnehal. Še globlje se je sklonil in motika je hitreje zapela lačno pesem: Njiva, daj mi kruha! Poglej jih tamkaj na ozarah... Ne sejejo še, pa bi radi želi... In njiva je odgovorila s tanko soparico, ki se je kadila iz nje, z brstečimi kalmi, ki so zelenele na njenih prsih, z voljnimi vzdih, ki so se oglašali izpod motik.

Minilo je nekaj tednov.

Na njivi ni bilo več moža. Črna ruta na glavi vdove se je sklanjala globoko do zrelega klasja, na ozarah so takisto še sedeli otroci... Ko se je vdova ozrla po njih, se je sključila še globlje. Pokleknila je na njivo. Bodi pravična, ljuba zemlja! Obrodi mi! Poglej, kako te rahljam, kako te božam! Poglej jih konec njive! Vsi čakajo nate!

Ljubezen matere je rodila ljubezen do grude. Ljubezen je žarela v sadikah, sadike so rodile.

Dan se je skrčil. Voziček za vozičkom pridelka je vozila vdova v svoj dom. Na njenem obrazu ni bilo obupa pred zimo.

V mojem srcu se je pa rodila nova misel, nova želja: Da bi mi bilo dano dobiti iz srca te vdove njeno vročo ljubezen do grude in vzeti pridnost z njenih prstov, pa bi vse to posejal križem po njivi, ki je premalo ljubljena in premalo spoštovana od lastnih otrok! — Ta njiva je domovina.

F. S. Finžgar

1 Petek	† Egidij (Tilen), opat; Verena, devica; Ana, prerokinja	
2 Sobota	Štefan, spoznavavec; Maksima, mučenka;	
3 Nedelja	16. POBINKOŠTNA; ANGELSKA; Pij X., papež Jezus ozdravi vodeničnega, uči o ponižnosti [Lk 14, 1—11]	
4 Ponedeljek	Rozalija, devica; Ida, žena; Mojzes, prerok	☉ 12.38
5 Torek	Lavrencij Justiniani, spoznavavec; Viktorin, mučenec	
6 Sreda	Zaharija, prerok; Onezifor, mučenec; Petronij, škof	
7 Četrtek	Marko Križevčan, Štefan Pongrac, Melhior Grodetski, mučenci	
8 Petek	Rojstvo Device Marije* ; Peter Klaver, spoznavavec	
9 Sobota	Aleksander in Tiburcij, mučenca; Gorgonij, mučenec	
10 Nedelja	17. POBINKOŠTNA; Nikolaj Tolentinski, spozn. O največji zapovedi [Mt 22, 35—46]	
11 Ponedeljek	Prot in Hiacint, mučenca; Emilijan, škof	☽ 4.06
12 Torek	Ime Marijino; Gvido, spoznavavec; Silvin, škof	
13 Sreda	Nofburga, devica; Filip (Zdenko), mučenec	
14 Četrtek	Povišanje sv. križa; Krescencij, mučenec	
15 Petek	† Žalostna Mati božja; Nikodem, mučenec	
16 Sobota	Ljudmila, žena; Edita, devica; Kornelij, mučenec	
17 Nedelja	18. POBINKOŠTNA; Rane sv. Frančiška Jezus ozdravi mrtvoudnega [Mt 9, 1—8]	
18 Ponedeljek	Jožef Kupertinski, spoznavavec; Irena, mučenka	☼ 18.00
19 Torek	Januarij in tovariši, mučenci; Suzana, devica, mučenka	
20 Sreda	Kvatre; Evstahij in tovariši, mučenci; Dionizij, mučenec	
21 Četrtek	Matej, apostol in evangelist	
22 Petek	† Kvatre; Tomaž Vilanovski, škof; Mavricij, mučenec	
23 Sobota	Kvatre; Lin, papež, mučenec; Tekla, devica, mučenka	
24 Nedelja	19. POBINKOŠTNA, KVATRINA; Marija, Rožiteljica jetnikov Prilika o kraljevi svatbi [Mt 22, 1—14]	
25 Ponedeljek	Pacifik, spoznavavec; Avrelija, devica; Kleofa, mučenec	
26 Torek	Ciprijan in Justina, mučenca; Kanadski mučenci	☾ 22.44
27 Sreda	Kozma in Damijan, mučenca; Hiltruda, devica	
28 Četrtek	Venčeslav, mučenec; Lioba (Ljuba), devica	
29 Petek	† Mihael, nadangel; Evtihij in tovariši, mučenci	
30 Sobota	Hieronim, cerkveni učitelj; Zofija, žena	

1.	5.22	18.43	13.21	0.58	17.34
2.	5.23	18.41	13.18	2.13	18.08
3.	5.24	18.39	13.15	3.34	18.35
4.	5.25	18.37	13.12	4.57	18.58
5.	5.27	18.35	13.08	6.20	19.18
6.	5.28	18.33	13.05	7.42	19.37
7.	5.29	18.31	13.02	9.04	19.59
8.	5.30	18.29	12.59	10.28	20.23
9.	5.31	18.27	12.56	11.51	20.52
10.	5.33	18.25	12.52	13.12	21.30
11.	5.34	18.23	12.49	14.26	22.18
12.	5.35	18.21	12.46	15.29	23.17
13.	5.36	18.19	12.43	16.18	—
14.	5.38	18.17	12.39	16.55	0.25
15.	5.39	18.16	12.37	17.24	1.38
16.	5.41	18.14	12.33	17.46	2.50
17.	5.42	18.12	12.30	18.04	4.00
18.	5.43	18.10	12.27	18.20	5.07
19.	5.44	18.08	12.24	18.35	6.13
20.	5.46	18.05	12.19	18.51	7.17
21.	5.47	18.03	12.16	19.07	8.22
22.	5.48	18.01	12.13	19.25	9.28
23.	5.49	17.59	12.10	19.48	10.34
24.	5.50	17.57	12.07	20.16	11.42
25.	5.52	17.56	12.04	20.52	12.48
26.	5.53	17.54	12.01	21.39	13.50
27.	5.54	17.52	11.58	22.38	14.45
28.	5.55	17.50	11.55	23.48	15.30
29.	5.56	17.48	11.52	—	16.06
30.	5.58	17.46	11.48	1.05	16.34

VREMENSKI
PREGOVORI

Kakršno vreme o kimavca mlaji,
takšno vso jesen je najraji.

Ako je na malo mašo lepo,
potem bo dva meseca suho.

Tilen meglen,
grda jesen.

Če na Miholovo sever vleče,
veliko zimo in sneg obeče.

Če se na Marije sedem žalosti na
polju dela,
se letina žalostno drži.

Kdor po mali maši kosi,
ta za pečjo suši.

LJUDSKA
MODROST

Bogu posojuje, kdor revežem da-
ruje. — Pametni se pri ognju
ogreje, nespametni opeče. —
Ako kupuješ, česar ne potrebu-
ješ, boš prodajal, kar potrebuješ.
— Med pravico in krivico ni sre-
de. — Noben dan ni tako dolg,
da bi ne bilo večera. — Brat bra-
tu najgloblje izkoplje oči.

BOŽJA
MODROST

Boljša je zelenjavna jed, kjer je
ljubezen, kakor pitan vol, kjer je
sovrašтво (Preg 15, 17). — Mila
beseda pridobi mnogo prijate-
ljev, vljuden jezik množi te, ki
prijazno pozdravljajo (Sir 6, 5).
— Začeti dražbo je kakor vodo
odjeziti, opusti torej prepir, pre-
den izbruhnel (Preg 17, 14).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Očistim jih vse njih krivde... in jim odpustim vse njihove pregrehe, ki so jih zagrešili zoper mene...

(Jer 33, 8.)

Zelo važno je, da znamo pozabiti. To bi mogla biti osupljiva misel, če bi šlo za to, da pozabimo duhovne stvari, ki so se nabrale v nas ob branju, študiju in ki jih označujemo kot splošno izobrazbo. Za nekatere stvari res ni važno, če jih pozabimo, zlasti take, ki sodijo v »duhovno ropotljo« in jih nadomestimo z novimi, svežimi stvarmi. Ali ne obrezujemo tudi drevja, ko se bliža pomlad? Vendar tu nimamo v mislih take vrste pozabljenja. Pozabiti moramo znati stvari, ki se odigravajo v območju duše, zlasti krivice, ki smo jih pretrpeli, če hočemo tako krščansko živeti, kot je Gospod učil. Mest v evangeliju, ob kateri bi se mogla spotikati naša občutljivost, ne moremo izbrisati. Evangelij pa govori čisto jasno in nedvoumno o odpuščanju žalitev. Ne moremo se tako gledati, kot da tega ne razumemo. Tudi prošnja v očenašu nas tu spravlja v zadrego. Ko so učenci prosili Učenika, naj jih uči moliti, je Jezus zaključil svojo vzorno molitev z besedami: »Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom«. Drugače povedano: »Pozabi, kakor tudi mi pozabljamo«. Ali ste opazili primerjavo: prosimo Boga, naj tako ravna z nami, kakor mi ravnamo z drugimi. Kako moremo po vsem tem zahtevati od Boga, da nam odpusti, če mi ne odpuščamo?

Naj že bo kdo prepričan, da je grešnik ali ne — Gospodova zapoved, Učencikov ukaz je popolnoma izrecen: Odpuščati moramo tako, kakor Bog odpušča. Pri tem se le preradi zatekamo v dlakocestvo. Kolikokrat slišimo stavek: »Odpuščam, pozabiti pa ne morem«. Brezkorisna premetenost! Odpustiti se ravno pravi pozabiti, izbrisati, znova začeti. Božje odpuščanje gre celo tako daleč — vendar je to izključno božji privilegij — da uniči napako. Ljudje moramo samo črepinje ubite vaze zlepiti, Bog pa naredi novo, kakor ulito, izcela. Kakor je naše človeško odpuščanje nepopolno, tako moramo po najboljših močeh to, kar je bilo, odpustiti in storiti prvi korak, da se približamo onim, ki so nas žalili. Tu sta dva človeka, ki sta se zaradi kdo ve česa sporekla, morda zaradi denarja; tu je mož, ki se s svojo ženo slabo razume. Izgovorjene so bile hude besede, ki jih zdaj ta ali oni obžaluje, odkrito pa tega noče priznati.

Zal se večkrat primeri, da ne gre samo za žalitve tako mimogrede zaradi slabe volje, vzkipečnosti, nagle jeze, ampak da se vgnezdijo razprtija v srcu družine, morda celo kaj hujšega. Toliko žalostnih primerov takih razprtij človek vidi v svoji neposredni okolici. Zapoved odpuščanja in pozabljanja bi morala veljati še posebno med ljudmi, ki jih veže zakonska ljubezen. Ljubezen, ki bi morala biti v duši zakoncev čedalje močnej-

ša, ni več samo človeška, ampak predvsem krščanska ljubezen, to se pravi od božje ljubezni obogatena ljubezen. V takem primeru se od resnično krščanskih zakoncev zahteva ravno to, da drug drugega neskončno bolj in močnejše ljubita, da se ljubita ne le z revno, užaljeno človeško ljubeznijo, ampak z božjo ljubeznijo.

Bog ljubi predvsem ljudi. Evangelist Janez nam o tem pripoveduje stvari, ki jih ni moč pozabiti. Božje ljubezni nismo zaslužili in tudi ni odvisna od tega, kako jo sprejemamo. Ne omaje se, če jo izdamo. Bog ljubi nezmotljivo in popolnoma nesebično. On nas ljubi kljub našim grehom in nezvestobi. On ne pozna ne hladne odtegnitve ne zagrenjene, odvrtačoče občutljivosti. Zvesti zakonec mora ljubiti s to veliko, vztrajno, neomahljivo ljubeznijo, če se hoče prilagoditi temu, kar Bog v takih urah pričakuje od njega in če hoče rešiti svojo družino — kolikor je to odvisno od njega.

Kdo ne pozna grozečih primerov, ko pride do očitne ali skrite izdaje. Kaj storiti spričo take stiske? Človeško govorjeno, nič. Krščansko gledano pa bi morali brati mesta v evangeliju, ko Kristus ukazuje do sedemdesetkrat odpustiti — in to kljub nevarnosti, da bodo to ljudje še napak razumeli in se posmehovali, kljub nevarnosti, da utegnemo doživeti zahrbtno nehvaležnost in zaničevanje. Če so vsa prizadevanja za rešitev zaman, mora imeti človek toliko poguma, da v ljubezni vztraja, da čaka, da se ne zateče k obdolžitvam in očitkom, ampak ljubi tako, kot ljubi oče izgubljenega sina. On čaka na vrnitev skesanega grešnika in njegova ljubezen je močnejša in večja kot greh. Mož ali žena, ki sta zagrešila nezvestobo, ostaneta kljub temu zaupana skrbi zvestega zakonca celo tedaj, če tu na zemlji ne pride več do zopetne združitve. Kristjani je prepovedano, da se zateče k ločitvi. To bi bila še ena izdaja. Mati ljubi svojega otroka kljub vsemu, ona se ne loči od svojega otroka. Nezvesti mož ostane pred Bogom za ženo njen prvi otrok. Ona ga mora dalje ljubiti, kakor ljubimo bolnika. V svojem srcu mora »varovati zaklad«, ki ga ji je Bog nepreklicno zaupal. Te besede terjajo velikega junaštva. Gospod povabi one ljudi, ki so doživeli nezvestobo, v prepad trpljenja. Toda to je pot evangelija. In nobena druga nam ne more med solzami podariti globljega miru in globljega veselja. To je »mir, ki ga nihče ne more vzeti«, mir, ki ga je Gospod obljubil onim, ki mu služijo do konca. V smrtni uri bomo spoznali, kakšno vrednost ima taka bolečina za odrešenje onega, ki je izdal ljubezen.

Razprtije pa ne povzročajo skrbi in težav samo v družini ampak razdirajo na vsak korak tudi sporazumevanje med ljudmi dobre volje. Skušnjava, ki na nas preži, je v tem, da svoje samoljubje istovelimo z delom, ki mu služimo, in ne moremo sprejeti nobene kritike, ki jo doživimo. Varujmo se take občutljivosti in ponižno odprimo evangelij. Vsaka stran nam pove, da ima prednost odpuščanje.

Mengore

O, Mengore! Mojih mladostnih spominov najlepši spomin! Vsako leto okoli malega šmarna se mi povračajo davni vtisi, oživijo v duši pozabljeni prizori, od življenja viharjev prepviti doživljaji, vzrastó iz romarskih spominov obrazi davnih romarjev, stoterih bratov, stoterih sestra od Soče in Idrijce in Bače in Tolminke, od kotarske in beneške in trebuške strani. Potujem ž njimi in romam na Mengore. Jutro je poznopoletno in vonjivo, kakor vrt poln sadja. In nad vrtom je nebo, sestra italskega, in jemlje vid. Slast moči, sreče in zdravja bohotnega diše cesta in senožet in polje. Ostro zaudarja ob potu češmin. In kakor k svatbi vabijo s holma dol čez rumeni bukov gozdič nad senožetjo romarski zvonovi. Možnarji jeknejo s hriba. »Procesijo zamudimo!« Otroci drvijo zasopli navkreber, še odrasli stopijo hitreje, samo stari in nadušljivi pešajo, vzdihnejo. Zdi se ti, da se je živa vrv odtrgala z dolinske ceste čez senožet navzgor. In zopet utone v gozdiču kakor prerezana. Zadnji greš in uživaš vonj pred dnem pokošene otave, vonj romarskih prazničnih oblek, vonj kamrika ženskih kril in vonj doma tkanega, barvanega in valjanega sukna moških suknjičev. In že dihne v rosno tvoje čelo vonj gozda, gliv in prhnečega listja. In kakor topel pozdrav zaslutiš rahlo sapico cerkvenega kadila od gori dol. In greš po kamnitih stopnicah in najdeš srebrno dvajsetico. In izideš iz gozda na vrh k cerkvi, na razgled, med dime ognjev in vonljivosti koštrunove juhe in briškega sadja, fig in breskev. In vidiš dečka, ki joče in išče in mu obrišeš solze in vrneš najdeno dvajsetico; vesel si cerkvice, natlačene romarjev, vesel cerkovernikovega slovesnoresnega lica, vesel zaznojenega volčanskega kaplana, vesel krčmarja, ki te je sunil v stran neobziren s sodčkom vina v naramnem košu. Smeješ se in pozdravljaš in suješ in te sujejo. In se pri-

vaš sredi zdravih, otroškopolnih dekliških obrazov in sredi gladko obritih moških lic. Sedeš v travo k staremu Trebušanu v kratkih hlačah in si vesel z njim, ki je šestinosemdesetleten še enkrat na Mengorah in še upa, da bo devetdesetleten.

»Bog ve, morda pa nič več!«

O Mengorska Gospa! Koliko so izgubili moji bratje, moje sestre. Meni so vrnilo dvajsetico. Vrni tudi njim, vrni! O, Mengorska Gospa! Moji bratje hrepenijo daleč, umirajo daleč in tožijo domov, domov. Vrni jih, vrni jih! . . .

MENGORE

V jutra sladkomehki sen odeta
kam oziraš se v rosno poljé,
cerkev Matere Marije sveta,
skrita med Kozarščami v goré?

Ali v Rute, kjer so naše meje,
ali v bridkosivi hlad Peči?
Po dolini v dan, ki trto greje,
ali podse, kjer Voljčan živi?

Rdeča streha belega zvonika,
praznična na mali šmarni dan,
kam te v sinji nebes priti mika,
preden sneg zamel je breg in plan?

Preden gorska pota sneg zamel je,
zvon budi se mengorski glasno,
pod stezo, pod bukovo vejevje
božjih žličič vabi brat sladko.

In rdečelico deco, matere in dede
od Trebuše, Grape in Pečin,
sladke vseokrog kličoč besede
vabi v Kot in Lom, na Most,
v Tolmin . . .

Sladke vsepovsod roseč besede,
vabi k sladki Materi višin . . .
Prošlo, prošlo . . . Le spomine blede
pozná na Mengorah kup — razvalin.

Ivan Pregelj

Mengore so bile priljubljena tolminska Marijina božja pot. Ob soških bitkah v prvi svetovni vojski je bila podrtá. Na te razvaline se nanaša zgornja pesem. Cerkev z Marijino sliko, ki je delo akad. slikarja Toneta Kralja, so po vojski na novo pozidali.

- 1 Nedelja**   **20. POBINKOŠTNA, ROŽNOVENSKA; Remigij, škof**
Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika (Jan 4, 46—53)
- 2 Ponedeljek   Angeli varuhi; Teofil, spoznavavec
- 3 Torek   Terezija Deteta Jezusa, devica; Kandid, mučenec   ☉ 21.24
- 4 Sreda   Francišek (Branko) Asiški, spoznavavec; Aurea (Zlata), dev.
- 5 Četrtek   Placid in tovariši, mučenci; Marcelin, škof
- 6 Petek   † Bruno, spoznavavec; Fides (Vera), devica, mučenka
- 7 Sobota   Rožnovenska Mati božja; Marko, papež
- 8 Nedelja**   **21. POBINKOŠTNA; Brigita, žena**
Prilika o neusmiljenem hlapcu (Mt 18, 23—35)
- 9 Ponedeljek   Posvečenje cerkva (v ljubljanski nadškofiji); Janez Leonard, spoznavavec
- 10 Torek   Francišek Borgia, spoznavavec; Hugolin, mučenec   ☽ 13.11
- 11 Sreda   Materinstvo Device Marije; Emilijan, spoznavavec
- 12 Četrtek   Maksimilijan Celjski, škof, mučenec; Serafin, spoznavavec
- 13 Petek   † Edvard, spoznavavec; Koloman, mučenec
- 14 Sobota   Kalist I., papež, mučenec; Just, škof
- 15 Nedelja**   **22. POBINKOŠTNA [žegnanjska v ljubljanski nadškofiji] Terezija Avil.**
O davku cesarju (Mt 22, 15—21)
- 16 Ponedeljek   Hedvika, žena; Viktor, papež; Gal, opat
- 17 Torek   Marjeta Marija Alakok, devica; Viktor, mučenec
- 18 Sreda   Luka, evangelist, Julijan, spoznavavec   ☽ 11.11
- 19 Četrtek   Peter Alkantarski, spoznavavec; Etbin, opat; Lucij, mučenec
- 20 Petek   † Janez Kentski, spoznavavec; Irena, mučenka
- 21 Sobota   Uršula in tovarišice, mučenke; Hilarion, opat
- 22 Nedelja**   **23. POBINKOŠTNA, MISIJONSKA; Kordula, mučenka**
Jezus obudi Jairovo hčer (Mt 9, 18—26)
- 23 Ponedeljek   Anton Marija Claret, škof; Klotilda, devica, mučenka
- 24 Torek   Rafael, nadangel; Kristina, devica; Feliks, mučenec
- 25 Sreda   Krizant in Darija, mučenca; Krispin, mučenec
- 26 Četrtek   Evarist, papež, mučenec; Lucijan in tovariši, mučenci   ☾ 13.04
- 27 Petek   † Frumencij, škof; Vincencij in Sabina, mučenca
- 28 Sobota   Simon in Juda, apostola; Cirila, devica
- 29 Nedelja**   **24. POBINKOŠTNA; KRISTUS KRALJ; [žegnanje v mariborski škofiji]**
O božjem kraljestvu (Jan 18, 33—37)
- 30 Ponedeljek   Alfonz Rodriguez, spoznavavec; Klavdij in tovariši, mučenci
- 31 Torek   Volbenk, škof; Krištof, mučenec; Antonin, škof

	1.	5.59	17.44	11.45	2.26	16.58
	2.	6.00	17.42	11.42	3.48	17.19
	3.	6.01	17.40	11.39	5.11	17.39
	4.	6.03	17.38	11.35	6.35	18.00
	5.	6.04	17.36	11.32	8.01	18.23
	6.	6.06	17.34	11.28	9.27	18.51
	7.	6.07	17.32	11.25	10.54	19.25
	8.	6.08	17.30	11.22	12.14	20.11
	9.	6.10	17.28	11.18	13.23	21.08
	10.	6.11	17.27	11.16	14.17	22.15
	11.	6.13	17.25	11.12	14.58	23.27
	12.	6.14	17.23	11.09	15.29	—
	13.	6.15	17.21	11.06	15.53	0.39
	14.	6.16	17.19	11.03	16.11	1.50
	15.	6.18	17.18	11.00	16.28	2.58
	16.	6.19	17.16	10.57	16.43	4.04
	17.	6.20	17.14	10.54	16.59	5.09
	18.	6.22	17.12	10.50	17.14	6.13
	19.	6.23	17.10	10.47	17.32	7.18
	20.	6.25	17.09	10.44	17.32	8.25
	21.	6.26	17.07	10.41	18.18	9.32
	22.	6.28	17.05	10.37	18.51	10.39
	23.	6.29	17.03	10.34	19.33	11.42
	24.	6.31	17.02	10.31	20.27	12.39
	25.	6.32	17.00	10.28	21.32	13.26
	26.	6.34	16.59	10.25	22.44	14.04
	27.	6.35	16.57	10.22	—	14.35
	28.	6.36	16.55	10.19	0.00	15.00
	29.	6.37	16.54	10.17	1.20	15.21
	30.	6.39	16.52	10.13	2.40	15.41
	31.	6.40	16.51	10.11	4.02	16.00

V R E M E N S K I P R E G O V O R I

Ce vinotoka mraz in burja brijeta,
bo prosinca in svečana ljubo
sonce sijalo.

Sv. Gal suhoten oznanjuje,
da ob letu suša pripotuje.

Ako z drevja zgodaj listje pade,
njive bodo k letu rodovitne rade.

Dan sv. Uršule si zelje z zelnika
spravi,
da ti ga vreme Šimona in Jude
v nič ne pripravi.

Ko žerjav leti na tuje,
zima že se približuje.

L J U D S K A M O D R O S T

V premislekih bodi podoben polžu,
v dejanjih ptici. — Od mlade
drevesa vejico še lahko od-
česneš, od 'starega jo moraš od-
sekati. — Pomisli, preden kaj re-
češ: tudi beseda človeka ubije.
— Kdor je zdoma, ima eno misel;
kdor je doma, jih ima sto. — Laž
in zvijača pogineta, samo resnica
in pravica ostaneta.

B O Ž J A M O D R O S T

Začetek vsakega dela bodi pre-
udarek, pred vsakim dejanjem naj
bo posvetovanjel (Sir 37, 16). —
Vse ima svoj čas in vsak opravek
ima svojo uro pod nebom (Prid
3, 1). — Oblaki in veter, pa nič
dežja, tak je mož, ki se baha
z darilom, ki ga samo obljublja
(Preg 25, 14). — Vsaka krivica je
dvorezen meč, za njegov udarec
ni zdravila (Sir 21, 3).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Vedno zahvaljujemo Boga za vse.

(1 Tes 1,2.)

Dve besedi bi mogli šteti med najlepši v človeškem jeziku, dve zelo kratki besedi, ki pa pomenita zelo mnogo, če ju vzamemo zares resno: beseda »da« in beseda »hvala«. Ker je hvaležnost tako redka, se ljudem zdi res težko reči hvala. In vendar bi mogli biti človeški odnosi drugačni, če bi bolje razumeli dolžnost, da se zahvalimo. V evangeliju pokaže Gospod na to hudo napako. Spomnimo se samo na dogodek z desetimi ozdravljenimi gobavci. Gospod jih je čudežno ozdravil; srečni in pomirjeni so se šli pokazat duhovnikom. A samo eden izmed njih se je spomnil, se vrnil in se zahvalil Učeniku. »Kje pa je onih devet?« je vprašal Jezus. »Ali niso bili tudi oni ozdravljeni?« Pozabili so, da bi se mu prišli zahvaliti.

Ali smo že kdaj premišljevali o tem, kako gledamo na usluge kot na nekaj samoumevnega, kot nekaj, kar nam nekdo stori iz dolžnosti? Če obrnemo pozornost delodajalca ali mojstra na vdano dejavnost njegovega uslužbenca ali delavca, dobimo navadno odgovor: »Saj je vendar za to plačan!« Taki so ljudje: plačajo in mislijo, da je s tem vse poravnano. Pomisliti bi morali, koliko krščanske ljubezni, koliko človeške topline je v besedici »hvala«, celo tedaj, ko smo uslugo plačali. Koliko pa je tudi stvari, ki jih ne moremo plačati z denarjem, ampak z nasmehom, s pozornostjo, s »hvala«. Trgovci s cvetjem so iznašli geslo: »Naj govore cvetlice!« Svoja čustva moramo drugače izražati kakor samo z denarjem ali celo napičnino. Mnoga čustva moremo izraziti samo z »brezplačno«, z ničemer nadomestljivo gesto. Predvsem družinska sreča je odvisna od te medsebojne dolžnosti hvaležnosti. Srečna je družina, v kateri so se otroci naučili, da se zahvaljujejo onim, ki se žrtvujejo zanje in ves dan skrbe za njihovo srečo in zdravje. So stvari, ki se zgoде s samoumevnostjo, ne da bi bilo treba reči kakšno besedo, bilo pa bi marsikaj in marsikdaj mnogo boljše, če bi bila zraven izgovorjena še kakšna beseda. Tudi hvaležnost je svoje vrste umetnost, ki se je moramo naučiti v pravem trenutku in s taktnostjo. Življenje sestoji iz tisoč malenkosti in domača sreča je večidel odvisna od teh. Ena izmed takih malenkosti je v pravem trenutku izrečena majhna beseda »hvala«.

Moževa zahvala ženi je zlata vredna. Potrjuje, da opazi, kaj vse stori zanj, potrjuje, da vidi ljubezen in trud, ki sta v majhnih podrobnostih zanj skriti. Zahvala žene možu je to, kar on potrebuje, da vsak dan znova gre pogumno na enolično, utrujajoče delo, in vztraja v življenjskem boju, v katerem so udarci večkrat tako trdi in ljudje tako

hudobni. To je sončni žarek, ki ga vzame s seboj v sivo ozračje pisarne ali delavnice. In človek potrebuje sonce še bolj kot kruh.

Zahvala predstojnika svojemu podrejenemu; kakšen čudež vdanosti doseže s tem! Prav nič ne vemo o socialnem vprašanju, dokler mislimo, da je spor med delodajalcem in delojemalcem predvsem vprašanje denarja. Ta spor je predvsem vprašanje človeških odnosov. Kardinal Suenens navaja za to naslednji primer: belgijski kralj Albert je ob odhodu v rudnik vprašal tudarja, če ima kakšno željo zase in za svoje tovariše. Sam od sebe in ponosen mu je odgovoril: »Gospod, da bi nas spoštovali.«

Krik srca je krik spoštovanja. Ljudje si žele predvsem to. Hvaležnost pa je potrdilo spoštovanja. Zato tako gane človeško srce.

Zahvaliti se moramo znati predvsem svojim najbližnjim, fistim, s katerimi skupaj živimo. Začeti moramo pri onih, ki so nam najbliže in ki tako lahko ostanejo večno pozabljeni, če na to ne pazimo. Včasih se moramo ustaviti, premisliti in reči besede, ki se nam zde prepegosto kot nekaj samoumevnega, a jih včasih moramo izgovoriti. K tem besedam spada »hvala«. Posebno potrebno je, da se znamo zahvaliti Bogu. Za kaj? Predvsem za to, da je Bog. To je velika molitev hvaležnosti njemu. »Zahvaljujemo se ti, Gospod, zaradi tvoje velike slave,« beremo v mašnem slavonspevu.

Bogu se moramo zahvaliti za vse, za kar smo mu hvalo dolžni. To je trajni razlog veselja in hvaležnosti. Človek ne pride do konca, če bi hotel naštetati vse njegove dobrote. Dovolj je, če rečemo, da se moramo Bogu zahvaliti, da je naš Oče; kajti veseli smo, da smo resnično njegovi otroci: vzel nas je za svoje, nas posinovil, pohčeral. Bogu se moramo zahvaliti tudi zato, ker je naš brat, ker je postal eden izmed nas, da smo z njim in po njem z vsemi pravicami in z vsem deležem prišli v božjo družino. Bogu se moramo zahvaliti, da smo sveti po Duhu, »ki nas napravi svete in žive«, ki nas hoče vpeljati v božje globine in napolniti s svojo ljubeznijo. Bogu se moramo zahvaliti tudi za vsak predmet, ki ga nam je dal na razpolago: za hišo, v kateri imamo varno bivališče, za mizo, za posteljo, za stol, za knjige, za svetilko, ki nam sveti, za ogenj, ki nas greje, za prijatelje, ki smo jih slučajno srečali, in za tisoče in tisoče drugih reči iz naše bližine. Konec koncev nam je Bog dal vse te reči. Njemu gre naša hvala in zahvala, naša hvaležnost, njemu kot najvišjemu vzroku vseh naših dobrin.

Večkrat je kar pretresljivo, da tako mimogrede ujamemo zadnje besede, ki jih kakšna izvoljena duša govori še pred smrtjo. Včasih je izražena v njih vsebina vsega življenja in nam kažejo duhovna obzorja, ki so se vtisnila v to dušo. Ali poznate zadnje molitve svete Klare? Ko je čutila, da se ji bliža smrt, se je v zadnji molitvi obrnila k Bogu in šepetaje izgovarjala besede: »Hvala, Gospod, da si me ustvaril.«

To je najvišja hvala in zahvala, ki jo je ustvarjeno bitje dolžno svojemu Stvarniku.

Rožni venec

Rožni venec. O, prelepa preprostost vere, kakšne velike darove nam podarjaš s svojimi beraškimi rokami in koliko zahtevaš od našega visokega razuma v zameno zanje! Ti bi menda hotela, da bi vse zaželenene zaklade sveta prodali za posvaljkano vrvcico, ki so na njej nanizane lesene jagode in ki ni vredna prgišča orehov...

O, prelepa preprostost vere, veliko si nam podelila s tem starim družinskim molkom, ki visi na porjavelem žeblju na steni!

Črne kroglice so nanizane na močni pleteni vrvcici. Tudi križ na vozlišču je lesen, le obroček, ki je nanj pritrjen, je iz kosti. O, ta križ! Ves je že obrabljen od prijemov in poljubov; komaj še razločim Kristusovo telo na njem. Pri križu se začenja in konča naša molitev. To je svetinja brez zlate skrinjice, skrita le v žlahtno pátino stoletnih molitev. Mož ali žena, ki ga je prvi posvetil s svojo molitvijo, že zdavnaj počiva v Bogu, toda rožni venec nas še družijo z njim.

Ne, brez molka bi ne bilo našega doma, kakor bi ne bilo družine brez očeta in matere. To je prav tisti rožni venec, ki si ga otroci iz roda v rod obešajo okoli vratu in poljublajo križec. To je tisti rožni venec, ki nam je polzel med prsti ob posteljah umirajočih ter spremljal njih duše pred božjo sodbo...

O, ve, lepe, obrabljene jagode! Čez sto let so že stare, dve sto let morda, in vsakokrat, ko udari pri molitvi druga ob drugo, potrka na rajске duri: »Tik — poslušaj, dobri Bog, usmili se nas... Saj si se za nas učlovečil, za nas trpel, nam v pričevanje od mrtvih vstal...«

Vsaka jagoda je zaznamovana v nebeških urbarjih kot zrno, vrženo v zorano njivo, ki obrodi stoteren sad.

Spomin božičnih večerov:

Duh kadila in kaplje blagoslovljene vode, svetloba svečk pred jaslicami in napev

božične pesmi. Tako lepo je moliti: »ki si ga Devica rodila«! Sveti večer je nekaj tako lepega — in brez rožnega venca vendar ni svetega večera! Očetov glas je tedaj pritrjen, lahko se tresoč, in vsak sveti večer ima oče solze v očeh, da se lesketajo lučke v njih. Morda bom jaz nekoč prav tako jokal, če mi bo Bog podaril to milost!

In večeri v postu:

Sonce zaide že navsezgodaj. Med dež se meša še sneg, kajti pomlad prihaja počasi. Čas Kristusovega trpljenja! Tedaj se blešči na vsaki jagodi rožnega venca kapljica Gospodove krvi, ki jo je na Oljski gori potil, ki jo je pod udarci bičev prelil, ki mu jo je trnova krona iztisnila, ki mu je na bridki križevi poti tekla iz ranjenih nog in ki se mu je iz rane v ljubečem srcu ulila...

Bog je za nas umrl! Toda takoj nato:

Glas velikonočnih zvonov; vesela procesija skozi prvo pomlad — in preden sedemo k žegnu, zazveni iz očetovih ust kakor zmagovalna hvalnica: »Ki je od mrtvih vstal...« Vsi smo združeni na kolenih pred Bogom: oče in mati in bratje in Bog je sredi med nami!

Vem, če bomo s to ogrlico milosti okrašeni stopili na dan plačila pred Boga — nam bo sodba lahka.

Postelja je pregrnjena z rožnatim pregri-njalom. Zavesa ob oknu se napihuje v vetru. Večer prihaja. Koliko ljudi bo zdaj zdaj pokleknilo ob priviti svetilki okoli domače mize in koliko ust bo polglasno odgovarjalo molitvi očetov...! In vse veselje bo zvenelo z njimi, kajti Bog ima na svojem rožnem vencu nanizane same nebeške zvezde in planeti so namesto očenašev in gibljejo, gibljejo se, pokorni volji ustvarjalnih prstov. Premikanje ozvezdij se mi zdi kako ena sama vesoljna molitev...

O, rožni venec, čudež božje tehnike, nebeški telefon! Po njem se pogovarjava z Bogom — in veliko si imava povedati.

Moj Gospod in moj Bog!

Brez besed spuščam jagodo za jagodo. Edina molitev, ki jo zdaj znam, je; »Hvala ti za vse!«

E. C.

1 Sreda	VSI SVETI; Severin, spoznavavec; Marija, devica, mučenka	
2 Četrtek	Spomin vernih duš; Viktorin, škof, mučenec; Just, mučenec	☉ 6.49
3 Petek	† Hubert, škof; Silvija, žena; Valentin in tovariši, mučenci	
4 Sobota	Karel (Dragotin) Boromejski, škof; Vital, mučenec	
5 Nedelja	25. POBINKOŠTNA, ZAHVALNA; Zaharija in Elizabeta	
	Jezus pomiri vihar na morju [Mt 8, 23—27]	
6 Ponedeljek	Leonard (Lenart), spoznavavec; Feliks, mučenec	
7 Torek	Engelbert, škof; Vilibrord, škof; Herkulan, mučenec	
8 Sreda	Bogomir, škof; Štirje kronani mučenci	
9 Četrtek	Posvečenje bazilike sv. Odrešenika; Teodor (Božidar), mučenec	☾ 2.00
10 Petek	† Andrej Avelinski, spoznavavec; Demetrij (Mitja), škof	
11 Sobota	Martin (Davorin), škof; Menas, mučenec	
12 Nedelja	26. POBINKOŠTNA; Martin, papež, mučenec	
	O dobrem semenu [Mt 13, 24—30]	
13 Ponedeljek	Stanislav Kostka, spoznavavec; Didak, spoznavavec	
14 Torek	Jozafat Kunčević, škof, mučenec	
15 Sreda	Albert Veliki, cerkveni učitelj; Leopold, spoznavavec	
16 Četrtek	Jedert, devica; Otmar, opat; Edmund, škof	
17 Petek	† Gregorij Čudodelnik, škof; Hugon, škof	☉ 5.53
18 Sobota	Posvečenje bazilik sv. Petra in Pavla; Roman, mučenec	
19 Nedelja	27. POBINKOŠTNA; Elizabeta [Špela, Jela], žena	
	O gorčičnem zrnu [Mt 13, 31—35]	
20 Ponedeljek	Feliks Valois, spoznavavec; Smplicij, škof; Edmund, spoznavavec	
21 Torek	Darovanje Device Marije; Albert, škof, mučenec	
22 Sreda	Cecilija, devica, mučenka; Maver, mučenec	
23 Četrtek	Klemen I., papež, mučenec; Felicita, mučenka	
24 Petek	† Janez od križa, cerkveni učitelj; Krizogon, mučenec	
25 Sobota	Katarina, devica, mučenka; Erazem, mučenec	☾ 1.24
26 Nedelja	28. POBINKOŠTNA; Silvester, opat	
	O razdejanju Jeruzalema [Mt 24, 15—35]	
27 Ponedeljek	Virgilij, apostol Koroške; Valerijan, ogl. škof; Čudodelna svetinja	
28 Torek	Gregorij III., papež; Ruf in tovariši, mučenci; Jakob, spoznavavec	
29 Sreda	DAN REPUBLIKE¹	
	Saturnin, mučenec; Gelazij, papež; Iluminata, devica	
30 Četrtek	Andrej, apostol; Justina, devica, mučenka	

¹ se praznuje dva dni

	1.	6.41	16.49	10.08	5.26	16.22
	2.	6.43	16.48	10.05	6.52	16.47
	3.	6.44	16.46	10.02	8.22	17.19
	4.	6.46	16.45	9.59	9.48	18.00
	5.	6.47	16.43	9.56	11.06	18.54
	6.	6.49	16.42	9.53	12.09	20.00
	7.	6.50	16.41	9.51	12.57	21.13
	8.	6.52	16.39	9.47	13.31	22.27
	9.	6.53	16.38	9.45	13.57	23.40
	10.	6.55	16.36	9.41	14.19	—
	11.	6.56	16.35	9.39	14.36	0.49
	12.	6.57	16.34	9.37	14.51	1.56
	13.	6.59	16.33	9.34	15.06	3.00
	14.	7.00	16.32	9.32	15.21	4.04
	15.	7.02	16.31	9.29	15.38	5.09
	16.	7.03	16.30	9.27	15.58	6.14
	17.	7.04	16.29	9.25	16.22	7.23
	18.	7.06	16.28	9.22	17.52	8.30
	19.	7.07	16.27	9.20	17.31	9.34
	20.	7.09	16.26	9.17	18.22	10.34
	21.	7.10	16.25	9.15	19.23	11.24
	22.	7.11	16.24	9.13	20.32	12.05
	23.	7.13	16.23	9.10	21.45	12.37
	24.	7.14	16.23	9.09	23.01	13.03
	25.	7.16	16.22	9.06	—	13.24
	26.	7.17	16.21	9.04	0.18	13.44
	27.	7.18	16.20	9.02	1.36	14.03
	28.	7.19	16.20	9.01	2.56	14.22
	29.	7.21	16.19	8.58	4.19	14.44
	30.	7.22	16.19	8.57	5.45	15.12

VREMENSKI
PREGOVORI

Ako je na dan vseh svetnikov
lepo vreme,
bo drugo leto čuda žira.

Kakršno je vreme na Lenartovo,
tako bo do božiča.

Če Martin sonce ima,
pride rada huda zima.

Sveťa Kata,
sneg pred vrata.

Sveťa Elizabeta
na belem konju prijezdi.

Sv. Cecilija če hudo grmi,
dostí pridelka ob letu kmet dobi.

LJUDSKA
MODROST

Starost ne pride sama. — Hišni
prag je najvišja planina. — Kdor
v jezi pije in v žalosti molči, nik-
dar dolgo ne živi. — Od žalosti
ne moreš v zemljo, ne od radosti
v nebesa. — Z lastnimi žulji je
malokdo obogatel. — Bog zapre
ena vrata, pa odpre stotera. —
Kdor se na tujo pomoč zanaša,
v situ vodo prenaša.

BOŽJA
MODROST

Kdor sam sebi nič ne privoščí,
zbira za druge in z njegovimi do-
brinami se mastijo tujci (Sir 14, 4).
— Dobrohoten pogled razvese-
ljuje srce, vesela novica oživi ko-
sti (Preg 15, 30). — Ne grajaj,
preden nisi preiskal; najprej pre-
išči in potem posvari! (Sir 11, 7).
— Ne premikaj starega mejnika,
ki so ga postavili tvoji očetelj
(Preg 22, 28).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

V enem duhu namreč smo bili mi vsi krščeni v eno telo.

(1 Kor 12, 13.)

Eden najbolj srečnih pojavov našega časa je živa zavest povezanosti, zavest, da smo udje istega telesa: »Vi pa ste Kristusovo telo in posamezni udje.« Kakor je pri telesu počelo enotnosti duša, ki vse ude oživlja, tako je pri Cerkvi sv. Duh, ki je po zakramentu svetega krsta vse vernike ne glede na narodne in družabne razlike združil v eno telo Kristusovo. Med laiki se je zlasti ob nedavnem koncilu zelo prebudila zavest krščanske skupnosti. Cerkev se je začela mnogo bolj zavedati dobrine duhovnikov in laikov in čedalje več je odkritega razumevanja, da moramo skupno premisliti svoje probleme in se skupni nevarnosti po robu postaviti.

Cerkev zahteva danes od duhovnikov izrečno, da verujejo v krsno milost vernikov, da verujejo v Kristusa v njih in v moč Kristusa po njih. Kakor ni to naloga duhovnika, da moli namesto laikov in te s tem odveže od molitve, ampak da njim na čelu moli, tako naj duhovnik tudi ne opravlja apostolata namesto laikov, ampak njim na čelu. Seveda je v to vključeno, da zna najti sodelavce. Ker je vsak kristjan »drugi Kristus«, se mora nujno zavedati tudi svojega misijonskega poklica; zakaj tudi Kristus je bil misijonar. Verniki bi bili v žalostni zmoti, če bi si predstavljali, da je edino Kristus zgled duhovnika in ne eden vsakega izmed njih. Ali tudi, če bi mislili, da je apostolat samo skrb za kateregakoli izmed prihodnjih svetnikov, ki bi jih na čudežen način oprostili vsakega lastnega prizadevanja. Potrebno je, da duhovnik reče vsakemu človeku to, kar je apostolski legat v Angliji rekel na nekem zborovanju vernikov: »Bog nima nobenega drugega glasov, nobenih drugih rok, nobenih drugih nog, kot vaše, da nosi evangelij po svetu.«

Da bi bolje razumeli dolžnost apostolata, upoštevajmo dvoje: Cerkev in svet. Cerkev je napoved vsak izmed nas, kajti Cerkev se vliše v naše meso in v naše duše. Svet so pa one množice ljudi, ki so okrog nas in Kristusa ne poznajo ali pa ga čedalje manj poznajo. Pogumno moramo pogledati resnici v obraz. Svet, to so tri milijarde ljudi zunaj Cerkve, ki sama šteje le okoli pol milijarde. Svet je množica, ki se s samim ritmom rojstev z bolečo hitrostjo oddaljuje od Kristusa. V manj kot 15 letih se je prebivalstvo na zemlji pomnožilo najmanj za okoli 500,000.000 ljudi; od teh jih je 400,000.000 zunaj Cerkve. Tako pridejo na enega krščene otroka štirje nekrščeni. To nesorazmerje postavlja vprašanje navzočnosti Cerkve z novo ostrino. Če je Cerkev kvas, ki predela vse testo, se pravi, s svojim evangelijskim naukom prekvasi svet, si moramo ob tem zasta-

viti vprašanje: ali vsak izmed nas kot kvas svojo nalogo v svetu izpolnjuje, ali izpolnjuje svojo dolžnost pozitivnega izžarevanja. Pomislimo, da Gospod svojim učencem ni nikoli obljubil, da bodo zelo številni ali celo v večini na svetu. Govoril je o kvasu. To je nekaj drugega. Razumeti moramo, da v Cerkvi, ki je čisto misijonska, mora biti vsak misijonar; da v Cerkvi, ki je kvas, mora vsak z evangelijskim naukom pomagati prekvasiti svet. Zal te prilike niso razumeli vsi in je že danes mnogi ne razumejo. Gotovo je, da se moramo svojemu bližnjemu približati z neizmerno velikim spoštovanjem in taktom. Vendar s tem spoštovanjem in obzirnostjo ne smemo tako pretiravati, da bi molčali. Drugim se moramo približati, z njimi obzirno in spoštljivo govoriti, to je nekaj drugega. Kristus nam je ukazal, naj gremo po vsem svetu, naj oznanjamo in razlagamo evangelij vsakemu. To je pa zmerom mogoče. Spreobračati ljudi, to je seveda druga stvar. Vsako spreobrnjenje je skrivnost milosti in svobodne odločitve. Vendar je zmerom mogoče, da evangelij približamo vsem, da vse seznanimo z veselimi oznanilom. In to nam je naročeno. Zato se odklanjamo Boga za zveličanje sveta.

Pa bo prišel kdo in rekel, da se s tako obliko apostolata vtkamo v vest drugih, da je to napad na spoštovanje mnenja drugih. Zato moramo pustiti vsakemu, da gre svojo pot, ki mu jo narekuje njegova vest. Seveda moramo spoštovati osebno prepričanje vsakega posameznika, nevernika kakor tudi vernika. Cerkev ne zahteva od vernikov samo, da spoštujejo vest drugih, ona zahteva tudi, da oni sami pripadajo njej svobodno — po svoji vesti. Ona noče nobene izsiljene, nepremišljene vere, ki bi sicer samo sebe uničila. Ona hoče »odkrit poklek svobodnega človeka«, kakor pravi Péguy. Ona se ne obotavlja reči, da nevernik tako dolgo nima pravice, da se pridruži Cerkvi ali Kristusu, dokler mu njuna resnica ni jasna pred očmi. To predpostavlja Cerkev, ko vsakemu izmed nas vedno znova polaga na srce, naj gremo po svetu in vsem stvarjem oznanjamo evangelij. To naročilo je kakor zapoved, kakor sama božja ljubezen, od katere izhaja.

Ali je torej apostolat vmešavanje? Potemtakem bi bila Gospodova beseda: »Pojdite in učite vse narode...« nesmiselna! In če bi bila nevedna slepa zaupljivost enaka teološki veri, bi se podrl temelj vsega misijonskega dela. Nobenega dvoma ni o tem, da ne smemo streti vesti drugega, niti se ga v hudem boju polastiti. Vendar so tu »besede življenja«, za katere nimamo pravice, da jih obdržimo samo zase, zlasti če naš bližnji ne sluti zveličanja, ki je v njih. V območju duhovne ljubezni do bližnjega so opustni grehi, ki so hujši kakor vsi drugi in po katerih nas bo Bog sodil. — Ali ni največji dokaz našega spoštovanja drugih, da jim ponudimo ono resnico, od katere živimo in o katere prekipevajočem veselju oni ničesar ne slutijo? Ali ne odgovorimo s tem na zavestni ali nezavestni klic mnogih, ki iščejo resnico in jo tipaje iščejo v temni noči?

Vsi sveti

Bližajo se Vsi sveti. Že teden, dva poprej je na pokopališču vse razgibano. Stezice plevejo, beli pesek donašajo, rože sade, venčke in šopke pleto. — Vsi, tudi najrevnejši. Ti še v večji ljubezni. Lej, ubogo deklico! Kar v predpasniku donaša pesek na grob mamice; zelene ruše si je narezala v gmajni, smrekove vejice plete v venec, vmes vtika jesensko drevo, rdeče jagode šipka vpleta kot kapljice srčne krvi. Na grobu je lesen križec. Nagnjen. Kako se trudi, da ga uravna. Nato prinese iz potoka belih kamenčkov in opiše z njimi grob. Glejte, še črke je sestavila: V MIRU. Človeku se topi srce, ko gleda vso to lepo ljubezen. In tam, glej staro ženico! Vsa je že sključena. Pa je prilezla na grob svojega dragega moža, ki ji je tako prezgodaj odšel v večnost. S tresočo se roko postavi v ilovnati lonček tri nageljne in zeleno vejico rožmarina, vmes pa še narezljani roženkravt. Kolikokrat je prilivala tem rožicam: kot dekle zanj, za ženina, da se je postavil s šopkom na kastorcu, kot možu za spomin, kako lepo sta se ljubila in se še ljubita, in sedaj za njegov grob, kjer jo čaka in vabi: Pridi, draga, zvesta, od trpljenja sključena vdova, pridi, pohiti Gospodu naproti! Da, to so naši ljudje, mimo katerih gre tako hladno vreščéči direndaj sodobja. Ne ustavi se, ne vidi jih in si ne izpraša svojih zbeganih src.

Pa zapoje zvonovi na Vse svete. Slovesno, veselo potrkavajo. Ljudstvo gre v cerkev vse pražnje: bele rute se blešče, židane; vesele obleke, kakor bi šle na svatbo. Saj gredo v cerkev, da pozdravijo brate in sestre na nebeški svatovščini. Vsak svojega patrona, svojo patrono: sv. Janeza in Tomaža, Primoža in Felicijana, pa Marijo in Magdaleno, Uršulo in tisoč devic — mučenic, deklico Nežo in kmetico Radgaud — sto in sto imen veselih nebeščanov. To je dan vseh živih, triumf zmagovalcev.

Pa hitro se nagne jesensko sonce. Iz lin se oglasijo zvonovi; nič več slovesno; počasi, žalostno, zategnjeno. Spet vro množice k fari — vse v črnem. Židane bele rute so izginile. Žalna obleka povsod. Pogledaš po cerkvi — vse kakor pregrnjeno z mrtvaškim prtom. In tedaj molijo, molijo: v cerkvi, očenaš za očenašem za rajnke. Nato na grobovih: vse kleči, svečke gore, solze teko, zvonovi pa jokajo, jokajo. Večer se bliža. Še bolj živo zagore svečke, vse kakor pregrnjeno z mrtvaškim prtom. In tedaj molijo, molijo: v cerkvi, očenaš za očenašem za rajnke. Nato na grobovih: vse kleči, svečke gore, solze teko, zvonovi pa jokajo, jokajo. Večer se bliža. Še bolj živo zagore svečke, vse pokopališče je morje lučic, morje ljubečih src, en sam plamen ljubezni.

Počasi se trgajo ljudje z grobov. Zamišljeni gredo na domove. Tam nič šale, nič smeha. Onostranstvo čutijo, z rajnimi se pogovarjajo v mislih, v ljubezni kot nekdanj. Večerja ni taka kakor na praznik. Hitro pojedjo. Gospodar vstane — zvonovi so ga poklicali — sname s stene rožni venec. Zvoni — zvoni, dolgo, dolgo v noč. Vse družine po vasi kleče in molijo vse tri dele svetega rožnega venca — in še in še očenaše: za očeta, za mater, za tete in botre, za sina, padlega v vojni... Nato se tiho poizgube po sobah in ležejo — in še in še jih spremlja večnost: nebesa, vice — morda... Bog nas varuj.

Ni še svita jutraj. Ob trdi temi se spet oglasijo zvonovi. Vsa družina se zbere in spet molitev, molitev dolga in iskrena kot prejšnji večer.

Ko se vrnejo vnovič s pokopališča, že čakajo na gospodinje »prešcarji« — revni dečki bajtarski in gostaški; bisage imajo in vreče: milodarov prosijo — za duše v vicah. Gospodinja deli hlebčke — »prešce« — za duše v vicah, za večni mir in pokoj naših...

To so duše naroda, ki žive iz vere. Smrt boli, toda njih smrt ni obup — je sveto upanje.

Kaj je večje: Živeti brez smisla za smrt, a vendar trepetati pred njo, ali živeti iz vere z mislijo na onostranstvo in hrepeneti po Bogu?

F. S. Finžgar

1 Petek	† Marijan in tovariši, mučenci; Natalija (Božena), žena	☉ 17.10
2 Sobota	Bibijana, devica, mučenka; Blanka, žena; Pavlina, mučenka	
3 Nedelja	1. ADVENTNA; Frančišek Ksaverij, spoznavavec O poslednji sodbi (Lk 21, 25—33)	
4 Ponedeljek	Peter Krizolog, cerkveni učitelj; Barbara, devica, mučenka	
5 Torek	Nikolaj Tavelič, mučenec; Saba (Savo), opat	
6 Sreda	Nikolaj, (Miklavž), škof; Apolinarij, mučenec	
7 Četrtek	Ambrozij, cerkveni učitelj; Agaton, mučenec	
8 Petek	BREZMADEŽNO SPOČETJE DEVICE MARIJE	☾ 18.58
9 Sobota	Peter Fourier, spoznavavec; Valerija, mučenka	
10 Nedelja	2. ADVENTNA; Loretska Mati božja Janez Krstnik pošlje svoje učence k Jezusu (Mt 11, 2—10)	
11 Ponedeljek	Damaz, papež; Danijel, spoznavavec; Evtihij, mučenec	
12 Torek	Aleksander (Saša), mučenec; Maksencij in tovariši, mučenci	
13 Sreda	Lucija, devica, mučenka; Otilija, devica	
14 Četrtek	Spiridion (Dušan), škof, mučenec; Just, mučenec	
15 Petek	† Anton in tovariši, mučenci; Konrad, spoznavavec	
16 Sobota	Evzebij, škof, mučenec; Albina, devica	
17 Nedelja	3. ADVENTNA; Lazar, škof Janez Krstnik pričuje o Kristusu (Jan 1, 19—28)	☉ 0.22
18 Ponedeljek	Gracijan, škof; Teotim, mučenec; Simplicij, mučenec	
19 Torek	Urban V., papež; Tea, mučenka; Favsta, žena	
20 Sreda	Kvatre; Evgenij in Makarij, mučenca; Julij, mučenec	
21 Četrtek	Tomaž (Tomislav), apostol; Severin, škof	
22 Petek	Dan JLA Kvatre; Demetrij (Mitja) in tovariši, mučenci; Frančiška Cabrini, devica	
23 Sobota	Kvatre; Viktorija, devica, mučenka; Servul, spoznavavec	
24 Nedelja	4. ADVENTNA; Svetli večer; Adam in Eva Janez Krstnik pripravlja Jezusu pot (Lk 3, 1—6)	☾ 11.48
25 Ponedeljek	BOŽIČ, ROJSTVO GOSPODOVO; Anastazija, mučenka	
26 Torek	Štefan, prvi mučenec; Marin, mučenec	
27 Sreda	Janez Evangelist, apostol; Fabiola, žena	
28 Četrtek	Nedolžni otroci; Kastor in tovariši, mučenci	
29 Petek	† Tomaž Becket, škof, mučenec; David, kralj	
30 Sobota	Evgenij, škof; Liberij, škof; Rajnerij, škof	
31 Nedelja	NEDELJA V OSMINI BOŽIČA; Silvester I., papež Simeon in Ana oznanjata Gospoda (Lk 2, 33—40)	☉ 4.39

	1.	7.23	16.18	8.55	7.13	15.48
	2.	7.24	16.18	8.54	8.37	16.36
	3.	7.25	16.18	8.53	9.50	17.38
	4.	7.27	16.17	8.50	10.47	18.50
	5.	7.28	16.17	8.49	11.28	20.07
	6.	7.29	16.17	8.48	11.59	21.23
	7.	7.30	16.17	8.47	12.22	22.36
	8.	7.31	16.17	8.46	12.41	23.44
	9.	7.31	16.16	8.45	12.57	—
	10.	7.32	16.16	8.44	13.12	0.50
	11.	7.33	16.16	8.43	13.27	1.54
	12.	7.34	16.16	8.42	13.43	2.59
	13.	7.35	16.16	8.41	14.02	4.04
	14.	7.36	16.17	8.41	14.25	5.11
	15.	7.37	16.17	8.40	14.53	6.19
	16.	7.38	16.17	8.39	15.30	7.25
	17.	7.39	16.18	8.39	16.17	8.27
	18.	7.39	16.18	8.39	17.16	9.21
	19.	7.39	16.18	8.39	18.23	10.05
	20.	7.40	16.19	8.39	19.36	10.39
	21.	7.41	16.19	8.38	20.52	11.07
	22.	7.42	16.20	8.38	22.07	11.29
	23.	7.42	16.20	8.38	23.22	11.49
	24.	7.42	16.21	8.39	—	12.07
	25.	7.42	16.21	8.39	0.38	12.25
	26.	7.43	16.22	8.39	1.57	12.46
	27.	7.43	16.23	8.40	3.19	13.10
	28.	7.43	16.23	8.40	4.43	13.40
	29.	7.44	16.24	8.40	6.07	14.22
	30.	7.44	16.24	8.40	7.25	15.16
	31.	7.44	16.25	8.41	8.30	16.24

VREMENSKI
PREGOVORI

Ako se grudna bliska in grmi,
drugo leto vetrov dosti buči.

Grudna mraz in sneg,
žita dosti prek in prek.

Lucija kratki dan,
je znano vsem ljudem.

Če na Štefanje burja buči,
trta prihodnjič nič kaj ne obrodi.

O božiču zeleno,
o veliki noči sneženo.

Veter na sveti dan obeta
dosti sadja drugega leta.

Gruden —
malo vljuden.

LJUDSKA
MODROST

Marsikdo je že dejal: Jaz sem ti
prijatelj zvest — v potrebi pa je
naredil iz dlani pest. — Bog je
star gospodar. — Nekateri človek
je tako visok, kakor bi svet na
njem stal. — Za krta ni treba plo-
ta okrog vrta. — Bog nikogar ne
vleče za lase v nebesa. — Sreč-
na smrt je lepega življenja dozo-
rek.

BOŽJA
MODROST

Blagor človeku, ki ga njegova
vest ne obtežuje in ki ne izgubi
svojega upanja! (Sir 14, 2). —
Kjer ni pametnega vodstva, pro-
pade ljudstvo, blaginja pa je, kjer
je mnogo svetovavcev (Preg 11,
14). — Brez razodelja ljudstvo
podivja, a blagor mu, če se drži
postave (Preg 29, 18). — Modri
si pridobi zaupanje pri svojem
ljudstvu in njegovo ime živi na
veke (Sir 37, 26).

SONCE VZIDE

SONCE ZAIDE

DAN TRAJA

LUNA VZIDE

LUNA ZAIDE

Vaša blagost bodi znana vsem ljudem! Gospod je namreč blizu.

(Flp 4, 4-6.)

Advent nam ponuja milost obnove družinskega življenja. Kako bi se mogli lepše pripravljati na božič kakor s tem, da pomagamo vsak v svoji družini, da bo gostoljubnejša, priscrnejša, bolj bratovska! Včasih zadostuje malenkost, pa je v celi družini čisto drugačno razpoloženje, prijaznejše, vedrejšje: prijazna beseda, nasmeh, pripravljenost vsakega, da stori vse, kar je v njegovi moči. Vsi ljudje nosijo v svojem srcu skupno željo, skupno hrepenenje, po katerem je vsak človek brat drugemu, po katerem mu je blizu in eno z njim. Vsi ljudje so lačni in žejni prave ljubezni in teže za smislom življenja, ki ustreza potrebam njihovega srca.

Zdaj pa premislimo, kako bi mogel vsak v družini drugemu pomagati, da bi bilo v vsakem domu več toplote, prisrčnosti in veselja. Koliko je družin, kjer starši in otroci, bratje in sestre žive drug zraven drugega kakor v družinskem penziju. Jedo skupaj isti kruh za isto mizo, a so drug drugemu tuji. Duhovno so si daleč eden od drugega. Če hočemo temu svetu dati nekaj toplote, jo moramo najprej razdajati v lastni hiši, drug drugemu se moramo razodeli in si deliti med seboj ne samo kruh, ampak tudi dušo in življenje. Le prepogosto se bojimo, da bi se vtkali v stvari drug drugemu in tako se iz neke napačne plahosti, obzornosti, iz sramu ali jeze zaklepamo v slonokoščeni stolp. V popolni duhovni osamljenosti žive ljudje napolnjeni kakor puščavniki drug zraven drugega, namesto da bi eden drugemu pokazali svoj pravi obraz, se drug z drugim veselili, se spodbujali, si odkrivali težave in tako imeli občutek, da živimo resnično skupno življenje. Kadarkoli nam je mogoče prodreti v notranjost drugega človeka, smo zmerom presenečeni nad novim svetom, ki se nam odpre, nad njegovimi lastnimi pogledi in navadno tudi nad izredno dobro voljo.

Kako naj torej gradimo mostove med ljudmi dobre volje? Ali ni to vprašanje, ki se nam vsiljuje v adventu, na večer pred božičem, ki je bolj kot vsi prazniki v letu praznik zblíževanja? Začnimo najprej v družini in ustvarimo tu trdne, odkrite, prijazne, ljubeznive odnose! Potem v podjetju, v tovarni, na ulici, povsod, kjerkoli se srečujemo z ljudmi dobre volje. Ali ni to najlepša priprava na praznik božjega rojstva?

Božič nas poziva, naj poklekamo pred skrivnostjo nedoumljive božje ljubezni. Da nas Bog ljubi, razumemo. Da nas je pa tako zelo ljubil, da je prišel na svet v revnih jasliah, nad tem osupnemo. Ljubezen, ki premaga take ovire, ni več ljubezen tega sveta. To je ljubezen, ki se ji moremo približati samo s češčenjem. Češčenje je začetek

vsake molitve. Vendar naj ne molimo sami. »Pojdimo,« so rekli pastirji drug drugemu, »in pogledimo to, kar se je zgodilo in nam je oznanil Gospod.« Liturgija ponavlja to povabilo. Zato skupno poklekamo pred jaslji in kot družina izpolnimo to čudovito nalogo.

Ali pri nas doma še opravljamo skupno molitev? Družina, ki moli, dom, kjer se zvečer po opravljenem delu in preden gredo spat, zbero ob božji podobi, pod »Bogkovim kotom« ali v božičnem času tudi pri jaslicah, da skupno molijo, je nekaj lepega in velikega. Glasovi, ki se zlivajo eden v drugega, od jecljajočih najmanjših do debelega in resnega očetovega glasu, so izraz združitev duš in src v skrivnosti srečne družine.

In če že skupaj molimo, zakaj ne bi kdaj tudi skupaj zapeli? Včasih se je po naših družinah toliko pelo! Kjer je bilo več otrok, so imeli kar svoj pevski zbor. Zakaj ne bi skupaj peli tudi ob praznikih, zlasti o božiču, ko imamo toliko lepih starih božičnih pesmi. Angeli so s petjem naznanili pastirjem, da se je pravkar zgodilo nekaj nezasišanega. To petje si je krščanstvo prisvojilo in ga ponavlja od stoletja do stoletja: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so blage volje.«

Kako ne bi ob teh besedah mislili na ono ženo, ki nam jih je posredovala? Kako pravzaprav vemo, da je bilo Gospodovo rojstvo pozdravljeno s temi besedami? Pastirji jih niso sporočili evangelistom, saj niso nikoli prišli z njimi v stik. Tudi sv. Jožef jih ni, ker je že umrl, ko je Gospod izbral svoje apostole.

Kakor vse čudovito, kar nam poroča Luka, so bile tudi te besede zakopane v Marijini duši, »ki je vse te besede ohranila in jih premišljevala v svojem srcu«. Slava Bogu na višavah je bil spev angelov in tihi spev Marije, preden je postal tudi naš spev. Veliko premalo pojemo stare in nove božične pesmi in druge pesmi, ki so jih naši očelje in matere še peli ob raznih praznikih in romanjih. Nič hudega, če se prilagodimo tudi v petju sedanjim navadam! Doma bi morali imeti nekaj plošč z nabožnimi pesmimi in jih liturgičnim časom ustrezno zavrjeti, da bi tudi s pesmijo in glasbo doma doživeli veselje Cerkve. Liturgija naj bi se tako v družini nadaljevala. Spevi, ki jih poje Cerkev ob raznih praznikih, naj bi odmevali tudi v naših domovih. Luči, ki svetijo na oltarju v Cerkvi, naj bi razsvetljevale tudi naše domove, seveda skromneje, a vendarle zares. Vsa bi moral čutiiti, da je povsod božič in da je to veselje mogoče razbrati tudi z naših obrazov.

O sveti božič! Da bi zares pomenil za vsakega izmed nas prenovitev in poglobitev krščanskega življenja! Naj bi vsi ljudje dobre volje spoznali pomen besed: Slava Bogu — in mir ljudem, ki so blage volje. Mir med ljudmi bo rojen iz slave, ki jo dajemo Bogu. Slava božja pomeni mir ljudem. Če s to mislijo poklekamo k jaslicam in molimo, s tem najbolj neposredno in najbolj pozitivno izražamo bratovstvo med ljudmi.

Sveta noč

Nikoli nisem bil tako strašno potr in tako obupno zapuščen kot tedaj, ko sem prvi sveti večer preživljal čisto sam v svoji sobici. Daleč od očeta in matere in vseh naših dragih. O, tiste naše stare jaslice, ko smo lepili pastirčkom zlomljene noge, ko je oče o vsakem povedal posebno zgodbo, ko je mati že vsa praznična, a še vsa polna skrbi tekala po hiši in že vse urejeno še urejala, da bi bila naša lesena kajža kakor v pristanu — na to sveto božično poč. Pregrenka je bila bolečina, ko sem bil prvič iztrgan iz družine, iz tega svetega kolektiva.

Danes pa je kolektiv vse. Toda ne tisti, ki zliva člane v eno dušo in eno srce. Ni več tisti, ko je še veljalo: »Oče so rekli!« — Pika. In: »Mati želijo!« — Izvršeno. To je bil tisti kolektiv svete askeze, ki je prenašal bremena drug drugega. V njem je bilo polno žrtev iz ljubezni. Nihče ni iskal svojega in sebe. Noben zavisti, vse le daritev.

Bolni smo, ker ugaša soj svetega družinskega kolektiva, ki bi moral prežarjati vsako drugo združbo. Duhovnega očiščenja ne bo, ako ne bo nove askeze.

Sveta noč!

V hlevčku živali, delavec Jožef, Marija, pastirji, Kralji: Sveti kolektiv! Nad njim betlehemska zvezda, v jaslicah On, ki je izničil samega sebe, da bi združil brate in sestre v kolektiv ljubezni, ki vse pretrpi, vse žrtvuje za druge.

Sveta noč!

Ni te, ako ni družine okrog jaslic, ako ni svita betlehemske zvezde, ako ni svetonočnih zvonov, ako ni vonja kadila in pri skrivnostnem rojstvu na oltarjih polnočnega speva: Gloria in excelsis Deo! Ako ne doživite tega božjega večera v vsej topli krščanski lepoti, ob jaslicah in ob pesmi: Sveta noč, blažena noč!

F. S. Finžgar

Zunaj stoji zima v kožuhu in mežika smehljuje skozi okno.

Trije dnevi so še do svetega večera; na delo je treba za jaslice. Vidva v hrib po mah; vidva režita in lepita pisane podobe, štalico, sveto družino, svete tri kralje, pastirje in ovce; ti, ki si največji, pa naslikaj pisan prt, da bo tako lep kakor lani in ga pride gledat vsa soseščina! Jaslice stoje v kotu, velike in svetle, kakor kapelica Zvečer, kadar gori samo še rdeča lučka pred njimi in je vse tiho, prihajajo po prstih, postavijo mizo pod jaslice in polgajo pred štalico rozine in orehe; za Jezusa, ki je ubog in lačen. Ponoči, kadar spe vsi in nihče ne vidi in ne sliši in je zunaj sneg, vstane Marija...

»Jaz sem slišal... Vzbudil sem se, pa je šumelo, kakor da bi kdo hodil in luč pred štalico je močno svetila...«

»Kaj si videl?«

»Kako bi gledal... Marijo? Zaprl sem oči in sem molil. Strah pa me nič ni bilo...«

»Jaz pa sem videl angela, ki je molil pred jaslicami.«

»Kakšen je bil?«

»Ko je odmolil, je šla luč, okrogla in svetla kakor sekira, vse po izbi in skozi okno proti nebu; med zvezde je šla...«

Od svetega Pavla zvoni; daleč se razlega pesem v zimo in noč. Blizu je polnočnica. Zunaj je sneg; kadar se vda tenka ledena skorja, se pogrezne noga do kolena. Nobena hiša ni temna; okno do okna, luč do luči. Vrata se odpirajo tu, tam; skoraj že gre procesija po belem snegu, pod belim nebom, še bolj belimi zvezdami. Tisti, ki so prišli iz daljnih krajev, nosijo svetilke.

Cerkev je žarko razsvetljena; tudi na velikem lesfencu gore sveče. Vse je, kakor da se je bil Jezus rodil prav ta večer. Srce se vzdrami, vzdigne se, gre samo, visoko, vse polno sreče, ki ji ni mere ne imena. Luči trepečejo v dišavah, ki se vijejo kakor bela megla proti stropu; kor odpeva oltarju, ena sama radostna pesem, ki se razlega iz daljave v daljavo. Pred štalico kleče pastirji in prepevajo; visoko nad njimi sveti mirno zvezda repatica. Noč je svetla kakor dan; vse teme so ugasnile. Nič več skrbi, nič več žalosti... Ivan Cankar

LEPO

SPREMENLJIVO

GRDO

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12

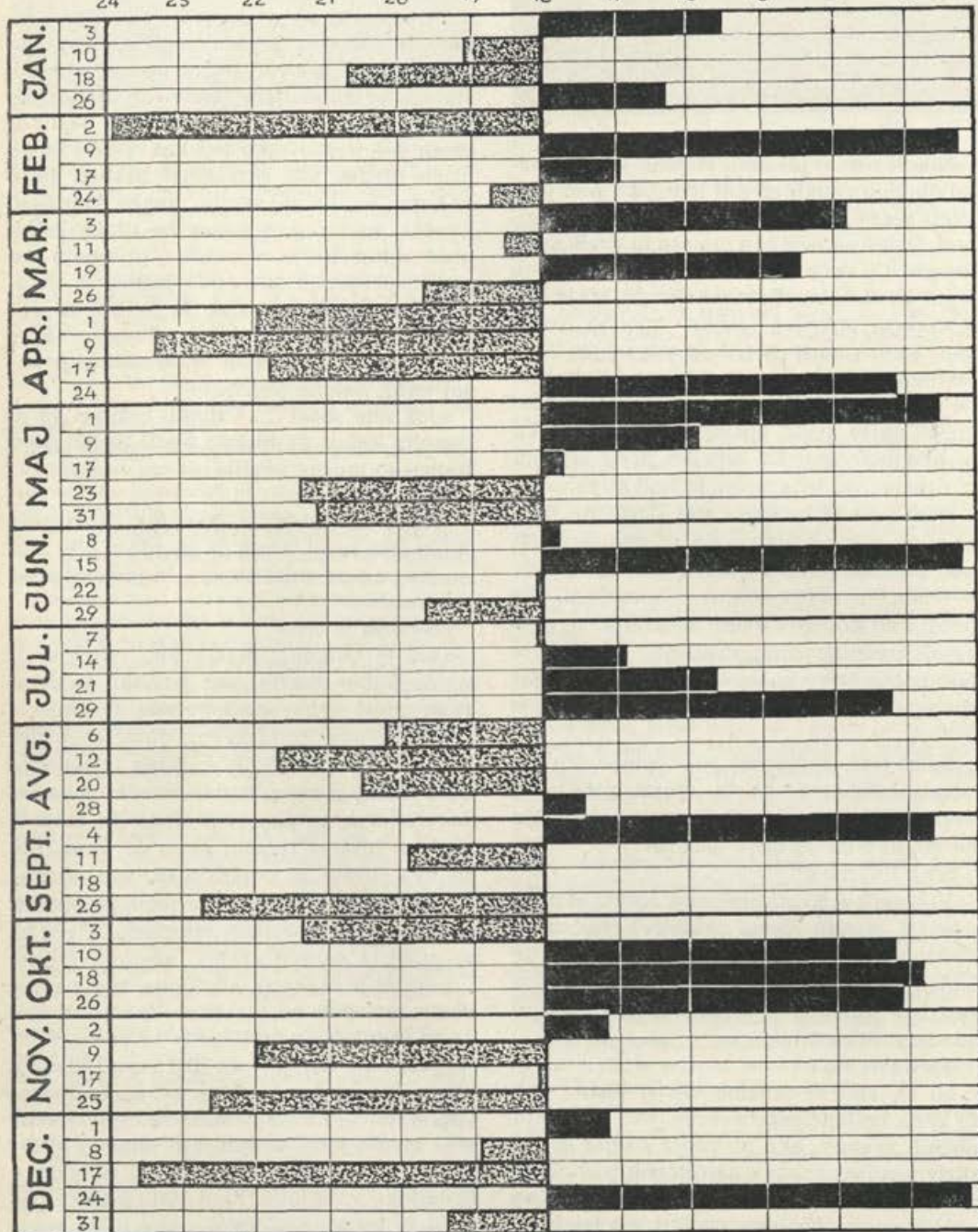

Diagram vremena po Herschlovem ključu za leto 1967. Gornje številke označujejo ure od polnoči do opoldne in nazaj. Vreme bo tem zanesljiveje lepo, čim bolj se stolpci v tistih dneh približujejo levemu robu — polnoči, in tem zanesljiveje grdo, čim bolj se stolpci v tistih dneh približujejo desnemu robu — poldnevu. Kratko: leva stran kaže k lepemu, desna k grdemu vremenu. Čim daljši je stolpec, tem lepše ali grše bo vreme. Diagram je razumeti tako: ko določa stolpec za določeni dan tako in tako vreme, velja to približno za tiste dni.

KNJIGE ZA LETO 1967

Dragi Mohorjani! Ko Vam razpošiljamo letošnjo redno zbirko knjig, katerih boste gotovo veseli, se Vam zahvalujemo za zapanje in pomoč Mohorjevi družbi, poverjenikom pa še posebej za njihov trud in požrtvovalnost. Veselilo nas bo, če boste s knjigami zadovoljni, čeprav v vsem ne moremo tako ustreči, kot bi radi. Koledar, ki mu je akademski slikar Stane Kregar dal novo prikupno zunanjo in notranjo opremo, smo morali nekoliko stisniti, če smo hoteli izdati dve drugi pomembni knjigi — dr. Janžekovičeve o smislu življenja in dr. Žitnikovo o raku — vsebinsko neokrnjeni. Na račun teh dveh knjig je odpadlo v koledarju nekaj leposlovnih prispevkov, tehtnih člankov in nekaj vsakdanjih koristnih in potrebnih drobtin z raznih področij, kar bomo skušali nadomestiti v prihodnjem koledarju, ki bo izšel v običajnem obsegu okoli 200 strani.

Gotovo ni treba ponavljati, zakaj nam je Mohorjeva družba potrebna danes še prav tako kakor pred sto leti. Staro navado vsake slovenske hiše, da imajo povsod mohorske knjige, moramo obdržati. Neizpodbitna resnica je, da je Mohorjeva družba navadila Slovence brati, utrla pot knjigi med ljudi, s knjigo pa prinesla tudi izobrazbo v še tako oddaljeno gorsko kočjo. Njeno delo so milijoni tehtnih verskih, gospodarskih, poljudno-znanstvenih, strokovnih pa zgodovinskih in leposlovnih knjig med Slovenci. Zato naj nič ne izpodrine našega spoštovanja in ljubezni do nje, pa tudi truda za njo ne! Čim več bo imela Mohorjeva družba udov, tem več knjig in toliko boljših bo lahko razposlala vsako leto. S čim večjo vneto se bodo poverjeniki trudili za njo, čim več novih zvestih naročnikov bodo pridobili, s tem večjo odgovornostjo in prizadevanjem se bodo potrudili tudi uredniki in sodelavci, da bi nudili čim več in čim boljšega.

Zaradi podražitve papirja, tiskarniških uslug in zaradi splošnih sprememb, ki jih je prinesla gospodarska reforma, smo bili prisiljeni zvišati udnino na 1700 starih, oziroma na 17 novih dinarjev, kar niti ni veliko za pet knjig in v primeri s podražitvami drugih reči. Mohorjani bodo pač razumeli nujnost tega povišanja; kljub temu povišanju so mohorjeve še vedno najcenejše knjige na Slovenskem.

Vzlic današnjemu direndaju, vzlic radiu, televiziji, časopisju, ki nam jemljejo dosti dragocenega časa za zbrano branje, ne bi smela ugasniti žeja po branju, zlasti po resnejšem branju.

Udnina za prihodnje leto je 17 novih dinarjev, kar je ob sedanjih draginji zelo malo. Če bi se zaradi kakršne koli podražitve imela povišati, bomo dali rajši le štiri knjige, da ne bo nepotrebnih ugovorov zaradi spreminjanja udnine.

In naš dar za leto 1967? Nočemo se bahati z njim. Bo tak, da ga boste za to skromno naročnino veseli.

Redne knjige:

Koledar za leto 1968 bo kakor doslej prak-tika in svetovalec za vse leto. Uredništvo se trudi, da bi napravilo iz njega nekakšen so-doben almanah znanja, duhovnih nagibov in življenjskih napotkov, knjigo, po kateri bi naš človek rad segel vsak dan, najzvestejšo spremljevalko in živo pričo njegovega trpljenja in veselja.

Večernice, 118. zv.: Deseti brat; ta knjiga pisatelja Josipa Jurčiča, ki je hkrati prvi slovenski roman, bo izšla kot jubilejna izdaja ob stoletnici njenega izida. Roman je izhajal v Janežičevem Cvetju iz domačih in tujih logov od februarja 1866 do februarja 1867 in je tudi pri Mohorjevi družbi že izšel v več izdajah, v najlepši leta 1911 z ilustracijami slikarja Ivana Vavpotiča. Prav te Vavpotičeve ilustracije so pripomogle, da se je Jurčičev roman še posebno priljubil in postal prava ljudska knjiga. Tudi jubilejna izdaja bo opremljena z Vavpotičevimi ilustracijami. Z novo izdajo se bo Mohorjeva družba oddolžila spominu te pomembne obletnice v slovenskem kulturnem življenju, hkrati pa pisatelju Josipu Jurčiču, ki je za njo napisal Jurija Kozjaka, prvo ljudsko povest v smislu Levstikovega literarnega programa in tudi prvo pristno mohorsko povest, ki je hkrati z drugimi Jurčičevimi povestmi, kot so Prazna vera, Uboštvo in bogastvo, Spomini starega Slovence, Grad Rojtnje, Dva brata in druge dala trdno osnovo vsemu mohorskemu pripovedništvu.

Dr. Eman in Miša Pertl: Naše življenje; knjiga opisuje resnično razvojno povest o našem življenju s posebnim ozirom na naše spolno življenje. Spolna vzgoja ni posebna vzgoja, ampak bi morala biti del splošne človekove vzgoje. Žal in prežal smo tu veliko grešili in še grešimo, ker tej vzgoji posvečamo premalo pozornosti. Knjiga je nastala ob neposrednem stiku avtorjev (knjigo sta napisala zdravnik dr. Eman Pertl, primarij v Mariborski bolnišnici in njegova žena, dolgoletna pedagoška delavka med mladino) z današnjo mladino tako v šoli kakor v vzgojni svetovalnici in svetovalnici za spolna vprašanja, pa tudi v stiku z mladimi, zrelemi, razočaranimi in srečnimi zakonci. Šele po temeljitem preudarku in razčlembi številnih anket na raznih srednjih in višjih šolah ter iz izkušenj vsakdanjega življenja sta se avtorja lotila tvegane delo, ki pri nas še ni imelo pravega vzora. Knjiga govori o spolni poučitvi in spolni vzgoji doma in v šoli, o vzgoji za zakon in o zakonskem življenju.

Dalje na 158. strani

ABECEDNI SEZNAM GODOV IN SVETNIKOV

A

Abakum, mučenec, 19. jan.
 Abdon, mučenec († 250), 30. jul.
 Abel, očak, 9. dec.
 Abraham, očak, 9. okt.
 Adalbert (Vojteh), škof, mučenec († 997), 23. apr.
 Adam (prvi oče), 24. dec.
 Advakt, mučenec, 30. avg.
 Adela (Adelhajda), cesarica († 999), 16. dec.
 Adolf, škof, 11. febr.
 Adolf, mučenec, 27. sept.
 Adrijan, gl. Hadrijan, 8. sept.
 Agápa, devica, mučenka, 3. aprila
 Agapit, mučenec, 6. avg.
 Agapit (Ljubo), mučenec, 18. avg.
 Agata, dev., muč. († 250), 5. febr.
 Agaton, papež (678—681), 10. jan.
 Agrikola, mučenec, 4. nov.
 Agripina, devica, 23. junija
 Ahacij, mučenec, 22. junija
 Ahilej, mučenec, 12. maja
 Albert, jeruzalemski škof, mučenec, 8. aprila
 Albert, škof († 1192), 21. nov.
 Albert Veliki, škof, cerkv. učitelj († 1280), 15. nov.
 Albin (Belko), škof, 1. marca
 Albina, mučenka, 16. dec.
 Albuin, škof in spoznavavec 5. (13.) febr.
 Aleksander (Saša), škof, 26. febr.
 Aleksander I. (Saša), papež (105—115), muč., 12. maja
 Aleksander (Saša), škof, 11. avg.
 Aleksander (Saša), muč., 17. okt.
 Aleksandra, muč., 18. maja
 Aleš (Aleksij), spoz. († 417), 17. julija
 Alfonz Marija Ligvorij, škof, cerkv. učitelj († 1787), 2. avg.
 Alfonz Rodriguez, spoznavavec († 1617), 30. okt.
 Alfred, opat, 12. jan.
 Amat, opat, 13. sept.
 Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, spozn. († 1591), 21. jun.
 Amalija (Ljubica), vdova, 10. jul.
 Amalija (Ljubica), muč., 12. dec.
 Amancij, diakon, 19. marca
 Ambrozij, škof, spoznavavec in cerkveni učitelj († 397), 7. dec.
 Ana, mati prebl. Device Marije, 26. jul.
 Ana, prerokinja, 1. sept.
 Ana Marija Taigi, žena, († 1837), 9. jun.
 Anaklet (Klet), papež, muč. (76—88), 13. jul.
 Ananija, mučenec, 25. jan.
 Anastazij, panonski muč., 6. jan.
 Anastazij, mučenec, 7. sept.
 Anastazij, muč., († 628), 22. jan.
 Anastazija, mučenka, 25. dec.
 Andrej (Hrabroslav), ap., 30. nov.
 Andrej, škof, 26. febr.

Andrej Avellino, spozn. († 1608), 10. nov.
 Andrej Bobóla, muč., 21. maja
 Andrej Corsini, škof in spoznavavec († 1373), 4. febr.
 Angel, mučenec, 5. maja
 Angela Folinjska, vdova († 1309), 4. jan.
 Angela Merici, redovnica († 1540), 1. jun.
 Angeli varuhi, 2. oktobra
 Angelina, kneginja, 30. jul.
 Anicet I., papež in mučenec (155—166), 17. apr.
 Anter, papež (235—236), muč., 4. jan.
 Anton (Cvetko), pušč., opat († 365), 17. jan.
 Anton Padovanski, spoznavavec, cerkv. učitelj († 1231), 13. jun.
 Anton Marija Zaharija, spozn. († 1539), 5. julija
 Anton Marija Claret, škof († 1870), 23. okt.
 Antonija Florentinska, vdova, 28. febr.
 Antonin, opat, 14. febr.
 Antonin, škof in spoznavavec († 1459), 10. maja
 Antonina, mučenka, 1. marca
 Anzelm, škof, spoznavavec in cerkveni učitelj († 1109), 21. apr.
 Anzgar (Oskar), bremenski škof († 865), 3. febr.
 Apolinarij, škof, mučenec († 75), 23. jul.
 Apolinarij, mučenec, 6. dec.
 Apolonij, mučenec, 18. apr.
 Apolonij in tov., muč., 10. apr.
 Apolonija, devica, muč., 9. febr.
 Apulej, mučenec, 8. okt.
 Atanazij, škof, spoznavavec in cerkveni učitelj († 373), 2. maja
 Avdifaks, mučenec, 19. jan.
 Avguštin, škof, cerkveni učitelj († 430), 28. avg.
 Avguštin, škof in spoznavavec († 604), 28. maja
 Avrea (Zlata), devica, 19. jul.
 Avrelija, devica, 25. sept.
 Avrelija, devica, 15. okt.
 Azauja ((Ananija in Mizael), 18. dec.

B

Balbina, devica, 31. marca
 Baldomir, spozn. († 600), 27. febr.
 Balduin, spoznavavec, 21. avg.
 Balduin, spoznavavec, 21. avg.
 Baltazar (Boltežar), kralj, 6. jan.
 Bakh, mučenec, 8. okt.
 Barbara (Bara, Barica), devica mučenka († 306), 4. dec.
 Barnaba, apostol († 62), 11. jun.
 Bazilid in tov., mučenci, 12. jun.
 Bazilij (Vasilij) Veliki, škof, spoznavavec in cerkv. učitelj († 379), 14. jun.
 Bazilijan, mučenec, 18. dec.

Bazilisa, mučenka, 9. jan.
 Beáta (Blažena), muč., 8. marec
 Beatrika (Blaženka), mučenka, 29. julija
 Beda Častitljivi, spozn., cerkv. učitelj
 († 735), 27. maja
 Benedikta in dr., mučenci, 4. jun.
 Benedikt, opat († 547), 21. marca
 Benedikt Niger, spozn., 4. april
 Benedikt Jožef Labre, spozn.
 († 1783), 16. aprila
 Benedikta, devica, 6. maja
 Benjamin, muč., 31. marca
 Beno, škof, 16. jun.
 Bernard, opat in cerkveni učitelj
 († 1153), 20. avg.
 Bernard Menthonski, spozn., 15. junija
 Bernardka Lurška, redovnica
 († 1879), 18. febr.
 Bernardin Sienski, spoznavavec
 († 1444), 20. maja
 Bernardin Realino, spoznavavec
 3. julija
 Bertold, spozn., 29. marca
 Bertila Moscardin, redovnica
 († 1922), 22. okt.
 Berta, vdova, 4. julija
 Bertrand, oglejski patriarh
 († 1350), 6. junija
 Bibijana, devica in mučenka († 363), 2. dec.
 Blanka, mučenka, 2. dec.
 Blaž, škof, mučenec, 3. febr.
 Bogomil, škof, 6. jun.
 Bogomila, vdova, 6. julija
 Bogdan, gl. Deodat!
 Bonaventura, škof, spozn. in cerkv. učitelj
 († 1274), 14. julija
 Bonifacij, maloazijski mučenec
 († 306), 14. maja
 Bonifacij, škof in mučenec, nemški apostol
 († 754), 5. jun.
 Boris, mučenec, 24. julija
 Boštjan, gl. Sebastijan!
 Božena, gl. Natalija!
 Boživoj, gl. Mihael!
 Božidar (Božo), gl. Teodor!
 Branislava, devica, 7. sept.
 Brigita, devica, 1. febr.
 Brigita Švedska, vdova
 († 1373), 8. okt.
 Brikcij, škof, 9. julija
 Bruno, škof, 17. maja
 Bruno, spozn. († 1101), 6. okt.

C

Caharija, oče Janeza Krstnika,
 5. novembra
 Cecilija, devica in mučenka, 22. nov.
 Celestin, mučenec, 2. maja
 Celestin V., († 1296), 19. maja
 Celzij, mučenec, 28. julija
 Cezarij, škof, 27. avg.
 Ciprijan, škof v Afriki, mučenec,
 († 258), 16. sept.
 Ciprijan, mučenec, 26. sept.
 Cirijak, mučenec, 8. avgusta
 Cirijska, devica in mučenka, 17. jun.
 Ciril, mučenec, 29. marca

Ciril, apostol Slovanov († 869), 7. julija
 Ciril Aleksandrijski, škof, spoznavavec in
 († 444), 9. febr.
 Ciril Jeruzalemski, škof, spoznavavec in
 cerkv. učitelj († 386), 18. marca
 Cirila, devica, 28. oktobra
 Cirin, mučenec, 12. jun.
 Cita, devica († 1272), 27. aprila
 Cvetán, gl. Florijan!
 Cvetko, gl. Anton in Florijan!

D

Damaz I., papež in spoznavavec
 (366—384), 11. dec.
 Damijan, muč. († 303), 27. sept.
 Dominik, opat, 20. dec.
 Danijel (Danilo), prerok, 21. jul.
 Danijel (Danilo), muč., 10. okt.
 Darija (Darinka), muč., 25. okt.
 David, kralj, 29. dec.
 Demetrij (Mitja), muč., 22. dec.
 Demetrij (Mitja), škof, 10. nov.
 Demetrij (Mitja), mučenec, 29. nov.
 Deodat (Bogdan), škof v Amiensu
 († 1115), 8. nov.
 Deziderij (Zeljko), škof, mučenec, 23. maja
 Didak, spozn. († 1463), 13. nov.
 Dionizij Aeropagit, škof, muč., 9. okt.
 Dionizij, mučenec, 20. marca
 Dizma, desni razbojnik, 25. marca
 Domicijan, škof, 7. maja
 Dominik, spoznavavec († 1221), 4. avg.
 Dominik Savio, spozn. († 1857),
 6. maja
 Domitila, devica in mučenka, 12. maja
 Domnij (Dujam), škof, 11. apr.
 Donat, škof in mučenec, 7. avg.
 Doroteja (Rotija, Dora), devica in
 mučenka, 6. febr.

E

Edita, devica († 984), 16. sept.
 Edmund, spozn., škof, 20. nov.
 Edvard, kralj in spoznavavec
 († 1066), 13. okt.
 Edvin, kralj, 4. okt.
 Efrem Sirski, diakon, spozn. in cerkveni
 učitelj († 373), 18. junija
 Egidij (Ilj, Tilen), opat († 725), 1. sept.
 Elevation, papež (174—189), muč.,
 26. maja
 Elevtérij, škof, muč., 20. febr.
 Elevtérij, škof, muč., 18. aprila
 Eligij, škof († 659), 1. dec.
 Elij, diakon in spoznavavec, 24. jul.
 Elija, prerok, 20. julija
 Elizabeta (Jelica), kraljica, vdova
 († 1336), 8. julija
 Elizabeta (Jelica), mati Janeza
 Krstnika, 5. nov.
 Elizabeta (Jelica) turinška kneginja,
 vdova († 1231), 19. nov.
 Elizej, prerok, 14. junija
 Ema, vdova, 19. aprila
 Ema (Hema Krška), kneginja, vdova
 († 1045), 27. junija
 Emanuel, mučenec, 26. marca

Emerencijana, rimska mučenka († 250), 23. jan.
 Emil, spoznavavec, 10. marca
 Emilija de Rodat, redovnica, 19. sept.
 Emilij, mučenec, 28. maja
 Emilija de Valar, redovnica, 24. avg.
 Emilijan (Milan), spozn., 11. okt.
 Emilijan (Emil), škof, 12. nov.
 Emilijan, škof, 11. sept.
 Emilijana, rimska devica, 5. jan.
 Emilijana, mučenka, 30. jun.
 Engelbert, škof, († 1225), 7. nov.
 Ermelinda, devica, 29. okt.
 Erna, devica, 11. sept.
 Epimah, mučenec, 10. maja
 Erazem, škof, mučenec, 2. jun.
 Erazem, mučenec, 25. nov.
 Erazma, devica in mučenka, 3. sept.
 Ernest, opat, 7. nov.
 Erik (Slaván), kralj, muč., († 1151), 18. aprila
 Erhard, škof, 8. jan.
 Ernset, württemb. opat, 12. jan.
 Estera, vdova, 1. julija
 Eva, prva žena, 24. dec.
 Evarist I., papež († 97—107), mučenec, 26. okt.
 Evencij, mučenec, 3. maja
 Evfemija, devica in mučenka, 16. sept.
 Evfemija, tržaška mučenka, 17. nov.
 Evfemija, mučenka, 3. sept.
 Evgen, škof, 30. dec.
 Evgenij, mučenec, 20. dec.
 Evgen, škof v Kartagini, muč., 13. julija
 Evgenij III., papež (1145—1153), 2. junija
 Evstahij, mučenec, 20. sept.
 Evtihij, mučenec, 29. sept.
 Evzebij, redovnik, 14. avg.
 Evzebij, mučenec, 5. nov.
 Evzebij, škof, mučenec († 370), 16. dec.
 Evzebij, škof in mučenec, 21. jun.
 Evlalija, mučenka, 12. febr.
 Etbin, opat, 19. okt.
 Ezdra, prerok, 13. jul.
 Ezekijel, prerok, 10. aprila

F

Fabijan, papež (236—250), muč., 20. jan.
 Fabiola, vdova, 27. dec.
 Favst, mučenec, 6. sept.
 Favsta, vdova, 19. dec.
 Favstin, mučenec, 15. febr.
 Favstin, mučenec, 29. jul.
 Felicijan, škof, mučenec († 254), 24. jan.
 Felicijan, mučenec, 9. junija
 Felicita, mučenka, († 203), 6. marca
 Felicita, mučenka, 23. nov.
 Feliks (Srečko), muč., 24. okt.
 Feliks (Srečko), muč., 5. nov.
 Feliks (Srečko) Nolanski, duhovnik, mučenec († 260), 14. jan.
 Feliks III., papež (483—492), 1. marca
 Feliks I., papež (269—274), muč., 30. maja
 Feliks (Srečko), mučenec, 11. (16.) junija
 Feliks (Srečko), mučenec, 12. jul.

Feliks II. in drugi mučenci, 29. julija
 Feliks (Srečko), mučenec, 30. avg.
 Feliks Valoaški, spozn. († 1212), 20. nov.
 Ferdinand, kastiljski kralj († 1252), 30. maja
 Ferucij, mučenec, 29. okt.
 Fidelis Sigmarinški, mučenec, († 1622), 24. aprila
 Fidelis, mučenec, 21. avg.
 Filip Benicij, spozn. († 1285), 23. avg.
 Filip (Zdenko), apostol, 11. maja
 Filip (Zdenko) Neri, spozn. († 1595), 26. maja
 Florijan (Cvetán, Cvetko), muč. († 304), 4. maja
 Florentina (Cvetka), devica, 20. junija
 Fortunat, diakon, oglejski muč., 12. julija
 Fortunat, muč., 11. (16.) jun.
 Francišek Solán, spoznavavec, 14. julija
 Francišek Borgia, spozn. († 1572), 10. okt.
 Francišek (Asiški), spozn. († 1226), 4. okt.
 (spomin ran), 17. sept.
 Francišek Ksaverij, spozn. († 1552), 3. dec.
 Franciška Cabrini, redovnica († 1917), 22. dec.
 Franciška Rimska, vdova († 1440), 9. marca
 Francišek Saleški, spozn., škof, cerkveni učitelj († 1622), 29. jan.
 Francišek Pavelski, spozn. († 1507), 2. aprila
 Francišek Clet, muč., 17. februarja
 Francišek Caracciolo, spozn. († 1608), 4. junija
 Francišek Regis, spozn. († 1604), 16. junija
 Friderik (Miroslav), škof, muč., 18. julija
 Fridolin, opat († 538), 6. marca
 Fruktuoz, mučenec, 21. jan.
 Frumencij, škof, 27. okt.

G

Gabrijel, nadangel, 24. marca
 Gabrijel Zalostne Matere božje, redovnik († 1862), 27. febr.
 Gaj, papež (283—296), mučenec, 22. aprila
 Gal, opat, 16. oktobra
 Gaspar (Gašper), kralj, 6. jan.
 Gašper del Buffalo, spozn. († 1837), 3. jan.
 Gaudencij (Veselko), škof, muč., 14. okt.
 Gaudíoz (Veselko), spoznavavec, 7. marca
 Gema Galgani, devica, († 1903), 11. aprila
 Geminijan, mučenec 16. sept.
 Genovefa, pariška devica († 502), 3. jan.
 Gerard, mučenec, 16. januarja
 Gerárd, škof, 23. aprila
 Gerárd Majella, spozn. († 1755), 16. okt.
 Germana, mučenka, 19. jan.
 Germana, devica, 15. junija
 Gertruda, gl. Jedrt!

Gervazij, muč. († 169), 19. jun.
 Gizela, redovnica, 7. maja
 Gleb, muč., 24. julija
 Gorkumski mučenci († 1572), 9. julija
 Gordijan, mučenec, 10. maja
 Gorgonij, mučenec, 9. sept.
 Gotard, škof († 1038), 4. maja
 Gracijan, škof († 303), 18. dec.
 Gregor Nacijanski, škof, cerkv. učitelj († 390), 9. maja
 Gregor Niški, spozn., 9. marca
 Gregorij I. Veliki, papež (590—604) cerkv. učitelj, 12. marca
 Gregorij VII., papež (1073—1085), 25. maja
 Gregor Barbarigo, škof in spoznavavec, († 1697), 17. junija
 Gregor Čudodelnik, škof in spozn. († 270), 17. nov.
 Gregor III., papež (731—741), 28. nov.
 Gregor, škof († 539), 4. jan.
 Gregor X., papež (1271—1276), 10. jan.
 Gregor II., papež (715—731), 11. febr.
 Gvido, opat, 31. marca
 Gvido Kortonski, spozn., 16. jun.
 Gvido, spoznavavec, 12. septembra

H

Habakuk, prerok, 15. jan.
 Hadrijan (Adrijan, Jadran), mučenec, 8. sept.
 Hadrijan (Adrijan, Jadran), muč. († 303), 5. marca
 Hedvika (Jadviga), kneginja, vdova († 1243), 16. okt.
 Helena (Jelena, Alenka), cesarica († 330), 18. avg.
 Helena (Jelena), mučenka, 13. avgusta
 Helena (Jelena, Alenka), švedska, mučenka 31. julija
 Helena (Jelena, Alenka), kraljica, vdova, 15. aprila
 Helena de Valentinis, vdova, 23. aprila
 Heliodor, škof in spoznavavec, 3. jul.
 Hema (Ema) Krška, kneginja († 1045), 27. junija
 Henrik I., kralj († 1024), 15. jul.
 Hermenegild, muč. († 584), 13. aprila
 Herman Jožef, redovnik († 1241), 7. aprila
 Herbert, škof v Kölnu († 1021), 16. marca
 Herakleja, mučenka, 29. sept.
 Herma, spoznavavec, 9. maja
 Hermes, mučenec, 1. jan.
 Hermes, mučenec, 28. avg.
 Hermina, devica, 24. dec.
 Hieronim, mašnik, spoznavavec in cerkv. učitelj († 420), 30. sept.
 Hieronim Emilijanski, spoznavavec († 1537), 20. julija
 Higin, papež in mučenec (136—142), 11. jan.
 Hijacint, spoznavavec († 1257), 17. avgusta

Hijacint, mučenec, 26. jul.
 Hijacint, mučenec, 11. sept.
 Hijacinta, devica, 30. jan.
 Hilarija, mučenka, 12. avg.
 Hilarij (Radovan), škof, spoznavavec in cerkveni učitelj († 367), 14. jan.
 Hilarij, škof, oglejski mučenec, 16. marca
 Hilarijon, opat († 371), 21. okt.
 Hilda, redovnica, 17. nov.
 Hildegarda, vdova, 17. febr.
 Hipolit, mučenec († 235), 13. avg.
 Hipolit, mučenec, 22. avg.
 Hozana Koterska, devica († 1565), 27. aprila
 Hubert, škof († 727), 3. nov.
 Hugo, opat, 29. aprila
 Hugo, škof v Grenoblu († 1132), 1. aprila
 Hugo, škof 17. novembra

I

Ida, devica († 825), 13. aprila
 Ida, redovnica († 1226), 13. jan.
 Ida, vdova, 4. sept.
 Ignacij (Igor) Lojolski, spoznavavec († 1556), 31. julija
 Ignacij (Ognjeslav, Igor) Antiohijski, škof, mučenec, 1. febr.
 Inocenc I., papež (401—407), 28. julija
 Irena (Miroslava), devica, mučenka, 5. aprila
 Irena (Miroslava), ciprska mučenka, 18. sept.
 Irena (Miroslava), mučenka, 20. okt.
 Irena (Miroslava), dev., 21. febr.
 Irenej, škof in mučenec, 3. jul.
 Ivan, gl. Janez!
 Ivana Franciška Frémot, Šantalska, vdova († 1641), 21. avg.
 Ivana Orleanska, devica († 1431), 30. maja
 Izaija, prerok, 7. julija
 Izidor Seviljski, škof, spoznavavec in cerkv. učitelj († 636), 4. apr.
 Izidor, kmet († 1130), 10. maja
 Izidor, kmečki delavec, 25. okt.

J

Jakob (Rado) mlajši, apostol, 11. maja
 Jakob, mučenec, 30. aprila
 Jakob (Rado) starejši, apostol († 44), 25. julija
 Janez Nepomuk Neumann, škof († 1860), 5. jan.
 Janez Krizostom (Zlatousti), škof, cerkveni učitelj († 407), 27. jan.
 Janez iz Mathe, spoznavavec († 1213), 8. febr.
 Janez Bosko, spoznavavec († 1888), 31. jan.
 Janez Damaščan, spoznavavec, cerkv. učitelj, 27. marca
 Janez od Križa, spoznavavec, 5. marca

- Janez od Boga, spoznavavec
(† 1550), 8. marca
- Janez Eudes, spoznavavec († 1680),
19. avgusta
- Janez Berhmans, spoznavavec,
13. avg.
- Janez Kapistrán, spoznavavec
(† 1456), 28. marca
- Janez Klimak, opat, 30. marca
- Janez de la Salle, spoznavavec
(† 1719), 15. maja
- Janez Nepomuk, mašnik in mučenec
(† 1393), 16. maja
- Janez de Rossi, spoznavavec,
23. maja
- Janez I., papež (523—526),
27. maja
- Janez Fakundski, spoznavavec
(† 1479), 12. jun.
- Janez Fisher, mučenec († 1535),
(22. junija)
- Janez, mučenec, 23. junija
- Janez, mučenec, 26. junija
- Janez Krstnik (rojstvo), 24. jun.
- Janez Krstnik (obglavljenje),
29. avg.
- Janez Krstnik Salski, spoznavavec,
15. maja
- Janez (in Pavel), mučenca
(† 362), 26. jun.
- Janez Kancij, spoznavavec
(† 1473), 20. okt.
- Janez Gvalbert, opat in spoznavavec
(† 1073), 12. jul.
- Janeza Marija Vianney, spoznavavec
(† 1859), 8. avgusta
- Janez, mučenec, 7. sept.
- Janez, mučenec, 27. sept.
- Janez Leonardi, spoznavavec
(† 1609), 9. okt.
- Janez od Križa, spoznavavec, cerkv. učitelj
(† 1591), 24. nov.
- Janez Berhmans, spoznavavec († 1621),
26. nov.
- Janez, apostol in evangelist, 27. dec.
- Januarij, mučenec († 305), 19. sept.
- Jedrt (Jerica), belgijska redovnica
(† 689), 17. marca
- Jedrt (Gertruda), devica
(† 1302), 16. nov.
- Jeremija, prerok, 1. maja
- Jerman, mučenec, 2. maja
- Jernej, apostol, 24. avgusta
- Joahim, oče Device Marije, 16. avg.
- Joel, prerok, 13. julija
- Jona, prerok, 21. sept.
- Jordan, spoznavavec, 15. febr.
- Jovita, mučenka, 15. febr.
- Jozafat Kunčević, škof, mučenec
(† 1623), 14. nov.
- Jožef, ženin prebl. Device Marije,
19. marca
- Jožef Delavec, 1. maja
- Jožef Kalasancij, spoznavavec
(† 1648), 27. avg.
- Jožef Kupertinski, spoznavavec
(† 1663), 18. sept.
- Jožef Cafasso, spoznavavec
(† 1860), 27. jun.
- Jožef iz Arimateje, 17. marca
- Jožef Cottolengo, spoznavavec
(† 1842), 29. aprila
- Jožef Oriol, spoznavavec
(† 1702), 23. marca
- Juda Tadej, apostol, 28. oktobra
- Julij I., papež (337—352), 12. apr.
- Julija Billiard, devica 8. apr.
- Julija, devica, mučenka, 22. maja
- Julijan, puščavnik, 18. okt.
- Julijan, mučenec, 27. jan.
- Julijan, mučenec, 19. febr.
- Julijan Peter Eymard, spoznavavec,
3. avgusta
- Julijana Falconieri, dev. († 1341),
19. junija
- Julijana, vdova, 7. febr.
- Julijana, devica, mučenka († 304),
16. febr.
- Julita, vdova, 30. julija
- Jurij (Zoran), mučenec 23. (24.) aprila
- Just, tržaški mučenec, 3. nov.
- Just, mučenec, 14. dec.
- Justa in Justina, mučenki
(† 1719), 14. maja
- Justin, mučenec, 14. apr.
- Justina, devica in mučenka, 26. sept.
- Justina, mučenka, 30. nov.
- Juvenal, škof in spoznavavec, 3. maja
- Juvencij, škof in spoznavavec 8. febr.

K

- Kajetan, spoznavavec († 1547), 7. avg.
- Kalijan, škof († 689), 8. julija
- Kalist I., papež (217—222), mučenec,
14. okt.
- Kamil de Lellis, spoznavavec
(† 1614), 18. julija
- Kancij, Kancijan in Kancijanila, mučenci,
24. apr.
- Kandida, mučenka, 10. septembra
- Karel (Drago) Boromejski († 1584),
4. nov
- Karel (Drago), spoznavavec, 14. marca
- Kasijan, mučenec, 3. decembra
- Kasijan, mučenec († 304), 13. avg.
- Kastor, mučenec, 28. dec.
- Katarina de Ricci, devica, 13. febr.
- Katarina Švedska, vdova, 22. marca
- Katarina Sienska, devica
(† 1380), 30. aprila
- Katarina, aleksandrijska devica,
mučenka, 25. nov.
- Katarina Labouré, redovnica
28. nov.
- Kazimir, spoznavavec († 1484), 4. marca
- Klavdij, mučenec, 23. avg.
- Klavdija, mučenka, 20. marca
- Klavdija, mučenka, 18. maja
- Klara (Jasna), redovnica († 1253),
12. avg.

Klemen (Milojko, Milivoj) Ohridski, spoznavavec, 27. jul.
 Klemen (Milojko) Marija Dvoržak, spoznavavec († 1820), 15. marca
 Klemen I. (Milivoj, Milojko), papež (88—97), mučenec, 23. nov.
 Klet (Anaklet), papež (76—88), mučenec, 26. aprila
 Klotilda, francoska kraljica († 544), 3. junija
 Knut, kralj, mučenec († 1086), 19. jan.
 Koloman, mučenec, 13. okt.
 Konrad, škof v Konstanzu († 975), 26. novembra
 Konrad Parzham, spozn. († 1894), 21. aprila
 Konrad Placenski, spoznavavec († 1351), 19. febr.
 Kolumban, opat, spoznavavec († 615), 21. nov.
 Kornelij, škof, 2. febr.
 Kornelij, papež, mučenec (251—253), 16. sept.
 Kozma, mučenec († 303), 27. sept.
 Krescencij, mučenec, 14. sept.
 Krescencija, mučenka († 303), 15. junija
 Krispin, škof, mučenec, 7. jan.
 Krispin, škof, mučenec, 25. okt.
 Kristina, devica, 15. decembra
 Kvintin, mučenec, 31. oktobra
 Krispina, mučenka, 5. decembra
 Kristina, devica, 13. februarja
 Kristina, perzijska mučenka, 13. marca
 Kristina, devica, mučenka († 300), 24. julija
 Krištof, mučenec, 25. julija
 Krizant, mučenec, 25. oktobra
 Krizogon, mučenec, 24. nov.
 Kromacij, škof in spoznavavec, 2. dec.
 Kunigunda, žena († 1033), 3. marca
 Kvirin, mučenec, 30. marca
 Kvirin, škof, mučenec, 4. junija

L

Ladislav, ogrski kralj, spoznavavec († 1095), 27. julija
 Lambert, mučenec, 16. aprila
 Lambert, škof, mučenec, 17. sept.
 Larg, mučenec, 8. avg.
 Lavrencij (Lovro) Justinijan, škof († 1455), 5. sept.
 Lavrencij (Lovro), mučenec († 258), 10. avgusta
 Lavrencij (Lovro) Brindiški, spoznavavec, cerkv. učitelj († 1621), 21. julija
 Lavrencij, škof, 14. novembra
 Lazar, škof, 17. dec.
 Lazar Tržaški, mučenec, 12. apr.
 Lea, žena, 22. marca
 Leokadija, devica, mučenka, 9. dec.
 Leon, škof, 20. febr.
 Leon I. Veliki, papež (440—461), cerkveni učitelj, 11. aprila

Leon IV. papež (847—855), spoznavavec, 19. aprila
 Leonard Portomavriški, spoznavavec († 1751), 26. (27.) nov.
 Leonard (Lenart), spoznavavec († 559), 6. novembra
 Leonida, mučenec, 22. aprila
 Leonora (Eleonora), redovnica, 9. julija
 Leopold Gaj, spoznavavec, 2. apr.
 Leopold, spoznavavec († 1136), 15. novembra
 Letancij, mučenec, 17. julija
 Liberat, mučenec († 484), 17. avg.
 Liberata, devica, 18. jan.
 Liborij, škof († 397), 23. julija
 Lidiija, vdova, 3. avgusta
 Lidiija, mučenka, 27. marca
 Lidvina, devica († 1433), 14. apr.
 Lin, papež (67—76), mučenec, 23. septembra
 Lioba (Ljuba), opatinja († 782), 28. sept.
 Ljudmila, žena, 16. septembra
 Lucij, mučenec, 8. februarja
 Lucij I., papež (253—254), mučenec, 4. marca
 Lucij, mučenec, 20. avgusta
 Lucija, sirakuška devica in mučenka († 304), 13. dec.
 Lucija, mučenka, 25. junija
 Lucijan, mučenec, 26. oktobra
 Lucijan, mučenec († 312), 7. jan.
 Lucijan, mučenec, 8. januarja
 Ludovika, vdova († 1533), 31. jan.
 Ludovika de Marillac, redovnica († 1660), 15. marca
 Ludovik IX., kralj, spoznavavec († 1270), 25. avgusta
 Ludovik, škof († 1291), 19. avg.
 Ludovik Mar. Grignon Montfortski, spoznavavec († 1716), 28. apr.
 Luka, evangelist, 18. oktobra

M

Makabejski bratje, mučenci, 1. avg.
 Makarij (Blaženko) Aleksandrijski, opat, 2. jan.
 Makarij, jeruzalemski škof († 333), 10. marca
 Makarij, mučenec, 20. decembra
 Maksim, mučenec, 14. aprila
 Maksim, emonski škof, mučenec, 29. maja
 Maksimilijan, škof, 21. febr.
 Maksimilijan Celjski, škof, mučenec († 288), 12. oktobra
 Maksima, mučenka, 2. sept.
 Malahija, prerok, 14. januarja
 Marcel I., papež (308—309), mučenec, 16. januarja
 Marcel, mučenec, 29. junija
 Marcel, mučenec, 8. okt.
 Marcel, mučenec, 30. okt.
 Marcela, rimska vdova, 31. jan.

- Marcellin, mučenec, 6. apr.
 Marcellin, škof, 5. okt.
 Marcellijan in Marko, mučenca,
 18. junija
 Marcellin, duhovnik in mučenec, 2. junija
 Marcellin, papež (296—304),
 mučenec, 26. aprila
 Marije Device godovi:
 Brezmadežno spočetje, 8. dec.
 Darovanje Marijino, 21. nov.
 Devica Marija Kraljica, 31. maja
 Ime Marijino, 12. septembra
 Karmelska Mati božja, 16. jul.
 Lurška Mati božja, 11. febr.
 Loretska Mati božja, 10. dec.
 Marija Snežna, 5. avgusta
 Marija milosti, zadnja nedelja v okt.
 Materinstvo Marijino, 11. okt.
 Mati dobrega sveta, 26. apr.
 Očiščevanje (svečnica), 2. febr.
 Marija, Srednica vseh milosti, 6. maja
 Pomoč kristjanov, 24. maja
 Obiskovanje Marijino, 2. julija
 Oznanjenje Marijino, 25. marca
 Rešiteljica jetnikov, 24. sept.
 Rojstvo Marijino, 8. septembra
 Rožnovenska Mati božja, 7. okt.
 Marija 7 žalosti, petek po tihi nedelji,
 15. septembra
 Srce Marijino, 22. avg.
 Vnebovzetje Marijino, 15. avg.
 Zdravje bolnikov, 29. avgusta
 Marija Goretti, mučenka (†1902),
 6. julija
 Marija Klefova, vdova, 9. apr.
 Marija Rosello, redovnica, 3. okt.
 Marija, K. de Rosa redovnica,
 15. decembra
 Marija Salome, vdova, 22. okt.
 Marija Magdalena Paciška, devica
 (†1607), 29. maja
 Marija Magdalena (Majda, Alenka),
 spokornica, 22. julija
 Marija Terezija Redi, redovnica
 11. marca
 Marij, Marta in tov., mučenci,
 19. januarja
 Marijan, diakon, mučenec, 17. jan.
 Marijan, puščavnik, 19. avg.
 Marijan, mučenec, 30. aprila
 Marjeta (Margareta, Meta, Biserka),
 Antiohijska, mučenka, 20. julija
 Marjeta Marija Alacoque, redovnica
 (†1690), 17. oktobra
 Marjeta (Margareta, Meta, Biserka),
 ogrska, devica (†1271), 18. jan.
 Marjeta Kortonska, spokornica
 (†1297), 22. febr.
 Marjeta (Margareta, Meta, Biserka),
 škotska kraljica (†1093),
 10. junija
 Marin, mučenec, 26. dec.
 Marin, mučenec, 3. marca
 Marko, škof, 22. oktobra
 Marko Križevčan, mučenec, 7. sept.
 Marko I., papež, 7. okt.
 Marko, evangelist, 25. aprila
 Marko, mučenec, 24. marca
 Marta, devica, sestra Lazarjeva, 29. jul.
 Marta, mučenka, 19. januarja
 Martin, škof in spoznavavec (†397),
 11. novembra
 Martin I., papež (649—653), mučenec,
 12. novembra
 Martina, devica, rimska mučenka,
 30. januarja
 Martinijan, mučenec, 2. julija
 Matej, apostol in evangelist,
 21. sept.
 Matija (Matjaž), apostol, 24. (25.) februarja
 Matilda, devica (†1209), 26. febr.
 Mañilda, kraljica (†968), 14. marca
 Maver, opat (†565), 15. januarja
 Maver, škof, mučenec, 22. nov.
 Mavricij, mučenec, 22. septembra
 Medard, škof (†545), 8. junija
 Mehtilda, mučenka, 10. aprila
 Meinrad, švicarski puščavnik
 (†816), 21. januarja
 Melhior (Miha), kralj, 6. jan.
 Melkijad, papež (311—314), mučenec,
 10. decembra
 Menas, mučenec, 11. novembra
 Metod, škof, apostol Slovanov
 (†885), 7. julija
 Mihael (Boživoj, Bojan), mučenec,
 20. septembra
 Mihael (Boživoj, Bojan) de Sanctis,
 spoznavavec, 10. aprila
 Mihael, nadangel, 29. septembra
 Milena, vdova, 2. marca
 Mizael, 18. dec.
 Modest Krški, škof, 31. marca
 Modest, mučenec (†303), 15. jun.
 Mohor, škof, oglejski mučenec,
 12. julija
 Mojzes, prerok, 4. septembra
 Monika, žena (†387), 4. maja
 Montan in Maksima, mučenca,
 26. marca
 Muska, devica in mučenka, 17. jun.

N

- Nabor, mučenec, 12. jun.
 Nabor, mučenec, 12. julija
 Narcis, škof, 29. oktobra
 Natalija (Božena), vdova, 1. dec.
 Natalija (Božena), mučenka, 27. jul.
 Nazarij, mučenec, 12. jun.
 Nazarij, mučenec, 28. julija
 Nazarij, koprski škof in mučenec,
 19. junija
 Nedolžni otroci, 28. dec.
 Neófit, mučenec, 20. januarja
 Nerej, mučenec, 12. maja
 Neronovi mučenci, 24. junija
 Neža (Janja) Praška, devica,
 2. marca
 Neža (Janja), devica, mučenka,
 21. januarja

Neža (Janja) Montepulčanska
redovnica († 1317), 20. apr.
Nicefor, mučenec, 9. febr.
Niceta, škof in spoznavavec, 22. jun.
Nikodem, spoznavavec, 3. avg.
Nikodem, mučenec, 15. sept.
Nikolaj Tolentinski, spoznavavec,
(† 1305), 10. septembra
Nikolaj de Flüe, spoznavavec († 1487),
25. sept. (21. marca)
Nikolaj Tavelić, mučenec, 5. dec.
Nikolaj (Miklavž), škof († 343),
6. decembra
Nikomed, mučenec, 15. sept.
Norbert, škof († 1134), 6. junija
Notburga, devica, 13. septembra

O

Odilo, opat († 1048), 1. jan.
Odorik Mathiussi, spoznavavec, 14. jan.
Olaf, kralj, mučenec († 1030),
29. julija
Olga Kijevska, kneginja, vdova,
11. julija
Olimpija, žena, 17. decembra
Oliva, devica, 3. junija
Onezim, škof, mučenec, 16. febr.
Osvald (Ožbalt), škof, 28. febr.
Osvald (Ožbalt), kralj, 5. avg.
Otilija, opatinja, 13. decembra
Otmar, opat, 16. novembra
Oton, mučenec, 16. januarja

P

Pahómij, opat, puščavnik († 349),
21. maja
Pamfil, mučenec, 1. junija
Pantaleon, mučenec († 303), 27. jul.
Pankracij, mučenec, 12. maja
Pashal I., papež (817—824),
14. maja
Pashal Bajlonski, spoznavavec
(† 1592), 17. maja
Patricij (Patrik), irski škof
(† 641), 17. marca
Patricija, devica, 25. avgusta
Pavel, apostol († 67), 29. jun.; —
spomin, 30. junija; —
spreobrnjenje, 25. januarja
Pavel, prvi puščavnik († 341),
15. januarja
Pavel, mučenec, 8. februarja
Pavel od Križa, spoznavavec
(† 1775), 28. aprila
Pavel, mučenec († 362), 26. jun.
Pavla, žena († 404), 26. januarja
Pavla, devica, mučenka, 3. junija
Pavla, mučenka, 10. avgusta
Pavlin, škof in oglejski patriarh 11. jan.
Pavlin Nolanski, škof († 431).
22. junija
Pavlin, škof († 358), 31. avg.
Pavlina, mučenka, 31. decembra
Pelagij, škof, 25. marca
Pelagij, mučenec, 28. avg.
Perpetua, vdova, 4. avgusta

Perpetua, mučenka († 203), 6. marca
Peter, apostol, mučenec († 67),
29. junija;
stol sv. Petra, 22. febr.
Peter, škof, 8. maja
Peter Armenski, škof, brat Bazilija
Vel., 9. januarja
Peter Damijan, škof, cerkv. učitelj
(† 1072), 23. februarja
Peter Gonzales, spozn., 15. aprila
Peter Kanizij, spoznavavec, cerkv. učitelj
(† 1597), 27. aprila
Peter, milanski mučenec († 1252),
29. aprila
Peter, mučenec, 2. junija
Peter Faber, spoznavavec († 1546),
9. avgusta
Peter Klaver, spoznavavec († 1654),
9. septembra
Peter Alkantarski, spoznavavec
(† 1562), 19. oktobra
Peter Aleksandrijski, škof, mučenec
(† 311), 26. novembra
Peter Krizolog, škof, cerkv. učitelj
(† 450), 4. decembra
Peter Fourier, redovnik († 1640),
9. decembra
Peter Nolask, spoznavavec († 1256),
28. januarja
Peter Celestin V., papež
(1215—1296), 19. maja
Petronij, škof, 6. septembra
Petronila, devica, 31. maja
Pij I., papež, mučenec (140—155),
11. julija
Pij V., papež (1566—1572), 5. maja
Pij X., papež (1899—1914), 3. sept.
Pija, mučenka, 19. januarja
Placid, mučenec, 5. oktobra
Plavt, mučenec, 29. septembra
Plavtila, žena, 20. maja
Polikarp, škof, mučenec († 155),
26. januarja
Pompej, škof, 14. decembra
Poncijan, papež (230—235), mučenec,
19. novembra
Potamienna, mučenka, 28. junija
Prakseda, devica († 161), 21. jul.
Primož, mučenec, 9. junija
Prisk in Priscila, mučenca, 4. jan.
Priska, rimska devica, mučenka,
18. januarja
Proces, mučenec, 2. julija
Prot, mučenec, 11. septembra
Protazij, mučenec († 169), 19. jun.
Pudencijana, devica, 19. maja
Pulherija, cesarica († 453),
10. septembra

R

Radovan, gl. Hilarij!
Rafael, nadangel, 24. oktobra
Rajmund (Rajko) Penafortski
(† 1275), spoznavavec, 23. jan.
Rajmund (Rajko) Nonnat, spoznavavec
(† 1240), 31. avgusta
Rajnerij, škof, 17. junija

Rajnerij, škof, 30. decembra
 Reginald, kölnski mučenec, 7. jan.
 Regina, devica, mučenka, 7. sept.
 Relikvije (sveti ostanki), 5. nov.
 Remigij, škof († 533), 1. okt.
 Renata, vdova, 22. maja
 Renato, škof, 6. oktobra
 Respicij, mučenec, 10. nov.
 Rihard, angleški škof († 720),
 3. aprila
 Rihard Angleški, kralj, 7. febr.
 Rjeta (Rita) iz Cascie, redovnica
 († 1457), 22. maja
 Robert Bellarmin, škof, cerkv. učitelj
 († 1621), 13. maja
 Robert, opat, 29. aprila
 Robert, opat († 1067), 17. aprila
 Robert, škof, 4. januarja
 Robert, opat († 1159), 7. junija
 Rogerij in tov., spoznavavci,
 28. januarja
 Rok, spoznavavec († 1327), 16. avgusta
 Romuald, opat († 1027), 7. febr.
 Róman, opat († 460), 28. febr.
 Róman, škof, 23. oktobra
 Róman, mučenec († 285), 9. avg.
 Róman, diakon, mučenec, 18. nov.
 Romana, spokornica, 23. febr.
 Roza iz Lime, devica († 1617),
 30. avgusta
 Rozalija (Zalka), Viterbska, devica
 († 1242), 4. sept.
 Ruf, mučenec, 28. oktobra
 Rufin, škof, 26. avgusta
 Rufina, mučenka, 10. julija
 Rupert, salzburški škof († 718),
 24. septembra
 Rustik, mučenec, 9. okt.

S

Saba, opat († 532), 5. decembra
 Sabin, škof, 11. decembra
 Sabina, vdova, mučenka, 29. avg.
 Sabina, mučenka, 27. oktobra
 Salvator, spoznavavec, 18. marca
 Samuel, prerok, 20. avgusta
 Saturnin, škof, 7. aprila
 Saturnin, mučenec, 2. maja
 Saturnin, mučenec, 29. novembra
 Sebastijan (Boštjan), mučenec
 († 289), 20. januarja
 Sedem bratov, mučencev, 10. jul.
 Sedem ustanoviteljev reda služabnikov,
 12. februarja
 Sekunda, mučenka, 10. julija
 Senen, mučenec († 250), 30. julija
 Serafin, spoznavavec, 12. okt.
 Serapion, mučenec, 14. novembra
 Serápion, škof, 21. marca
 Sergij Radomeški, spoznavavec,
 25. septembra
 Sergij, mučenec, 24. februarja
 Sergij, mučenec, 8. oktobra
 Servacij, škof, 13. maja
 Serval, spozn. († 590), 23. dec.
 Servul (Socerb), tržaški mučenec,
 24. maja

Sever, škof, mučenec, 6. novembra
 Severin, opat († 482), 8. jan.
 Severin, škof, 21. decembra
 Severin, škof, 23. oktobra
 Severin, spoznavavec, 1. nov.
 Sholastika, dev., redovnica († 522),
 10. januarja
 Sigfrid (Zmago) Švedski, 15. febr.
 Sigismund (Žiga), kralj in mučenec,
 11. maja
 Sikst I., papež (115—125), mučenec,
 3. aprila
 Sikst II., papež (257—258), mučenec,
 6. avgusta
 Silvan, mučenec, 20. februarja
 Silvan, mučenec, 5. maja
 Silverij I., papež (536—537) in mučenec,
 20. junija
 Silvester, opat († 1267), 26. novembra
 Silvester, papež (314—335), 31. decembra
 Silvin, škof, 17. februarja
 Silvija, žena, 3. novembra
 Simeon Stilit, antiohijski spoznavavec,
 5. januarja
 Simeon, jeruzalemski škof, mučenec,
 18. februarja
 Simforoza (in 7 sinov), mučenci, 18. jul.
 Simforijan, mučenec, 22. avg.
 Simon, deček, mučenec († 1475),
 24. marca
 Simon, apostol, 28. oktobra
 Simplicij, papež (468—483),
 2. marca
 Simplicij, mučenec, 29. jul.
 Smaragd, mučenec, 8. avgusta
 Sofonija, prerok, 3. decembra
 Sofronij, škof, 11. marca
 Soter, papež (166—174), mučenec,
 22. aprila
 Spiridion (Dušan), škof, 14. dec.
 Stanislav Kostka, spoznavavec
 († 1568), 13. novembra
 Stanislav, škof, mučenec
 († 1079), 7. maja
 Suzana, devica in mučenka, 11. avgusta
 Suzana, devica in mučenka, 18. jan.

S

Štefan, diakon, prvi mučenec,
 26. decembra
 Štefan, kralj Ogrske († 1038),
 2. septembra
 Štefan I., papež (245—257), mučenec,
 2. avgusta
 Štefan Harding, opat 16. julija
 Štefanija, dominikan. redovnica,
 2. januarja
 Štirideset mučencev († 320), 10. marca
 Štirje kronani mučenci, 8. nov.

T

Tacijan, diakon, mučenec, 16. marca
 Tarcizij, mučenec, 15. avgusta
 Tatjana (Tanja), mučenka, 12. jan.
 Tea, mučenka, 19. decembra
 Tekla, devica, muč., 18. januarja
 Tekla, mučenka, 26. marca

Tekla, mučenka, 3. septembra
 Tekla, devica in mučenka, 23. sept.
 Telesfor, papež (127—137), mučenec,
 5. januarja
 Teobald, puščavnik, 1. avgusta
 Teodozij, maloazijski opat,
 10. januarja
 Teodor (Božidar) mučenec, 20. sept.
 Teodor (Božidar), mučenec († 309),
 9. novembra
 Teodóra (Božidara), mučenka, 13. marca
 Teodozij Pečerski, spoznavavec, 3. maja
 Teodul, mučenec, 12. maja
 Teofil (Bogoljub), mučenec,
 8. januarja
 Teofil (Bogoljub), spoznavavec,
 2. oktobra
 Teofil, (Bogoljub), škof, 5. marca
 Teofil (Bogoljub), mučenec, 22. julija
 Teotim, mučenec, 18. decembra
 Terezija Deteta Jezusa, devica
 († 1897), 3. oktobra
 Terezija Avilska, redovnica
 († 1582), 15. oktobra
 Tiburcij, mučenec, 14. aprila
 Tiburcij, mučenec, 11. avgusta
 Timotej, škof, Pavlov učenec, mučenec,
 24. januarja
 Timotej, mučenec, 24. marca
 Timotej, mučenec, 6. aprila
 Timotej, mučenec († 314), 22. avgusta
 Tit, škof in spoznavavec, 6. februarja
 Tomaž Akvinski, spoznavavec,
 cerkveni učitelj († 1274), 7. marca
 Tomaž, apostol, 21. decembra
 Tomaž Villanovski, škof († 1555),
 22. septembra
 Tomaž Becket, škof, mučenec
 († 1170), 29. decembra
 Tomaž Toletinski, mučenec, 9. aprila
 Tomaž More, mučenec († 1535), 6. junija
 Trifon, mučenec, 10. novembra
 Trije kralji, 6. jan.

U

Ubald, škof († 1160), 16. maja
 Urban I., papež (223—230), mučenec,
 25. maja
 Urban II., papež (1088—1099), 29. junija
 Urban V., papež (1362—1370), 19. decembra
 Urh (Ulrik, Uroš), škof († 973),
 4. julija
 Uršula, mučenka, 21. oktobra

V

Vafroza, mučenka, 4. januarja
 Valburga, redovnica, 25. febr.
 Valens, škof, 26. julija
 Valentin (Zdravko), škof, 7. jan.
 Valentin (Zdravko), duhovnik,
 mučenec, 14. februarja
 Valerij, škof, 29. januarja
 Valerija, mučenka, 5. junija
 Valerija, mučenka, 9. decembra

Valerijan, mučenec, 14. aprila
 Valerijan, oglejski škof, spoznavavec,
 27. novembra
 Valter, škof, 8. aprila
 Vasilij, mučenec, 22. marca
 Venčeslav, knez, mučenec († 929),
 28. septembra
 Venancij, mučenec († 250), 18. maja
 Vendelin, opat († 1000), 20. okt.
 Veréna, devica, 1. oktobra
 Veronika Giuliani, opatinja, 9. julija
 Veronika Milanska, redovnica, 13. januarja
 Vid, mučenec († 303), 15. junija
 Vigilij, škof, mučenec, 26. jun.
 Viktor, lillski, mučenec, 22. januarja
 Viktor (Zmago), mučenec, 8. maja
 Viktor (Zmago), I. papež (189—199),
 spoznavavec, 28. julija
 Viktor (Zmago), škof, 17. okt.
 Viktorija, mučenka, 17. novembra
 Viktorija, devica, mučenka
 23. decembra
 Viktorijan, mučenec, 23. marca
 Viktorin in Viktor, mučenca,
 25. februarja
 Viktorin, škof, 5. septembra
 Viktorin, škof, mučenec, 2. nov.
 Vilibald, škof († 787), 5. julija
 Vilibrord, škof († 739), 7. nov.
 Viljem, škof, 10. januarja
 Viljem, puščavnik († 1157), 10. februarja
 Viljem, opat, 6. aprila
 Viljem, angl. škof († 1154), 8. junija
 Viljem, opat († 1142), 25. junija
 Viljem, opat, 5. julija
 Vincencija Gerosa, redovnica, 28. junija
 Vincencij Pavelski, spoznavavec
 († 1660), 19. jul.
 Vincencij, diakon, mučenec († 304),
 22. januarja
 Vincencij Ferreri, spoznavavec († 1419),
 5. aprila
 Vincencij, mučenec, 27. oktobra
 Virgilij, škof, spoznavavec († 784),
 27. novembra
 Vital, mučenec, 4. nov.
 Vojteh (Adalbert) škof, mučenec,
 23. aprila
 Vladimir, spoznavavec, 15. julija
 Volbenk, škof († 994),
 31. oktobra

Z

Zaharija, gl. Caharija!
 Zeferin, papež (198—217), mučenec,
 26. maja
 Zeno, mučenec, 14. februarja
 Zeno, škof, 12. aprila
 Zmago, gl. Sigfrid in Viktor!
 Zofija (Sonja), mučenka, 15. maja
 Zofija (Sonja), mučenka, 18. sept.
 Zofija (Sonja), vdova, 30. sept.

Z

Zeljko, gl. Deziderij!
 Ziga, gl. Sigismund!

O IMENIH IN PRIIMKIH

Da ustrezemo želji bravcev mohorskega koledarja, naj bi jim napisali nekaj o imenih in rodbinskih priimkih, predvsem pa poverjenikom, naj bi po dolgem presledku spet objavili abecedni imenik svetnikov in godov, smo združili oboje. Sicer je bilo o imenih in rodbinskih priimkih v mohorskih koledarjih že pisano, vendar je prav, če to zanimivo poglavje splošne in še posebej slovenske kulturne zgodovine nekoliko obnovimo. Na tem mestu bi omenili predvsem dva taka članka: prvega z naslovom O imenih je napisal Jože Pogačnik, takratni urednik mohorskih knjig v Koledarju za leto 1940, drugega z naslovom Rodbinski priimki iz starih svetniških imen pa dr. Anton Breznik v Koledarju za leto 1942. O imenih so pisali še: Ivan Koštial, Nekaj o naših imenih (Dom in svet 1904/1905; isti avtor: O slovenskih priimkih (v poročilu o Schnellerjevi knjigi »Innsbrucker Namenbuch«, Dom in svet 1905) in še posebej: Rodbinski priimki iz rastlinskih imen (Dom in svet 1906). Že imenovani dr. Anton Breznik je za Koledar goriške Mohorjeve družbe l. 1925 napisal Poglavlje o imenih z razlago nekaterih krstnih imen; v istem Koledarju je Venceslav Belé k Breznikovemu članku pripisal sestavek: Še nekaj o krstnih imenih. Dr. Fr. Kos nam je v svojem znamenitem Gradivu za zgodovino Slovencev objavil več staroslovenskih osebnih imen. Avtor pričujočega prispevka je mnogo povzel iz omenjenih člankov, dodal pa je marsikaj novega, predvsem o imenih pri Grkih, Rimljanih in Hebrejcih ter o slovenskih osebnih imenih in priimkih v srednjeveških zgodovinskih virih. Tudi abecedni imenik svetnikov in godov je temeljito pregledan in prirejen tako, da upošteva vse spremembe, ki so nastale v liturgiji v zadnjem času. Posebej smo še dodali seznam priprošnjikov, zavetnikov v sili in nekaterih drugih, zlasti stanovskih zavetnikov.

Najprej o sami besedi ime! Beseda je indogermanskega izvora: v grščini se imenuje **onoma**, v latinščini **nomen**, v angleščini **name**, v nemščini **Name**, v švedščini **namn**, torej same sorodne besede. Z besedo ime označujemo osebe, stvari; po imenu jih ločimo med seboj. Poznamo razne pojme za imena: družinsko, hišno, rojstno, krstno, dekliško, redovno, pravo, pesniško, izmišljeno, tuje, domače ime; lastno, skupno, občno, snovno, osebno, stvarno, krajevno, vodno ime; komu ime dati, koga po imenu klicati, poznati, vprašati; ime mi je Jože; pod tujim imenom, prosil v očetovem imenu, podpisati se s celim imenom in tako naprej. Najpomembnejše je vsekakor ime pri človeku; po imenu se loči oseba od osebe. Ker pa ima več ljudi enako ime, ima danes med civiliziranimi narodi vsakdo dve imeni: krstno ime in priimek. Krstno ime je bistveno razločevalno osebno ime. Priimku pravimo tudi pi-

sanje; kako se pišete, prosim? Na deželi poznamo še tretjo oznako: hišno ime. Po prvem, osebnem ali krstnem imenu sprašujemo, ko pravimo: Kako ti je ime, po priimku (pisanju): Kako se pišeš, in po hišnem imenu: Cigav si, ali: Kako se reče pri tej hiši. Troje imen za eno osebo, dovolj, da je vsako zamenjavanje oseb pri toliki množici nemogoče.

Osebna ali krstna imena

Osebna imena so pri raznih narodih različna — vsak narod jih je vzdeval in jih vzdeva še danes po svojem okusu, mišljenju in čustvovanju; v njih odseva značaj, ki ga vsak narod pokaže pri svojih imenih, svoj nazor, svoje mišljenje, svojo dušo. Azijski narodi so dajali in dajejo še danes radi pesniška imena svojim otrokom: Indijci so imenovali Gandija »Mahatma« — človek z veliko dušo; Judje so dajali pobožna, Rimljani vojaška in suha, stvarna in trezna, Germani bojevita, Slovani pa miroljubna in krepostna imena (Dobrislav, Dobrava, Miroslav, Svetimir, Hotimir, Gojmir).

Pri antičnih narodih, zlasti pri Grkih in Rimljanih najdemo osebna imena, narejena po imenih njihovih bogov.

Pri vseh narodih imamo domača osebna imena. Tudi pri Slovencih so bila v navadi kar splošno do sredine srednjega veka. Od 13. stoletja dalje pa domača slovanska imena pri nas ginejo in namesto njih so začeli vzdevati krstna imena po svetnikih, kar je bilo takrat pod vplivom krščanstva splošen pojav v Srednji Evropi. Ta imena so zanimiva posebno zato, ker nam kažejo, katere svetnike so Slovenci v najstarejši dobi častili.

Kot rečeno, so s kulturnozgodovinskega vidika važna slovenska imena v srednjeveških zgodovinskih virih, imena prič in darovnih podložnikov v darilnih listinah, imena v molitev priporočenih oseb v bratovskih bukvah samostanov, tako na primer v starih bukvah salzburškega samostana sv. Petra (784 do 907), romarjev v Čedadskem evangeliju (9 do 10. stol.). Poleg langobardskih imen je v tem evangeliju večina slovenskih. Med romarji, ki so bili sami na božji poti, ali so doma naročili drugim, da jih vpišejo, so tudi knezi Pribina in Kocelj iz Spodnje Panonije, Trpimir in Braslav iz Hrvaške, Rastislav in Svetopolk z Moravskega, bolgarski kralj Boris Mihael. Dalje so važna imena podložnikov v urbarjih in drugod. Tako se nam je rešilo okoli 450 imen. — V prvih stoletjih se berejo v virih skoraj sama domača imena. Tujih so se začeli oprijemati najprej svobodni sloji. V listini iz dobe okoli leta 1010 ima izmed 15 prič, živčih po slovenskem pravu, 13 prič nemška imena, ena krščansko, ena slovensko; v drugi listini iz iste dobe pa so med 7 imeni sloven-

skih prič 4 nemška, eno hebrejsko, dve slovenski.

Podložniki so ohranili slovenska imena še dolgo, dasi od 13. stoletja dalje zmagujejo, izhajajo iz mest, vedno bolj krščanska imena (hebrejska, grška, latinska). Sicer najdemo izjemoma slovanska osebna imena še mnogo pozneje, npr. v Kanalu ob Soči se je ohranilo še nad sto let ime Jasna, ime Nedeljka berno tam še leta 1428, vendar je to že krščansko ime Dominika (v nedeljo rojena), le poslovenjeno. Po l. 1467 je v Celovškem rokopisu zapisana Svetka, l. 1474 (?) se omenja »duhovnik in menih Družiljub« šentlambrškega samostana na Zgornjem Stajerskem. Še v urbarju iz leta 1448 se imenujejo nekateri podložniki sevniškega urada salzburške gosposčine Bratina, Mali, Predeslav, tudi s poznejšimi rodbinskimi priimki Črne, Majcen, Majhen, Seg, Zore. Mnogo starih imen se je ohranilo v rodbinskih in hišnih imenih do danes, na primer (poleg že zgoraj navedenih): Budan, Budigoj, Budin, Cvetko, Dražič, Glavač, Gostiša, Hrast, Jelen-Jalen, Kasne, Kosar, Kragulj in Kragelj, Laznik, Ljubič, Malej, Medved, Prodan in Predan, Stojan, Svetec, Svetin, Trebinšek, Vidic, Žilec in druga. Dokaj starih osebnih imen se je ohranilo tudi v krajevnih imenih, kakor so: Belotinci (v Prekmurju), Bojanci (v Beli krajini), Branislavci (na Stajerskem), Budanja (na Vipavskem), Budinja (na Koroškem), Črniče (na Vipavskem), Draganče (Koroška), Dragomer (Kranjska), Dragožiče (Koroška), Pribislavci (Stajerska), Radgona in Ratigojna (na Stajerskem), Radovljica (Kranjska), Radoslavci (Štajerska), Semislavče (Koroška), Stanotiči (Stajerska), Svetinci (Stajerska), Trdanjče (Koroška), Stična — Žitična (Kranjska) in mnoga druga imena.

Na Slovenskem je v srednjem veku delovalo mnogo umetnikov, ki jih poznamo samo po njihovem krstnem imenu, priimek pa jim nadomešča oznaka poklica, narodne pripadnosti ali kraja, kjer so doma. Tako npr. »**Mihael** po narodnosti Latin, po umetnosti pa stavbenik«, s temi besedami predstavlja stavbenika stiškega samostana v 12. stoletju neka listina ondotnega opata Aldepranda. **Rupert** je ime stiškega rezbarja, ki je prav tako služil samostanu s svojo umetnostjo. **Filip** je ime rezbarja v Ljubljani iz leta 1307, njegov sodobnik v Ljubljani je slikar Weri-ant, ljubljanski meščan brez vsakega priimka. **Janez** Ljubljanski je ime enega najpomembnejših ustvarjalcev gotskega stenskega slikarstva pri nas v petnajstem stoletju. Ob istem času kakor **Janez** Ljubljanski je živel v Ljubljani meščanska rodbina, ki ji pripadajo kar trije slikarji, oče **Gregor**, sin **Janez** in tega sin **Gregor**. **Janez** Gregorjev sin se v virih omenja prav ob istem času in letih (1444, 1453, 1462), ko je njegov soimenjak **Janez** Friderikov sin slikal in datiral svoje stenske slike na Visokem pod Kureščkom (1443), Muljavi (1456) in Kamenem vrhu pri Ambrusu (1459). Dalje poznamo imena sli-

karjev **Erhart**, **Andrej** (iz prve polovice 16. stol.), slikar na Starem trgu, **Krištof**, slikar podob na listih in igraljskih kartah, mojster **Marks**, slikar, **Mathes**, slikar, **Bertold**, zidar, **Walcher**, zidar, **Jurij** in **Jernej**, oba zidarja iz Ljubljane.

Poleg Ljubljane je bila v srednjem veku Škofja Loka zelo pomembno središče umetnostnega ustvarjanja na Slovenskem, kar potrjujejo številni po imenu znani slikarji, rezbarji in stavbeniki: mojster **Hanns**, mojster-zidar **Jakob**, slikar **Nikolaj**, slikar **Bolfgang** (1453 je poslal v Crngrobu vzhodni del severne ladje cerkve), slikar mojster **Lenart** in slikar-mojster **Jurij** (oba mojstra v barvnem steklu), rezbarja-mojstra **Jakob** in **Janez**, mojster-zidar **Matiija**, mojster-opekar **Jakob** Prenek, stavbenik **Andrej**, slikar **Jernej**; **Andrej** iz Loke je gradil v Furlaniji, Beneški Sloveniji in na Tolminskem. To so bili slikarji, rezbarji in stavbeniki v naših mestih, večinoma domačini, nekateri teh umetnikov so pa prišli v naše kraje od drugod in se v naših mestih za stalno ali pa tudi mimogrede naselili (prim. Kos Milko: O imenih in osebah nekaterih umetnikov na Slovenskem v srednjem veku, Zbornik za umetnostno zgodovino V.—VI. 1959, str. 291—299).

Od 13., 14. in 15. stoletja dalje domača slovenska osebna imena čedalje bolj izpodrivajo krstna imena po svetnikih, katere so poznali iz litanij vseh svetnikov, iz svetniških življenjepisov in legend ter iz cerkvenih koledarjev. Tako so postala imena iz rimskega bogoslužja počasi domača in naša; v 11. stoletju se je že razširilo ime **Janeza** Krstnika, v 14. stoletju pa so prišla v splošno rabo imena: **Tomaž**, **Filip**, **Pavel**, **Miklavž**, **Elizabeta**, **Gašper**, **Boležar**; v 15. stoletju imena: **Ana**, **Matiija**, **Barbara**, **Andrej**, **Neža**, **Katarina**, **Polona** itd. Zato moremo trditi, da so ta krščanska imena tudi naša, slovenska. Svetih imen **Jožef** in **Marija** si do 15. stoletja iz spoštovanja niso upali dajati za krstno ime. Sirjenje svetniških imen so pospešile v naših deželah tudi križarske vojske. Kako so se širila svetniška imena in katera še posebej, moremo ugotoviti tudi iz zgodovine češčenja svetnikov v tem času, katerim so naši ljudje posvečali cerkve. Prve naše cerkve so bile posvečene naslednjim svetnikom in zavetnikom (patronom), ki so jih naši ljudje še posebno častili: sv. **Janezu** Evangelistu, sv. **Juriju**, sv. **Lenartu**, sv. **Lovrencu**, sv. **Mihaelu**, sv. **Nikolaju**, sv. **Ožboltu**, sv. **Petru** in **Pavlu**, sv. **Rupertu**, sv. **Stefanu** (prim. Dr. Franc Kovarčič, Zgodovina Lavantinske škofije, Maribor 1928, str. 232—235). Najstarejše cerkve pa nam niso ohranile imen vseh tistih svetnikov, ki so jih Slovenci tedaj častili, ker niso postavljali cerkva vsem svetnikom, katerim so izkazovali čast. Ta imena pa so ohranili naši priimki, ker obsegajo ne le vsa imena tistih svetnikov, katerim so bile posvečene naše prve cerkve, ampak vsebujejo tudi številna druga imena in s tem kažejo, katere svetnike so Slovenci v starejši dobi častili.

O tem, kako so se ohranili naši rodbinski priimki iz starih svetniških imen, bomo govorili v posebnem poglavju.

Poglejmo zdaj, kako je bilo na splošno z imeni v prvih stoletjih krščanstva. Spreobrnjenci so navadno ohranili svoje staro ime, ki so ga nosili tudi kot pogani — podobno, kakor je moralo biti tudi pri spreobrnjenih novih narodih, npr. pri Slovencih po pokristjanjenju. Toda že zgodaj, najpozneje v 3. stoletju so vpeljali navado, da so staro pogansko ime pri krstu zamenjali z imenom kakega apostola, pozneje tudi kakega znanega mučenca. Posebno so to radi naredili, ako so imeli ime po kakem poganskem maliku, da so se tako tudi v imenu otresli vsakega poganskega praznoverja. V 4. stoletju po Kr. je bila že zelo razširjena navada, da so si vzdevali svetopisemska in krščanska imena. Izbrani svetnik je tako postal tudi osebni zavetnik ali patron, ki naj bo vzornik in priprošnjik. Iz tega namena so tudi škofje svojim vernikom priporočali, naj dajejo svojim otrokom krščanska imena svetnikov in mučencev, da bodo ti zanje prosili in jih varovali. Tako sta npr. priporočila škof sv. Ambrozij v Milanu in sv. Janez Zlatousti v Carigradu.

Ko krsta niso več odlašali na čas polnoletnosti ali celo na čas, ko je bil kdo bojan na smrt, temveč je postalo splošno pravilo, da otroka krstijo takoj po rojstvu, tedaj je tudi počasi prišlo v navado, da so vsakemu dali pri krstu novo, krščansko ime, čeprav ni bilo v tej zadevi še nobenega cerkvenega predpisa. Vzdevanje krščanskega imena je bilo pomembno, saj pomeni življenjski program krščenca!

Prav v 14. stoletju, ko so namreč prišla pri nas svetniška imena v navado, najdemo prve cerkvene predpise glede krstnih imen. Mnogo pa se je cerkvena oblast za krščanska imena trudila v dobi tako imenovanega humanizma. Tedaj so namreč mnogi hoteli obnoviti staro poganstvo tudi v imenih in so si latinska, včasih tudi grška imena, seveda tudi po starih poganskih bogovih (Tkalcič je postal Tekstor, Schwarzerde (črna zemlja) se je pisal po grško Melanhton). Vendar je to privzemanje grških oziroma latinskih imen postalo v navadi tudi pri vernih ljudeh, predvsem iz težnje, ki je bila značilna za tiste čase in se je ta navada ohranila nekaj stoletij, ko so radi svoja imena latinili, npr. naš sloviti glasbenik Gallus (Petelin).

Proti miselnosti obnove poganstva je morala Cerkev rabo poganskih imen in vzornikov prepovedati. Rimski katekizem iz dobe po tridentinskem zboru uradno priporoča imenovanje otrok po »takih ljudeh, ki so bili zaradi velike pobožnosti in strahu božjega prišteti svetnikom.« Cerkveni Obrednik pa ima že v tej dobi za duhovnike krščevalce v bistvu isto navodilo, kakor ga ima še danes. V naših dneh velja tole vodilo: »In ker se krščencem kot otrokom božjim, ki naj se prerode v Kristusu in prištejejo njegovi voj-

ski, daje ime, naj župnik skrbi, da se ne bodo dajala spotakljiva, bajna ali smešna imena ali imena malikov ali brezbožnih poganov, marveč kolikor možno imena svetnikov, ki jih bodo njih zgledi spodbujali k pobožnemu življenju in jih bo njih zaščita varovala.« Cerkveni zakonik zdaj naroča, naj ime svetnika doda krstitelj, ako bi ga starši sami ne dali.

Omenimo naj še, da so svoj čas tudi pri birmi privzeli novo ime, navadno po botru. V nekaterih časih je bilo to celo ukazano.

Papeška in redovniška imena

Imamo pa še danes primere, ko se krstno ime zamenja. Najbolj je to znano pri papežih, redovnikih in redovnicah. Papeži že od leta 1009 dalje redno vzamejo pri izvolitvi novo ime — navadno ime kakega prednika, ki jim je vzor ali vladarski program. Le papeži Julij II., Hadrian VI. in Marcel II. so ohranili svoje prejšnje ime. Prvi papež, ki si je vzel novo ime, je bil Janez II. leta 532, in to zato, ker se je prej imenoval Merkurij, to je posvečen poganskemu bogu Merkuriju. Janez XXIII. si je izbral to ime iz spoštovanja do Janeza XXII. in do apostola Janeza, ki je oznanjal Jezusov nauk in pozival k izpolnitvi njegove oporoče, da bi bili »vsi eno, kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bodo tudi oni v nama eno, da bo svet veroval, da si me ti poslal« (Jan 17, 21). Njegov naslednik Pavel VI. si je izbral to ime v želji, da sebi in vsem kristjanom izrecno prikljče v spomin ime apostola narodov, Pavla; to pa pomeni odprtost svetu, oznanjevanje vere in dialog z vsemi ljudmi dobre volje. Podobno kakor papeži so delali večkrat tudi škofje; tako si je npr. škof Jeglič privzel ime Bonaventura.

Ime zamenjajo tudi redovniki in redovnice pri zaobljubah. To store zato, ker naj tedaj popolnoma odmro svetu, kakor naj kristjan od mre staremu življenju pri svetem krstu in zato dobi svetniško ime. Posamezni redovi imajo v tem svoje navade. Karmeličani in karmeličanke k redovnemu imenu še kaj pridenejo (Marija Martin je postala redovnica Terezija Deteta Jezusa in svetega obličja; Janez »od Križa«), kapucini dodajo radi svoj rojstni kraj (Janez od Sv. Križa — slovenski pisatelj, podobno frančiškan Janez Kapištran). Nekateri ženski redovi (npr. šolske sestre) dodajo pri slovesnih zaobljubah redno še ime Marijino. Jezuiti svojega imena ne spreminjajo.

V 17. stoletju je bila kar moda, da so dajali vsakemu po dve imeni. Deloma je ta navada danes spet živa. Umestna je tam, kjer dajo za prvo ime domače ime, o katerem ni jasno, katerega svetnika pomeni.

Imena pri Grkih in Rimljanih

Pri Grkih so dobili otroci svoje ime 7. ali 10. dan po rojstvu, v Rimu deklince 8., dečki pa 9. dan po rojstvu. Grška imena so bila ve-

činoma po stari podedovani indogermanski navadi sestavljene besede iz dveh delov, na primer Peri-kles (ki ima veliko slavo), Theodoros (božji dar); plemstvo, ki se je ukvarjalo z dirkalnim športom, je rado vzdevalo imena, sestavljena z besedo hippos (konj): Filippus (ljubitelj konj). Aristofanes pripoveduje v svoji komediji Megle ali Oblaki o kmetu, ki se je poročil z ženo iz take plemiške družine, kako se prepira z njo zaradi imena, ki naj bi ga dal sinu. Ona je hotela, naj bi mu bilo ime Ksanthippos, (ki ima konja, rjavega kot lisica), on pa se je navduševal za ime Feidonides (sin varčnega očeta). Naposled sta se sporazumela za ime Feidippides (sin konjskega varčevalca). Razen takih imen so Grki vzdevali svojim otrokom tudi nesestavljena, preprosta imena, katerih večina so bili kot okrajšani vzdevki (ljubkovalna imena) iz prvotnih dvočlenskih imen npr. Agis (iz Agesilaos), Kleon (iz Kleobulos). Imena pa, kot so Simon (simon — toponos), Platon (platys — širokopleč), so bila že od nekdaj enočlenska. Za razločevanje ene osebe ali druge so dodajali tudi očetovo ime, navadno v rodilniku s končnico -des ali -ion (Atreides — Atrejev sin) in z označbo kraja (npr. Demostenes, sin Demonstena, iz Paionije. Mnoga grška imena so povzeta iz besed, kot so boj, zmaga, slava, ponos, pobožnost. Nemalo teh imen se končuje na -dor, kot Apolodor, Artemidor, Isidor, kar pomeni »dar« (božanstev) Apolona, Artemide, Iside.

Rimljani so imeli v najstarejših časih samo eno ime, npr. Romulus; ženske so imele zmerom družinsko ime z žensko končnico -a; hči Marka Tulia Cicerona se je imenovala samo Tulia. V klasični rimski dobi, torej od časov republike, pa je imel vsak svobodni Rimljan po troje imen; skrajza pravzaprav v bistvu le dvojje: ime (osebno ime ali praenomen) in rodbinsko ime (nomen gentile), katerima se je pridružilo še tretje ime (priimek — cognomen), ki je prvotno pomenilo individualno oznako, a se je podedovalo na naslednike prvega nosilca in je tako označevalo od njega izhajajočo vejo rodu. V tem primeru se je mogel dodati nov individualni priimek (cognomen), npr. Lucius (praenomen) Cornelius (nomen gentile — rodbinsko ime) Scipio (dedni priimek) Barbatus (bradati, individualni priimek). Imena so navadno pisali z okrajšavami: A. — Aulus, C. — Gaius, Cn. — Gnaeus, D. — Decimus, L. — Lucius, M. — Marcus, P. — Publius, Q. — Quintus, S. — Sextus, Sp. — Spurius, T. — Titus, Ti. ali Tib. — Tiberius. Značilno za Rimljane je, da so svojim otrokom dajali številke namesto imen: Tertia (tretja hči), Quintus (peti sin), Sextus (šesti sin), Decimus (deseti). Za razločevanje so v listinah dodajali očetov praenomen v rodilniku z dostavkom f. (t. j. filius, sin...). Nomen gentile — rodbinsko ime so večkrat vzdevali po poklicu, ki ga je kdo opravljal, na primer Ovidius — Ovčar. Cognomen — individualni priimek so vzdevali največkrat grobo glede

na kakšno telesno ali duševno napako, na primer Flaccus (Horac) — klapouhec, Naso (Ovid) — s prevelikim nosom. Plautus — ploskonožec, Brutus — neumnež, bedak. — Pri rimskih imenih bi omenili še četrto ime, tako zvani agnomen, navadno častni vzdevek za kako slavno dejanje, na primer Publius Cornelius Scipio Africanus. Priimek Africanus je dobil, ker je v bitki pri Zami v severni Afriki premagal Hanibala (l. 202).

V cesarski dobi so vpeljali še več imen; tako se je ohranil napis za nekega človeka z 38 imeni. Navado, da vse družinske člane označujemo z enim in istim imenom, ki se podeduje, smo prevzeli od Rimljanov. Na sploh so z rimskim pravom sprejeli evropski narodi tudi rimski sistem osebnih in družinskih imen.

Od 2. in 3. stoletja po Kr. dalje so po vzhodnem zgledu sprejeli tudi v latinskem jezikovnem območju navado, da so vpeljali poleg uradnega veččlenskega imena še preprosto klicno ime (supernomen ali signum). To je bil lahko tudi vzdevek ali pomanjševalno ali ljubkovalno ime. Zlasti romanizirani nerimljani so imeli navado, da so poleg rimskega imena ohranili tudi svoje staro ime (npr. Plotius Paulus, qui et Zosimus).

Ime pri Hebrejcih (starih Judih)

Ime v biblični dobi pomeni več kot samo običajno ime, s katerim nekoga kličemo. Ima torej večji pomen kakor pri nas in poimenovanje domneva oziroma vključuje neko pooblastilo v pogledu na imenovano osebo ali stvar. To nam posebno jasno pove zgodba o stvarjenju sveta, ko človek dobi od Boga nalogo in pravico, da imenuje živali: Gospod Bog je torej naredil iz zemlje vse živali, polja in vse ptice neba in jih privedel k Adamu, da bi videl, kako jih bo imenoval, in da bi vsakršno živo bitje imelo tisto ime, ki bi mu ga dal Adam. In Adam je dal imena vsej živini in vsem pticam neba in vsem živalim polja... (1 Mojz, 2, 19, 20). S tem je jasno pokazana pravica in oblast, ki jo je Bog dal človeku nad ustvarjenim svetom (1 Mojz 1, 28). Romano Guardini si to razlaga takole: Na prvih straneh svetega pisma beremo, da je Bog »privedel živali« k človeku, da jih imenuje. Z jasnim umom in jasnovidno dušo je človek gledal skozi postavbo v bistvo in to izrazil v imenu. In njegova duša je odgovorila stvari. Nekaj se je zganilo v njej, kar je bilo do bistva tiste stvari v posebnem odnosu, saj je človek vendar obsežek in enota vsega stvarstva. In to dvojno, bistvo reči zunan in odgovor na to v človekovi notranjosti, oboje živo spojeno, je izpovedal v imenu.

Del sveta torej in del človekove notranjosti se je strnil v imenu. In ko je človek izgovoril ime, se mu je v duhu prebudila bistvena podoba reči in zapelo je, kar se je bilo temu oglasilo iz njegove lastne notranjosti. Tako je ime bilo skrivnostno znamenje,

v katerem se je zavedel sveta in samega sebe. (Sveta znamenja).

Ime, ki so ga hebrejski starši dali svojemu otroku, je povedalo nekaj o pričakovanju, ki so ga imeli v otroka. »Dobila sem človeka po Gospodu«, je rekla Eva Adamu, ko mu je rodila Kajna (1 Mojz 4, 1), ali pa je izražalo ganjenost, kot to beremo o Raheli, ki je po porodu umrla in je umirajoča imenovala svojega sina Benoni, to je sina desnice, sina sreče (1 Mojz 35, 18). Iz živalskega sveta izposojena imena vtelesujejo samo lastnosti, ki jih starši žele otroku (Debora — čebela, Disson — antilopa, Jona — golob).

Pri Hebrejcih so pogosta tudi imena, ki izražajo poseben odnos do Boga. To so na primer imena z začetnim zlogom Jo (skrajšana oblika za Jahve; Judje si tega imena niso upali izgovarjati iz strahu pred strogo tretjo božjo zapovedjo: »Ne skruni imena Gospoda, svojega Boga! Kajti Gospod ne bo pustil brez kazni njega, ki skruni njegovo ime« (2 Mojz 20, 7). Taka imena so: Johanan (grška oblika za to ime je Johannes) — Gospod je milostljiv, ali El, kar pomeni Bog: Elizabeta (grška oblika za hebr. Eliseba) — Bog je prisega, to je zvest in zanesljiv. Dalje imena s končnim zlogom — ja: Jesaja — Jahve je zveličanje, ali s končnim zlogom -el: Samuel — uslišan od Boga.

Zamenjava imena pomeni izvrševanje oblasti nad preimenovanim, kot beremo v 4. knjigi kraljev 23, 34: In faraon Nekao je postavil Josijevga sina Eliakima za kralja namesto njegovega očeta Josija in njegovo ime spremenil v Joakima. Podobno beremo pri preroku Danijelu, da je kralj Nabuhodonozor sprejel v kraljevsko službo Judove sinove: Danijela, Ananija, Misaela in Azarija. Knez dvornikov jim je dal druga imena: Danijelu je dal ime Baltazar, Ananiju Sidrah, Misaelu Misah, Azariju Abdenago (Dan 1, 6—7). Zamenjava imen pa pomeni izraz posebne božje obljube, če to zamenjavo napravi Bog. Ko je Bog spopolnil svojo zavezo z Abrahamom, mu je govoril takole: »Glej, jaz imam svojo zavezo s teboj: postal boš oče množici narodov. Zato ne boš več imenovan Abram (kar pomeni Vzvišeni oče, op. pis.), ampak Abraham (tj. Oče množice, op. pis.) ti bodi ime! Kajti za očeta mnogim narodom te postavim (1 Mojz 17, 4—5). Zamenjava imena pomeni tudi poseben odnos do Boga. Ko se je Jakob vrnil iz Mezopotamije, se mu je prikazal Bog, ga blagoslovil in mu rekel: »Tvoje ime je Jakob; ne imenuj se več Jakob, ampak Izrael bodi tvoje ime!« In ga je imenoval Izraela (1 Mojz 35, 10). Podobna je tudi zamenjava imen Sarai — Sara (kneginja-moja kneginja; 1 Mojz 17, 15); Gedeon-Jerobaal (Sodn 6, 32); Simon-Peter (Mt 10, 2).

Kjer je v stari ali novi zavezi ime kakšnega otroka že poprej od Boga določeno, ima običajno preroški pomen: Gospod je rekel preroku Ozeju, naj svojega sina imenuje 'Jezrael', svojo hčer 'Nepomiloščena' in drugega

sina 'Ne-moje-ljudstvo' (Oz 1, 4—8; prim. tudi Iz 8, 3, 4); angel Gospodov se prikaže v spanju Jožefu in mu reče: »Jožef, sin Davidov, ne boj se vzeti k sebi Marije, svoje žene; kar je namreč spočela, je od sv. Duha. Rodila bo sina, ki mu daj ime Jezus (Jezus, hebr. Ješua, okrajšano iz Jehošua, pomeni: Jahve je rešitelj), zakaj on bo odrešil svoje ljudstvo njegovih grehov.« (Mt 1, 20, 21). Tudi Janez Krstnik je dobil svoje ime, ker je bil po božji volji izbran za posebno službo. Evangelist Luka nam to lepo opisuje: Osmi dan (po rojstvu Janeza Krstnika) pa so prišli (sosedje in sorodniki), da dete obrežejo in so mu po očetu hoteli dati ime Zaharija. Njegova mati pa je odgovorila: »Nikakor, ampak Janez se bo imenoval!« In rekli so ji: »Nikogar ni v tvojem sorodstvu, ki bi mu bilo takó ime.« Tedaj so pomignili njegovemu očetu, kako bi ga on hotel imenovati. Zahteval je deščico ter zapisal: »Janez je njegovo ime.« In vsi so se začudili... in govorili: »Kaj neki bo iz tega otroka? Zakaj roka Gospodova je bila z njim.« Ta primer je značilen tudi zato, ker nam pove, da so otrokom dajali imena, ki v sorodstvu in v družini sami niso bila običajna. Pri Judih so bili dečki osmi dan po rojstvu obrezani in so dobili ime. Ime pomeni v svetem pismu mnogokrat bistvo, naravo (Lk 1, 49), osebo (Peter v Apd 1, 15).

Pomenljivo je, da ima tudi Bog v stari zavezi ime: Jahve. To ime je Bog sam razodel svojemu ljudstvu: »Jaz sem Gospod, tvoj Bog...« (2 Mojz 3, 13 sl). Ime Jahve pomeni navzočnost Boga med svojim ljudstvom in je zato pod posebnim varstvom: Ne skruni imena Gospoda, svojega Boga! Kajti Gospod ne bo pustil brez kazni njega, ki skruni njegovo ime. (2 Mojz 20, 7; 5 Mojz 5, 11). Verniki stare zaveze niso izgovarjali božjega imena; iz prevelikega spoštovanja si tega niso upali. Ime Jahve so nadomestili z imenom »Gospod«. Zakaj v tem je bila posebna izvolitev judovskega ljudstva: Bolj neposredno kakor drugi narodi je čutilo božjo resničnost, božjo bližino, veličino, vzvišenost in grozo. Njim je bil Bog po Mojzesu razodel svoje ime: »Jaz sem, ki sem.« »Ki je,« ki ne potrebuje nobenega drugega, ki ves stoji sam v sebi, obsežek vse biti in vse moči (Romano Guardini). Ime Boga jim je bilo podoba njegovega bstva. Odsev božjega bstva so videli v njegovem imenu. Bilo jim je kakor Bog sam in bali so se njegovega imena, kakor so se bili nekoč na Sinaju bali Gospoda samega. Saj govori Bog o svojem imenu kakor o sebi: »Moje ime bo tam,« pravi o svetišču. In v Skrivnem razodetju obeta v zvestobi izkušnemu, da »ga hoče napraviti za steber v svetišču božjem« in »nanj zapisati svoje ime«: Hoče ga posvetiti in se mu sam darovati.

Tako razumemo zapoved: »Ne imenuj po nevređnem imena Boga, svojega Gospoda.« Razumemo, da nas uči Zveličar moliti: »Posvečeno bodi Tvoje ime.« In da moramo »v božjem imenu« začeti, karkoli delamo.

Razlaga imen

Pri razlagi se bomo omejili na nekatera osebna in krstna imena, iz katerih je mogoče izluščiti njihov prvotni pomen. Mnoga imena so se zelo spreminjala, dobivala nove oblike, v raznih časih tudi razne razlage, ki niso vselej najboljše ustrezale. Razložiti bomo skušali poleg svetniških tudi nekatera nesvetniška, zgodovinska imena že zato, ker so po svoje zanimiva. Zanimiva je še posebej primerjava med izvirnim imenom in med obliko, ki jim jo je dalo naše ljudstvo, kakor da so slovenska. Nekatera dolga in okorna imena so znali naši predniki prirojiti za domačo rabo in jih okrajšati. Kratice pomenijo: germ. — germansko ime, gr. — grško, h. — hebrejsko, l. — latinsko, pom. — pomanjševalno, r. — rusko, slov. — slovansko in slovensko, ž. — žensko.

Abel (h. dih, minljivost) — minjljivi.
Abraham (h. prvotno se je imenoval Abram, to je: moj oče je vzvišen, Bog pa je spremenil njegovo ime v Abraham, kar pomeni oče velike množice).
Absalon (h. — moj oče je mir) — oče miru.
Adalbert (Albreht, Adalbreht, Adalbert, Elbert, (germ.) — Vojteh (slov.) — Bela (madž.) — svetlorodni; ž. Alberta.
Adam (h.) — človek iz prsti; preneseno »človek«, tudi kolektivno za »ljudi«.
Adela (Adelinda, Adelhajda, Adelija, Ada, (germ.) — plemenita.
Adolf (Dolfe, Ado, Adi (adal + wolf) — plemeniti volk.
Adonis (h. in gr.) — gospod.
Adonija (h.) — gospod je moj gospod.
Afra (l.) — Afričanka.
Agapit (gr.) — ljubljeni.
Agata (gr.) — dobra.
Agneza (Agnes, Hagnes, Aga, Neža, gr.) — čista.
Agripa (l.; Gruša, Grušenka, r.) — narobe rojen; ž. Agripina.
Ahac (gr.) — nedolžni.
Ahasver (h. Ahašveroš, perzijski Ksajarša, grški Kserkses) — knez, najvišji vladar.
Alarih (germ.) — vesoljni vladar.
Albin (Alban, l.) — beli, zorni, Albanec; pom. Bine; ž. Binca.
Albert (Adalbert, Adalbreht, Adelbert, Elbert, Alberta, Albertina, pomanjševalnica Al, Bert, gr.).
Albina (l.) — bela, Zora.
Aleksander (Alek, Aleks, Aleksel, Aleš, Saša, Aljoša; Sandi, ž. Aleksandra, Alice, slov. Branko) — branitelj (dobesedno branilec moških: aleksein — braniti + aner, andros — mož).
Alenka, Alenčica, Alena.
Alfonz (Ildefonz, germ., tudi romansko) — plemeniti, pripravljen za boj.
Alfred (Al, Alf, Fred, Fredo, anglosaško) — tisti, ki je razumen kakor skratje in vile, mirni svetovalec.

Alice (l.) Alicia, Alitia (iz gr. aletheia — veselje) — vesela.
Alkibiades (gr.) — močni, silni.
Alojzij (iz starofrancoskega Loeis, po srednjeveški latinščini Ludovicus, frankovski Klodvig-Hluodovig) — slaven v vojni (zato: Vojnoslav; slov. pravimo tudi Vekoslav).
Amalija (germ.) — Milica, Milada (češko) — borilka, tudi: delavna, skrbna.
Amanda (l.) — ljubezni vredna.
Amata (l.) — ljubljena.
Ambrozij, Ambrož (gr.) — nesmrtni.
Ana (h.) — ljubezniva, milostiva; Anica, Ančka, Anka.
Anastazij (g.) — vstali od bolezn; ž. Anastazija, Asta.
Andrej (gr.) — možati; Andraž, Andrejec, Andrejček; ž. Andreja.
Angela (gr., od angel — božji poslanec) — božja poslanka; Angelika; Angelina.
Anicet (gr.) — nepremagani.
Anita, gl. Ana.
Antioh (gr.) — nasprotnik.
Anton (l.) — iz rodu Antonijevcev; drugi: močni ali neprecenljivi; okrajšano ime: Tone, Toni, Ante.
Anzelm (germ.) — božja čelada; tudi: božji branilec; ž. Anzelma, Selma.
Anžgar (germ.) — božje kopje.
Apolinarij (l.; Apolonij) — posvečen bogu Apolonu; ž. Apolonija.
Artur (keltsko) — medved.
Asta — pom. Anastazija ali Avgusta.
Atanazij (gr.) — nesmrtni.
Atila — pom. Ata (gotsko: oče) — očka.
Avgust (l., naslov rimskih cesarjev) — dobesedno: tisti, ki je vreden češčenja; vzvišeni, veličastni, Veličanstvo; ž. Avgusta.
Avguštín (l.) — pom. od Avgust; mali Avgust.
Avrelija (l.) — iz rodu Avrelijev; Avra; Zlata, Zlatica.

Balbiba (l.) — jecljavka.
Balduin (starovisokogermansko in Baldevin anglosaksonsko: bald + win) — drzni prijatelj; Baldomir.
Baltazar (babilonsko in hebr. Belzacar) — Bog Bel (Baal) naj varuje kralja.
Barbara (gr.); Babetka, Betka, Beta, Barba, Barb(i)ka, Bara — tujka, barbarka.
Barnaba (h.) — sin tolažbe.
Bartolomej (aramejsko) — sin Tolmaja; pom. Bart, Bartel.
Baruh (h.) blagoslovljeni, isto: Benedikt.
Bazilij (gr.; r. Vasilij) — kraljevski.
Beatrika (l.: Beata, ital.: Beatrice; češko: Božena) — blažena.
Benedikt (l., češko Beneš, rom. Benito) — blagoslovljeni.
Benjamin (h.) — sin desnice, otrok sreče.
Beno — Bernard.
Benvenut (l.) — dobrodošli.
Berenika (l., gr. Berenike) — Veronika.
Bernard (Beno, Bernardin, Bernhard, germ.) — medvedje močni; ž. Bernard(k)a.

- Berta (germ.) — svetla, plemenita.
 Berthold (Bertold, Berto, Bert, germ.) — slavni vladar.
 Betka — pom. od Barbare in Elizabete.
 Bibiana (— Viviana, l.) — živahna, živa.
 Blanka (romansko) — bela; slov. Branka, m. Branko.
 Blaž (gr.) — kraljevski.
 Bogomil, pom. od Miloš.
 Bonaventura (l.) — dobrodošli, prihodnje dobrote.
 Bonifacij (l.) — dobrotnik; Bonifac.
 Boris (r.) — borec.
 Boštjan (Sebastijan, l., gr.) — častitljiv; Boštē.
 Božena — Beatrika.
 Božidar, Božo; gl. Teodor.
 Bruno (starogerm.) — rjavi, svetli.
 Brut (l.) — slabič, bebec.
- Caharija (grška oblika hebr. Saharja) — Gospod se je spomnil; Gospod pomni.
 Cahej (grška oblika hebr. Sakka, ki je verjetno okrajšano iz Saharja) — čisti, nedolžni.
 Cecilija (in Cecilij — moška oblika je prvotnejša; pom. Cila, Cilka) — slepa.
 Celestin (ž. ime Cecilija, l.) — nebeški.
 Ciprijan (gr.) — človek z otoka Cipra.
 Cirijak (gr.) — Gospodov.
 Ciril (gr., r. Kiril) — gosposki.
- Dafne (gr.) — z lovorom ovenčana.
 Dagmar (dansko) — bleščeča, slavna.
 Damijan (l., gr. Damaz; francosko ime) — krotilec.
 Danijel (h.) — moj sodnik je Bog; ž. Danijela.
 David (h.) — ljubljeni.
 Deodat (l.) — Božidar.
 Deziderij (l.) — zaželeni.
 Diego, pom. od Santiago (Jakob), l. Didik.
 Dimitrij (r. Demetrij) — človek, posvečen boginji zemlje Demetri.
 Dionizij (l., gr.; fr. Denis) — Dioniz — grški bog trte.
 Ditrih (germ. Teoderih, Teodorik) — ljudski knez.
 Dolores (okrajšava od španskega Maria de los Dolores) — (Marija) Zalostna.
 Domen (Domnus, l.) — Gospod.
 Domicijan (l.) — krotilec; ž. Domitila.
 Dominik (l.) — Gospodov; otrok, rojen v nedeljo; ž. Dominika — Nedeljka.
 Doroteja (Dora, Doli, Dotka, gr.; Darja) — Božidara.
- Eberhart (germ.) — močni kot veper.
 Edgar (pom. Ed, Ned, starogerm; isto kot Otokar) — varuh imetja; ki posestvo brani.
 Edmund (in Edmond; anglosaško) — isto kot Edgar: varuh imetja, ki posestvo brani.
 Edvard (Edi, Tedi; anglosaško) — varuh imetja.
 Egidij (gr.) — varuh.
- Edit (anglosaško) — varuhinja imetja, borilka.
 Ela — Eleonora — Elizabeta — Helena.
 Eleazar (h.) — Bog je pomagal (grška oblika je Lazar).
 Elektra (gr. — sijoča.
 Eleonora (gr. iz arabskega, Leonora, Lenora, Nora, Nelka) — Bog je moja luč.
 Eleverij (gr.) — osvoboditelj.
 Eligij (l.) — izvoljeni.
 Elija (h.; slov. Ilija) — moj Bog je Gospod.
 Elizabeta (grška oblika za hebrejsko Eliseba; Elza, Liza, Alice, Berta, r. Elisaveta) — Bog je prisega.
 Elizej (h. Elizua) — Bog je rešitev.
 Elvira (šp.) — popolna, cela.
 Ema (germ. — Irma) — vzvišena.
 Emerih (Almarik germ., slov. Mirko) — veliki kralj.
 Emanuel (grška oblika za hebrejsko Imanuel, okr. Manuel) — Bog z nami.
 Emil (l.; slov. Milan) — goreči; ž. Emilija, Milica, Mila.
 Engelbert (germ.) — svetlo kopje.
 Erazem (gr.) — ljubeznivi.
 Erih (germ.) — častiti knez; tudi: Erik.
 Ernest (germ.) — resni (borec); ž. Ernesta, Erna, Ernestina.
 Estera (perz.) — (verjetno) devica ali zvezda.
 Eva (h.) — mati vseh živih, življenje.
 Evelina (keltsko) — prijazna.
 Evarist (gr.) — najboljši.
 Evdoksija (gr.) — na dobrem glasu, slavna.
 Evfemija (gr.) — na dobrem glasu.
 Evgen (gr.; okr. Geno; r. Jevgenij) — blagorodni.
 Evlalijsa (gr.) — zgovorna.
 Evnika (gr.) — zmagovita.
 Evstahij (gr.) — poln klasja, rodoviten.
 Evzebij (gr.) — pobožni, Bogoljub.
 Ezekiel (grška oblika za hebrejsko ime Jehzekel) — Bog je močan.
- Fabijan (Fabij, Fabiola, l.) — pridelovalec, ljubitelj boba.
 Fani, pom. od Frančiška ali Stefanija.
 Favsta (Favstina, l.) — srečna; m. Favst.
 Feliks (l.; slov. Srečko) — srečni; ž. Felicita, Cita.
 Feodor (r.) — Teodor, Božidar.
 Ferdinand (Nande, germ.) — drzni (v vojski); ž. Ferdinanda.
 Fidelis (l.) — zvesti.
 Fides (l.) — vera.
 Filemon (gr.) — ljubeznivi.
 Filibert (germ.) — svetli.
 Filomena (gr.) — ljubljenca.
 Filip (gr.) — prijatelj konj.
 Filotej (gr.) — Bogoljub.
 Firmin (l.) — močni.
 Flavij (Flavijan, l.) — plavolasec.
 Florijan (Florentin, l.) — Cvetko, cvetoči.
 Fortunat (l.) — srečni.
 Franc, Francišek (l.), Franko, Frank (germ.), Franc (germ. in slov.), Francesco, Franco

- (it.), François (franc.), Francisco (špan-
sko), ž. Franca, Franja — Franjo; Francè,
Francelj, Franci, Fran, Francek, Franek,
Fráne.
- Friderik (germ.) — kralj miru.
Franklin (germsaks.) — svobodnjak.
Fridolin, pom. od Frido, Friderik, Alfred.
Fulgencij (l.) — svetli.
- Gabrijel (h.) — božji mož; tudi Jelo, Jelko;
ž. Jela, Jelka.
Gaspar (Gašper, perzijsko) — zakladnik.
Gavdencij (l.) — veseli.
Gelazij (l.) — ki se smeji.
Genovefa (germ.) — čarodejka.
Georg (gr. — Jurij) — kmet, poljedelec.
Georgija (gr.) — poljedelka, kmetica; m.
Georgij (Jurij).
Germani (l.) — Germanka; m. German —
vojak.
Gertruda (germ.; slov. Jerica) — prijateljica
kopja.
Gervazij (l.) — starajoči se.
Gizela (germ.) — talka.
Gregorij (gr., slov. Gregor, Gregar, r. Griša)
— čuječi.
Gvido (romansko) — Vid.
Gustav (švedsko) — bojna palica.
- Hadrijan (— Adrijan, l.) — Adrijec, mož od
Adrije.
Hana — Johana, Ivana.
Hanibal (feniciško — Janez) — Božidar.
Hari — Henrik.
Hasan (arabsko) — lepi.
Hedvika (Jadвига, Heda, germ.) — bojevnica.
Helena (gr.; slov. Jelica, Hela, Lenka) —
svetla, plamenica.
Helma (— Viljemina, germ.) — varuhinja če-
lade.
Henrik (germ.) — vladar doma; ž. Henrika,
Rika.
Herman (germ.) — mož iz ljudstva; ž. Her-
mina (Irma, Mina).
Hieronim (gr.) — mož s svetim imenom (Je-
rom, Jeronim).
Hilarij (Hilarion, gr.) — veseli, Veselko.
Hildegarda (Hilĉa, germ.) — bojno varstvo,
bojevnica.
Hipolit (gr.) — odvezovalec konj.
Honorij (l.) — češčeni.
Hubert (germ.) — bistromiselni.
Hugo, Hugolin — Hubert.
- Ida — Hilda.
Ignacij (l.) — ognjeni, Ognjeslav.
Imakulata (l.) — brezmadežna.
Ina, pom. od Katarina in Regina.
Inocencij (l.) — nedolžni.
Irenej (gr.) — miroljubni; ž. Irena — mirna,
Mirka — Miroslava.
Irma — Hermana.
Izabela — Elizabeta.
Izak (h. Jišak) — se smeje, sin veselja.
Izidor (gr.) — dar boginje Izide.
- Jakob (h. Jaakhob) — trdno drži peto (ker
se je pri rojstvu držal brata Ezava za peto.
Drugi razlagajo različno, npr.: Bog more
zavarovati.
Janez (gr. Johannes, h. Johanan, slov. Ivan,
Jan, Ivo) — Gospod je milosten.
Jaromil (slov.) — stalna slava.
Jela — Gabrijela.
Jošt (Jodok, gr.) — ki skriva strelice (?),
isto kot Justus — pravični.
Jožef (h.) — ‚Bog odvzame‘ in ‚Bog pomnoži‘,
Rastislav; ž. Jožefa, Jožefina, Fina.
Juda (h.) — Hvaljeni ali mož iz Juda.
Judita (h.) — hvaljena.
Jukund (l.) — prijetni.
Julij (l.) — iz rodu Julovega, Julijan; ž. Juli-
jana, Julija.
Jurij (Georgij, gr.) — poljedelec.
Just (Justinijan, pom. Jošt. l.) — pravični;
ž. Justina.
- Kajetan (l., — Gajetan) — iz Gaete.
Kajn (h. od glagola qanah, kar pomeni do-
biti; če je beseda sumerska, utegne pome-
niti kovača. Ko ga je Eva rodila, je rekla:
»Dobila sem človeka po Gospodu.« — Zato
razlagajo nekateri ime: dobljeni, pridob-
ljeni.
Kalist (gr.) — najlepši.*
Kandid (l.) — svetlobeli.
Karel (Karlo, Karelček, germ.) — mož; ž.
Karla, Karlina, Sarlota.
Karmen (špan.) — Marija (Karmelska).
Katarina (gr.) — čista; tudi: Katra: Kačica,
Katja, Katka, Katica.
Kazimir (slov.) — miroljubni; ž. Kazimira.
Kerubin (h. množina herubin od herub) —
odposlanci (Gospodovi); angel.
Klara (slov. Jasna, l.) — čista, slavna.
Klavdija (l.) — iz rodu Klavdijev ali Klav-
dijcev.
Klemen (l.) — mil; ž. Klementina.
Klotilda (germ. — slavna bojevnica, pom.
Tilka (gl. tudi Tilen).
Knut (angleško in dansko ime) — jedrnat.
Kolumban (l.) — golob.
Konrad (germ.) — drzni, pom. Kuno, Kon-
radin.
Konstatin (l.) — stanovitni, slov. Stanko.
Korbinijan — brezskrbni (?).
Kordula (Kordelija, Korda, l.) — srček.
Kornelij (l.) — iz rodu Kornelijev; ž. Korne-
lija, pom. Nela.
Kozma (gr.) — okrašeni.
Krescencij (l.) — rastoči; Rastislav.
Krisp. (gr.) — kodrolasec.
Krispin (l.) — kodrolasec.
Kristijan (Kristelj, gr.) — kristjan; ž. Kri-
stina, Krista.
Krištof (Kristofor, gr.) — Kristonosec.
Krizostom (gr.) — zlatousti.
Ksaver (špan.) — svetli.
Kunigunda (germ.) — bojevnica s sorod-
stvom.

- Ladislav (Vladislav, Lacko, Lado); ž. Ladislava, Lada.
- Lambert (germ. Lambrecht, Landberht) — slaven (znan) z zemljo (s posestvi).
- Lavrencij (l. iz besede Laurentum; prim. Lovrenc, Lovro); ž. Lavrencija.
- Lazar (grška oblika za hebr. Eleazar) — Bog je pomagal.
- Lenart (germ. Leonhart, Leonard) — močan kot lev.
- Leon (l. Lev) — lev; ž. Lea.
- Leopold (germ.) — ljudski vladar, drugi: drzni človek, svobodnjak; ž. Leopoldina.
- Leonora, Nora, gl. Eleonora.
- Leticija (l.) — veselje.
- Liberij (l.) — svobodni.
- Lidija — Lidijka, iz dežele Lidije.
- Lina — Karolina.
- Liza — Elizabeta.
- Ljubomir — Friderik.
- Ljudmila (slov.) — priljubljena.
- Lin (l.) — lan, konopec, vrv; Lino; ž. Lina.
- Lojz — Alojz, Lojze, Lojzek.
- Lotar (— Luter, germ.) — slaven v vojski; drugi: zapeljivec, veseljak.
- Lovrenc (l.) — z lovoriko ovenčan; ž. Lavra.
- Lucij (Lucijan, l.) — svetli; ž. Lucija.
- Ludvik (germ.) — Klodvik — slaven borec; ž. Ludvika, Alice, od tod polatinjeno ime Alojzij.
- Lukrecija (l.) — čista.
- Luka (okrajšana oblika od Lucius ali Lucianus) — svetli; Lukež.
- Magdalena (aram. ime Marije iz Magdale), pom. Magda, Lena, Lenka.
- Makabejec (aram. makkhaba — kladivo) — kladivar.
- Makarij (gr.) — blaženi.
- Maksencij (Maksimian, Maksiminijan, Maksimilijan, pom. Maks, l.) — največji.
- Malahija (h. Maleahi) — moj sel ali sel Gospodov.
- Malhus (latinskogrška oblika za hebr. melek — kralj).
- Mamert (Mamertin, l.) — bojevnik, vojščak.
- Manon (franc.) — Marija.
- Marcel, Marcelin, Marcelijan, iz besede Marko; ž. Marcela, Marcelina.
- Margareta (l.) — biser, Marjeta, pom. Greta, Mata, Rita.
- Marij (l.) — pomorščak.
- Marija (grška in latinska oblika za hebr. Mirjam) ima več razlag: gospa, grenko morje, morska zvezda — vendar te razlage znanstveno niso zanesljive. Verjetnejše so razlage, ki ime Mirjam razlagajo: nasprotica (satanova), lepa, od Boga ljubljena, Mirjam je bilo tudi ime starejši Aronovi in Mojzesovi sestri; po njej se je ohranilo to ime med Judi. Od imena Marija je izpeljanih več moških in zlasti ženskih imen: Marijan, Marij, Mario; ž.: Marica, Marička, Marinka, Marina, Mimi, Micka, Maja, Maruša itn.
- Marjana (Marjanica, Marjanka) — Marija Ana (dvojno ime).
- Marin (l.) — pomorščak; ž. Marina.
- Marjeta — Margareta.
- Marko (l.) — kladivo; pom. Marček.
- Marta (aram.) — gospa; Martica, Martka.
- Martin (l.) — bojevnik; Martinek, Tinek, Tine.
- Matej (grška oblika za hebr. Matatias) — Gospodov dar; Božidar; Matevž Mate; ž. Mateja, Matejka.
- Matija (stranska oblika od Matatias) — Gospodov dar, Matijec, Matijče, Matic.
- Matilda (Mehtilda, germ.) — bojevnica, pom. Tilda, Meta.
- Maver (l.) — človek iz Mavretanije; Mavricij, ž. Mavra.
- Medard (germ.) — močni.
- Melanija (gr.) — črna; Niča, Nička, Nija.
- Melhior (h. Melhi) — moj kralj.
- Melita (gr.) — čebela; tudi Melisa.
- Mercedes (šp.) — Marija z naslovom Mercedes — Pomočnica.
- Meta — Margareta, Marjeta in Matilda.
- Metod (gr.) — urejeni, redni.
- Mihael (h.) — kdo je kakor Bog? Miha, Mihec, Mihel, Milan; ž. Mihela, Mihaela.
- Miklavž — Nikolaj.
- Milada (češko) — Amalija.
- Milka (h.) — kraljica, Mila, Milica, Milena; m. Milan, Mile, Milko.
- Miloš — Bogomil.
- Mimica — Marija.
- Mina, Minka — Marija.
- Mina (germ.) — ljubezen ali pom. od Hermina, Viljemina, slov. Milka.
- Mirko (slov.) — Emerik, tudi Friderik.
- Mira, Mirica — Marija.
- Mitja (r.) — Dimitrij.
- Modest (l.) — skromni.
- Mohor (gr.) — Hermagoras.
- Mohamed (arabsko) — češčeni.
- Monika (gr.) sama ali (l.) opominjajoča.
- Moric (Mavricij, l.) — iz Mavretanije.
- Nanta — Ferdinand, Nande.
- Narcis (l. za grško obliko Narkissos) — zagledan, zaljubljen vase; preneseno za ime cvetlice: narcis ali nebina.
- Natalis (l.) — ime za otroke, rojene na božič; ž. Natalija, Nataša.
- Nela — Kornelija, Helena, Eleonora.
- Nepomuk (Janez) — iz kraja z imenom Nepomuk.
- Neža (Agneza, gr.) — čista; Agna, Jagna; Nežica, Nežka, Nežika.
- Nikodem (gr.) — zmagalec ljudstva.
- Nikolaj (Miklavž, Niko, gr.) — zmagalec ljudstva; ž. Nikolaja, Nikica, Nika.
- Nina — Ana, Antonija.
- Noema (h.) — milostljiva.
- Nora, pom. od Eleonora, Leonora, Norberta (irsko ime; nasprotno od Honora).
- Norbert (germ.) — severni sij.
- Notburga (germ.) — varstvo v sili, braniteljica v boju.
- Ofelija (gr.) — v pomoč, v podporo, koristna.
- Oktavijan (l.) — osmi; priimek kasnejšega rimskega cesarja Avgusta; ž. Oktavija.

Orest (gr.) — gorski prebivalec.
 Osip (rusko) — Jožef.
 Oskar (anglosaško — Oskar) — božje kopje; nemški Anžgar.
 Otmar (anglosaško) — slaven po posesti.
 Otokar (germ.) varuh imetja, branilec posesti.
 Oton (Odilo) — Otmar; ž. Otilija, Odilija.
 Ozvald (Ožbalt in Ožbolt, germ.) — močan; tudi dober in blag.

Pahomij (gr.) — močni.
 Pampilij (gr.) splošno ljubljani; tudi: iz Pamfilije.
 Pankracij (gr.) — vesoljni vladar, vsevlad.
 Pashal (h. in l.) hebrejska beseda pesah pomeni: velikonočni praznik, slovesna daritev in velikonočno jagnje — o veliki noči rojeni, tudi trpeči.
 Pavel (l.) — mali, preprosti, ponižni (Pavlin — majhen Pavel); Pavle, Pavelček; ž. Pavla, Pavlina.
 Pelagij (gr.) — na morju rojeni, pomorščak.
 Peregrin (l.) — tujec, romar.
 Perpetua (l.) stanovitna.
 Peter (grški prevod aramejske besede kepa — skala); v novi zavezi se navaja to ime neprevedeno — Kefa(s); Petrovo prvotno ime je bilo Simon.
 Petronij (gr.) — sin kmeta; ž. Petronija.
 Pij (l.) — dobri, pobožni.
 Placid (l.) — mirni, krotki.
 Polde — Leopold.
 Polikarp (gr.) — z obilnimi sadovi.
 Pompej (l.) — sijajni.
 Prakseda (gr.) — dobrodelna.
 Primož (l.) — prvorojenec, prvi.
 Prisk (Priscil, Priscilijan, l.) — star, častiljiv; (prvotnejša je ženska oblika); ž. Priska, Priskila in Priscila.
 Prokopij (gr.) — pospeševalec dobrega, drugi drugače.
 Prosper (l.) — ugodni, srečni.
 Prudencij (l.) — modri.
 Ptolemej (gr.) — bojeviti.
 Pulherija (l.) — lepa.

Radegunda (germ.) — svetovalka v boju.
 Rafael (h.) — Bog zdravi; Rafko, Rafelj, Rafaela.
 Rahela (h.) — ovca.
 Rajmund (germ.) — ki s svetom brani; Rajko.
 Rajnhart (germ.) — modri svetovalc.
 Regina (l.) — kraljica.
 Remigij (l.) — veslavec.
 Renata (l.) — prerajena.
 Rihard (germ.) — odlični knez.
 Rika — Friderika, Ulrika.
 Rita — Margareta.
 Robert (germ.) — Ruprecht, Rupert — slavni.
 Rok (najbrž perzijsko) — vzvišeni, veličanstvo.
 Roman (l.) — Rimljan; ž. Romana.
 Romuald (germ.) — slavni vladar.
 Roza (l.) — roža, od tod: Rozamunda, Rozalija, Rozka, Rozika.

Rozalija (l.) — rožnata.
 Rozamunda (germ.) — slavna varuhinja; dobesedno: čista roža.
 Rozvita (germ.) — zelo slavna.
 Rudolf (germ.) — slavni volk; Rolf, Rudi.
 Ruf (l.) — rdečelasec.
 Ruprecht — Rupert.
 Rut (h.) — prijateljica; tudi Ruta.

Sabina (l.) — Sabinka.
 Saloma (h.) — mir, miroljubna.
 Salomon (h.) — bogat miru.
 Samuel (h.) — uslišan od Boga; pom. Sam. Saša — Aleksander.
 Sara (h.) — kneginja.
 Sebastijan (gr.) — mož iz Sebastije (gr. Sebastije); tudi častiljivi (gr. sebastos), Boštjan.
 Selma (gr.) — ladja; Anzelma.
 Sergij (l.) — služabnik.
 Severin (Sever. l.) — strogi.
 Sigfrid (germ.) — ki po boju prinese mir.
 Sigmund (Sigismund, Ziga, germ.) — varuh zmage, ki z bojem brani.
 Silvester (l.) — gozdni mož, hostnik; Silvo, Silvin; ž. Silva.
 Simeon (h.) — uslišanje, uslišani.
 Simon (h.) — uslišanje.
 Skolastika (l.) — ki se uči, učenjakinja.
 Slava (slov.) — Slavko, Slavec, Slavica, Slavka.
 Sonja (r.) — Zofija (gr.) — modrost.
 Spiridion (gr.) — sejalec.
 Stanislav (slov.) — stanovitni, slavni po stanovitnosti; Stanko, Stane; ž. Stanislava, Stanka, Stana.
 Suzana (h.) — lilija.
 Svetopolk (slov.) — sveta vojska.

Špela — Elizabeta.
 Stefan (gr.) — krona, venec; kronani venčani; Stef, Stefek, Stefe; ž. Stefanija, Štefa, Štefka.

Tadej (priimek apostola Juda; kaldejsko) — srčni; ž. Tadeja.
 Tatjana (rusko) od Tacijan(a) (gr.) — (očetovski?).
 Tekla (gr.) — Boga slaveča.
 Teobald (germ.) — drzni.
 Teodor (gr.) — Božidar; isto: Teodozij; r. Feodor; pom. Teo, Teodorik; ž. Teodora, Tea, Dora.
 Teofil (gr.) — Boguljub.
 Tiberij (l.) — od Tibere.
 Timotej (gr.) — bogaboječi.
 Tina — Kristina, Valentina.
 Tit (l.) — golob, od tod Tizian.
 Tobija (h.) — Gospod je dober.
 Tomaž (aramejsko) — dvojček.

Ubaldo (germ.) — drznomiselni.
 Ulrik (Odalrik, germ.) — dedič; ž. Ulrika, Rika.
 Urban (l.) — olikani.
 Uršula (l.) — medvedka, medvedje močna; Urška, Uršika.

Valburga (germ.) — varuhinja; tudi Valpurga.
 Valentin (l.) — premožni, isto: Valentinijan, Valencij.
 Valerij (l.) — iz rodu Valerijev.
 Vanda — Vandelharda (germ.) — zaščitnica Vandalov (?)
 Vasilij — Bazilij (gr.) — kraljevi; Vasko, Vasja.
 Venancij (l.) — lovec.
 Vendelin — mali Vandal (?)
 Venceslav (slov.) — Venčeslav, Vencelj, Veno; ž. Venceslava, Vena.
 Vera, pom. od Veronika; Verica.
 Vid (germ.) — les (?), drugi (l.): ded (avitus) ali oživljeni; ž. Vida; nekateri ime Vida izvajajo od pom. Davida.
 Viktor (l.) zmagovalec, od tod: Viktorin, Viktorijan; Vikec; ž. Viktorija, Vika, Vikica.
 Viljem (germ.) — ki rad brani; Vilko, Vilček; ž. Viljemina, Vilma, Mina, Minka.
 Vincencij (l.) — zmagujoči; Vinko, Vinček; Cene, Cenček.
 Vitalis (l.) — ki ohranja življenje.
 Viviana (l.) — živahna.
 Vladimir (slov.) — vesoljni vladar, r. Volodja; Vlado; ž. Vladimira, Vladka.
 Vojteh — Albert.
 Volbenk (Volfgang) — ki hodi kakor volk.
 Vladislav (slov.),
 Vlasta (slov.).
 Volodja (rusko) — Vladimir.

Zdenko (slov.) — Sidonij (?) — Sidonijec, iz Sidona.
 Zenobija (gr.) — krepkoživa.
 Zenon (gr.) — oživljajoči.
 Zofija (gr.) modrost; Zofka, r. Sonja.
 Zora — Aurora.

Ziga — Sigismund.

Pri dajanju imen naj bi veljalo: prednost imajo domača, udomačena svetniška imena (Janez, Miha, Ana, Jernej, Jurij, Marko). Ta so krepka in jasna. Sele potem naj bi prišla v poštev poslovenjena imena (Branko, Zvonko). Ta naj bodo zanesljivo (prevedena) imena svetnikov. Bodo naj tudi taka, da človek, ki se ga tako ime drži, ne bo kot odrasel mož nosil otroškega imena (Željko, Damjanček, Božo). In tudi to: kakor zelo želimo, da ostane pri hiši »pisanje« (priimek), tako naj ostaneta tudi imeni očeta in matere pri otrocih. Pravico izbrati ime, imajo pa starši. Danes, ko se dajo krstiti tudi odrasli, ki kot otroci niso bili krščeni, polnoletni pa to žele, imajo seveda pravico, da si sami izberejo ime. Če izbirajo ime starši, proti njihovi volji ne more nihče otroka imenovati, tudi župnik ne. Dostavimo naj še: tudi nezakonski otroci imajo vso pravico do lepega krstnega imena. Včasih je bila grda navada, da so takega otroka že v tem zapostavljali. — Tudi v imenih, ki jih dajemo otrokom, naj živi krščansko izročilo slovenske družine.

Kakor o imenih, tako bi bilo treba napisati debelo knjigo tudi o priimkih, če bi jih hoteli razložiti. Pri nas se o tem še ni dosti pisalo, a je velika škoda, da je mnogo teh stvari še neraziskanih. O slovenskih imenih je pisal Josip Stritar (Zvon 1876); Zbrano delo VII. 332 do 338). V kratki razpravi se vprašuje: »Vsakega pisatelja slovenskega, kateri je hotel kdaj pisati novelo, roman, igro, vprašamo, ali si ni belil glave z imeni?« Ko toži, da Slovenci nimamo lepih, pomenljivih narodnih imen, predlaga našim pisateljem, naj rabijo srbska imena in navaja dobre štiri strani srbskih imen, nekaj staroslovenskih in staročeških. Kratko poljudno razpravo o imenih in priimkih je napisal dr. Anton Breznik za Koledar Mohorjeve družbe 1942: Rodbinski priimki iz svetniških imen; na to razpravo se opira tudi naše kramljanje o priimkih. Breznik je nekaj let posvetil zbiranju lastnih imen po arhivih, slovstvu in ustnih virih in bi bilo prav, če bi njegovo delo nekdo nadaljeval, da bi dobili knjigo o nastanku naših slovenskih imen in priimkov.

Rodbinski priimki se pojavljajo pri nas (za plemiči) najprej pri meščanih: 1245 je Ljuba priimek Gertrudi, ženi magistra Berchtrama; priimek Slavo tržaških meščanov Joannesa, Walterja, Stojana (1202) morda še ni rodbinski priimek, ampak oznaka narodne pripadnosti. Podložniki dobivajo v 15. stoletju priimke, da se ločijo osebe enakega imena (Sevniški urbar iz leta 1448): Gregorij Zejkov sin, Gregorij Jurijev sin, Majcen Znidar, Majhen Novak, Jurij Znidar, Jurij ob Potoku, Jurij, Malijev sin, Jurij na Gorici itn.

Mnogo naših priimkov je nastalo iz svetniških imen, zlasti imen tistih svetnikov, katerim so bile posvečene naše prve cerkve. Ta imena in priimki so znameniti še zato, ker so nastala v najstarejši dobi in jim je dalo ljudstvo tako obliko, kakor da so slovenska. Tuje, navadno dolgo svetniško ime, ki ga je kdo dobil pri krstu, je bilo za domačo rabo preokorno, zato so ga v domači govorici okrajšali tako, da so včasih ohranili zadnji del imena, npr. Tine, iz Valen-tin; Gorše iz Gre-gor; navadno pa so sprejeli prvi del, npr. Bolè, iz Bol-antin, Valentin. Iz okrajšane oblike tuje ime ni bilo več razvidno, zato so na domačo (okrajšano) obliko pristavljali domače končnice, kakor da je osnova slovenska, npr. Repè, nastalo iz Rupè (okrajšana oblika za Rupert), Repšè, Repina, Repinc, Repovš itd. Znamenito je tudi to, da so tvorjena skoraj vsa ta imena po enem kopitu, s končnicami -è, -ec, -še, -in, -ina, -ih, -ha; -ovh, -ovš. To obliko pa imajo le najstarejša imena, pozneje ni imel jezik več stare moči in tuji vplivi prevladujejo tudi po končnicah (obrazilih). Iz tega vidimo, koliko bogastva bi nam utegnili izkoptati raziskovalci iz naših najstarejših krstnih knjig. — Po Brezniku navajamo nekaj primerov takih priimkov kar po abecednem redu.

Ažbe, ponekod Ožbe, Ožbej (nastalo iz Ožbolt, sv. Ozvald); na okrajšano obliko so pristavljali domače končnice: Ozbič, Ažbič, Ožbin, Ožbinc, Ožbinček.

Bedè, nastalo iz Bedenek in to iz Benedikt. Premena je stara, že v stiškem urbarju iz leta 1505. se za Grosuplje omenja ime: Bedenko. Iz oblike Benedek, Benedikt so imena: Benko, Benkovič, Benčič, Benčina.

Bernè nastalo iz Bernard, Bernhard; od tod Bernjač.

Boltè poleg oblike: Bolta (iz Boltežar), od tod Boltin. Iz oblike Boltežar so nastala imena Vavtižar, Lavtižar, Bavčar.

Bonè, nastalo iz Bonifacij; od tod Bonač, Bonča, Vončina (iz Bončina).

Danè nastalo iz Danijel; od tod Danko.

Falè, nastalo iz Falež, Faleš in to iz Feliks, kakor je dokazal že pisatelj Trdina.

Felè, Felej, nastalo iz Felician.

Flerè (iz Flerjan in to iz Florjan), od tod Flerij.

Fortè, iz Fortunat; od tod Fertin.

Golè (iz Galè, sv. Galus), od tod Govše, Golec.

Goršè (iz Gre-gor), Goršič.

Habe (iz Fabè, Habjan iz Fabijan), od tod Habič, Habinc, Fabinc.

Jakšè poleg oblike Jakša, Jakoš, Jakoša, nastalo iz Jakob; od tod Jakšič.

Jenè (iz Janè, Janez); od tod Jenko (iz Jenkò, Jankò), Jenčič; Jenšek.

Jerè (iz Jurè in to iz Jurij). Priimki iz tega imena so zelo številni: Jurak, Juran, Jurančič, Jurinec, Jurca, Jurman, Jurša, Jurše, Jerše, Jeršinovec itd.

Jerko (iz Jeronim, sv. Hieronim).

Ješè (iz Jušè, nastalo iz oblike Juh, in to iz Joahim), od tod Juhan, Ihan.

Klemšè, nastalo iz Klemen.

Kocè, nastalo iz Kocijan, sv. Kancijan.

Kobè (nastalo iz Jakob; Kobej, Kopše, Kapš).

Kržè (iz Križman in to iz Kristijan, Kri- stan), Kržina, Kržič, Kržan.

Lekšè (iz Lukše; nastalo iz imena Luka).

Lenko (iz Lenart, sv. Leonhard), Lenče, Lenček, Lenič.

Lovko (iz Lovrenc, sv. Lovrencij), Lovša, Lovše, Lovšin, Lovro, Lovre, Lovrin, Lovrinc, Lovriha, Lavriša.

Lipše, iz Lipe, Filip.

Meše (iz Mišè, nastalo iz Mihael); Mišec, Mišič, Mešek.

Morè (iz Movre in to iz Mavre, sv. Maver), Morin, Moran, Morše.

Oražè, nastalo iz Erazem; Orož, Oraž, Rože, Režek, Rožič, Rožman, Orožen, Orožim, Ražem, Oražen, Oražem.

Permè (iz Primè in to iz Primož), od tod Primec.

Povšè (iz Pavšè in to iz imena Pavel; Pavše, Pavša, Pavšin, Pavšič, Pavšek.

Rakše, Rukše, nastalo iz Rokše, sv. Rok.

Repè (iz Rupè, okrajšana oblika imena Rupert; iz oslabelega -u- je nastalo več oblik:

Rapè, Ropè, Repše, Repina, Repovš, Rapovž, Rupič, Repič itd.

Romè (iz Roman, zdaj se pišejo ti priimki v obliki Rman, Erman; dalje v oblikah: Rom, Romih, Romavh, Romavš, Ramovž.

Semè (iz Simè in to iz Simon); od tod Sem, Semič, Simič.

Štefè (iz Štefan); Štefin, Štefulja; iz domačene oblike (**b, p** za tuji **f**) so imena: Štepec, Štebe, Štepic, Štepin.

Tomè (iz Tomaž), tudi Tom, od tod Tomše, Tomšej, Tomšič, Tomec, Tomih.

Uršej (iz Urh, Ulrik), od tod Uršič, Voršič.

Vrbè (iz Trban, sv. Urban), od tod Vrbič, Vrbec (Verbic), Verbin.

Zebè (iz Zibè in to iz Zibert, Zibret, iz nem. imena: Sifrid in to iz Siegfried.

PRIPROŠNJIKI — ZAVETNIKI

Starejši ljudje še znajo dostavljati angel-skemu češčenju očenaše v čast zavetnikom za razne potrebe, priprošnjikom v neznanih in prečudnih boleznih in podobno. Mlajši rod tega ne zna več in le malokje še molijo očenaše v čast posebnim zaveznikom. S tem se izgublja lep kos verne pobožnosti, pa tudi našega dragocenega izročila. Zato naj prispevkom o imenih in priimkih in k abecednemu seznamu svetnikov in godov dodamo še imena zavetnikov in priprošnikov, ki jih je častilo slovensko ljudstvo in s tem opozorimo na pobožne navade svojih prednikov.

ZAVETNIKI V SILI

V hudih stiskah poznega srednjega veka (v 14. stoletju, ko so razsajale razne kužne bolezni) se je začelo širiti češčenje »štirinajstih zavetnikov v sili«, to je 14 svetnikov, ki so jih častili za posebne potrebe in jih zato tudi slikali. Razen sv. Tilna so bili vsi ti mučenci. To češčenje je nastalo, kolikor moremo vedeti, takole: V življenjepisih in v cerkvenih obrednih knjigah so brali, kako je Bog te svetnike za njih življenja v posebni potrebi izredno, včasih tudi čudežno uslišal. Zato so se verni ljudje v vseh podobnih potrebah obračali na te svetnike, verujoč, da ima njihova priprošnja v teh potrebah pri Bogu posebno moč. Res, za večino teh zavetnikov nimamo popolnoma zanesljivih zgodovinskih poročil, temveč po večini samo legende (pobožne povesti). In na te legende se opira večinoma tudi priporočanje v posebni potrebi. Toda tudi resni zgodovinarji trdijo, da take legende niso samo pesniške izmišljenine, temveč da je v njih resnično zgodovinsko jedro, ki pa ga je potem ljudska domišljija razširila v pobožno povest (legendo). Podobno tudi naše narodne pesmi odevajo resnične zgodovinske dogodke v pesniško obliko.

Splošno so povsod častili 14 zavetnikov v sili in jih srečujemo v življenjepisih svetnikov pri vseh evropskih narodih. Mednje pa so ponekod šteli različne svetnike, zlasti ta-

ke, ki so jim bili bolj znani ali ki so jih v njihovih krajih bolj častili. Tako nimajo povsod istih svetnikov za zavetnike v sili. Najbolj splošno znani zavetniki v sili so tile svetniki:

Ahacij (22. junija), vojak, o čigar življenju vemo le to, kar nam pripoveduje legenda: bil je častnik rimske vojske za cesarja Hadrijana (117—138), ki je z vso legijo prestopil v krščanstvo in je bil zato s svojimi vojaki vred križan na gori Ararat v Armeniji. Pri nas so ga častili zlasti v bojih proti Turkom, posebno še po bitki pri Sisku, kjer so prav na dan sv. Ahacija kristjani premagali Turke; v bitki so se posebno odlikovali slovenski strelci. Od 22. junija 1593 do zadnjih turških vpadov na naše ozemlje (leta 1675) je bil sv. Ahacij tudi deželni patron Kranjske.

Barbara (4. decembra), zavetnica za srečno zadnjo uro, ker ji je po legendi na poti v mučeniško smrt angel prinesel sv. popotnico. Časte jo tudi kot zavetnico rudarjev, zavetnico v viharjih in nevihtah, zato jo radi upodabljajo na zvonovih zoper hudo uro. Častili so jo tudi vojaki in jo zato slikali na orožarne in smodnišnice.

Blaž (3. februarja), zavetnik zoper bolezní vratu in zob, ker ji je po legendi ozdravil materi sina edinca, ki je bil požrl ribjo kost. Ponekod ga časte tudi kot zavetnika živine, zoper kugo, pri nas na Vipavskem kot zavetnika pred burjo, davico in naduho; je tudi zavetnik tkalcev in klobučarjev.

Cirjak (8. avgusta), zavetnik zoper napade hudega duha, ker je po legendi ozdravil Artemijo, Dioklecijanovo hčer, hudega duha. V spomin na to ga upodabljajo s premaganim hudičem ali zmajem pri nogah.

Dionizij (9. oktobra, francoski Denis) je bil v 3. stoletju misijonar v Galiji in nato pariški škof. Umrl je mučeniške smrti; odsekali so mu glavo in po legendi je sam nesel svojo odsekano glavo na kraj, kjer je hotel biti pokopan. Tam so pozneje postavili opatijo sv. Denisa. Slikajo ga z odsekano glavo v roki. Francozi ga časte kot svojega posebnega zavetnika.

Erazem (2. junija), zavetnik mornarjev. Častili so ga najprej v deželah okrog Sredozemskega morja ter ga upodabljali s sidrom, na katero so bile navite vrvi. To znamenje pa so v drugih deželah imeli za njegovo črevesje, ki naj bi mu ga med mučenjem z vitlom trgali iz trebuha (pozneje so ga tudi upodabljali z vitlom, na katero navijajo črevesje). Tako je postal zavetnik strugarjev ter zavetnik zoper trebušne krče in vsake trebušne bolezni.

Evvstahij (20. septembra) je bil rimski častnik za cesarja Trajana; časte ga kot zavetnika lovcev in gozdarjev (kakor ponekod sv. Huberta), ker se mu je po legendi prikazal na lovu jelen s križem med rogovi.

Jurij (24. aprila), vojak in mučenec, zavetnik vojakov, strelcev, popotnikov, posebno še kmetov (v grškem jeziku pomeni njegovo

ime: »kmet«) in njihovega imetja, zlasti konj. (Zmaj, ki o njem govore legende, tudi slovenske, pomeni poganstvo, cesarja Dioklecijana, ki je kristjane preganjal, pomeni dalje hudega duha, greh in podobno.) V srednjem veku so si ga izbrali za svojega zavetnika križarji in viteški redovi. Zavetnik je postal tudi nekaterim deželam in državam, npr. Georgiji, ki ima po njem celo ime, Srbiji, Rusiji in Angliji. Pod njegovo varstvo se je zateklo tudi mnogo samostanov in gradov, med njimi tudi ljubljanski grad. Sveti Jurij je naš pravi ljudski svetnik in velik priprošnjik, kar potrjujejo številni običaji, ki so v zvezi z njegovim praznikom, in mnogo cerkva, ki so mu pri nas posvečene.

Katarina (25. novembra), zavetnica za pravo pamet; legenda pripoveduje o njej, da je bila nenavadno lepa in pametna. Umetniki vseh časov jo upodabljajo s kolesom, natak-njenim z meči, zato je zavetnica kolarjev in mlinarjev. Kot svojo zavetnico so jo izbrali tudi učenjaki, vseučilišča in študenti, pa tudi device in dekleta.

Krištof (25. julija, ime pomeni Kristonosec), zavetnik zoper naglo in nepredvideno smrt, zlasti za časa kuge, zavetnik pri vseh nevarnih opravilih, zavetnik splavarjev, šoferjev, tudi vrtnarjev (po legendi naj bi njegova palica zacvetela, ko jo je bil zasadil v zemljo, kar ima duhovni pomen, kakor razlagajo). Včasih so ljudje mislili, da tisti dan, ko zjutraj vidijo podobo sv. Krištofa, ne bodo umrli. Zato so tega svetnika slikali, in sicer velikega, da je bil daleč viden, na stene zunaj cerkve in na križišča. Upodabljajo ga brodečega čez vodo z Jezuškom na rami.

Marjeta (20. julija), zavetnica porodnic. Po legendi so jo vrgli v ječo k zmaju, katerega pa je z znamenjem križa premagala; zato jo upodabljajo z zmajem in križem.

Pantaleon (27. julija), zavetnik zdravnikov, ker je bil po legendi tudi sam zdravnik, zavetnik tudi zoper glavobol in za živino. Upodabljajo ga z žebljem, s katerim sta mu obe roki pribiti na glavo, ali pa s posodo z mazilom.

Tilen (Egidij, 1. septembra), opat, zavetnik mladih mater in tudi za živino, ker ga je v puščavi redila košuta s svojim mlekom. Upodabljajo ga navadno s košuto ob strani.

Vid (15. junija), zavetnik zoper neznane bolezni, zlasti zoper Vidov ples ali vidovico, kačji pik, strelo, zoper očesne bolezni, slepoto, histerijo; zavetnik za živino, posebno za perutnino, zavetnik setve in žetve, zavetnik igralcev, hribovcev, koscev in kovačev, pohabljenih, gluhonemih; tudi kolarji ga časte kot svojega zavetnika. O razširjenosti njegovega čiščenja pri nas govore mnoge cerkve, kapele in oltarji, ki so mu posvečeni.

Tega ali onega izmed teh »štirinajstih zavetnikov v sili« pa je ponekod zamenjal kateri izmed naslednjih svetnikov:

Lenart (6. novembra) je zaslovel s čudeži, ki jih je storil pri reševanju jetnikov, pri zdravljenju duševnih bolezni in živinske ku-

ge, zato ga časte ponekod kot zavetnika jetnikov, bolnikov in konj.

Kvirin (30. marca), zavetnik zoper tvore, čire in izpuščaje.

Magnus (6. septembra), zavetnik zoper mrčes.

Miklavž (6. decembra), zavetnik zoper povodnji, zavetnik brodarjev in mornarjev.

Rok (16. avgusta), zavetnik zoper vsakršne rane in kužne bolezni.

NEKATERI DRUGI ZLASTI STANOVSKI ZAVETNIKI

Abraham (9. oktobra), zavetnik prenočišč.

Aleš (17. julija), zavetnik zoper potres.

Ambrozij (7. decembra), zavetnik čebelarjev.

Ana (26. julija), zavetnica mater, vdov in sirot, priprošnjica zoper nerodovitnost. Kot svojo zavetnico jo časte tudi ribiči.

Anton Padovanski (13. junija), zavetnik zaročenih in poročenih, zavetnik zoper nerodovitnost in zoper živinsko kugo; verniki se še posebno obračajo k njemu za pomoč pri iskanju izgubljenih predmetov.

Anton puščavnik (17. januarja), zavetnik za domače živali, zlasti za prašiče, zavetnik mesarjev in krtačarjev.

Apolonija (9. februarja), zavetnica zoper zobobol, ker so ji pri mučenju izbili zobe; za svojo zavetnico so jo izbrali tudi zobozdravniki.

Bernard Mentonski (15. junija), zavetnik turistov in planincev, imenovan od Pija XI. leta 1923.

Boštjan (20. januarja), zavetnik zoper kugo in pomočnik v bolečinah.

Cita (27. aprila), zavetnica služkinj.

Cecilija (22. novembra), zavetnica glasbenikov.

Doroteja (6. februarja), zavetnica vrtnarjev in cvetličarjev.

Eligij (1. decembra), zavetnik zlatarjev.

Elija (20. julija), zavetnik letalcev (časte tudi lavretansko Mater božjo).

Fabijan in Sebastijan (20. januarja, gl. zgoraj Boštjan), zavetnika zoper kužne bolezni.

Florijan (4. maja), zavetnik zoper ogenj, sušo in povodenj, zavetnik gasilcev.

Francišek Borgia (10. oktobra), zavetnik zoper potres.

Francišek Saleški (29. januarja), zavetnik katoliškega tiska, pisatelj in časnikarjev.

Hermenegild (13. aprila), zavetnik zoper potres.

Izidor (15. maja), zavetnik kmečkega stanu.

Jakob starejši, apostol (25. julija), zavetnik romarjev; bil je zaščitnik v bojih zoper mohamedance (Turke).

Janez Krstnik (24. junija), zavetnik krojačev, pastirjev, zidarjev; nekateri ga imajo tudi za zavetnika radiofonije.

Janez od Boga (8. marca), zavetnik bolnišnic, bolnikov in bolniških strežnikov.

Jedrt (17. marca), zavetnica bolnišnic in priprošnjica proti podganji in mišji nadlegi.

Janez Nepomuk (16. maja), zavetnik zoper obrekovanje in zoper povodnji.

Jernej (24. avgusta), zavetnik lepega vremena.

Jožef, rednik Jezusov (19. marca), zavetnik delavcev in obrtnikov vobče (poseben praznik 1. maja), posebej še tesarjev, mizarjev, drvarjev, zavetnik vzgojiteljev, sirot, otrok, popotnikov, družin, priprošnjik za srečno zadnjo uro.

Kozma in Damijan (27. septembra), zavetnika zdravnikov, zlasti kirurgov, lekarnarjev, zdravniških visokih šol (medicinskih fakultet).

Krišpin (25. oktobra), zavetnik čevljarjev.

Kunigunda (3. marca), zavetnica otrok in nosečnic.

Lucija (13. decembra), zavetnica zoper očesne bolezni (ime pomeni »luč«).

Luka, evangelist (18. oktobra), zavetnik slikarjev.

Pavel, puščavnik (15. januarja), zavetnik pekov, ker mu je v puščavi krogar nosil kruh.

Pavel, apostol (29. junija), zavetnik tkalcev in tapetnikov.

Peter, apostol (29. junija), zavetnik ribičev, mornarjev, ključavničarjev, tudi kovačev, mesarjev, delavcev po kamnolomih in urarjev.

Stefan (26. decembra), zavetnik poleg drugih za konje.

Tomaž Akvinski (7. marca), zavetnik krščanskih modroslovcev in bogoslovne znanosti, tudi knjigarnarjev, zavetnik vseh katoliških visokih šol.

Tadej Juda, apostol (28. oktobra), je znan kot velik priprošnjik v hudi stiski.

Urban (25. maja), zavetnik vinogradnikov.

Valentin (14. februarja), zavetnik zoper bolezni grla, zoper božjasti in zoper bolečine v trebuhu, zoper »grče«, angino, pa tudi zavetnik zoper živinsko kugo.

KONGRESNO LETO SOCIALISTIČNE ZVEZE

Ce bi hoteli napraviti pregled najvažnejših političnih dogodkov v Sloveniji in Jugoslaviji v letu 1966, bi med take nedvomno lahko uvrstili tudi republiške kongrese Socialistične zveze delovnega ljudstva in zvezni kongres te naše vseljudske organizacije.

ZA RESNIČNO DEMOKRACIJO

Ob prebiranju gradiva VI. kongresa SZDL Slovenije in VI. kongresa SZDL Jugoslavije nam je takoj razvidno, da je bilo v središču kongresnega dela pravzaprav le eno osnovno vprašanje: kako omogočiti delovnemu človeku — občanu, da bo resnično sam odločal o urejanju vseh vprašanj v družbi bodisi neposredno bodisi po izvoljenih predstavnikih, ki bodo uresničevali njegove interese in stalno odgovarjali za svoje delo pred tistimi, ki so jim opravljanje določene družbene dolžnosti zaupali, in pred vso družbo; kako daleč smo že prišli na poti uresničevanja dejanskega odločanja samih, njihovega sodelovanja pri upravljanju družbenih zadev in sploh vplivanja na javno življenje; kaj napraviti, da bi hitreje in v večji meri delavci v delovni organizaciji, občani v krajevni skupnosti in občini prevzemali opravljanje družbenih zadev v svoje roke, odgovorno sklepali dogovore in se zavzemali za njihovo uresničevanje; kako preprečiti pojave in spodrežati korenine praksi, da posamezniki in vodstva odločajo mimo interesov delovnih ljudi in občanov, v nasprotju z njihovimi interesi, mnenji, stališči in sklepi, ne da bi javno odgovarjali za svoje delo tako, kot je predvideno po ustavi, zakonih, statutih občin in delovnih organizacij in drugih samoupravnih aktih oziroma sprejetih načelih in pravilih tiste organizacije in skupnosti, za katero v vsakem konkretnem primeru gre.

Se bi lahko naštevali vrsto formulacij, ugotovitev in vprašanj iz kongresne razprave. Vse misli na kongresnih, tako uvodnih referatih, razpravi kot v sprejetih resolucijah pa se v bistvu ukvarjajo le z enim vprašanjem in njegovim razreševanjem — človek sam mora postati oblikovalec svojega življenja, nobeden drug ne more to biti namesto njega in namesto njegovih, skupnih družbenih interesov uveljavljati neke posebne, »višje« interese.

Ce je bila osnovna misel kongresov posvečena položaju človeka, njegovi aktivni vlogi v družbenih odnosih, ni bilo to zaradi tega, da bi zadostili nekemu nauku o pogledu na svet, ampak zaradi prepričanja in prakse, ki vsak dan potrjuje to prepričanje, da edino tako lahko gremo hitro in uspešno naprej kot vsak posameznik in kot celotna družba. Ko je tekla na kongresih beseda o komunalnem sistemu, gospodarski reformi, raziskovalnemu delu in znanosti, vzgojno-izobra-

ževalni dejavnosti, o kulturnem življenju, zdravstvu in socialnem varstvu, odnosih med narodi in narodnostmi Jugoslavije ter Socialistični zvezi sami, je bilo ves čas prisotno eno izhodišče. Gre za izhodišče, da bomo vsa ta vprašanja lahko najboljše reševali, če bomo še naprej pogumno utirali poti, da bodo občani, ki so potrošniki raznih storitev in so zainteresirani za zadovoljevanje svojih vsakodnevnih življenjskih potreb, za zboljšanje svoje življenjske ravni, za več znanja, za boljše kulturno življenje, za telesno in duhovno rekreacijo, obenem pa tudi ustvarjalci vseh gmotnih in duhovnih dobrin — v sistemu samoupravljanja, to je, v sistemu spodbud, odgovornosti in uveljavljanja, vsakogar, ki dela, sklepali o reševanju teh vprašanj in jih tudi sami reševali.

ORGANIZACIJA OBČANOV

V tej zvezi je značilen odlomek iz uvodne besede Vide Tomšičeve, predsednice glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije, na VI. kongresu SZDL Slovenije:

»S tem, da se delovni ljudje lotijo upravljanja in se obenem izobražujejo, se resnično spodrežujejo korenine etatizma in birokratizma. To je tudi edina pot boja proti birokratizmu. Kakor vemo iz izkušenj, sami govori, članki in razprave birokratizma ne morejo zrušiti, lahko ga celo utrjujejo. Ranljiv je resnično le tedaj, če se proizvajalec in občan otrese njegove očetovske skrbi in varuštva ter sprejme pravice in dolžnosti samouprave. Za takšno akcijo so pomembne tako družbeno-politična izobrazba kakor možnosti, da se občani družbeno-politično organizirajo, torej organizacije, v katerih so ljudje doma, v katerih se lahko o svojih zadevah pogovorijo kakor enaki z enakimi. Tako nastajajo družbene in državne norme ob njihovem sodelovanju kot skupno sprejeta podlaga in kot okvir za njihovo lastno, prav s tem svobodnejšo dejavnostjo. O tem pa, kaj bomo napravili več, kakor nam narekuje zakon, kako bomo zakon razumeli, ga razvili, uporabili ali spremenili — o vsem tem se moramo dogovoriti med seboj. Takim potrebam socialističnih občanov ne more ustrezati organizacija strankarskega tipa, ki snuje in sklepa v svojem vodstvu in se potem le občasno obrača k volivcem po legitimacijo. Za vse to potrebujejo občani svojo javno organizacijo, ki jim omogoča vsakdanji stik in vpliv na potek stvari, da postanejo subjekt pri vodstvu svojih poslov, ne pa objekt neke politike.«

Na kongresih Socialistične zveze se je izredno jasno pokazalo, da ljudje hočejo samoupravljati, da hočejo uresničevati svoje pravice in dolžnosti, ki so bile utrjene tudi z novim ustavnim sistemom. Če izhajamo iz

takega razpoloženja delegatov na kongresih in razpoloženja najširše javnosti, potem ni težko razumeti, zakaj so bili znani sklepi IV. plenuma Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije na Brionih tako toplo sprejeti pri vseh delovnih ljudeh.

GOSPODARSKI NAPREDEK JE POGOJ

Na kongresih je bilo poudarjeno, da je uspešno uresničevanje smotrov gospodarske reforme prvi pogoj ne samo za porast življenjskega standarda, ampak za demokracijo našega družbenega življenja sploh. »Smer in vsebina dejavnosti Socialistične zveze sta danes določeni predvsem z izvajanjem nalog, ki jih postavlja reforma. Od uspešnega uresničevanja gospodarskih smotrov reforme — stabilizacija gospodarstva in proizvodnje, odločnejši prehod od ekstenzivnega na intenzivno gospodarjenje in poslovanje, usposabljanje našega gospodarstva, da se široko in učinkovito vključi v mednarodno delitev dela — je odvisna razvojna smer naše družbe v celoti. Z ekstenzivnim gospodarjenjem in nizko produktivnostjo dela ni mogoče uspešno razvijati takih demokratičnih ekonomskih odnosov, kakršne zahteva neposredna delitev dohodka po delu. Iz te perspektive moramo obravnavati vse odnose in naloge v družbeno-politični dejavnosti.« To je dejal med drugim Milentije Popović, generalni sekretar Zvezne konference SZDL Jugoslavije, ko je govoril na zveznem kongresu junija meseca o nalogah Socialistične zveze pri razvijanju samoupravljanja in neposredne socialistične demokracije.

V delovnih organizacijah so naporu družbeno-političnih organizacij usmerjeni k temu, da bi do kraja prodrli spoznanje in praksa, da bodo delovni ljudje dejansko odločali o dohodku svoje delovne organizacije, svojega podjetja, svoje ekonomske enote, medsebojnih razmerij pri delu, razširitvi svoje dejavnosti, o sodelovanju z drugimi delovnimi organizacijami in drugih vprašanih svojega dela. Na kongresih pa je bila postavljena zahteva, da si je treba z vsemi močmi prizadevati, da se bo delovni človek — občan prav tako kot na ekonomskem področju uveljavil tudi na političnem področju, da bo postal nosilec družbeno-političnega delovanja. Zaradi izpolnitve te zahteve v današnjih razmerah je zvezni kongres sprejel tudi nov statut Socialistične zveze.

NOVI STATUT

Novi statut naj bi pripomogel k odločnejšemu odpravljanju zaprtosti vodstev samih vase, neživljenjskemu obravnavanju zadev in sprejemanju stališč brez širokega sodelovanja zainteresiranih občanov. Tako npr. statut določa, da konference Socialistične zveze (konference so najvišji organi Socialistične zveze v občini, republiki in federaciji):

»Sprejemajo svoja stališča in sklepe ob najširšem sodelovanju delovnih ljudi in občanov, za nje so njihovi člani kolektivno in posamično odgovorni pred članstvom in vso javnostjo.

Konference in oblike njihove aktivnosti so odprte za pobude in predloge delovnih ljudi in občanov, družbeno-političnih in družbenih organizacij in združenj, samoupravnih in predstavniških organov.

Odnosi med organizacijami in konferencami Socialistične zveze ožjih in širših družbeno-političnih skupnosti slonijo na načelih samostojnosti in medsebojne povezanosti pri izpolnjevanju skupnih nalog, ki izvirajo iz splošnih smotrov in statuta Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

Konference Socialistične zveze se sestanejo po potrebi, obvezno pa morajo enkrat na leto sumirati svoje delo in aktivnost organizacije Socialistične zveze na svojem območju, določiti program svojega dela in smer politične aktivnosti organizacije Socialistične zveze.«

Statut torej nalaga vodstvom Socialistične zveze, da stalno sodelujejo z občani, da je njihovo delo javno in torej podvrženo kritiki občanov. Določbe o tem, da morajo najmanj enkrat na leto pregledati svoje delo in sprejeti program za prihodnjo aktivnost, poudarjajo delovni značaj konferenc in pa njihovo odgovornost. Izraz načela, da odnosi med organizacijami Socialistične zveze občine, republike in federacije temeljijo na samostojnosti in medsebojnem sodelovanju, ne pa na podrejenosti in nadrejenosti, je tudi določilo zveznega statuta, da konference Socialistične zveze v občini in republiki (oziroma okraju, mestu, pokrajini, kjer obstoje te organizacije) same konkretizirajo oblike svojega organiziranja in način delovanja. Občinske organizacije Socialistične zveze bodo torej samostojno sklepale o organizaciji svoje aktivnosti in krajevnih organizacijah, na tribunah itd. Prav tako bo republiška organizacija določila načela svojega organiziranja, kakor pač najbolje ustreza razmeram in potrebam v vsaki republiki. Občinske organizacije bodo določile svojo organizacijo s pravilniki, republiška Socialistična zveza pa s statutom. Pravilnik sprejema konferenca v občini, statut pa v republiki. V Sloveniji bodo predvidoma občinske organizacije in republiška organizacija Socialistične zveze uskladile svojo dejavnost z novim statutom v začetku leta 1967.

Novo in pomembno je tudi statuarno določilo, da voli člane konference Socialistične zveze v občini članstvo neposredno, torej ne več prek delegatov iz krajevnih organizacij. Občinske konference bodo delegirale svoje predstavnike v republiško konferenco. Zvezno konferenco bodo sestavljale delegacije republik, tako da najmanj dve tretjini članov zvezne konference delegirajo občinske konference Socialistične zveze, eno tretjino pa konference republik in pokrajin. Tak način volitev organov Socialistične zveze naj omo-

goča, da članstvo neposredno odloča o sestavi vodilnih organov svoje organizacije. V vodstvih bodo lahko tako ustrežnejše zastopani različni socialni sloji prebivalstva. S tem bo zagotovljen tudi močnejši vpliv na delo izvoljenih vodstev. Članstvo oziroma konferenca lahko zamenjata svoje delegate kadarkoli, če ocenita, da delegati ne morejo več opravljati svoje družbene dolžnosti. V skladu z ustavnim načelom, da je Socialistična zveza najširša organizacija družbenopolitične aktivnosti in samoupravljanja delovnega ljudstva, je pričakovati, da bo v vodstvih Socialistične zveze sodelovalo izmenoma kar največ ljudi. Javne funkcije ne morejo biti monopol ali privilegij nikogar. Zato novi statut določa:

»Mandat članov konference Socialistične zveze lahko traja največ štiri leta.

Za predsednika konference in člana izvršnega odbora ne more biti ista oseba izvoljena zapovrstjo za dve mandatni obdobji oziroma v občini dalj kot za štiri leta.«

Zoper kopičenje funkcij, ki najhitreje poraja birokratizem in oddaljevanje od delovnih ljudi, je naperjeno naslednje določilo statuta:

»Predsednik konference ali član izvršnega odbora Socialistične zveze praviloma ne more opravljati hkrati vodilne funkcije v predstavniškem organu ali biti član njegovega izvršilnega organa.«

SLISATI VSA MNENJA

Celoten statut zasleduje torej en osnovni cilj — demokratizirati Socialistično zvezo, napraviti jo za organizacijo delovnega človeka v polnem pomenu besede. V tej zvezi velja navesti nekaj misli Lazarja Koliševskega, predsednika zvezne konference SZDL Jugoslavije na zveznem kongresu:

»Zatorej mislim, da bi morali dati popolno podporo in veljavo tistim stališčem iz predkongresne diskusije, ki se zavzemajo za to, da bi se Socialistična zveza še naprej razvijala tako, da bodo v njej popolneje prišli do veljave vsi sloji družbe, da se bodo svobodneje izražali interesi delovnih ljudi in kresala različna mnenja in ideje, da bomo prišli do najnaprednejših in v danem trenutku najrealnejših stališč in na njihovi podlagi začeli družbeno akcijo.

Zato je zdaj pomembno, da ustvarjamo še ugodnejše možnosti, da se bodo delavci, kmetijski proizvajalci, strokovnjaki, znanstveni in kulturni ustvarjalci čutili bolj in bolj poklicane in odgovorne, da z javnim izražanjem svojih mnenj o aktualnih družbenih nalogah neposredno sodelujejo pri izgrajevanju politike. Socialistična zveza se bo v tolikšni meri nadalje razvijala in krepila, kolikor bo ustvarjala možnosti, da se slišijo vsa mnenja in v demokratični razpravi družbeno ocenjujejo. Socialistična zveza ne more stati za vsakim predlogom ali stališčem; bojuje se

proti vsem nazorom in praksi, ki so odsev starega, konservativnega in nesocialističnega, ki so tuji socialističnemu demokratičnemu razvoju in vlečejo nazaj. Toda nič manj važno je zagotavljati največjo strpnost in demokratično ozračje v razpravi, saj je to pogoj za svobodne in ustvarjalne dialoge delovnih ljudi, ki naj pomagajo jasno spoznati, kaj je napredno in kaj ni. Zato je potrebno docela podpreti vse pobude, ki krepijo in razširjajo tako prakso.

Takšna praksa zagotavlja, da se po razpravah natančneje ve, kaj je bilo sprejeto za skupno stališče, ne pa da zbori potekajo v formalističnih razgovorih ali monologih, ali pa da se enako in nekritično ploska vsakega predlogu in stališču, četudi so si med seboj nasprotni. V taki živi demokratični praksi se razvijata in krepita družbena zavest in pripravljenost občanov bojevati se za uresničevanje politike, ki je bila izoblikovana z njihovim sodelovanjem.

Izkušnje pričajo, da sleherno zapiranje organizacij kvarno vpliva na aktivnost delovnih ljudi, na uresničevanje njihovih samoupravnih pravic. Socialistična zveza ni tukaj kot organizacija zaradi same sebe niti zaradi svojih vodstev, pač pa ravno zato, da bi delovni ljudje organizirali svojo družbeno akcijo in da bi bila le-ta učinkovita. Zavoljo tega tudi odnosov v Socialistični zvezi ni mogoče obravnavati, kot da bi bili dani enkrat za vselej. Spreminjati in razvijati se morajo tako, kakor se razvijajo družba in odnosi v njej.«

OSNOVA JE ČLANSTVO

Demokratični duh statuta je izražen tudi v načelih o članstvu v Socialistični zvezi. Pravico, da postanejo člani Socialistične zveze imajo vsi delovni ljudje in občani, ki sprejemajo njen statut. Organizacija lahko odredi občanu vpis v Socialistično zvezo le, če sodi, da ne izpolnjuje pogojev statuta. Tak občan ima seveda pravico pritožbe na višji organ Socialistične zveze. Prav tako ima pravico pritožbe tisti član, ki mu je po sklepu organizacije prenehalo članstvo. Sklep o prenehanju članstva lahko sprejme organizacija, kadar član grobo krši temeljna načela statuta. Članstvo lahko preneha tudi z izpisom člana. Podrobneje bodo vsa ta vprašanja urejena v statutih republik. Zvezni statut obširno opredeljuje osnovna načela Socialistične zveze, glede dejavnosti članstva pa še izrecno določa:

»Člani Socialistične zveze:

— neposredno in prek svojih delegatov sodelujejo pri sprejemanju političnih smernic in sklepov Socialistične zveze in v skladu s svojimi interesi sodelujejo v raznih oblikah dela Socialistične zveze;

— imajo pravico voliti in biti voljeni v vse organe Socialistične zveze in biti pravočasno obveščeni o delu vseh njenih vodilnih in izvršilnih organov;

— obravnavajo in ocenjujejo delo vseh vodilnih in izvršilnih organov in organizacij Socialistične zveze;

— načenjajo vprašanja glede odgovornosti in odpoklica vodstev in izvršilnih organov Socialistične zveze ali posameznih njihovih članov;

— obravnavajo splošna merila kadrovske politike v Socialistični zvezi in sodelujejo pri določanju teh meril;

— član Socialistične zveze plačuje članarino.«

ZA DEJANSKO ODLOČANJE IN ODGOVORNOST SKUPŠČIN

Med mnogimi nalogami, ki so bile poudarjene na republiškem in zveznem kongresu, je naloga Socialistične zveze, da se zavzema za to, da se bodo skupščine družbeno-političnih skupnosti (v občini, republiki in federaciji) dejansko uveljavile kot najvišji organi oblasti in družbenega samoupravljanja. To se pravi, da bodo dejansko skupščine tiste, ki odločajo. Odpraviti je treba pojave, da odborniki ali poslanci enostavno sprejemajo predloge odlokov, zakonov, drugih odločitev in stališč, ki jih pripravijo upravni organi ali izvršni svet, ne da bi zadeve temeljito pretresli. Če pa hoče odbornik ali poslanec zadevo poznati, potem je seveda prva njegova naloga, da se pogovori s svojimi volivci, z zainteresiranimi delovnimi organizacijami, samoupravnimi organi itd. Znano je, da so dostikrat stiki odbornikov in poslancev z njihovimi volivci — pri tem je mišljena tudi vrsta oblik in organizacij, v katerih se volivci zbirajo — precej šibki. V praksi se to npr. kaže v tem, da na zboru volivcev namesto odbornika nastopajo uslužbenci iz občinske uprave ali pa le nekateri odborniki in vodilni ljudje v občini, tako imenovani aktiv iz občinskega centra. Druga skrajnost pa je, če odbornik v občinski skupščini zastopa in se zanima le za ozke interese svoje volilne enote, svoje vasi, svoje delovne organizacije, ni pa aktiven ali ne vidi, kaj je koristno za občino kot celoto. Zaradi takih ozkih gledanj odbornikov ali pa poslancev kaj rado prihaja do tega, da razni kratkoročni in enostranski interesi zasenčijo vsestransko uveljavitev odbornika oziroma poslanca kot posameznika in skupščine kot celote. S tem seveda ni rečeno, da je napačno, če zastopa odbornik ali poslanec interese svojih volivcev. Nasprotno, to je celo njegova dolžnost. Pri tem pa mora imeti odbornik ali poslanec ves čas pred očmi celoto, smotre, ki jih zasledujemo v vsej občini, v vsej republiki, v vsej državi, v vsem gospodarstvu, a ne samo v enem podjetju ali eni panogi itd. Skratka, gre za napredek vse družbe, ne samo nekaterih njenih posameznih delov. Interese različnih krajev, območij, delovnih organizacij, dejavnosti, slojev itd. je treba znati usklajevati na osnovi temeljnih načel naše družbe, delitve dohodka po delu, solidarnosti in enot-

nosti ljudi. Usklajevanje različnih interesov ni niti najmanj lahka zadeva. Gotovo pa bo lažje uskladiti posebne in posamezne interese s splošnimi in skupnimi interesi, če bodo odborniki in poslanci sodelovali z volivci, če bodo občinske skupščine sodelovale z republiško skupščino, oziroma če bo to sodelovanje boljše, kot je sedaj. Znano se težave, do katerih je prihajalo ali pa še prihaja v Sloveniji na področju gozdarstva in zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev. Mirno lahko rečemo, da bi se zadeve veliko lažje in bolje urejale, če bi občinske skupščine aktivno sodelovale v pripravljanju odločitev republiške skupščine, če bi bili poslanci tesneje povezani z volivci.

JAVNOST VOLILNIH PRIPRAV

Odnos Socialistične zveze do skupščin je še posebej pomemben sedaj, ko smo pred volitvami v skupščine vseh družbeno-političnih skupnosti.

Na kongresih so bile v tej zvezi obravnavane naloge Socialistične zveze, da se zavzema za demokratični volilni postopek, tako v predhodnih razpravah kot pri evidentiranju, kandidiranju in samih volitvah. Zagotoviti je treba popolno javnost vseh teh priprav in najširšo udeležbo občanov v razpravah o merilih za odbornike in poslance ter v razpravah o kandidatih. Osnovo za take volilne priprave pa bo lahko dala le analiza dosedanjega dela skupščin, odbornikov in poslancev. Šlo bo za presojo organizacij Socialistične zveze — vodstev in najširšega članstva, koliko so se skupščine uveljavile kot samostojni oblikovalci politike, kako so v njih prihajali do izraza, se usklajevali in uresničevali interesi občanov, kakšna je bila odgovornost do volivcev, tako skupščin kot celote kot posameznih odbornikov in poslancev. Socialistična zveza ima tu nalogo, da omogoči vsakemu zainteresiranemu občanu, da na podlagi lastnih opažanj in dela ter javno objavljenih podatkov o teh stvareh razpravlja in zavzema stališča. Take razprave, ki ne bodo samo glas enega ali drugega posameznika, kjer ne bosta odločali glasnost ali avtoriteta, ampak trezna presoja na podlagi argumentov, naj pripomorejo k temu, da bo ves volilni postopek prežet z duhom poiskati res sposobne ljudi, v katere imajo občani zaupanje. Izvoljeni odborniki in poslanci pa bodo morali s svojim delom izkazano zaupanje vedno znova potrjevati. Prav tu je zopet naloga Socialistične zveze, da omogoči stalni stik volivcev z odborniki in poslanci, stalno izmenjavo mnenj, ocenjevanje dela odbornikov in poslancev ter skupščin, kritiko njihovih dela, pa tudi izrekanje nezaupnice in odpoklica, če so za to razlogi.

Zivljenje zahteva, da je Socialistična zveza v prihodnje še bolj aktivna. Večjo pozornost mora posvetiti človekovi osebnosti, posamezniku, kot je poudaril v svojem pozdravnem govoru VI. kongresu SZDL Jugoslavije tudi predsednik Tito.

M. R.

NAŠE GOSPODARSTVO PO REFORMI

Administrativni sistem v gospodarstvu, ki smo ga pri nas uvedli po osvoboditvi in po katerem smo vodili in usmerjali naše gospodarstvo skoraj do nedavnega, na nekaterih področjih pa celo še danes, temelji na v bistvu naijni veri, da je moč gospodarstvo usmerjati in uravnati kar z dekreti, tako kot pač sami mislimo, da bi bilo kar najbolj prav. In to po možnosti vsem! Če je tako, je edino res pomembno vprašanje, kako dobiti oblast čim bolj trdno v roke — kot bi se pri ladji polastil krmila: ladja bo šla tja, kamor obrneš krmilo.

Recept za tako gospodarstvo predstavlja zelo preprosta formula: v kapitalizmu ni bilo enakosti, delavcu je šlo trdo, bil je izkoriščen in pogosto nezaposlen, vrstile so se gospodarske krize s splošnim propadanjem, v katerih je končno najbolj trpel delavec; nizke cene kmetijskih pridelkov so teple kmeta, upanja na izboljšanje pa ni bilo, kajti vse gospodarsko dogajanje se je podrejalo skrivnostnim, trdim in brezosebnim zakonom trga. Torej, treba je dobiti v roke oblast, pa bomo urejali gospodarstvo s svojimi zakoni, zakonov trga pa sploh ne bomo več priznali. Enostavno jim ne damo več državljanskih pravic. V takem primeru bo šla stvar takole:

— izkoristimo vsa sredstva, ki jih imamo za proizvodnjo, od naravnih bogastev do delovne sile; vsa naj bodo polno izkoriščena, da bomo ustvarili čim večji družbeni proizvod, in to načrtno;

— ves ustvarjeni proizvod naj se steka v eno središče, iz katerega bomo sredstva načrtno delili: toliko za plačilo delovne sile, toliko za gradnjo novih gospodarskih zmogljivosti, tovarn;

— delitev dela se odredi načrtno: ti boš proizvajal to, ti drugo; kaj boš delal in koliko moraš napraviti, se določi z načrtom kot tvoja planska naloga;

— tudi cene se določajo načrtno, ker o njih višini ne odloča trg, ampak plan; zato planske cene;

— trgovina je nepotrebna: načrt namreč določa, komu moraš dobaviti določeno blago, v kakšni količini, v kakšnem roku in po kakšni ceni; kolikor imamo še trgovine, so to le tehnični razdeljevalci blaga;

— ker je vse vnaprej določeno, tudi denar dobiva samo tisto vlogo, ki mu jo določa plan: spreminja se v plansko določeno količino blaga, in sicer zopet samo tistemu, ki ga je določil plan; poleg tega ima še vlogo obračunskega sredstva kot merilo, ki smo ga sami določili.

Ob vsem tem ni več važno, kaj se nam splača proizvajati, kaj ne, niti ni več rentabilnih ali nerentabilnih podjetij. Važno je samo, da vsi delamo s polno paro: še vedno je bolje, da nekaj ustvarjaš, čeprav s plansko izgubo, kot pa da sediš brez dela ali da je tovarna zaprta.

Kdor se v tak sistem planiranega gospodarstva ne more vključiti, ga je treba odstraniti, ker je v takem sistemu resnično tuje telo. Tako tuje telo so vsa privatna podjetja, ker delajo po zakonih trga, ne po odredbah plana. Zato jih je treba nacionalizirati. Tako tuje telo je na primer privatni kmet. Tega sicer ni mogoče nacionalizirati, zato pa ga je treba čim bolj podrediti postavljenemu sistemu gospodarstva. In ker so zakoni trga, po katerih posluje privatni kmet, in tak planski sistem v očitnem nasprotju, so zato tudi neizbežni stalni konflikti med oblastjo in kmetom. Vsa povojna zgodovina je tudi stalen konflikt med kmetom in oblastjo. Ob takem sistemu pri najboljši volji ni mogoče drugače. In če je bilo kmetov v Jugoslaviji več kot polovico vsega prebivalstva, nam je takoj jasno, kakšne so lahko razmere in posledice takega spora. Slehera oblast mora priti v težave ob tako mogočnem nasprotniku.

Težave pa se niso pojavile samo na tem področju. Privrele so na dan kar iz sistema samega. Pa se vrnimo k naši prisposobi o ladji in krmilu: ladja nima samo krmila, ampak tudi motorje, njene smeri pa ne določajo samo krmilo, ampak tudi različni tokovi in vetrovi. Poglejmo, kaj je bilo narobe v motorjih in kako so to ladje gnali nasprotni vetrovi.

Motor gospodarstva je prizadetost in vnema za uspeh gospodarjenja. Če dobro gospodariš, moraš od tega nekaj imeti, če slabo gospodariš, si kaznovan z izgubo.

Drugače ti je vseeno. In zakaj bi se naprezal in mučil, če je tako in tako vseeno.

V gospodarstvu, ki je vođeno po opisani formuli, pa manjka ravno potrebne gospodarske vneme. Če je vse s planom vnaprej odrejeno, ti ne preostaja drugega, kot da izpolniš plan. Po tem se tudi presoja, ali si izpolnil svojo nalogo ali ne. Nič te ne zanima, kaj proizvašaš, kako proizvašaš, zanima te samo, ali boš izpolnil plan ali ne. Ker pa gospodarski zakoni kljub temu delujejo, čeprav smo jim odrekli domovinsko pravico, so se v takih razmerah obrnili proti nam. Vsako podjetje se je borilo za to, da bi dobilo čim nižji plan in je na vse načine skrivalo, kaj v resnici zmore. Lažje je namreč izpolniti majhen plan kot pa velik. Tako smo bili priča drugemu konfliktu, namreč med podjetjem in državo. To je bil tih in skrit boj, ki se je vodil na zunaj pod geslom »Vse sile za socializem«, pri čemer pa je hotelo vsako podjetje ogoljufati državo, češ da ne more prevzeti tako velikega plana, kot ga hoče država, država pa je hotela vsakemu naložiti čim višji plan. Ali naj vodi v blaginjo gospodarstvo, kjer si vsakdo prizadeva, da bi bile njegove obveze čim manjše? Bili smo priče na zunaj polnega izkoriščanja vseh proizvodnih virov, dejansko pa smo te proizvodne viire izkoriščali daleč pod njihovo zmogljivostjo.

In če je podjetje že moralo prevzeti višji plan, ga je skušalo doseči na čim lažji način, kar je v bistvu isto, kot dobiti manjši plan: isto delo je hotelo opraviti z večjim številom zaposlenih delavcev in z večjo potrošnjo surovin. Prišli smo do na videz polne zaposlenosti, celo primanjkovalo je delovne sile, dejansko pa je vladala skrita nezaposlenost. Ali naj vodi v blaginjo gospodarstvo, ki temelji na razsipništvu? In končno, ker je važna samo izpolnitev plana, te kakovost proizvodnje nič ne zanima. Zaostajanje v kakovosti je problem, s katerim se stalno borijo in ga nikoli ne rešijo gospodarstva, ki ne priznavajo tržnih zakonitosti. To je stalni problem vzhodnoevropskih gospodarstev.

Tuji tokovi in vetrovi za naše gospodarstvo pa je bilo zunanje, svetovno tržišče. Tudi to tržišče ni priznavalo naših planskih ukrepov in se je ravnalo in se ravna po tržnih zakonitostih. Če bi bili sami na svetu, bi še nekako šlo. Toda vsega ne moremo

proizvajati sami, rabimo surovine iz uvoza, polproizvode in proizvode, ki jih sami ne proizvajamo. Menjavati moramo z drugimi gospodarstvi. Ta gospodarstva pa priznavajo tržne cene, ki se oblikujejo na svetovnem trgu, ne naših domačih. Pri nas smo pa proizvajali vse in za vsako ceno, ne glede na to, kaj se splača in kaj se ne. S sistemom naših notranjih, domačih cen smo prišli počasi tako daleč, da sploh nismo imeli več pregleda, kaj je rentabilno in kaj ni. Izvažali smo namreč samo za to, da pridemo do deviz, s katerimi lahko kupimo blago iz uvoza. In ker je bilo naše blago dražje, smo morali razlike pokrivati iz dobička pri drugem blagu. Našega dinarja nihče ni hotel sprejeti, ker zanj ni mogel dosti kupiti, vsekakor pa veliko manj, kot je bilo na denarju napisano. Nihče noče dati več za manj. Ker pa smo morali kupovati tuje blago po stvarnih cenah, pri nas smo pa iz njega izdelovali blago, ki je imelo umetno določene drugačne cene, višje ali nižje, smo prišli do popolne zmešnjave v cenah: ponekod so bile cene preniske, drugod previsoke. Za menjavo s tujino smo postali nesposobni, menjavati pa smo morali, sicer bi se naše gospodarstvo popolnoma ustavilo. In ker smo na splošno proizvajali dražje kot zunanji proizvajalci, se je moralo nekje ustaviti. Razliko smo skrajja pokrivali z našim nižjim življenjskim standardom. Počasi pa je bila ta razlika tako velika, da tudi to ni šlo več. Primanjkljaj v naši menjavi s tujino je bil vedno višji, razlika med uradno določenim tečajem našega dinarja in njegovo stvarno vrednostjo pa vedno večja.

Tako je naša ladja plula počasneje, kot bi lahko, neslo jo je pa vedno bolj v drugo smer, kot smo pa mislili pri krmilu.

Samo mimogrede bodi povedano, da tak sistem tudi za človeka kot potrošnika in državljana ni ugoden. Popolno plansko gospodarstvo mu namreč ne daje nobene možnosti izbire. Dobi tisto, kar mu odredi plan; ljudje pa imajo najrazličnejše želje in potrebe. In ker nima gospodarske spodbude, jo je treba z nečim nadomestiti. Država jo je skušala nadomestiti s tistimi sredstvi, ki jih ima na razpolago: z zaostreno državljansko disciplino. Če tak sistem pripeljemo do kraja, pri tem pa vidimo da prihaja do stalnih notranjih nasprotij med državo in

podjetjem oziroma državljanom, se mora država zatekati k čedalje večjemu pritisku. Razkol med državljanom in državo je vedno večji, kljub formalnemu nazivu ljudska oblast. To danes lahko odkrito povemo, ker je že daleč za nami.

In kako smo rešili oziroma, kako skušamo rešiti naše gospodarstvo iz navedenih težav?

Prvo vprašanje, to je vprašanje gospodarske vzpodbude (motorja v naši prisposodbi), smo v veliki meri že rešili (čeprav še ne do kraja). Priznali smo, da gospodarske zakonitosti (zakoni trga) delujejo, pa če jih priznamo ali ne. Torej nam ne preostaja drugega, kot da to dejstvo priznamo in da iz tega napravimo ustrezne zaključke. Administrativni sistem v gospodarstvu smo opustili, vsako podjetje je samostojna enota, ki proizvaja tisto, kar zahteva trg, kar proizvaja po taki ceni, da lahko proda. Če dela dobro, naj ustvarja večji dohodek, če slabo, lahko tudi propade, če ne gre drugače. Seveda nismo do tega prišli čez noč. Hudo počasi in z velikimi težavami je šlo. Temu smo rekli izpopolnjevanje našega gospodarskega sistema. Mnogi se temu še danes upirajo in še danes silijo nazaj k administrativnemu sistemu. Zakaj? Tržni sistem v gospodarstvu, na katerega smo prešli, ima namreč to dobro lastnost, da nagrajuje pridnega in sposobnega, slabo se pa godi v takem sistemu lenemu in nesposobnemu. Tisti, ki niso sposobni v takem sistemu, ki ne priznava nobenih administrativno priznanih kvalifikacij in odličnosti, zaslug itd., ki je sila stvaren, ki priznava samo stvarno sposobnost, so seveda na slabšem in se jim toži po dobrih starih časih. To je še toliko huje, ker smo vsa ta leta govorili, da smo vsi enaki, da imamo vsi enake pravice itd., nismo pa govorili, da smo različno pridni in sposobni. Važno je, kaj narediš, ne pa koliko si delal. Važen je samo dejanski uspeh!

Sposobnost v tržni tekmi pa ni samo posledica osebnih lastnosti, pridnosti itd., ampak vrste drugih ugodnih okoliščin, v katerih se nekdo znajde. Tisti, ki je gospodarsko že bolj razvit, ki že ima določeno industrijo, izkušnje itd., je v gospodarski tekmi že vnaprej na boljšem. Ceneje bo proizvajal, večji dohodek bo ustvarjal, s tem pa si hkrati ustvaril možnosti, da se

še bolj modernizira in da si s tem pridobi še nove prednosti. To je ravno znani problem, ki se pojavlja v vsem svetu: gospodarsko že razvite dežele se vedno hitreje razvijajo, zaostale pa še bolj zaostajajo. Prepad med njimi je vedno večji. In to je tudi problem Jugoslavije še posebej. Tista področja v Jugoslaviji, ki so sorazmerno že bolj razvita, imajo možnosti, da v takem sistemu izboljšajo svoj položaj in da se še hitreje razvijejo, zaostala področja pa so nujno na slabšem. In zato smo za tak sistem zlasti pri nas v Sloveniji, vedno manj pa se ogrevajo za tak sistem, čim bolj gremo proti jugu države. To so novi konflikti, ki se porajajo in ki zato dobivajo nujno značaj nacionalnih nasprotij. Tisti, ki so za ta sistem, so gospodarsko močnejši, tisti, ki so proti, so pa gospodarsko šibkejši, a so politično močnejši, ker so po prebivalstvu številnejši.

In kot smo prej mimogrede navedli, naj še sedaj mimogrede povemo, da je z naraščanjem gospodarske prizadetosti vzporedno odpadla tudi potreba po državni prisili. Demokratizacija države je napredovala vzporedno z odpravljanjem nasprotij med gospodarskim sistemom in dejanskim načinom gospodarjenja.

Vsaka stvar pa ima seveda dve plati. Če smo priznali tržno gospodarstvo in ga vzeli kot podlago za naš gospodarski sistem, smo se nujno morali posloviti od premnogih iluzij, ki smo jih gojili: imamo lahko samo enakopravnost, ne pa enakosti med ljudmi; v večji meri se morajo povečati razlike v dohodkih; ne more biti enakosti v življenjskem standardu za prebivalce vseh predelov Jugoslavije (s čimer se nekateri nočejo sprijazniti); nobenemu podjetju ni vnaprej in za vsako ceno zagotovljen obstoj; ni več polne zaposlitve, če ni na razpolago tudi potrebnih delovnih mest, za katera pa je potreben velikanski kapital, ki ga ni; za vrsto podjetij se je izkazalo, da so nerentabilna, za velik del pa to, da ne morejo stalno delati z vso zmogljivostjo, ker je treba proizvode tudi prodati, najti kupca zlasti na svetovnem tržišču ob tako močni konkurenci razvitih gospodarstev, kar pa ni tako preprosta stvar; itd.

Vse te prednosti tržnega gospodarstva in tudi njegove slabe strani se seveda niso

mogle popolnoma uveljaviti, vse dokler se nismo resno lotili še drugega temeljnega vprašanja (v naši prisposodbi tujih vetrov in tokov), namreč vprašanja vključitve našega gospodarstva v svetovno menjavo. Če se hočemo vključiti v svetovno menjavo, mora postati naš dinar tisto sredstvo, s katerim lahko kupimo in plačamo tuje blago. Ekonomisti pravijo temu konvertibilnost valute.

Napraviti denar konvertibilen je tehnično povsem preprosta stvar. Naš dinar je vreden toliko, kolikor z njim lahko kupimo blaga, seveda po svetovnih cenah. Tako vrednost dinarja je mogoče hitro in čisto preprosto ugotoviti. V nekoliko izkrivljeni obliki nam kaže njegovo pravo vrednost na primer njegova vrednost na črni borzi. Država bi samo dovolila, da se lahko dinar svobodno zamenjava za tuje valute in njegova prava vrednost bi se takoj pokazala. Ta vrednost pa je seveda odvisna od količine blaga, ki ga na primer tujec pri nas lahko kupi. Z drugimi besedami, od sposobnosti našega gospodarstva, da proizvaja blago, ki ga tuji odjemalci želijo kupiti in to po cenah, ki vsaj niso višje od cen na svetovnem trgu.

Tak ukrep bi pa seveda pomenil za naše gospodarstvo velik pretres. Cene tistega blaga, ki ga pri nas izdelujemo na podlagi uvoženih surovin, bi hitro poskočile in takoj bi nastalo vprašanje, ali smo s takimi cenami še sposobni izvažati, oziroma ali ne bi bilo umestno takega blaga kar direktno uvažati. Ali naj take tovarne, ki so čez noč postale nerentabilne, kar zapremo? To blago, ki ga proizvodimo na podlagi uvoženih surovin, pa zopet predelujejo druga naša podjetja. Ker morajo kupovati tako blago po višjih cenah, se pojavi zopet vprašanje njihove rentabilnosti itd. Veriga vzrokov in posledic se vleče v nedogled.

Za tak ukrep v sedanjem položaju nismo bili sposobni. Napravili smo samo tisto, kar smo ocenjevali kot možno v našem položaju: da vrednost dinarja še vedno uradno, administrativno določimo, vendar tako, da bo uradno določena cena čim bližja njegovi stvarni vrednosti, pri čemer pa dinarja še vedno ne moremo svobodno zamenjati za tuj denar in ohranjamo doma še vedno določen sistem administrativnega razdeljevanja tujih deviz. To je bistvo go-

spodarske reforme, ki je prav za prav samo valutna reforma. Če govorimo o njej kot o gospodarski reformi, govorimo zato, ker ta na videz tehnični ukrep tako globoko posega v vse naše gospodarsko življenje. Če smo prej uvajali tržno gospodarstvo samo v domačem okviru, smo s tem bolj na stežaj odprli premike. Vse to moramo najprej prebaviti, naše gospodarstvo se mora privaditi na tako spremenjene razmere, da bomo šli lahko naprej h končnemu cilju: doseči popolno konvertibilnost našega dinarja.

S tako določenim višjim kurzom dolarja proti našemu dinarju (1250 starih din za 1 dolar) so se odnosi na našem trgu čez noč bistveno spremenili. Vse blago iz uvoza je postalo takoj veliko dražje. Če bi sedaj dopustili, da bi vsak proizvajalec samo ugotovil, za koliko so se cene tujemu blagu zvišale, nato pa enostavno zračunal, koliko je njegova nova, višja cena, bi ne prišli nikamor. Samo cene bi se verižno dvigale, zajela bi nas še hujša inflacija, gospodarili bi pa še slabše. Zato smo proti načelom tržnega gospodarstva, ki zahteva svobodno oblikovanje cen, začasno administrativno določili cene večini najvažnejših proizvodov, na višji osnovi, kot so bile poprej, ker smo morali računati na višjo ceno dolarja. Vendar z novimi cenami nismo pokrili vse razlike, ki je nastala zaradi višje cene dolarja. Sorazmeren del te povišane cene dolarja morajo naša podjetja pokriti sama in sicer tako, da znižajo druge svoje stroške. Postavili smo jih kar pred izbiro: ali bolje gospodariti, ali pa zapreti podjetje. Ekonomisti pravijo temu intenzivnejše gospodarjenje.

Ker so se dvigale cene, čeprav z uradnim dovoljenjem, se je tudi znižal življenjski standard potrošnika. Vsi ugotavljamo, da kar precej. Vendar druge izbire ni. Znižanje življenjskega standarda ni posledica reforme, ampak vzrokov, ki so nastali že davno pred reformo. Več smo trošili, kot bi dejansko lahko. To gre lahko nekaj časa, a se mora prej ali slej ustaviti. Zelo bridka resnica, s katero se pa moramo na žalost sprijazniti. Kako smo več trošili, kot bi lahko? Če na primer neko podjetje ni moglo ustvariti takega dohodka, kot bi ga potrebovalo za svoje potrebe, zlasti osebne dohodke, je na lepem zvišalo cene.

To je vedno lahko storilo, ker konkurence tujega blaga z nižjimi cenami ni bilo. Ob- last pa je tako povišanje cen tudi blago- hotno spregledala, če je podjetje »doka- zalo«, da so se drugi stroški za podjetje toliko zvišali, da ne more več ustvarjati tako visokih osebnih dohodkov, kot jih je poprej. Blago tega podjetja pa je bilo zopet surovina za proizvodnjo drugega podjetja. Ker je prvo podjetje dvignilo cene, so se dvignili stroški proizvodnje tudi za drugo podjetje. Zato je tudi drugo podjetje na- stopilo z zahtevo po zvišanju cen, in na- vadno tudi uspelo. Tako so se začele cene verižno dvigati, začenjala se je inflacija. Z inflacijo pa samo na nevreden način pre- našamo denar iz enega žepa v drugega, iz žepa tistega, ki je dohodek ustvaril, v žep tistega, ki dohodka ni ustvaril, dokler ga vsem ne zmanjka. Zato je inflacija gospo- darsko izredno škodljiva, družbeno pa iz- redno krivična.

Brez potrebnega denarja pa smo pogosto gradili tudi nove tovarne. Zbrali smo toli- ko, kolikor je bilo treba za stroje in za stavbe. A poleg tega je treba še kapitala za nakup surovin, za zaloge gotovega bla- ga, za osebne dohodke delavcev itd. To je obratni kapital. Za obratni kapital pa je dala država kar kredit, a večinoma tako, da je tak denar enostavno na novo nati- skala. Temu pravimo emisija brez kritja. To pa prav tako vodi v inflacijo. S tem smo sicer hitreje širili gospodarske zmogljivo- sti, kot bi jih lahko. A vedno na račun ne- koga drugega — dokler tudi temu drugemu ni zmanjkalo denarja.

Zato je država že pred reformo začela spreminjati svojo kreditno politiko. Nehala je biti tako širokogrudna pri delitvi kre- ditov; postavila se je na stališče: če hočeš tovarno, zberi najprej ves potrebni denar; če pa sem ti doslej dajala kredit, pa na- knadno zberi toliko, kolikor ti manjka — kajti kredit ti bom ustavila.

Kaj pa je to pomenilo v praksi? Podjet- jem je začelo zmanjkovati sape, zagnala so grozen vik in krik, češ poglejte državo, kakšne neumnosti je začela počenjati. Na- mesto da bi nam pomagala, da bi več in hi- treje proizvajali, nam je začela metati po- lena pod noge. In država je res začela po- puščati.

In zakaj je država tako pogosto popustila pred pritiskom? Ker je bila sama ujeta kar v dve zanki. Ena zanka je bil pritisk za višji življenjski standard. Kakor hitro je grozilo, da bo standard padel, je popustila pred pritiskom za povišanje cen, in se je vedno zadovoljila z dokazom, da so se stro- ški proizvodnje povečali in da zato pod- jetje ne more več ustvarjati zadosti viso- kih osebnih dohodkov. Druga zanka je bil mit o nujnosti čim hitrejšega gospodar- skega razvoja za vsako ceno. Vse, kar bi utegnilo spraviti v nevarnost hiter gospo- darski razvoj, je slabo in zato tudi vsak gospodarski ukrep, ki zavira razvoj. Torej tudi taka kreditna politika, ki otežkoča hitro gospodarsko rast. Hiter gospodarski razvoj je res idealna rešitev. Toda ta go- spodarski razvoj mora temeljiti na stvarnih silah in moči gospodarstva, ne na inflaciji.

Kako močne so te zanke, smo lahko vi- deli še tik pred reformo. Nekateri najbolj odgovorni gospodarski politiki so dajali izjave celo za javnost, da z reformo ne bo prizadet življenjski standard, ko pa je mo- ralo biti vsakomur jasno, da nujno mora pasti. In kako močan je mit o nujnosti hi- tre gospodarske rasti za vsako ceno, vi- dimo zlasti po reformi, ko so jo začeli ta- koj napadati, brž ko se je izkazalo, da bo sedaj težje gospodariti — zahtevnejši po- goji gospodarjenja pa bi lahko ogrozili hitro gospodarsko rast.

Tako smo danes v težjem položaju vsi, podjetja in potrošniki. Vsi, ki teh stvari ne razumejo, so zato nezadovoljni. Zato vsi pritiskajo na državo, da popusti: podjetja bi rada, da se jim dovoli povišanje cen in dajo druge olajšave, potrošniki bi radi viš- je plače, da bodo kos povišanim življenj- skim stroškom. Kaj bi bila posledica? Vrnili bi se v celoti na staro, samo na osnovi znatno višjih cen, višje stopnje inflacije. Da pa stvari tako ne gredo več, smo že ugotovili. Vendar se velik del ljudi s to ugotovitvijo ne pomiri. V gospodarski re- formi gledajo eno izmed tako imenovanih kampanj, ki je prišla, pa bo tudi minila. Prestali smo jih že veliko, od različnih vo- livnih in ustavnih in statutov in ne vem, kaj še vse, pa bomo še to. Zato so dolgo samo čakali, kaj bo. Nazadnje bo država tako in tako popustila, kot je navadno še

zmeraj. Samo prestati je treba dobo prve ihte. Vprašanje je, če bo država kos temu pritisku. Gotovo pa je, da bi bila to igra, ki bi imela nepredvidljive posledice.

Težji pogoji za podjetja so se pokazali zlasti v tem, da imajo manj denarja, ker jih surovine, polproizvodi in energija, ki jo rabijo, sedaj več stane. Hkrati pa rabijo več denarja: modernizirati morajo svoje strojne naprave, za kar je potreben denar, bolje morajo izkoristiti svoje zmogljivosti, za kar je potrebno na primer uvesti drugo ali tretjo izmeno, to je zopet zvezano z novimi obratnimi sredstvi za zaloge surovin itd. Hkrati pa tudi težje prodajajo, ker imajo potrošniki zaradi višjih cen manj denarja in manj kupujejo. Če hočejo intenzivno gospodariti, morajo odpustiti odvišno delovno silo, za katero pa ni novih delovnih mest. Vse to je imelo za posledico, da so mnoga podjetja začela zmanjševati proizvodnjo, s čimer pa slabše izkoriščajo svoje zmogljivosti. To pa se zopet pozna pri stroških: splošni stroški še bolj bremenijo posamezen proizvod.

Ker je manjša proizvodnja in ker pri njej ustvarjajo manj dohodka, so se zmanjšali tudi dohodki države. Država je prav tako potrošnik: rabi za šolstvo, zdravstvo, vse javne službe, poleg svoje uprave. Država se je znašla tudi sama v enaki vlogi kot osebni potrošnik. Ob manjših sredstvih mora svojo potrošnjo omejiti. S tem se pa tudi sama noče sprijazniti. Res se veliko govori o potrebi zmanjšanja stroškov za tako imenovano splošno potrošnjo, a je do sedaj ostalo v glavnem le pri besedah. Do kakega resnega znižanja ni prišlo še nikjer. Denarja pa je dejansko manj. Problem je torej v tem, da z manjšo količino denarja napravi vse isto, kot je poprej z večjo količino. Zato pa je treba marsikaj spremeniti v organizaciji in načinu poslovanja uprave in javnih služb. A se doslej za kaj takega še nismo odločili. Manjšo količino denarja delimo med isto število potrošnikov javnih sredstev tako, da vsakemu nekaj odščipnemo. Posledice so pač take, kot morejo biti: namesto na primer 70 zdravih in sposobnih, imamo 100 invalidov. Zahteva po intenzivnem gospodarjenju velja za državo prav tako kot za podjetje ali vsakega posameznika.

Ob tem pa je država stalno v veliki skušnjavi: ima namreč tiskarno za denar. Kako preprosta rešitev vseh problemov! Če se gospodarstvo zaustavlja, ker nima denarja, če zato priteka manj tudi v državno blagajno, ali se ne bi dala vsa stvar rešiti tako, da natisnemo nekaj novega denarja, ga damo v obtok in vse gospodarstvo se bo poživilo, kot da bi vanj vlili nove sokove? Skušnjava je velika, zraven pa vse polno prišepetovalcev: od potrošnikov, ki žele večje plače, do podjetij, ki so v težavah, do posameznih pokrajin naše države, ki bi se želele hitreje razvijati in industrializirati, pa je sedaj naenkrat zmanjkalo denarja. In zato seveda stalno pripovedujejo, kako so za reformo, da pa je treba delati bolj s pametjo, da je treba bolj realno gledati, da ne moremo stvari kar presekat. Da, smo za reformo, a smo hkrati tudi trezni ljudje, ki realno gledamo na stvari!

Vse gospodarstvo se je znašlo pred nalogami, ki so pogosto v protislovju: če hočemo intenzivneje gospodariti, moramo odpustiti odvišno delovno silo. Če hočemo, da bomo več ustvarjali, moramo delati vsi, izkoristiti je treba vse možnosti. Zato je za odvišno delovno silo — hkrati pa iz novih generacij doteka stalno nova — treba ustvariti nova delovna mesta. Za to pa je treba novih investicij, novih tovarn. Odkod zanje denar? Če ga odvmemo od ustvarjenih sredstev, se bo življenjski standard še znižal, s tem pa tudi kupna moč, in gospodarstvo bo v še večjih težavah, ker ne bo moglo prodajati svojih proizvodov. Taka politika je gotovo politika začaranega kroga. Zato nam je nujno potreben dotok denarja iz zunanjih virov. Delno smo ga tudi dobili. Problem pa je še vedno zelo pereč.

A ni vse samo denar. Veliko drugih delovnih mest imamo doma kar na razpolago, in nezasedenih. Pomislimo samo na take dejavnosti kot so turizem, gostinstvo, obrt, gozdarstvo, zlasti pa kmetijstvo. Tu so še zelo velike neizkoriščene možnosti. Kako izreden prispevek k naši zunanjetrgovinski bilanci bi bila na primer večja kmetijska proizvodnja, če bi namesto uvoza velikanskih količin kmetijskih proizvodov sami krili svoje potrebe, da ne govorimo celo o možnostih izvoza. In za to imamo vse pogoje. Seveda je treba takim

potrebam prilagoditi tudi politiko na posameznih področjih. In osnove za novo politiko na teh področjih imamo. Ker smo prešli na tržni sistem v našem gospodarstvu, ni več tistega notranjega protislovja med kmetom in tržnim proizvajalcem in administrativnim gospodarstvom. Kolikor še je, se danes umetno vzdržuje pri življenju zaradi podedovanih predsodkov iz dobe administrativnega sistema, ki pa nima danes nikakih gospodarskih osnov. Nikake potrebe ni, da bi bil odnos do kmeta danes še tak, kot je bil v administrativnem sistemu. Koristi iz spremenjenega odnosa pa bi bile neizmerne.

Kar velja za kmetijstvo, velja za vsa področja, kjer nastopa posameznik kot tržni proizvajalec. In če v naši industriji zagovarjamo načelo nagrajevanja po delu, mora veljati isto načelo na vseh področjih. Res, da zaradi pomanjkanja nekaterih proizvodov tržni proizvajalci pogosto vlečejo še posebne tržne dohodke. Toda ta možnost sama po sebi odpade, kakor hitro je več proizvajalcev in večja proizvodnja. Tudi črna borza je vedno kar čez noč izginila, kakor hitro smo odpravili pogoje, ki so jo omogočali.

Seveda nam tudi še vse to ne obeta končne rešitve. Nujno bo potrebno ustvariti kapital za nove investicije, za nova delovna mesta. Drugače bo vedno večje število tistih, ki bodo morali iskati zaposlitve v tujini. Tudi zaposlitev v tujini, kolikor nam je neljuba in obžalovanja vredna, ko moramo s skromnimi sredstvi šolati strokovnjake za delo v tujini, nam je lahko

prehodno koristna. Če ni doma potrebnih delovnih mest, dokler jih ne ustvarimo, je bolje, da prehodno poiščemo možnosti zaposlitve drugod. Za mnoge dežele (na primer Italija) je dotok sredstev od delavcev v tujini izredno pomemben vir deviznih sredstev, če se ta sredstva, kot pri nas, ne pretaplajo v neproduktivne namene (na primer nakup avtomobilov).

Položaj po reformi je vsekakor težak, a ni posledica reforme, ampak vzrokov, ki so se kopičili leta in leta pred reformo. Ni pa brezizhoden, čeprav so mnogi cilji reforme navidezno protislovni. Če bi podlegli skušnjavam lažjih in navideznih rešitev, bi se za kratek čas brez dvoma rešili bremena, a ga samo prevrgli na jutri, tako da bi bil položaj še vse neprimerno težji. Ali ga sploh lahko prevržemo na jutri?

Seveda pa je res, da reforma ni samo vprašanje podjetij, češ samo nanje je treba pritiskniti, da bodo bolje gospodarila. Če naj uspe, mora biti reforma popolna, zajeti mora vse tiste, ki kakorkoli vplivajo na gospodarski in družbeni razvoj. Povsod je treba marsikaj spremeniti, marsikje je treba menjati dosedanja pojmovanja in stališča do mnogih vprašanj, prav tako pa se bo potrebno posloviti od mnogih utvar in pogledati stvarnosti v oči. Slika, ki smo jo prikazali, ne bi bila popolna, če ne bi vsaj opozorili, da je poleg navedenih vprašanj še vrsta drugih, izredno pomembnih in težkih strokovnih, ki jih tu ne moremo obravnavati, a ki jih bo prav tako treba rešiti, če hočemo uspeti.

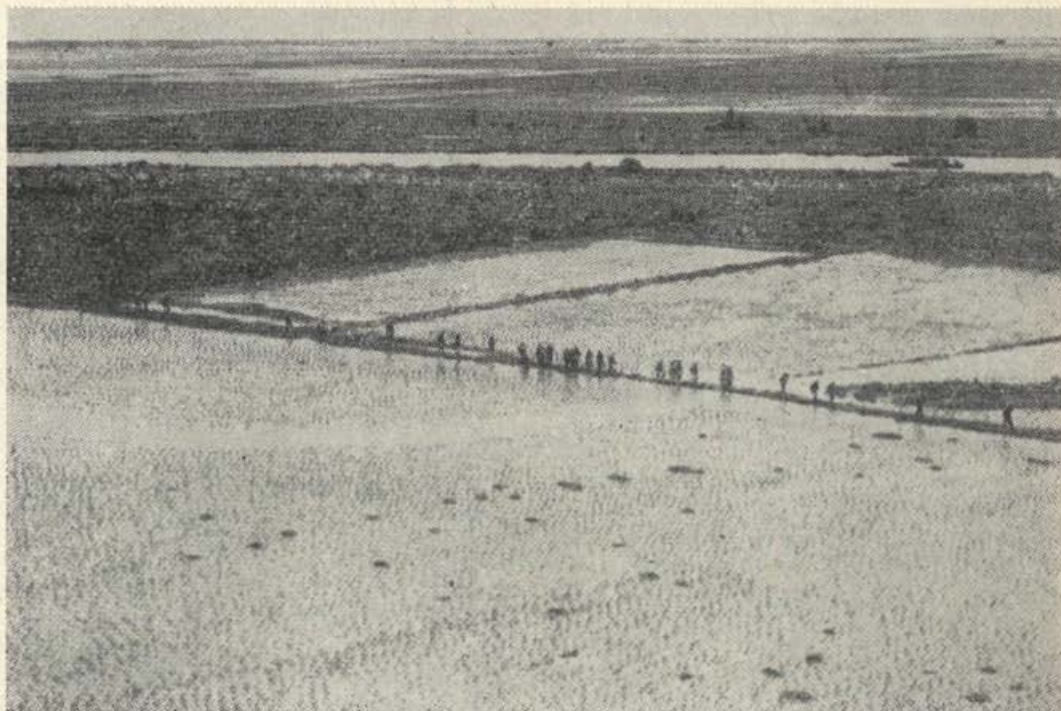
Dr. Bučar France

ZAPISKI O AMERIŠKI AGRESIJI V VIETNAMU

Če samo pogledamo na zemljevid Azije, takoj opazimo, da geografsko politični položaj Indokine ni izjemen zgolj s stališča azijske, ampak tudi svetovne strategije. Niti torej naključje, da je prav tu nastalo vozlišče, kjer se interesi Pekinga, Washingtona in Moskve stopnjevano križajo. O tem nam priča nenehno spreminjanje zemljevida na Indokitajskem polotoku v minulih več kot dveh desetletjih. Pred drugo svetovno vojno so se tu vojskovale kolonialne sile: predvsem Francija, Velika Britanija in

Japonska. Med drugo svetovno vojno so zrasla narodnoosvobodilna gibanja v boju proti japonskemu imperializmu, medtem ko so se nekdanje močne kolonialne sile umikale pred japonskim okupatorjem. Po porazu Japonske so hotele nekdanje kolonialne sile zadržati svoje kolonialne posesti še naprej. Francija se je krčevito borila, da bi obdržala Indokitajski polotok. Vojna med vietnamskim narodnoosvobodilnim gibanjem in francoskimi kolonialnimi armadami v letih od 1946 do 1954 je bila konča-

Partizanska kolona na riževih poljih

na po znani bitki pri Dien Bien Fuju, nato se je Francija vojaško popolnoma umaknila. Zaradi dokončnih mednarodno pravnih odločitev je bila po vojaških in moralnih porazih nekdanjih kolonialnih sil sklicana ženevska konferenca 1954. in 1962. leta. Na Indokitajskem polotoku na podlagi ženevskih sporazumov ni bilo več niti kolonij niti protektoratov. Navzlic temu pa se nekdanje kolonialne sile niso odrekle svojih vplivnih področij. Namesto klasičnih kolonialnih sil — predvsem Francije — stopijo zdaj ZDA s svojo neokolonialistično politiko. V tem pogledu ni dosti razlike med politiko Eisenhowerja, ki ga nekateri imenujejo ameriški Bismarck; pokojnega Kennedyja, ki ga nekateri imenujejo ameriški Hamlet, in Johnsona, ki ga nekateri imenujejo kar ameriški Džingiskan.

Spopadi se stopnjujejo iz več razlogov: dežele na Indokitajskem polotoku veljajo sicer za nerazvite, toda njihova naravna bogastva so potrebna visoko razvitim industrijskim deželam. Zato so evropske metropole vložile v njih gospodarstvo velik kapital. Tod, na Indokitajskem polotoku, se križajo pota, ki vodijo iz Japonske, Kitaj-

ske in severnih azijskih dežel proti jugu in narobe. Od tod je med drugim mogoče tudi strateško nadzorovati ne samo azijsko celino, ampak tudi zveze in oporišča na Atlantskem in Tihem oceanu.

POSLABŠANJE SVETOVNEGA POLOŽAJA

Stoletni kolonialni sistem je v glavnem odštel svoje dni. Obramba ostankov tega sistema, ki se izraža v agresivni globalni strategiji, zlasti pa v soočenju med Washingtonom in Pekingom na Indokitajskem polotoku, ne obeta nič dobrega. Ob prisotnosti — posredni ali neposredni — tudi ostalih velikih sil pa Washington in Peking podžigata nevarno žarišče vojne na Indokitajskem polotoku. Poskušata si pomagati z zaostrovanji in z odprtimi ali pa z zakritimi agresivnimi dejanji in manevri. Tako samo znova spodbujajo hladno vojno in vzdržujejo blokovske poligone.

Seveda se je pa v mednarodni areni po drugi svetovni vojni marsikaj že spremenilo. V preteklosti so s kolonialnimi vojnami ostvarjali in branili kolonialne impe-

rije, danes pa s kolonialnimi vojnami pokušajo rešiti tisto, kar se še da. Želijo si obnoviti, kar so sicer izgubili z novimi, izbranejšimi in zvitejšimi sredstvi in načini. Smotri in nameni so pa isti, kot so bili včasih. Toda v glavnem so že minili časi, ko so si imperialisti in hegemonisti mogli z vojnimi pohodi med seboj poljubno deliti vplivna področja. Glede na prizadevnost miroljubnih sil in dejavnost neuvrščenih dežel Afrike, Azije in Latinske Amerike postaja uporaba politike s pozicije sile zmeraj bolj tvegana in tudi sicer omejena. Vendar ne bi bilo prav, če bi podcenjevali moč imperialističnih hegemonističnih dejavnikov, oziroma če bi precenjevali moč miroljubnih in progresivnih dejavnikov. Kajti zavest o tem, da se je potrebno aktivno boriti za mir in za pobijanje vseh agresivnih tendenc, še ni prevladala in zmagala, četudi zmeraj učinkoviteje prodira v mednarodno življenje in svetovno javno mnenje.

Oživiljanje politike s pozicije sile, ki je prvina hladne vojne, je še močno zakoreninjena v komaj nekoliko premaganem blokovanju, ki ga vztrajno izpodriva uveljavljanje teženj popuščanja napetosti in uresničevanja medsebojnih pogajanj in vzajemnih sporazumevanj, je znova zazibala tehniko vojne in miru, na kateri je usoda človeštva. Najnevarnejše je morda ravno v Vietnamu. Tamkajšnji položaj je izraz zagriženega vztrajanja pri blokovskih pozicijah politike sile, ki zaenkrat še ustreza gromovnikom križarske vojne proti komunizmu v ZDA na eni strani in na drugi strani prerokom svetovne proletarske revolucije v Ljudski republiki Kitajski.

Lokalne vojne, lokalne agresije in lokalne intervencije so, kot vidimo dandanašnji, navzlic vsem naporom in dejanjem miroljubnih in demokratičnih sil v svetu še zmeraj možnost in resničnost. Čeprav od konca druge svetovne vojne pa do današnjih dni Marsov ples okoli ognja ni potihnil, je vendarle resnica, da je zmeraj manj obojev za uspešnost in učinkovitost lokalne vojne, lokalne agresije in lokalne intervencije. Imperialistične in hegemonistične sile so se začele upirati demokratizaciji mednarodnega življenja, zlasti v regijah nekdanjih kolonialnih imperijev. Vse to močno ogroža neodvisnost, enakopravnost

in nedotakljivost dežel v razvoju in more imeti težke in nevarne posledice. Seveda je tudi z drugimi in drugačnimi sredstvi dandanašnji še zmeraj mogoče zadrževati v odvisnosti dežele in ljudstva, ki so komaj stopila na pot družbeno-gospodarskega razvoja. Končni učinki so si zelo podobni, če ne kar isti. Tako se mostišče prek prepada med visoko razvitimi industrijskimi deželami in deželami v razvoju, ki so se zanj zavzemale in ga gradile predvsem neuvrščene dežele Afrike, Azije in Latinske Amerike, močno maje, če že ne podira.

Težko je najti in dati celovitejši odgovor na fenomen lokalne vojne, lokalne agresije in lokalne intervencije. Morda je bistvena okoliščina, ki je vredna posebne pozornosti, spoznanje o vprašanju vojne in miru. V glavah večine odgovornih državnikov je v obdobju po drugi svetovni vojni na podlagi dokaj trdih izkušenj, ki so si jih pridobili z reševanjem spornih problemov iz dediščine druge svetovne vojne, končno le prodrla doktrina, da tretja atomska svetovna vojna ni neizogibna. To spoznanje dozoreva in ostaja neomajno navzlic zaostrenemu svetovnemu položaju. Dejstva so pač trmasta. Tako rekoč pred našimi očmi je bila podoba kvantitativnih in kvalitativnih razmerij družbenih sil do dna spremenjena: socializem je uresničen kot svetovni proces; uveljavila sta se družbena vloga in vpliv delavskega razreda; kolonialni imperiji so v globokem zatonu; neokolonializem prehaja iz krize v krizo; imperialistična nasprotja med velikimi kapitalističnimi državami so v soodvisnosti od prevladujočega nasprotja sodobnosti, to je nasprotja med svetom socializma in svetom kapitalizma; blokovska enotnost, ki se je izražala v različnih vojaških zvezah, že kaže svojo razrahljenost; razvoj znanosti in tehnike je razen svojih družbenih učinkov skorajda ovrigel vse pojme in predstave o strategiji in taktiki vojnega spopada svetovnih razsežnosti.

Svet je danes nedeljiv in če živimo v Evropi, v relativnem miru, ki odpira možnosti za uresničevanje doktrine miroljubne koeksistence, potem nam pač ne more biti vseeno, kaj se dogaja v drugih deželah po ostalih celinah. Ameriška agresija v Vietnamu, atentati, puči in vmešavanje v no-

tranje zadeve azijskih, afriških in latinsko-ameriških dežel so dejanja, s katerimi imperialistične, hegemonistične in neokolonialistične sile dostikrat tudi ob naslonitvi na domače nazadnjaške kroge in delovanju najrazličnejših podtalnih tujih agentur poskušajo zadržati ali preprečiti zgodovinski proces osvobajanja narodov in ljudstev. V tem izredno težkem in napetem svetovnem položaju gre za vprašanje vojne in miru, za dokončno odpravo kolonializma, obrambo pred neokolonializmom, za gospodarski napredek in samostojnost dežel v razvoju, za napore glede razorožitve in evropske varnosti, za ohranitev Združenih narodov in njihovo učinkovitejšo vlogo.

Vojna v Vietnamu je najresnejše pa tudi najprejresnejše opozorilo, da smo priče ponovnega vzpona imperialističnih, hegemonističnih in kolonialističnih sil. Že na kairski konferenci oktobra 1964. leta so neuvrščene dežele predlagale, naj se ponovno skliče ženevska konferenca o Indokini. Poziv je veljal državam udeleženkam ženevske konference iz 1954. leta. Priporočeno jim je bilo: prvič, da se vzdržijo vsake dejavnosti, ki bi mogla poslabšati položaj, ki je že tako napet na Indokitajskem polotoku; drugič, da prenehajo z vsakršnim tujim vmešavanjem v notranje zadeve dežel tega območja; tretjič, da nujno skličejo novo ženevsko konferenco o Indokini z namenom doseči ustrezne politične rešitve za miroljubno ureditev problema. Tako naj bi zagotovili dosledno uporabo sporazuma o Laosu. Priznati in jamčiti bi morali ozemeljsko nedotakljivost Kambodže. Predvsem bi morali zagotoviti dosledno uporabo ženevskih sporazumov o Vietnamu iz 1954. leta in najti politično rešitev v soglasju z legitimnimi pravicami in težnjami vietnamskega naroda po svobodi, miru in neodvisnosti. Kairska konferenca je torej stvarno in trezno ocenila kronično zarašče hladne vojne na Indokitajskem polotoku. Vendar njenega opozorila in priporočila ni nihče upošteval. Tudi kasnejših pozivov šefov držav in vlad neuvrščenih držav niso sprejeli, rajši so jih pa mimogrede preslišali, kot da bi jih brezobzirno zavrnil.

Ko je prišlo do obnovitve bombardiranja demokratične republike Vietnam febru-

arja 1966. leta po dvomljivi in nesprejemljivi ameriški »mirovni ofenzivi«, je Edvard Kardelj v razčlenitvi svetovnega položaja odločno poudarjal... »Eno od najočitnejših in najvažnejših značilnosti sodobnega razvoja v svetu predstavljajo novi poskusi imperialističnih, hegemonističnih in kolonialnih sil, da bi zavrle proces osvobajanja in vsestranske emancipacije narodov. Ta proces je v minulem obdobju dosegel pomembne uspehe. Agresivne intervencije, vmešavanje v notranje zadeve in pritiski so zlasti usmerjeni na dežele v razvoju, ki v procesu notranjega oblikovanja družbe in urejanja svojih razmer ali pa v procesu iskanja najustreznejših poti nadaljnje graditve družbe in države prirodno srečujejo pojave notranje diferenciacije in s tem samim številne probleme in težave. Tem deželam, ki čutijo težko breme kolonialne preteklosti, so potrebna posebna notranja sredstva za razreševanje protislovij v njihovem razvoju kakor tudi pomoč in razumevanje drugih narodov brez vmešavanja...«

Pred nami je torej nekakšna sozvočnost med ravnanji in zadržanji Pekinga in Washingtona, kakor da hočejo in si domišljajo, da je v sodobnem svetu mogoče z nasiljem uresničiti njihovo moč, politiko in ideologijo. Že doslej so preprečili marsikatero miroljubno težnjo, napor in dejanje. V resnici pa vietnamski človek v boju za pravico, da si bo svobodno ustvarjal lastno življenje, trpi in krvavi, ker so blokovski računi med velikimi silami neporavnani. V tej zvezi je tudi razumeti strogo in ostro izraženo misel Edvarda Kardelja: »Sramota je za človeštvo tega stoletja, da je v trenutku, ko je postalo sposobno odkrivati vesolje, še zmeraj mogoče sproževati takšne zatiralske akcije proti narodom in ljudem, oziroma da še zmeraj trpimo takšne barbarske odnose med narodi. Odgovornost za to sramoto pada vsekakor na protagoniste takšne politike.«

Tudi slovenska javnost z največjo zaskrbljenostjo in ogorčenostjo spremlja poslabšanje svetovnega položaja in zaostritve v mednarodnih odnosih. Posredno in neposredno je vse zmeraj vezano na grozljivo vojno v Vietnamu. Ni torej naključje, da je tudi na VI. kongresu SZDL Slovenije aprila 1966. leta stekla beseda o vojni v

Vietnamu. V dokumentih kongresa je med drugim zapisano: »Ponovno odločno zahtevamo prekinitev bombardiranja ozemlja DR Vietnama. Prekinitev takšne agresivne dejavnosti ne more biti predmet političnih pogovorov, temveč vnaprejšnji pogoj za začetek nujnih pogajanj za mirno rešitev vietnamskega problema. Rešitev je mogoče uresničiti na podlagi ženevskih sporazumov in v skladu z legitimnimi interesi vietnamskega ljudstva. Očitno je, da mora biti v pogajanjih za mirno, politično rešitev vietnamskega problema zagotovljen enakopraven položaj narodnoosvobodilni fronti Južnega Vietnama, ki predstavlja ljudstvo Južnega Vietnama.«

»Usoda vietnamskega ljudstva ne more biti v nobenem primeru prepuščena spopadam interesov velikih sil. Tiste lažne revolucionarne sile, ki zavoljo svojega državnega hegemonizma nasprotujejo mirni politični rešitvi vietnamskega vprašanja, resnično zelo škodujejo vietnamskemu osvobodilnemu gibanju. Prizadevanja miroljubnih sil v svetu so usmerjena v obrambo legitimnih pravic vietnamskega ljudstva, da se konča trpljenje vietnamskega ljudstva in da se mu omogoči svobodno odločati o lastni usodi. Mirna, politična rešitev vietnamskega problema se mora zagotoviti na demokratični osnovi, predvsem v smislu spoštovanja pglavitnih pravic in zahtev vietnamskega ljudstva in njegove revolucije. Zato sta takojšnja prekinitev bombardiranja ozemlja DR Vietnama in priznanje enakopravnosti narodnoosvobodilne fronte Južnega Vietnama temeljna pogoja v naporih za mirno, politično rešitev.«

ŽENEVSKA KONFERENCA 1954

Čeprav je torej svetovni položaj tako rekoč do skrajnosti zaostren in nevaren in četudi v bližnji prihodnosti ni posebnega upanja za rešitev vietnamskega vprašanja, ostaja zgodovinsko dejstvo, da se je doslej še sleherna vojna končala z mirovnimi pogajanjmi in končno z mirovno pogodbo. Druge izbire ni, razen če sklenemo misel nekoliko črnogledo, da se po tretji, atomski svetovni vojni, pač ne bo mogel nihče z nikomer več pogajati oziroma podpisati mirovne pogodbe. Ostaja nam upanje, da imajo najodgovornejši državniki po vsem

svetu natančno pred očmi takšen izhod in da bodo venčarje toliko razumni, da se ga bodo izognili in tako preprečili katastrofo človeštva.

Ni dvoma, da v tem pogledu pomeni izhodišče ženevska konferenca iz 1954. leta. Nanjo se po navadi vsi sklicujejo, vsakdo si jo pa seveda po svoje razlaga.

Ženevska konferenca o Indokini je trajala od 8. maja do 21. julija 1954. leta. Udeležile so se je naslednje države: Francija, Kambodža, LR Kitajska, Laos, država Vietnam, DR Vietnam, Velika Britanija, ZDA in SZ. Po tridesetih zasedanjih je bila sprejeta sklepna deklaracija ženevske konference o problemu vzpostavitve miru v Indokini, ki so ji priključeni tudi poprejšnji sporazumi o prenehanju sovražnosti v Kambodži, Laosu in Vietnamu. Udeleženci ženevske konference so se obvezali: »Da bodo v svojih odnosih s Kambodžo, Laosom in Vietnamom spoštovali suverenost, neodvisnost in ozemeljsko nedotakljivost in da se bodo vzdržali vsakršnega vmešavanja v njihove notranje zadeve.«

V sporazumu o prenehanju sovražnosti v Vietnamu je bila ta splošna obveznost še določeneje opredeljena:

»Od dneva, ko stopi v veljavo sporazum, se prepoveduje dovažanje vseh okrepitev v enotah in dopolnilnem vojaškem osebju v Vietnam.« (člen 16)

»V Vietnam je prepovedano dovažanje kakršnih koli okrepitev glede oborožitve vsake vrste, streliva in drugega vojaškega materiala, kot so: vojaška letala, ladje, topništvo, raketni motorji, raketna orožja in oklopna vozila.« (člen 17)

»Na vsem ozemlju Vietnama je prepovedano vzpostavljanje novih vojaških oporišč.« (člen 18)

»Obe strani bosta jamčili, da cone, ki so jima bile dodeljene, ne bodo stopile v nobeno vojaško zvezo in da ne bodo izkoriščane za obnovu sovražnosti ali za izzivanje agresivne politike.« (člen 19)

Ženevski sporazumi so predvidevali za prvo obdobje v prvi vrsti rešitev vojaških vprašanj, ki so zadevala prenehanja sovražnosti. V drugem obdobju pa so predvidevali reševanje političnih vprašanj, se pravi, ponovno združitev dežele na podlagi splošnih volitev. Poglavitna določila vojaške in politične narave priznavajo torej

Vietnamu neodvisnost, suverenost, enotnost in ozemeljsko nedotakljivost. Ni dvoma, da bi dosledno izvajanje ženevskih sporazumov pomenilo ne samo jamstvo za uresničitev poglavitnih narodnostnih pravic vietnamskemu ljudstvu, ampak bi pomenilo tudi utrditev miru in varnosti na vsem Indokitajskem polotoku.

Dogodki v Vietnamu in okoli njega so šli svojo pot, in to prav v nasprotno smer. Kmalu po ženevski konferenci je Washington, seveda v sporazumu z vlado v Saigonu, začel s tako imenovano gospodarsko pomočjo, vključno s pošiljanjem vojaške opreme in orožja, vojaškimi strokovnjaki in svetovalci, nato pa z neposrednim sodelovanjem z oboroženimi silami saigonske vlade. Ta je stopila tudi v vojaško zvezo za jugovzhodno Azijo, katere pobudnik so bile ZDA, dovolila je hkrati ustanovitev in graditev vojaških oporišč na svojem ozemlju. Sočasno so bila tudi prekršena določila ženevske konference o splošnih svobodnih volitvah, ki so bile določene za julij 1956. leta. Pod nadzorstvom zastopnikov držav članic mednarodne kontrolne komisije Kanade, Indije in Poljske naj bi na podlagi volilnih rezultatov prišlo do združitve obecn in izbire družbenopolitične ureditve.

Dejstvo je, da so že pred ženevsko konferenco zlasti pa po njej začeli Amerikanci s široko dejavnostjo vmešavanja v indokitajske zadeve. Znano je, da so posegli v bitko pri Dien Bien Fuju, financirali so francoske ekspedicijske armade z namenom, da bi podaljšali in pospešili napadalno vojno v Indokini. Pred ženevsko konferenco so ovirali priprave nanjo. Ko jim to ni uspelo, bistveno je seveda vplivala odločilna zmaga narodnoosvobodilne vojske pri Dien Bien Fuju, so zavzeli do ženevskih sporazumov odklonilno stališče. Čeprav je celo predsednik Eisenhower kmalu nato izjavil, da določbe, ki jih je sprejela ženevska konferenca, ZDA ne obvezujejo, vendarle pa upa, da bo dosežena ustrezna rešitev v njihovem smislu. Položaj se je postopoma in vedno bolj zaostroval. Amerikanci so delali z vsemi silami, da preprečijo dokončno uresničitev ženevskih sporazumov.

Vlada DR Vietnama je junija 1955. leta v soglasju z določili ženevskih sporazumov

predlagala, da bi sklicali skupaj z vlado republike Vietnam pripravljajno posvetovalno konferenco, na kateri bi razpravljali o izvedbi splošnih in svobodnih volitev, ki so bile določene za vso deželo v juliju 1956. leta. Na te pobude je prišel iz Saigona odklonilen odgovor s pretvezo, da Ngo Din Diemova vlada ni podpisala ženevskih sporazumov. To se je nekajkrat ponovilo, saigonska vlada je zavračala določila sporazuma, njihovo izvršitev in sodelovanje v pripravah na splošne svobodne volitve. Pod ameriško zaščito se Ngo Din Diem ni zadovoljil samo z odklanjanjem ženevskih sporazumov. V Saigonu je bil celo uprizorjen — ob prvi obletnici ženevskih sporazumov — oborožen napad na sedež mednarodne nadzorne komisije. Morda je ravno s temi sestavinami predočen začetek zapletanja in zaostrovanja vietnamskega vprašanja.

Položaj v Vietnamu je prerasel v resnično vojno z vsemi resnimi posledicami, ki jih povzroča v mednarodni skupnosti, tako da je general De Gaulle že ob desetletnici ženevskih sporazumov julija 1964. leta upravičeno z vso resnostjo opozarjal: »Ko vojna ne more ničesar rešiti, potem je treba napraviti mir. To pa pomeni, da se vrnemo na tisto, kar smo se obvezali pred desetimi leti, in da to tokrat tudi spoštujemo. Niti v Severnem niti v Južnem Vietnamu niti v Laosu in Kambodži se ne sme vmešavati nobena tuja sila v ničemer, kar zadeva te nesrečne dežele. Sestanek iste narave, ki bi v načelu zajel iste udeležence kot svoj čas ženevska konferenca, bi bil vsekakor kvalificiran, da o tem odloča in uveljavi nadzor, ki bi bil nepristranski...«

Ženevski sporazumi so bili podpisani v času popuščanja mednarodne napetosti, ki so jo narekemale predvsem tudi izkušnje iz korejske vojne. Vsebovali so nešteto kompromisov, s katerimi nekatere države udeleženke niso bile preveč zadovoljne. Toda skupen imenovalec, rešiti problem Indokine po mirni poti, ker drugega izhoda ni, tudi glede na blokovsko merjenje sil v Koreji, je bil toliko prepričljiv, da je bil vsakdo pripravljen nekaj žrtvovati. V kasnejših letih se podoba popolnoma spremeni. Sovjetska vlada še zmeraj odločno

vztraja pri izpolnitvi ženevskih sporazumov, hkrati pa vsestransko podpira zahteve in predloge vlade DR Vietnam in narodnoosvobodilne fronte Južnega Vietnam. Z velikim razumevanjem zahteva spoštovanje ženevskih sporazumov francoska vlada. Predlog za sklicanje nove ženevske konference odobravajo skoraj vse vlade neuvrščenih dežel, vključno z indijsko, egiptovsko in jugoslovansko vlado, vendar kot vnaprejšnji pogoj zahtevajo takojšnjo prenehanje bombardiranja DR Vietnam. Britanska vlada ima sicer svoje zadržke, v glavnem stoji ob strani ameriškemu prodiranju v Azijo, v trenutkih večjih svetovnih zaostritev pa vendarle pokaže pripravljenost za rešitev vietnamskega vprašanja na temelju ženevskih sporazumov. Iz krogov zahodno-nemške vlade je bilo slišati besede, da se v Vietnamu brani tudi svoboda nemškega naroda; gre za nekakšno hvaležnost do Amerike, ki da stoji na straži pred berlinskim zidom. Kanadska vlada je enkrat bolj, drugič pa manj zaskrbljena, v grobem seveda podpira ameriške posege, rajši je pa ob strani, podprla bi pa tudi miroljubno reševanje. Ameriška vlada se z besedami sicer sklicuje na ženevske sporazume, v resnici jih pa zavrača in onemogoča, sklicujoč se na obveznosti, ki da jih ima do vlade v Saigonu, ki jo je prosila za pomoč; očita napadalnost DR Vietnam in s tem opravičuje kršitve ženevskih sporazumov in svoje oborožene posege in dejanja. Kitajska vlada, ki je sicer sopodpisnica ženevskih sporazumov, odklanja sklicevanje na njihovo spoštovanje in v svoji predstavi o svetovni revoluciji izpoveduje zahtevo o dokončnem obračunu z ameriškim imperiālizmom, ki naj bi doživel popolni vojaški poraz na Indokitajskem polotoku.

Kaj v tem zamotanem in težkem položaju predlaga in zahteva hanojska vlada. Ljudska skupščina DR Vietnam je 8. aprila 1965. leta sprejela resolucijo, v kateri je opredelila svoja stališča v naslednjih štirih točkah:

1. Priznanje temeljnih pravic vietnamskega ljudstva: mir, neodvisnost, suverenost, enotnost in ozemeljska nedotakljivost. V skladu z ženevskim sporazumom mora vlada Združenih držav iz Vietnam umakniti vojaške enote, vojaško osebje in orožje vseh vrst, odpraviti vojaške baze in

in odpovedati vojaško zvezo s Saigonom. Ameriška vlada mora prenehati s svojo politiko intervencije in agresije v Južnem Vietnamu. Skladno z ženevskim sporazumom mora ameriška vlada nehati vojskovanje proti DR Vietnamu in ustaviti vse napade na njeno ozemlje in suverenost.

2. V pričakovanju združitve Vietnam po mirni poti in dokler je naša dežela provizorično razdeljena na dve coni, je bistveno, da se spoštujejo vojaške določbe ženevskega sporazuma o Vietnamu iz leta 1954, kot so: obe coni se morata vzdržati sodelovanja v vojaških zvezah s tujimi državami, prepovedano je graditi vojaške baze in dovažati tuje čete in tuje vojaško osebje na njuno ozemlje.

3. O zadevah, ki se tičejo vietnamskega ljudstva, odloča to ljudstvo samo v smislu političnega programa narodnoosvobodilne fronte Južnega Vietnam brez tujega vmešavanja.

4. Združitev Vietnam po mirni poti se mora prepustiti prebivalstvu obeh con brez tujega vmešavanja.«

Gornjim štirim točkam je v sklepu resolucije rečeno: »Zgoraj navedeno stališče je temelj najpravičnejše rešitve vietnamskega problema. S priznanjem tega stališča bi se mogla doseči rešitev tega problema v ugodnih okoliščinah in bi bilo mogoče predvideti, da bi prišlo do mednarodne konference, kakršna je bila konferenca v Ženevi 1954. leta.«

Napori vlade DR Vietnam, ko v najhujših dneh ameriških bombardiranj vztraja pri obrambi ženevskih sporazumov, zaslužijo odobravanje in tudi uživajo podporo svobodoljubnih in miroljubnih sil po vsem svetu.

FRONTA NARODNE OSVOBODITVE JUŽNEGA VIETNAMA

Južnovietnamski partizani ne morejo in nočejo dopustiti, da bi Amerikanci dosegli za zeleno mizo tisto, kar jim ni uspelo na bojnem polju. Ne morejo se sprijazniti s takšnim položajem, da bi po zgledu in vzorcu, kakor je bilo rešeno nemško vprašanje, kasneje korejsko in kongovsko, ostal Vietnam zaradi blokovsko neporavnanih računov med Washingtonom in Pekingom razdeljen na dva dela. To je sodobni diplo-

Boji v džungli; saigonske enote

maciji po drugi svetovni vojni že večkrat uspelo zaigrati, čeprav ni zmeraj dosegla tega, kar je želela.

Razmere v Vietnamu naj nam približa osvetlitev splošnega vojaškega položaja na eni strani, na drugi strani pa prikaz zasnov narodnoosvobodilnega gibanja.

Zmagovalec v bitki pri Dien Bien Fuju, vojskovodja Van Nguyen Giap, je razložil strateški položaj v Južnem Vietnamu v sredini 1966. leta takole: »Osvobodilna armada Južnega Vietnama ni samo povečala števila in razširila področje gverilskih napadov, ampak je tudi pomnožila število operacij rednih vojaških enot — in prav to je temeljna značilnost vojaškega položaja v teh zadnjih mesecih. Treba je vedeti, da je osvobodilna armada izločila leta 1965 iz boja več kot 200.000 sovražnikov (kakih 50 bataljonov je bilo povsem uničenih). Samo od meseca avgusta lani, ko se je začelo v Južnem Vietnamu množično izkrvavanje ameriškega ekspedicijskega korpusa, pa so bile osvobodilne armade izločile iz boja več kot 100.000 sovražnikov in povsem uničile 20 bataljonov, med katerimi je bilo tudi 5 ameriških pehotnih bataljonov in nekaj ameriških oklepni enot. Ta dejstva neizpodbitno dokazujejo, da Amerikanci ne bi mogli spremeniti položaja sebi v prid, pa čeprav bi izkrcali v Južnem Vietnamu še toliko stotisočev svojih vojakov. Amerikanci so se znašli v razsežni in mogočni vojni z ljudstvom in zato tudi ne morejo drugega kot drobiti svoje sile na naj-

različnejših in neštetihi bojiščih in zato morajo tudi ostati v defenzivi. Ker pa ne morejo prevzeti pobude v svoje roke, tudi ne morejo do kraja izrabiti bojne moči svojih čet.« Razen tega daje Van Nguyen Giap naslednjo označbo vojne: »Gre za napadalno vojno, ki so jo Amerikanci začeli, da bi lahko uresničili svoje neokolonialistične načrte. Ko smo si že do kraja na jasnem, kako je z značajem te vojne, vemo lahko tudi, kakšen bo njen razvoj: tudi ta vojna ne more uiti temeljnim nasprotjem in porazom, ki spremljajo take napadalne in neokolonialistične vojne.«

Od prvih dnevov vstaje pa do današnjih dni je narodnoosvobodilna vojska dosegla visoko stopnjo razvoja. Partizanske enote za samoobrambo so vaške enote, ki jih sestavljajo borci, ki so podnevi kmetje, ponoči pa gverilci. Njihova najvažnejša naloga pa je, da branijo svojo vas, da minirajo prometne zveze, da na najrazličnejše načine preprečujejo delovanje sovražnih sil, ki so v njihovi bližini. Oborožene so s sodobnim pa tudi najpreprostejšim orožjem. Regionalni partizanski odredi imajo stalnejši položaj: namenjeni so obrambi ene ali več pokrajin. Njihova naloga je bojevati se proti sovražnim silam, ki so razporejene na njihovem področju, da jih zadržijo na tem ozemlju, da jih občasno napadajo in da onemogočajo njihove operacije. Regularne partizanske enote so brigade. Njihova naloga je, da se bojujejo proti sovražnikovim operativnim enotam,

da vodijo samostojne vojaške operacije, da rušijo utrdbe, napadajo vojaška oporišča in da onemogočajo in preprečujejo različne pohode »čiščenja« ozemlja.

Fronta narodne osvoboditve Južnega Vietnama je v minulih petih letih izoblikovala svojo lastno politično platformo. Ustanovljena je bila 20. decembra 1960. leta. Pogoji za njen nastanek so bili: na eni strani boj proti fevdalomilitaristični diktaturi saigonskega režima, ki mu je načeloval Ngo Dien Diem, na drugi strani pa upor zoper tuje vmešavanje v vietnamske zadeve, torej proti ameriški imperialistični in neokolonialistični napadalnosti.

Program fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnama je bil sprejet na njenem prvem kongresu v februarju in marcu 1962. leta. Program razčlenjuje smotre in naloge na kratko v desetih točkah:

1. zrušiti kamuflirani in kolonialni režim ameriških kolonialistov in fevdalno diktaturo, ki je pod pokroviteljstvom ZDA; ustanoviti vlado narodne demokratične koalicije in formirati administracijo Demokratične narodne zveze;

2. uresničiti široko napredno demokracijo;

3. zgraditi neodvisno, suvereno gospodarstvo; dvigniti življenjsko raven ljudstva;

4. zmanjšati obrestno mero zakupnine za zemljo, usmeriti se k reševanju agrarnega vprašanja v smislu razdelitve zemlje tistim, ki jo obdelujejo;

5. graditi napredno narodno kulturo in sistem izobraževanja;

6. ustanoviti ljudsko armado za obrambo domovine in zaščito ljudstva;

7. uresničiti enakost vseh narodov in spolov; zagotoviti zaščito zakonitih interesov tujih državljanov v Vietnamu in braniti interese vietnamskih državljanov v tujini;

8. izvajati miroljubno in nevtralnno zunanjo politiko; navezati diplomatske odnose z vsemi deželami ne glede na politični režim na podlagi miroljubne koeksistence; razširiti prijateljske zveze z deželami jugovzhodne Azije; ostati zunaj vojaških blokov; zavrniti sklepanje vojaških zvez; sprejeti ekonomsko pomoč od dežel, ki te pomoči ne vežejo na politične pogoje;

9. ponovno vzpostaviti normalne odnose med dvema conama (Severnega in Južnega Vietnama) in se usmeriti k ponovni združitvi domovine po mirni poti;

10. upirati se agresiji; dejansko podpirati narodnoosvobodilna gibanja in se odločno zavzemati ter braniti svetovni mir.

Takšni smotri in naloge temeljijo na poglavitni usmeritvi fronte narodne osvoboditve Južnega Vietnama: »Uresničiti enotnost vseh plasti prebivalstva, vseh razredov, vseh organizacij, vseh veroizpovedi in vseh domoljubnih osebnosti Južnega Vietnama, brez razlik v političnih težnjah v boju za osvoboditev izpod jarma ameriških imperialistov in njihovih hlapcev v Južnem Vietnamu. Da bi uresničili: neodvisnost, demokracijo, dvig življenjske ravni ljudstva, mir in nevtralnost v Južnem Vietnamu in usmeritev k ponovni združitvi domovine po mirni poti.«

Jedro fronte tvorijo: radikalna socialistična stranka, demokratska stranka in narodnorevolucionarna partija. Fronta združuje tudi delovanje kmečkih zvez, ki imajo veliko tradicijo, mladinske, ženske organizacije, verske skupnosti in sekte.

Velikanska večina prebivalstva je bila konec 1959. leta enotna v zahtevi, da zruši ameriško-diemistični režim, ki je gospodoval predvsem v Saigону. Razmerje sil v tem času ni dopuščalo, da bi poskušali zrušiti oblast v večjih mestnih središčih. Kmečki upor 1960. in 1961. leta je uspel, kajti kmetje so prevzeli oblast iz rok reakcionarnih zastopnikov saigonskih oblasti na vasi.

Predsednik narodnoosvobodilne fronte Nguyen Huu To opisuje prelomno obdobje v narodnoosvobodilnem gibanju Južnega Vietnama takole: čeprav je bila fronta uradno ustanovljena 20. decembra 1960. leta, je v resnici obstajala že prej. Toda konec 1960. leta je dobila svojo določeno obliko s statutom in programom. Kot ideja je fronta obstajala že 1954. leta, ko so bile najširše plasti prebivalstva navdušene nad ženevskimi sporazumi in ko je bil ustanovljen poseben komite miru, ki si je zastavil nalogo, da dosledno nadzoruje izvajanje ženevskih sporazumov.

Ko je Diem začel likvidacijo verskih sekt in je dal zažgati nekaj saigonskih pred-

Nasilje nad vaškim prebivalstvom

mestij v boju proti najpomembnejši oboroženi verski sekti Bin Ksuyen, ki je bila odgovorna za policijsko službo v Saigonu, so bili ustanovljeni odbori za pomoč žrtvam; v njih so bile zastopane najširše plasti prebivalstva. Toda Diem jih je takoj odpravil; predsednike posameznih odborov so zaprli in mučili. Ko se je Diem utrdil na oblasti, je začel s preganjanjem vseh slojev prebivalstva, vseh političnih strank, verskih sekt in tudi manjšin ter kmečkega prebivalstva. Kmetje so bili najodločnejši v uporu. V samem začetku so Diemu zadali najhujše udarce. Od petsto tisoč hektarov zemlje, ki je bila med kmete razdeljena za časa prvih narodnoosvobodilnih bojev, je Diem kmetom prepustil le kakšnih petnajst odstotkov. Tiste sekte in politične stranke, ki niso imele podpore množic, so bile hitro izločene. Glavne manjšinske skupine, Kitajci in Kmeri (Kambodžani), so morale sprejeti jezik, imena in običaje Vietnamcev. Kmerske šole so zaprli. Do večine manjšinskih skupin so uporabljali brutalno politiko asimiliranja, medtem ko je bila do manjšinskih skupin uporabljena politika iztrebitve. Nobenemu razredu, nobeni verski, niti narodni skupnosti in manjšinam niso prizanesli.«

Pred fronto narodne osvoboditve so torej velikanske naloge, med katerimi jih je iz razumljivih razlogov mnogo, ki se bodo z njimi mogli vietnamski partizani spoprijeti šele takrat, ko bo končan narodnoosvobodilni boj. Sedaj je v središču njihove pozornosti predvsem dvoje: nacionalna osvoboditev kot izhodišče za združitev vietnamskega naroda in agrarna reforma kot poglobljena sestavina narodnoosvobodilnega gibanja. Kot skoraj povsod v Aziji, je tudi v Južnem Vietnamu 90 odstotkov kmečkega prebivalstva. Narodnoosvobodilni boj je imel zmeraj sestavine socialne revolucije. Začetna agrarna reforma je bila v letih 1946 do 1954, v času vstaje in protikolonialne vojne s Francozi. Saigonska vlada je bila zlasti pod Diemovo diktaturo oprta na fevdalce, veleposestnike in militaristične kroge. Nič ni čudnega, če je odpravila agrarno reformo in nacionalizacijo, in to s surovim preganjanjem kmečkega prebivalstva. V tej zvezi nam veliko povedo razmere v delti reke Mekong. V 13 pokrajinah delte živi 5 milijonov 700 tisoč od skupno okoli 14 milijonov prebivalcev Južnega Vietnama. Delta je žitnica dežele, ki je oskrbovala Saigon; riž so menjavali za premog s severa; bilo je še mi-

lijon ton riža letno za izvoz. Tukaj dobro uspevajo sadje, kokos, povrtnine; razvito je ribištvo in izredno je razvita proizvodnja lesnega premoga. Gospodarske razmere so bile skrajno krivične in izkoriščevalske: 2.700 lastnikov je imelo po nad 100 hektarov zemlje, od teh je bilo 244 lastnikov z več kakor po 500 hektarov. Ob tem bogastvu je bilo 86.000 kmečkih družin z manj kakor po 1 ha zemlje in na stotine tisočev, ki niso imeli ničesar.

Fronta narodne osvoboditve Južnega Vietnama nadzoruje štiri petine ozemlja; izzeti je samo večja mesta, v katerih je prisotno ilegalno gibanje fronte. V svojih vrstah združuje dve tretjini prebivalstva Južnega Vietnama. Ti podatki niso sporni. Priznavajo jih ne samo prijatelji, ampak v glavnem celo sovražniki narodnoosvobodilnega gibanja. Nesmisel je tedaj oprekati fronti narodne osvoboditve Južnega Vietnama, da ni verodostojni predstavnik Južnega Vietnama. Njeno stališče za rešitev vietnamskega vprašanja vsebuje deklaracija petih točk, ki so jo sprejeli 22. marca 1965. leta, v kateri je med drugim rečeno: »Saboter ženevskih sporazumov, krivec za vojno, nesramen napadalec, zaklet sovražnik vietnamskega ljudstva je yankeejevski imperializem« (točka 1). »Ljudstvo in osvobodilna vojska sta odločena dostojno in dosledno izpolniti svoje posvečeno poslanstvo: da izženejo ameriške imperialiste, da osvobodijo Južni in varujejo Severni Vietnam« (točka 3).

BOMBARDIRANJE HANOIA IN HAIPHONGA

Zaradi položaja v Vietnamu je zmeraj bolj odprto vprašanje vojne in miru v sodobnem svetu. Stopnjevani spopadi, ki jih povproča križanje vplivnih področij med velikimi silami, je osredotočeno v azijskih prostranstvih na jugovzhodno Azijo. Gre za velika naravna bogastva, vključno s strateškimi surovinami, ki si jih velike sile poskušajo zagotoviti za svojo visoko razvito industrijo s političnim in ekonomskim nasiljem nad samostojnostjo in nedvisnostjo dežel v razvoju. Trenja med velikimi silami, ki so po svojem izvoru še zmeraj blokovske narave, so v jugovzhodni Aziji

toliko ostrejša, ker mednarodnopravno neurejen in neustaljen položaj v resnici še zmeraj omogoča, da izsiljujejo neokoloniistične koristi in uveljavljajo hegemonistična prizadevanja.

Če lahko tako rečemo, gre v nekem smislu za dve vrsti eskalacije, to je stopnjevanja in razširjanja spopada na Indokitajskem polotoku, katerega središče je vojna v Vietnamu. Na eni strani gre za nekakšno *diplomatsko* eskalacijo, katere smisel in vsebina je preprečiti, onemogočiti in zavreči ženevske sporazume, kar dejansko pomeni nasprotovati miroljubni, politični rešitvi vietnamskega vprašanja. Na drugi strani pa gre za *vojaško* eskalacijo, ki je pričela z navidez preprostim pošiljanjem nekaj stotin vojaških svetovalcev in vojnega materiala, ki je pa kasneje prerasla v neposredno poseganje ameriških enot s stotisoči vojaki v vojaške operacije skupno s saigonsko vojsko proti narodnoosvobodilnemu gibanju, in končno bombardiranje DR Vietnama brez napovedi vojne. In ni še znano, kje ima in če ima vojaški spopad takšne narave in obsega svoje meje. Kaj vse to pomeni? Mar ni nevarnosti, da se eskalacija vojnega žarišča v Vietnamu sprevrže v nezadržano kolesje? Edgar Snow, ki velja v svetu za največjega strokovnjaka v kitajskih zadevah, meni, da se je vojna med Združenimi državami Amerike in Ljudsko republiko Kitajsko že začela in da se bo le širila. Njegova podmena je v naslednjem: »Rad bi videl, da se motim; zdi se mi, da bo zgodovina imela za začetek kitajsko-ameriške vojne ravno sklep predsednika Johnsona, ko je v začetku leta 1965 prekinil nevtralnost, ki se je porajala v Saigonu, in ukazal napasti Severni Vietnam iz zraka, da bi tako prikril neposredno ameriško okupacijo Južnega Vietnama. Ta sklep je bil logičen, če so ZDA nameravale vsemu Vietnamu vsiliti svojo politično voljo. Toda, če je šlo samo za to — kar predsednik Johnson in Dean Rusk nenehno ponavljata ameriškim volivcem — da bi zlomili oborožen odpor Vietkonga na jugu, potem je bil neposredni napad na samostojno deželo — Severni Vietnam — strateška zabloda. Napovedati je bilo mogoče, da bo to narodnoosvobodilno fronto le opogumilo, da krepí svoje napore v prepriča-

nju, da bo zdaj dobila še večjo pomoč iz Hanoia.«

Ni pretirano reči, da je z bombardiranjem Hanoia, prestolnice DR Vietnama, in Haiphonga, njenega glavnega pristanišča, nastopilo v vietnamski vojni novo obdobje. Zato je toliko umestneje osvetliti nekatere silnice, sestavine in značilnosti položaja v jugovzhodni Aziji, ker vse to daje izrazit pečat tudi mednarodnemu dogajanju.

Zdi se, da je bil predsednik Johnson ohraben z dosežki bombardiranja Hanoia in Haiphonga, kakor da je pričakoval, da bodo Vietnamci kar pokleknili. Izjavil je celo, »da Hanoi ni storil gibljaja, ki ga pričakujemo, in da ni pripravljen sprejeti pogajanj brez pogojev,« in dodal, »da so ZDA pripravljene vsak trenutek prenesti spopad z vojaškega področja za omizje pogajanj.« Kakor se to sliši kar sprejemljivo, pa ni mogoče mimo izjav, ki jih je natančno v istem času dal sekretar za obrambo Mc Namara: »Meja uporabe naših letalskih sil v Severnem Vietnamu nismo prekoračili. Treba bo pospešiti in povečati naše napore. Želel bi opozoriti na utvare o skorajšnjem koncu sovražnosti. Kajti jaz jim ne verjamem.« Takšna je torej verodostojna podoba prizadevanj ameriških vladnih krogov. Naj nam samo nekaj številka časopisa Monde Diplomatique vsaj nekoliko približa razmere. Na ozemlju, ki je dolgo 900 ki-

Bombardiranje Haiphonga

lometrov in široko 300 kilometrov, je 300 tisoč vojakov (425 tisoč je predvideno za 1967. leto) in 1.700 helikopterjev ter 1.200 bojnih letal, k čemur je prišteti še 700 letal na križarkah sedmega ladjevja, ki iz morja ščiti vojaška oporišča in sodeluje v vojaških operacijah. V približno enem letu so ameriški letalci vrgli na Vietnam 500 tisoč ton bomb. K temu dodajmo tudi znan podatek, da so Francijo bremenili stroški za vzdrževanje ekspedicijskega korpusa v Indokini v višini enega milijona dolarjev dnevno. danes pa znaša ta vsota 70 milijonov dolarjev dnevno za Amerikance. Dobri poznavalci položaja na Indokitajskem polotoku zagotavljajo, da imajo Amerikanci v načrtu tudi prodor na ozemlje DR Vietnama v dveh stopnjah nadaljnje eskalacije. Nič ni nemogočega, kajti nekaj dni po bombardiranju je bilo povrh vsega iz ameriških vladnih krogov uradno povedano: »Mi pravimo komunistom: kapitulirajte jutri, kajti te vojne ne boste dobili niti na vojaškem niti na političnem področju.« Takšne »ideološke« grožnje pač nikogar ne presenečajo, ker so prišle ne samo pri Amerikancih, ampak tudi pri Kitajcih tako rekoč že v navado. Toda če so Kitajci iz komunizma napravili blago za izvoz, so Amerikanci iz protikomunizma že napravili trgovino. Razložek je le v tem, da gre pri enih za preveso dejanj nad besedami, pri drugih pa ravno obratno.

Redko še kdo dvomi, da je za podžiganje vojne v Aziji predvsem odgovorna Amerika. Njen lastni položaj postaja nevzdržen. Iz naslova velike sile si namreč jemlje pravico, intervenirati tako rekoč kjerkoli se ji zdi, in vsiljevati svoje politične pogoje in nazore. Najbolj grob izraz ima to v njeni agresiji v Vietnamu, ko z ognjem in mečem napada pridobitve protikolonialne revolucije. Amerikanci ne bi ničesar izgubili na svojem ugledu, vplivu in moči, če bi prenehali s svojo agresijo v smislu predlogov, ki jim jih daje na izbiro napredna in miroljubna svetovna javnost. Z oživljanjem ostankov imperialističnega nadvladja iz preteklosti bo njihov spopad z idejami sodobnosti zmeraj težji. Političnega zemljevida sodobnega sveta jih iz temelja ne bo uspelo spremeniti, pa četudi tu in tam pridobijo in utrdijo nova vojaška, politična in gospodarska oporišča.

Dejstvo je, da vlada v Pekingu podpira narodnoosvobodilni boj vietnamskega ljudstva. Toda hkrati si ga podreja in nastopa v njegovem imenu, kakor da bi ga imela v zakupu.

Ko Robert Guillain razpravlja v pariškem Mondu o nekaterih geografskih in zgodovinskih izhodiščih kitajske politike, trdi, da je Vietnam v pravnem smislu besede »preizkusni kamen« kitajskih tez o sedanjem in prihodnjem razvoju svetovne revolucije. Razen tega tudi ugotavlja, da maršal Lin Piao ne more dopustiti pohoda na sever, kajti če severnovietnamska trdnjava popusti, bo celotno vojaško in politično ravnotežje azijskega juga porušeno. Na podlagi raznih opažanj sklepa, da potresi v notranji kitajski politiki, imenovani »kulturna revolucija«, delno tudi sovpadajo s pritiskom, ki ga na Kitajsko izvaja vietnamska vojna. Kitajska vlada in partija sta se odločili zavreči tezo o strpnosti in potrpežljivosti, ki so jo zagovarjali pristaši pogajanj in sporazumov. Do obračuna je prišlo na XI. plenumu CK KP Kitajske. Težko je oporekati izvirnosti pričujočega razmišljanja, kajti Robert Guillain sodi med temeljite poznavalce Daljnega vzhoda.

Nihče ni nikdar oporekal zgodovinske veličine kitajske revolucije. Vendar revolucionarna demagogija kitajskih voditeljev v resnici povzroča navzkrižja in zmedo med narodnoosvobodilnimi gibanji in težave ter neenotnost mednarodnega delavskega in komunističnega gibanja. Težko je trditi, da hoče Kitajška izzvati novo svetovno vojno. Gotovo pa je, da želi Peking spremeniti status quo. Toda kitajska verbalna eskalacija, ki z njo pozivajo na »svetovno proletarsko revolucijo« v zunanji politiki, in tako imenovana »kulturna revolucija« v notranji politiki jih v resnici bolj izolirata od sveta, kot so bili kdajkoli doslej izolirani. Tako je mednarodni vpliv Kitajske zaradi njene lastne politike v mednarodni skupnosti močno zmanjšan. Dejstvo je namreč, da imajo najpristnejše in skoraj edine stike in odnošaje samo z Albanijo, medtem ko so si skoro povsod drugod vrata priprli, če ne že zaprli.

Kitajsko ravnanje govori v prid trditvi, da sodi med namene njihove politike ovirati in preprečiti sodelovanje med velikimi silami, zlasti med ZDA in Sovjetsko zvezo,

kar pa je gotovo pogoj vsaj za stabilizacijo mednarodnega položaja, če ne tudi za demokratizacijo mednarodnega življenja. Nihče ne trdi, da ima Kitajška ustrezno mesto v mednarodni skupnosti. Upoštevati je posledice Stalinove politike, ki si je skušala Kitajsko podrediti, in Trumanove politike, ki je skušala Kitajsko izolirati. Oboje je preprečevalo, da bi se Kitajška prirodno vključila v mednarodno skupnost, v kateri bi imela svoje pravice in dolžnosti. V tem je tudi smisel prizadevanj, da bi Kitajsko sprejeli v Združene narode.

Ni lahko doumeti vseh razlogov in okoliščin, ki porajajo sodobno kitajsko politiko, ki spodbuja še večjo imperialistično napadalnost in hromi socializem kot svetovni proces. Prihodnost nam bo dala odgovor na vprašanje: kaj je storila Kitajška, da jo obdaja tako nenaklonjen svet, in kaj je storil svet, da ima tako nenaklonjeno Kitajško. Že danes pa ne more biti nobenega dvoma o tem, da je Kitajška pomemben činitelj v mednarodni skupnosti in da bo slej ko prej morala dobiti v njej svoje mesto.

Novo izvoljeni vrhovni sovjet ZSSR je na prvi seji sedmega sklica avgusta 1966. leta v imenu 233 milijonov sovjetskih ljudi sprejel posebno izjavo o Vietnamu, v kateri je odločno obsodil hudodelsko napadalnost ZDA v Vietnamu in ocenil, da je prešla s tem dejanjem vojna v novo obdobje. V njej je podrobno opisan položaj v Vietnamu med drugim takole: Ameriško letalstvo barbarsko bombardira mirna naselja in predmestja Hanoia in Haiphonga ter ruši nasipe in jezove v DR Vietnamu, kar ogroža življenje na tisoče prebivalcev... Ameriški intervencionisti razširjajo vojaško dejavnost v demilitarizirani coni ter tako kršijo tudi v tem pogledu ženevske sporazume... Vse bolj surove so metode iztrebljanja ljudi (napalm bombe, strupeni plini)... Uničujejo cele vasi, kazenske ekspedicije zverinsko ravnaajo z vietnamskimi patrioti ter uporabljajo strupena sredstva za uničevanje posevkov... Vladni krogi ZDA, ki zločinsko kršijo ustanovno listino Organizacije Združenih narodov kakor tudi splošno priznane norme mednarodnega prava, se v ničemer ne obotavljajo, ko razširjajo vojno v jugovzhodni Aziji, vanjo hočejo zaplesti Laos, Kambožjo in druge dežele.

Vrhovni sovjet se je obvezal, da bo Sovjetska zveza storila vse, kar je od nje odvisno v izkazovanju pomoči herojskemu ljudstvu Vietnamu v njegovem boju za neodvisnost in svobodo. Še pred tem — v dneh, ko je pričelo bombardiranje Hanoja in Haiphonga — so države članice varšavskega sporazuma na posvetu v Bukarešti ocenile, da pomeni to bombardiranje novo etapo ameriške eskalacije, ki je posebej nevarna. Ukrenile bodo vse potrebno, kar je najbolj nujno za obrambo in pomoč vietnamskemu ljudstvu.

Na bombardiranje je Ho Si Minh hrabro in ponosno odgovoril. V poslanici je 17. julija ob dvanajsti obletnici — ne gre za nobeno naključje — ženevskih sporazumov sporočil svojim sodržavljanom dobesedno tole: »Johnson in njegova klika naj računata z naslednjim: lahko pripeljejo pol milijona vojakov, ali milijon in še več, da bi okrepili svojo agresivno vojno v Južnem Vietnamu. Lahko pošljejo tisoč letal nad Severni Vietnam, toda nikoli ne bodo mogli streti železne volje našega zgodovinskega ljudstva.

Napadalec ne more doseči ničesar drugega več, kot povečevati svoje zločine. Vojna more trajati pet, deset, dvajset let in več. Hanoi, Haiphong in druga mesta in tovarne morejo biti razrušene. Toda vietnamsko ljudstvo ne bo ustrahovano. Nič ni bolj dragocenega, kot sta neodvisnost in svoboda. Po zmagi bo naše ljudstvo obnovilo svojo domovino, ki bo še večja in lepša.«

Obramba Severnega Vietnamu ni zaupana samo redni vojski. V pripravljenosti je 15 milijonov ljudi. Na poljih delajo s puškami na ramah. Vsakdo ve, da bo vojna dolga in trda. Gospodarstvo je dobilo podobo gverile. Reorganizacija industrije pomeni razporeditev in razmestitev velikih industrijskih podjetij v majhne industrijske enote. Tako je vsaka pokrajina popolnoma samostojna, kolikor je le mogoče, na področju kmetijstva, industrije, in celo vojaško. Vodstvo je napovedalo že več mesecev naprej, da bodo Amerikanci bombardirali Hanoi in Haiphong. Prebivalstvo je bilo evakuirano. Z zaklonišči so oskrbljeni tisti prebivalci, ki so morali ostati v mestih zaradi obrambe in nujne proizvodnje.

Združeni narodi so zaradi zaostritve svetovnega položaja že nekaj let v težki krizi. Nedvomno sodi vojna v Vietnamu med poglavitne razloge, ki so jo povzročili in jo naprej vzdržujejo. Neuvrščene dežele so poklicane, da izpolnijo težko nalogo ne zgolj utrditve, ampak predvsem ohranitve Združenih narodov. Rešitev vietnamskega vprašanja je najresnejša preizkušnja Združenih narodov v procesu njihove preobrazbe od dosedanje nadvlade in odločanja velikih sil do resnične univerzalnosti odločanja vseh držav članic. U Tantove misli vznemirjajo. Največkrat se ni mogel vzdržati, da ne bi jasno in natančno povedal, kaj premišlja o razpletu dogodkov na različnih celinah. To je za časa kongovske krize v igri Čombeja in s Čombejem kar naravnost dejal, da ne bi vedel, kaj je storiti s takšno bando klovnov. Nekoč je kar mimogrede glasno razmišljal o tem, da se ameriški voditelji ne bi nikoli drznili vreči atomske bombe na neko belo ljudstvo. Vojno v Vietnamu je brez zadržkov označil za eno največjih barbarstev v zgodovini. Takšna je samo bežna odmevnost krize v OZN.

Iz krogov Združenih narodov je bilo slišati na predvečer XXI. zasedanja generalne skupščine preudarno razmišljanje o ravnanju Amerikancev in Kitajcev: »Potegnjeni ste v slepo ulico smrti, v vodnjak brez dna obupne vojne izčrpavanja na azijski celini. Eni in drugi ste žrtve izkrivljenih mesijanskih vizij, ki vam odsevajo tisto, kar želite videti, ne pa tistega, kar resnično obstaja... Samo blazen človek lahko dvomi, da se v teh okoliščinah ne približujemo možnemu apokaliptičnemu spopadu. Do tega bo prišlo, in to v ne tako odmaknjeni prihodnosti, če ne pride do korenitih sprememb položaja.«

Ko je pričelo XXI. zasedanje generalne skupščine Združenih narodov, je tudi papež Pavel VI. izdal encikliko »Christi mater«, v kateri je zapisano: »Nevarnost, da se nesreča, ki že grozi človeštvu, še poveča in razširi, vsak dan bolj narašča. Na Daljnem vzhodu še vedno divja huđa vojna, še vedno potekajo kruti boji. Zato čutimo, da nas položaj sili, da zopet poskusimo s še večjo vnemo vse, kolikor je v naši moči, da zagotovimo mir.«

Čeprav vprašanje agresije ZDA v Vietnamu ni bilo na dnevnem redu XXI. zase-

danja generalne skupščine OZN, je v uvodni, splošni razpravi tako rekoč popolnoma dominiralo. Izredno pomemben je podatek, da je v splošni razpravi sodelovalo kar 108 ministrov za zunanje zadeve držav članic. Težko je odgovoriti na vprašanje, zakaj tak problem, kot je vojna v Vietnamu, ni bil sprejet na dnevni red. Združeni narodi so pač zrcalo razmer v mednarodni areni. Doslej se niso mogli otresti togih vezi in raznih pritiskov, da bi mogli postati sposobni vplivati na rešitev osrednjih svetovnih problemov. Slej ko prej pa generalna skupščina ni mogla obiti in zamolčati vietnamskega vprašanja. Ob dnevu Združenih narodov 24. oktobra 1966. leta je za 21. obletnico Združenih narodov generalni sekretar U Tant v svoji poslanici znova mogel in moral opozoriti in poudariti: »Ne glede na to, kakšna bi mogla biti naša posebna gledišča, se moramo soočiti z dejstvom, da je vojna v Vietnamu ne samo katastrofalna za vietnamski narod, ampak da je prav tako stalna grožnja svetovnemu miru. Morajo se poiskati miroljubne rešitve...«

Tako je pred nami razgrnjena podoba položaja v Vietnamu v najpomembnejšem in najtežjem trenutku, ki je nastopil z bombardiranjem Hanoia in Haiphonga. Marsikaj bi morda bilo treba dodati, pa tudi izzeti, kajti svetovni položaj se neprestano spreminja, in je, brez pretiravanja rečeno, osredotočen na rešitev vietnamskega vprašanja. To potrjuje tudi Pierre Mendès-France, nekdanji predsednik francoske vlade, ki je po bitki pri Dien Bien Fuju prevzel odgovornost za prenehanje sovražnosti v Indokini in velja za »človeka miru v Indokini«. Glede na novo stopnjo eskalacije Amerikancev v Vietnamu, nastopila je z bombardiranjem Hanoia in Haiphonga, v posebni izjavi ugotavlja: »Eskalacija nasilja je iz dneva v dan težja... Tvegano je, da se požar, ki besni v jugovzhodni Aziji, razširi na druge narode in ostale celine. Že četrto stoletja vietnamsko ljudstvo s hrabrostjo in ponosom prenaša svojo kalvarijo... Vzpostavitev miru ne gre skozi nečloveško povečevanje trpljenja in žalosti, ampak skozi pogajanja z resničnimi predstavniki vietnamskega ljudstva na podlagi preprostih in neovrgljivih načel, ki bodo vsekakor uveljavljena... Koliko okrutno-

sti bo še potrebno, da bi bile priznane resnice in sprejete kot podlaga za pogajanja?

Politična rešitev vietnamskega vprašanja je toliko bolj nujna zahteva, ker bi odprla možnosti za dolgoročno politično reševanje vzajemnih protislovij in nasprotij med Pekingom, Washingtonom in Moskvo. Ni črnogleda ugotoviti, da lahko postane drama vietnamskega ljudstva usodna za ohranitev svetovnega miru. Peking, Washington in Moskva so se znašli skupaj pred zgodovinsko alternativo: ali vztrajno iskati in najti miroljubno rešitev vietnamskega vprašanja, ali pa še naprej postopoma in polagoma utirati pot svetovni vojni, katere posledic, ker bi bil to jedrski obračun, ni mogoče niti predvideti. Med tema dvema možnostma se manevrski prostor zaskrbljujoče zožuje.

Toliko bolj so dragocene besede tovariša Tita — izrekel jih je v Murski Soboti septembra 1966. leta: — »Želimo mir, ker je samo v mirnih razmerah mogoče ustvarjati socializem. Dežela, ki misli, da lahko samo z novo vojno rešuje svoje gospodarske in druge probleme — kot je primer s Kitajsko — uveljavlja v resnici vojnohujuskaško politiko, pa čeprav se taka dežela imenuje socialistična. Jugoslavija si skupaj s Sovjetsko zvezo in drugimi socialističnimi državami prizadeva preprečiti vojno. Za mir se bojujejo ne samo socialistične države in države v razvoju, tako imenovane nevrščene države. Veliko širši je krog tistih, ki tretetajo pred novo vojno katastrofo, in zato je treba zdaj združevati vse sile, ki se hočejo bojevati za mir in ki se lahko postavijo po robu slehernemu poskusu nove, tretje svetovne vojne.«

Vse kaže, da bi bilo nevzdržno pričakovati vojaški poraz narodnoosvobodilne vojske, enako kakor bi bilo nevzdržno pričakovati vojaški poraz ameriških ekspedicijskih armad. Dokler ima vojna v Vietnamu takšen obseg — kot ga je imela v zadnjih letih — to se pravi, če Amerikanci s svojo eskalacijo ne bodo vdrli na ozemlje DR Vietnama, Laosa in Kambodže, s čimer bi se močno približali mejam LR Kitajske, kar bi vse skupaj pomenilo spreminjanje strateškega položaja — je pritrđiti treznim stališčem, namreč: vietnamskega vprašanja ni mogoče reševati in rešiti po vojaških, ampak izključno po mirnih poteh.

PREMISLEK PO KONCILU

2. vatikanski cerkveni zbor je uradno končan. Prav gotovo ob njegovem koncu 8. decembra 1965 ne bi mogli reči tisti, ki so vse od začetka gledali manj z nezaupanjem, da se je končal tako, kakor so pričakovali ali črnogledo prerokovali. Delo, ki je bilo v treh letih opravljeno, in dokumenti, ki so napisani sad tega zahtevnega dela, dokazujejo, da ti malodušneži niso imeli prav. Enako pa se niso uresničile vse izrečne in skrite želje pretiranih optimistov, kakor tudi niso doživeli izpolnitve vseh svojih pričakovanj in zahtev »reformisti«, še manj pa seveda »antireformisti«. Skratka, koncil je končal tako, kakor nihče ni mogel napovedati ob njegovem začetku. Vendar pa moramo iskreno priznati, da so imeli prav tisti, ki so z zaupanjem gledali nanj in se globoko zavedali, da je tukaj na delu nevidna Moč z višave, ki je nekoč iz preprostih in z različnimi slabostmi obteženih galilejskih ribičev naredila neustrašene oznanjevalce evangelija, nepričakovano uspešnega kvasu in učinkovite soli takratnega poganškega sveta.

Obenem seveda moramo takoj reči, da je 2. vatikanski cerkveni zbor res v najglobljem pomenu samo uradno končan. Dejansko se namreč nadaljuje.

V nekem pogledu velja to za vsak cerkveni zbor, da se nadaljuje še potem, ko se uradno konča. Resnice, ki jih opredeli, ali ideje, ki pridejo na njem do izraza, niso neke mrtve, za življenje nepomembne trditve, ampak so za vernega človeka življenjsko važne izjave, ki oblikujejo njegovo prepričanje in delovanje in niso brez vpliva tudi za tiste, ki niti malo ne priznavajo cerkvene avtoritete. Ob stiku teh resnic in idej s posameznim človekom, ob zavestnem ali podzavestnem dialogu med njimi in človekom ali v zavzemanju odnosa do njih se vsak cerkveni zbor nadaljuje ne glede na vedno bogatejše avtoritativno posredovanje njegovih podrobnejših sklepov in iz njih izvirajočih navodil vernikom.

Za 2. vatikanski cerkveni zbor velja to še prav posebno, čeprav je izrečno opredelil zelo malo resnic. Ta cerkveni zbor je namreč izdal važne osnovne napotke za

izvajanje poslanstva Cerkve v sedanjem času in obenem poudaril nekatera pozabljena ali preveč zapostavljena spoznanja, ki so v zvezi z omenjenim poslanstvom. Poslanstvo Cerkve pa pomeni prav njeno življenje. Zato bodo tudi omenjene ideje še posebej naprej delovale in živele v Cerkvi, prihajale bodo vedno izraziteje do veljave in vodile do novih sklepov in napotkov, kakor bo pač zahteval čas in bo narekoval razvoj. Zdi se mi torej važno, da se vsak vernik, vsak človek dobre volje ustavi ob teh spoznanjih in jih premisli. Tudi mi se bomo ob njih nekoliko pomudili v tem kratkem sestavku. Pri tem ne bo šlo za to, da bi si kratko predočili celoten nauk 2. vatikanskega cerkvenega zbora, ampak si bomo odgovorili na vprašanje, kaj Cerkev pričakuje od slehernega vernika, v katerem pogledu se moramo nujno vsi spremeniti, da bo poslanstvo Cerkve uspešno. Cerkev je namreč zato tukaj, da izvršuje poslanstvo, ki ji ga je izročil Kristus, da nadaljuje Kristusovo odrešilno delo. To je razlog za njeno bivanje. Naša dolžnost je torej, da smo res takšni, da se bo to lahko zgodilo.

Če se ozremo nazaj na priprave in na potek koncila kakor tudi na dokumente, ki jih je izdal, moramo reči, da je 2. vatikanski cerkveni zbor hotel oznaniti evangelij o božjem kraljestvu v sedanjem svetu in nakazati nekatere smernice, kako naj Cerkev to poslanstvo nadaljuje. V ta namen je poudaril, da so vsi verniki polnovredni člani Cerkve z vsemi osnovnimi pravicami in dolžnostmi. Prikazal nam je dalje Cerkev kot zakrament za posvečevanje sveta, katera prav zato sega dejansko preko svojih vidnih mej. Povedal je jasno, da so vsi verniki dolžni skrbeti, da bo Cerkev povsod navzoča, kjerkoli so, ne da bi se zaradi tega morali izneveriti svetu in njegovim nalogam. Opomnil nas je, da naj se zavedamo romarskega značaja svoje krščanske eksistence v vsakem pogledu in naj smo zato pripravljene prisluhniti vsemu, kar je dobrega, ker je ravno zato od Boga, in sodelovati pri vsem, kar je plemenitega, ker je prav zato po božji volji. Nasproti zaprtemu, vase zaljubljenemu in

pasivnemu »verniku« postavlja koncil odprtega, velikodušnega, socialno čutečega in aktivnega vernika; vernika, ki upošteva in ceni tako naravo kakor nadnaravo; vernika, ki služi Cerkvi in svetu, Bogu in človeku, ker se zaveda, da je po Kristusu vse njegovo, on sam Kristusov, Kristus pa božji, kakor pravi apostol. Le takšen vernik more biti danes »luč sveta« in »sol zemlje«, kar kot Kristusov učenec mora biti.

Seveda je v ta namen potrebno marsikaj storiti, da se bomo vsi brez razlike vsega tega zavedati in temu primerno spremenili svoje mišljenje in življenje. Ne gre samo za to, oziroma to je najmanj važno, da z nekimi zunanjimi slovesnostmi manifestiramo svojo solidarnost in morda tudi pripravljenost, da sodelujemo pri skupnem poslanstvu Cerkve in podpiramo svoje predstojnike. Tudi ni važno zunanje spreminjanje blestečih nazivov v skromnejše, posebno še, če takšnim spremembam v notranjosti nič ne ustreza. Več kot takšne manifestacije je vredno in edino nujno potrebno, da se prenovimo v duhu 2. vatikanskega cerkvenega zbora, ki je Kristusov duh v sedanjem času, da v sebi in ob stiku z ljudmi ter s svetom sploh nadaljujemo cerkveni zbor, da v svojem zasebnem življenju in v javnem udejstvovanju uresničujemo njegove osnovne ideje, njegovo najglobljo vsebino.

Če smo vsi verniki polnovredni člani Cerkve, potem smo tudi vsi zanjo odgovorni, da se bo širila in posredovala svetu Boga, potem moramo biti vsi apostoli v življenju in v besedi, kot apostoli sodelovati in se podpirati med seboj. Biti vernik je istovetno biti apostol.

Gotovo je za to potrebno poglobljeno spoznanje verskega nauka in tudi poglobljeno življenje iz njega. Cerkevni zbor močno poudarja branje, premišljevanje in proučevanje sv. pisma, versko vzgojo in izobrazbo sploh in seveda nič manj dejavno sodelovanje pri bogoslužju, predvsem pri obhajanju evharistične daritve. Mislim, da bomo prav tukaj morali globoko spremeniti svojo versko dejavnost. Poiskati bo treba sv. pismo, iz njega vedno znova brati in se razgovarjati o njegovi vsebini. Potruditi se bomo morali, da si prisvojimo

prepotrebno globljo versko izobrazbo, ki bo vsestransko oblikovala naše življenje in delo.

Sin božji se je učlovečil, da bi se nam čimbolj približal in nas rešil. Tudi mi kot »božje ljudstvo« moramo biti obenem zemeljsko ljudstvo, če hočemo svet posvetiti. Zemeljsko življenje, zemeljska blaginja vseh ljudi brez razlike nam ne sme biti nekaj, kar ni naša skrb. Nasprotno, celo dolžni smo po božji volji zanjo skrbeti, saj je Bog že prvemu človeku dal to zapoved in je ni nikdar preklical, saj isto zahteva največja zapoved — zapoved ljubezni do Boga in do bližnjega. Kristjan se nikakor ne sme izmikati zemeljskim nalogam, ampak se jim mora posvetiti še z večjo vestnostjo kakor tisti, ki ne verujejo v Boga. Z izpopolnjevanjem zemeljskega življenja pripravljamo v resnici pot Kristusu, njegovemu kraljestvu miru, pravice, ljubezni in svetosti. Tako kristjan s svojim delom v svetu posvečuje sebe in druge in širi Kristusovo kraljestvo na zemlji. Istočasno pa sledi iz tega, da mora kristjan ceniti tudi resnično prizadevanje za lepše življenje na zemlji pri tistih, ki izrečno ne verujejo v Boga, in z njimi pri teh naporih sodelovati. Torej ne bežati pred svetom, da se morda ne bi »okužili«, da morda ne bi postali »posvetni«, temveč vračati se v svet, da ga posvetimo s svojim zgledom, z besedo in delom, takšna je zahteva koncila.

Sodelovati moramo z vsemi ljudmi dobre volje in sodelovati z njimi, kolikor so dobre volje, ker je važnejše, kar nekdo hoče in dela kakor, kar misli. Mogoče je namreč, da se nekdo v svojem nazorskem prepričanju močno moti, a živi, kakor da bi te zmote ne zagovarjal. Enako pa je seveda mogoče tudi obratno, kar je usodnejše, da nekdo živi in dela, kakor bi bil prepričan o najhujši zmoti, čeprav z besedo zagovarja pravilno stališče. Ali nismo kristjani večkrat med to drugo vrsto ljudi? Objemimo vsakega, ki hoče dobro, in skušajmo popraviti tistega, ki je zašel in dela hudo. To je Kristusov duh, ki ne pogublja, ampak rešuje, to je duh koncila.

Imejmo globoko zavest, da smo romarji tudi mi kristjani; kar zadeva spoznanje in še bolj, kar zadeva življenje, nepopolni.

Nismo v posesti popolne resnice. To stanje nas čaka šele po smrti, če bomo vztraj-

no romali. Tukaj spoznavamo nejasno »kakor v zrcalu«. Zato ne zavračajmo z nekim omalovaževanjem, prezirrom ali celo obsojanjem bratov, ki niso v polnem pomenu člani Cerkve, ločenih bratov, bratov, ki niso kristjani ali niti ne spoznajo, da je Bog, ne spoznajo morda zato, ker jim ga mi s svojim življenjem pa tudi s svojimi otročjimi predstavami zakrivamo, posebno še, če si obenem domišljamo, da smo spoznali vso resnico in da smo dosegli najvišjo stopnjo popolnosti.

Tudi vrhovno učiteljstvo v Cerkvi, ki ga na poseben način vodi Sveti Duh, vedno napreduje v spoznavanju razodetega nauka, kaj šele posamezni verniki. Tudi Cerkev kot celota ni in ne bo v posesti vse resnice, dokler ne bo nastopilo stanje nebeškega Jeruzalema, stanje popolnega Kristusovega kraljestva.

K polnosti resnice, kar zadeva spoznanje in življenje, torej zanesljivo romamo le po medsebojnem dopolnjevanju, po medsebojnem stiku v ljubezni in razumevanju, po dialogu v Cerkvi sami, z ločenimi brati, z brati, ki ne poznajo Kristusa, z brati »brez Boga«, s svetom sploh, kratko, po dialogu in sodelovanju z vsemi, ki se res trudijo za nekaj dobrega, ki ustvarjajo resnične vrednote, ker je vse to končno od Boga in vodi bliže h Kristusu in po njem k Bogu.

Iz iste zavesti romarskega značaja Cerkve pa mora izhajati tudi resno prizadevanje, da vedno bolj spoznamo Kristusa

in se mu vedno bolj približamo s svojim življenjem. Zaklad vere imamo v vsakem pogledu v trhli in nepopolni posodi, ki jo torej moramo neprestano vsestransko utrjevati in prikrojivati temu dragocenemu in skrivnostnemu zakladu. Nikar se ne zanašajmo, da nas bosta nosila, kakor mati nosi otroka v naročju, in varovala okolje in tradicija. Ti časi so morda za vselej za nami. Za vero se bo treba vedno znova osebno odločati in premagovati ne majhne umske in npravne ovire. Kar bo površnega, bo vedno znova odpovedalo in odpadlo. Ostalo bo le, kar bo globoko zakoreninjeno v duši, kar bo resnično živelo, ne samo životarilo. In samo to drugo bo tudi imelo vpliv v svetu, ne pa morda položaj ali služba v Cerkvi, da zunanjih znakov te službe sploh ne omenjamo.

To so nekatera temeljna spoznanja, ki sestavljajo osnovo nauku 2. vatikanskega cerkvenega zbora. Od tega, ali si bomo ta spoznanja res prisvojili in živeli iz njih, pa je odvisno, ali bo njegovo veselo oznanilo svetu padlo na rodovitna tla ali ne. Svet bo to oznanilo sprejemal po nas, oznanjevalcih, živih zgledih, pričah. Notranja sprememba v duhu omenjenih idej je torej nad vse važna sedaj po koncilu. Z njo pripravljamo pot Gospodu v svet, pripravljamo rodovitna tla za oznanilo o božjem kraljestvu, nadaljujemo in uresničujemo koncil in njegove sklepe.

Grmič Vekoslav

DOGOVOR MED VATIKANOM IN JUGOSLAVIJO

Po dolgotrajnih razgovorih med Jugoslavijo in Vatikanom je bil 25. junija letos v palači Zveznega izvršnega sveta v Beogradu podpisan protokol, ki ureja odnose med katoliško Cerkvijo in državo. Protokol sta podpisala v imenu Sv. sedeža msgr. Agostino Casaroli, v imenu jugoslovanske vlade pa predsednik zvezne Komisije za verska vprašanja Milutin Morača.

Kakor je znano, so bili od decembra 1952 pretrgani odnosi med Vatikanom in Jugoslavijo. Vendar je bilo že v naslednjih letih čutiti na obeh straneh težnje za izboljšanjem diplomatskih odnosov. Oktobra leta 1960 so predložili jugoslovanski škofje

zvezni vladi spomenico, ki je obsegala 18 točk; te naj bi bile osnova za razgovore, ki naj bi polagoma pripeljali do ureditve odnosov med državo in Cerkvijo. V spomenici so poudarjali škofje med drugim večjo svobodo pri poučevanju verouka in pri širjenju katoliškega tiska in točnejše izpolnjevanje zakonov o verskih skupnostih. Škofje so tudi zahtevali, naj bi zvezna vlada obravnavala vprašanja, ki se tičejo katoliške Cerkve, neposredno s cerkvenimi oblastmi in ne preko zastopnikov »Društva katoliških duhovnikov«. V spomenici so zahtevali tudi točnejše izvajanje zakonov zlasti s strani nižjih oblastnih organov, ki

so pogosto samovoljno razlagali in omejevali predpise, katere je izdajala glede verskih zadev zvezna vlada. Mimo tega so imeli zastopniki katoliške Cerkve v Jugoslaviji na raznih uradnih sprejemih, kamor so bili redno vabljeni, možnost za neuradne stike in razgovore z zastopniki jugoslovanske vlade.

Jugoslovanska vlada je spomenico jugoslovanskih škofov ugodno sprejela in je služila za osnovo pri izboljšanju odnosov med državno oblastjo in katoliško Cerkvijo. Šest let po prekinitvi diplomatskih odnosov z Vatikanom je bilo dovoljeno katoliškim škofom, da navežejo neposredne stike z Vatikanom. Leta 1960 je predsednik republike maršal Tito odlikoval pokojnega beograjskega nadškofa dr. Josipa Ujčića ob njegovi osemdesetletnici z Redom zaslug za narod I. stopnje. Leta 1962 je takratni predsednik komisije za verska vprašanja pri zvezni vladi Dobrivoje Radosavljević sprejel predsednika stalnih škofovskih konferenc, zagrebškega nadškofa dr. Šeperja, ki je razložil zastopniku jugoslovanske vlade nekatera vprašanja, za katera so pozneje našli tako rešitev, ki je skušala zadovoljiti obe strani. Ob tej priložnosti je bila ponovno izražena obojestranska želja po nadaljnjem izboljšanju odnosov med jugoslovansko vlado in katoliško Cerkvijo. Očiten napredek v izboljšanju teh odnosov se je pokazal ob nastopu papeža Janeza XXIII. Pri izročitvi Balzanove nagrade za mir pokojnemu papežu Janezu XXIII. pa je prišlo v Vatikanu do prvega neposrednega stika med jugoslovanskim veleposlanikom v Rimu Ivom Vejvodom in papežem Pavlom VI. Jugoslovanski veleposlanik Ivo Vejvoda se je kot uradni zastopnik jugoslovanske vlade udeležil pogreba pokojnega papeža Janeza XXIII. in kronanja sedanjega papeža Pavla VI. Papež Pavel VI. je poslal predsedniku Titu zlato medaljo v spomin na svoje kronanje z lastnoročnim posvetilom, jugoslovanskega veleposlanika v Rimu Ivo Vejvoda pa je odlikoval z redom Velikega križa sv. Silvestra. Po strašnem potresu v Skopju je papež poslal za žrtve potresa 10.000 dolarjev. Jugoslovanska vlada je že ponovno ugodno ocenila velika papeževa prizadevanja za mir v svetu. Uradna jugoslovanska delegacija se je pod vodstvom

podpredsednika zvezne Komisije za verska vprašanja Petra Ivičevića udeležila slovesnosti ob zaključku drugega Vatikanskega cerkvenega zbora. To je nekaj zunanjih znamenj, ki so spremljala prizadevanja obeh strani za izboljšanje odnosov.

V razdobju od julija 1964 do aprila letos je prišlo do večkratnih srečanj med predstavniki jugoslovanske vlade in Vatikana, pri katerih so obravnavali temeljna stališča obeh strani za ureditev sporazuma. Tako je naposled prišlo do podpisa tako imenovanega Beograjskega protokola; ta je bil podpisan v soboto, 25. junija 1966 v Beogradu. Dan pred podpisom tega protokola — 24. junija — je papež Pavel VI. sprejel ob obhajanju svojega godu v zasebni knjižnici kardinalski zbor, kateremu je govoril med drugim o svojih prizadevanjih za mir v Vietnamu in o tisočletnici pokristjanjenja Poljakov. Del govora je posvetil Jugoslaviji; med drugim je sv. oče dejal, da se s posebnimi občutki in pozornostjo obrača k dokazom, ki jih je dala jugoslovanska vlada s sodelovanjem svojih zastopnikov ob raznih žalostnih in veselih dogodkih Cerkve, kakor je bila npr. smrt Janeza XXIII. in njegovo kronanje. »Že takrat,« je govoril papež, »smo obrnili svoj pogled na pogoje, vprašanja, upanja Cerkve med tamkajšnjimi narodi, in smo radi dali našo privolitev in naša navodila za razgovore, ki so jih hoteli voditi civilne oblasti s Svetim sedežem z namenom, da se poišče poštena, četudi ne še popolna ureditev odnosov med katoliško Cerkvijo in jugoslovansko državo ter odnosov med njeno vlado in Svetim sedežem... Razdobje tako začete poti se pozitivno zaključuje in mi zapramo Previdnosti ta rezultat, da bi prinesel ugodne sadove za Cerkev in za narode v tisti državi.«

Besedilo protokola, ki določa nekatera temeljna stališča jugoslovanske vlade in Vatikana, kar zadeva odnose med jugoslovansko republiko in katoliško Cerkvijo, se glasi:

Zato, da bi se odnosi med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in katoliško Cerkvijo uredili, so se predstavniki vlade Socialistične federativne republike Jugoslavije in Svetega sedeža pogovarjali v Rimu od 26. junija do 7. julija 1964, v

Beogradu od 15. do 23. januarja in od 29. maja do 8. junija 1965 ter ponovno v Rimu od 18. do 25. aprila 1966.

I.

V splošnem okviru vprašanj, ki so bila predmet pogovorov, so predstavniki vlade SFRJ izrazili naslednja stališča jugoslovanske vlade:

1. Načela, na katerih je v SFRJ zasnovana ureditev pravnega položaja verskih skupnosti in ki jih zagotavljajo Ustava in zakoni SFRJ, so svoboda vesti in svoboda vere; ločitev Cerkve od države; enakost in enakopravnost vseh verskih skupnosti; enakost pravic in dolžnosti vseh državljanov, ne glede na vero in izpovedovanje vere; svoboda ustanavljanja verskih skupnosti; priznanje svojstva pravne osebe verskim skupnostim.

Vlada SFRJ zagotavlja katoliški Cerkvi v Jugoslaviji, v okviru teh načel, svobodno opravljanje verskih zadev in verskih obredov.

Pristojni organi družbeno-političnih skupnosti (občina, okraj, pokrajina, republika, federacija) zagotavljajo vsem državljanom, brez kakršnihkoli razlik, dosledno uporabo zakonov in drugih predpisov, s katerimi je zavarovano spoštovanje svobode vesti in svobode izpovedovanja vere, ki je zagotovljeno z Ustavo SFRJ.

Vlada SFRJ je pripravljena proučiti primere, za katere bi Sveti sedež menil, da je potrebno, da jo v zvezi s temi vprašanji opozori.

2. Vlada SFRJ upošteva pristojnosti Svetega sedeža pri opravljanju jurisdikcije nad katoliško Cerkvijo v Jugoslaviji pri spiritalnih vprašanjih in pri vprašanjih, ki so cerkvenega in verskega značaja, kolikor ne nasprotujejo notranji ureditvi SFRJ.

Škofom katoliške Cerkve v Jugoslaviji bo tudi v prihodnje zagotovljena možnost vzdrževanja stikov s Svetim sedežem, meneč, da imajo takšni stiki izključno verski in cerkveni značaj.

—o—

Sveti sedež — ostajajoč pri zahtevah, katere je s svoje strani izrazil med pogovori v zvezi s popolno ureditvijo odnosov

med katoliško Cerkvijo in SFRJ — je sprejel na znanje izjave o stališčih vlade SFRJ, ki so navedene v 1. in 2. točki.

II.

V splošnem okviru vprašanj, ki so bila predmet pogovorov, so predstavniki Svetega sedeža izrazili naslednja stališča:

1. Sveti sedež potrjuje načelno stališče, da se mora dejavnost katoliških duhovnikov pri opravljanju njihovih duhovniških dolžnosti odvijati v verskih in cerkvenih okvirih in da v skladu s tem ne morejo zlorabiti svoje verske in cerkvene funkcije v namene, ki bi dejansko imeli politični značaj.

Sveti sedež je pripravljen proučiti primere, za katere bi vlada SFRJ menila, da je potrebno, da ga v tem pogledu opozori.

2. Sveti sedež — v skladu z načeli katoliške morale — ne odobrava in obsoja vsako dejanje političnega terorizma ali podobne kriminalne oblike nasilja, ne glede na to, kdo jih stori.

V primeru, ko bi jugoslovanska vlada ocenila, da so katoliški duhovniki sodelovali v akciji te vrste na škodo SFRJ, in smatrala za potrebo, da Sveti sedež na take primere opozori, je v skladu s tem Sveti sedež pripravljen proučiti ta opozorila zaradi podvzemanja postopkov in morebitnih ustreznih ukrepov, ki jih za takšne primere predvideva cerkveno pravo.

Vlada SFRJ — ostajajoč pri zahtevah, ki jih je s svoje strani izrazila med pogovori v zvezi s popolno ureditvijo odnosov med katoliško Cerkvijo in SFRJ — je sprejela na znanje izjave o stališčih, ki so navedene v 1. in 2. točki.

III.

Obe strani izražata pripravljenost, da se tudi v prihodnje, kadarkoli bosta smatrali za potrebno, medsebojno posvetujeta o vseh vprašanjih, ki so pomembna za odnose med SFRJ in katoliško Cerkvijo.

IV.

Vlada SFRJ je pripravljena, zato da se olajšajo nadaljnji medsebojni stiki, omogočiti bivanje apostolskemu delegatu v Beogradu, ki bi imel hkrati tudi funkcijo

odposlanca pri isti vladi, s tem, da s svoje strani zadrži pravico določiti svojega odposlanca pri Svetem sedežu.

Sveti sedež je s svoje strani pripravljen sprejeti odposlanca vlade SFRJ in poslati v Beograd apostolskega delegata.

Tako se glasi uradno besedilo protokola. Ob podpisu protokola je bilo izdano uradno sporočilo, ki pravi, da so pogovori potekali v ozračju odkritosrčnosti in razumevanja in da so omogočili boljše spoznanje gledišč ene in druge strani in potrdili koristnost neposrednih stikov med SFRJ in Svetim sedežem za reševanje skupnih vprašanj. Med ta spadajo ne samo odnosi med katoliško Cerkvijo in jugoslovansko državo, temveč tudi ohranitev miru in ploden razvoj mednarodnega sodelovanja.

Po podpisu protokola je msgr. Agostino Casaroli izjavil, da se v tem trenutku odpira nova stran v zgodovini med katoliško Cerkvijo in Jugoslavijo. V imenu Svetega sedeža je izrazil najboljše želje predsedniku republike, drugim voditeljem in vsem državljanom brez razlike na versko in narodno pripadnost za napredek v miru, pravic in svobodi. »V tem trenutku pa želimo upreti pogled ne toliko v preteklost, kolikor v sedanost in prihodnost, v katero stopajmo z zaupanjem in dobro voljo.«

Predsednik zvezne Komisije za verska vprašanja Milutin Morača pa je dejal: »Prepričan sem, da bodo novi strani, ki smo jo odprli danes v naših medsebojnih odnosih, sledile še druge.« Želel je, da bi isti duh, ki je oblikoval načela, izražena v protokolu, oblikoval tudi bodočo prakso. Na koncu je pozdravil sv. očeta in želel kar največji uspeh njegovim prizadevanjem za mir in blaginjo človeštva.

Podpis sporazuma je naletel na zelo ugoden odmev ne le med jugoslovanskimi katoličani, ampak v vseh deželah, ki gledajo na reševanja vseh sodobnih problemov s stališča dialoga. Zlasti komentarji zahodnega tiska so poudarjali, kako naj bi jugoslovanski primer služil za zgled urejanja odnosov med državo in Cerkvijo tudi v drugih socialističnih državah. Glavni urednik poljskega časopisa »Tygodnik Powszechny«, Jerzy Turowicz je v enem izmed uvodnikov označil dogovor med Vatikanom in Jugoslavijo kot »model«, ki bi ga

mogli uporabiti tudi za druge socialistične dežele in tudi za Poljsko, za katero vidi edino logično perspektivo, ki bi bila v korist za obe strani in tudi v korist miru in skupnega dela med narodi — v miroljubni koeksistenci med Cerkvijo in državo.

Ne bo odveč, če na tem mestu še navedemo, kaj sodi o beograjskem protokolu »Osservatore Romano«, vatikansko poluradno glasilo. Protokol označuje kot izraz dobre volje, ki zbuja upanje v bodoči razvoj. Med drugim piše tole:

Protokol predstavlja važno točko v medsebojnih odnosih in zbuja veselo upanje v koristen razvoj v prihodnosti. Prvi uradni pogovori so se začeli leta 1964, prvi stiki pa že proti koncu papeževanja Janeza XXIII.

Besedilo protokola je kratko, toda to nas ne sme zavajati v napačno sodbo. Namen razgovorov je bil zelo obsežen: ureditev odnosov med katoliško Cerkvijo in SFRJ. Obe strani pa sta si bili že takoj na začetku na jasnem, da je treba najprej načelno razpravljati o zadevnih vprašanjih. Ta prvi korak je privedel do boljšega poznanja stališč in dokazov, ki jih ta stališča utemeljujejo. Pri tem se je pokazalo, kako koristni so neposredni stiki. Sporazum zbuja morda največjo pozornost zaradi točke, da se bosta obe strani tudi v prihodnje, kadar se bo to pokazalo potrebno, medsebojno posvetovali o vseh vprašanjih, ki so pomembna za odnose med Cerkvijo in SFRJ, in da si bosta izmenjali odposlance.

Pismi, ki sta si jih na dan podpisa izmenjala kardinal državni tajnik Ciçognani in državni tajnik za zunanje zadeve Marko Nikezić, določata, da bosta imela odposlanca status na pol uradnih zastopnikov, pri čemer bodo zanju veljala določila mednarodnega prava o osebi in službi diplomatskih zastopnikov. Ne moremo torej govoriti o popolni obnovi diplomatskih stikov, ki so bili prekinjeni leta 1952. Protokol uvaja v prakso Svetega sedeža nekaj novega.

Poglavitni in najbolj neposredni predmet odnosov, ki jih Apostolski sedež združuje z raznimi državami, je varstvo pravic in svobodnega delovanja Cerkve kakor tudi varstvo pravic in svobode verskega življenja. Če pa Cerkev na tem področju do-

seže uspehe, so večje tudi njene možnosti v prizadevanju za mir in človeški napredek.

Pri pogajanjih ni prišla v poštev možnost konkordata, ker je jugoslovanska stran že v začetku naglasila, da po jugoslovanski ustavi ni mogoče nekemu verstvu, ki je v državi zastopano, dati poseben pravni položaj. Pač pa vlada zagotavlja Cerkvi v okviru ustavnih načel in zakonov svobodno opravljanje verskih zadev in verskih obredov. Pripravljena je tudi proučiti primere, za katere bi Sv. sedež menil, da jo v zvezi s tem opozori. Jugoslovanska vlada tudi upošteva pristojnost Sv. sedeža pri opravljanju duhovne jurisdikcije nad katoliško Cerkvijo v Jugoslaviji in priznava tudi v prihodnje škofom pravico, da so v stiku z Vatikanom v verskih in cerkvenih zadevah.

Apostolski sedež je sprejel dve zahtevi jugoslovanske vlade: dejavnost katoliške duhovščine pri opravljanju duhovniške službe se mora odvijati v verskem in cerkvenem okviru. Duhovščina ne sme svoje verske dejavnosti izrabiti v namene, ki bi imeli dejansko političen značaj. Cerkev v skladu z nravnimi načeli obsoja vsako dejanje terorizma in druge oblike političnega nasilja, naj jih stori kdorkoli. Sveti sedež je pripravljen proučiti primere glede škodljivega delovanja duhovnikov zoper SFRJ, katere bi predložila jugoslovanska vlada, in podvzeti morebitne postopke in ukrepe v smislu cerkvenega prava.

Sv. sedež je prepričan, da je mogoče z obojestransko dobro voljo uspešno premagati tudi najresnejše objektivne težave, ki izvirajo iz zgodovinskih okoliščin in iz različnih sistemov. Treba je samo razlike častno odpravljati, vprašanja resno pretresati, stične točke pogumno iskati, videti meje sedanjih možnosti in upati na prihodnje. Upamo, da se začenja nova doba odnosov z Jugoslavijo, kar bo služilo v blagor Cerkvi, jugoslovanskim narodom, stvari miru in tako zaželenemu sodelovanju med narodi.

Slovenski škofje so sprejeli z zadovoljstvom dogovor med Svetim sedežem in jugoslovansko vlado. V izjavi, objavljeni v verskem listu »Družini« (15. avg. 1966), pravijo naslednje: Slovenski škofje sma-

tramo za umestno, da javno izrazimo svoje zadovoljstvo in veselje nad sporazumom o protokolu, ki je bil dne 25. junija 1966 v Beogradu podpisan med Svetim sedežem in SFRJ. Svetemu očetu smo se zahvalili s posebno brzojavko. Trdno upamo, da je to začetek nadaljnjih razgovorov za urejanje odnosov med Cerkvijo in državo v naši domovini. V ta namen prosimo Boga, da ta prizadevanja blagoslavlja v korist Cerkvi in naši domovini ter delu za mir na svetu.

Medtem sta bila tudi že imenovana delegata pri Svetem sedežu oziroma pri jugoslovanski vladi. Za papeževega apostolskega delegata pri jugoslovanski zvezni vladi je bil imenovan mons. Cagna, naslovni nadškof v Herakleji in do tega imenovanja internuncij na Japonskem. Jugoslovanska vlada pa je imenovala za svojega delegata v Vatikanu Vekoslava Cvrlijeta, bivšega konzula v Milanu in nazadnje predsednika Komisije za verske zadeve pri LR Hrvatski.

Narodna

V novo leto

*Veselite se zdaj vsi čez,
Novo leto je prišlo res!
To staro je minulo zdaj,
Bod hvala Bogu vekomaj!*

*Novo leto vam voščimo,
Bogu vas priporočimo.
Bog vam daj srečen žegen,
Dolgo živet in srečno umret!*

Janez Pucelj

Svečnica

*Kaj tako nebo žari,
kot da se že dan zori? —
Ej — nemara zvezda gre
iz dežele jutrove!
To ni zvezda jutrova,
zvezda Svetih kraljev treh;
vidiš, saj ne grédo v treh,
vidiš, gresta samo v dveh!
To bo Jezus, luč sveta:
nese ga Marija k nam,
nese z zvestim Jožefom,
da nam razsvetli naš hram!*

NAPITNICA

PROFESORJU JAKOBU SOLARJU ZA SEDEMDESETLETNICO

Triglavski ledenik: panonske jagnedi: belokranjski steljniki: morje Lepe Vide: ali je v risu tega atoma zajeta samo naša zgodovinska usoda? Ali pa mora Slovenec razbirati v tej gredici tudi prvine svoje eshatologije?

Zgodovina našega genija, ki je predvsem genij pristnosti, nas navaja k še večjemu spoznanju: da Slovencu edinole eshatološka dimenzija omogoča psihološki čudež, da se mu njegov rodni atom ne zariše v gredico brezupa.

Samo izhajajoč iz Pisma, kjer so z govorom na gori zagotovljeni vsi privilegiji slabotnim, se Slovenec lahko ne samo pomiri, ampak celo ljubezensko hrani s strahom ogroženosti, z morijo majhnosti, z grenkobo odrinjenosti.

Kdo je že kdaj, izhajajoč prav iz tistega Pisma, v katerem ne bo odpovedal niti jota, zapel hvalo slovenskim blagrom?

Blagor, ki ti da, da moreš ostati v kongenialnem krivljenju hrbtenic mož, pokončen brez ekshibicionizma, živi apel na to, kar naj bo med nami velika človeška osebnost.

Blagor, ki ti da, da se kot intelektualec ves razdaš v pripeki vinograda, koplješ jarke, zbiraš sadike, neguješ očesca, ne da bi se menil za to, ali ne bo mogoče trgategv plen mediokritet.

Blagor, ki ti da, da se kot svečenik z evangelijem v srcu prebijaš skozi moreči gozd črke, ki sredi pismarske neoporečnosti izbijaš škandal žive vode, ki sredi preračunljive dvojnosti pretakaš besedo v dejanje in dejanje v besedo.

Blagor, ki ti da, da se ob vsem tem ne zakrkneš v zagrenjenost, ampak znaš iti skozi špalir pritlikavščine z neugasljivim humorjem Gorenjca, dediča stoletnih šal, s kretnjo velikega gospoda, ki je doumel vso abecedo tega sveta.

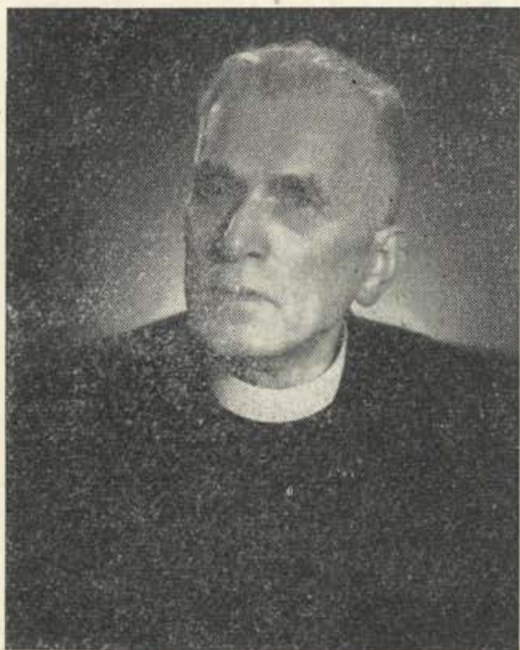
Blagor, ki ti da, da svoje žrtve ne hipostaziraš, ampak jo znaš z zadnjo modrostjo vključiti v stisko, ki kliče do nas iz Sofoklovih zborov.

Izpeljati v sebi preko totalne slovenske zvestobe svetsko gosposčino Evropejca, preko konkretnega strokovnega ubadanja živo razvidnost v slovenski genij, preko institucionalne cerkvenosti živo pričevanje Njega, ki je Pot, Resnica, Življenje — to je v meri, ki je v naši provinci komaj zasledljiva, uspešno uresničiti profesorju Solarju.

Kulturnik, ki zna kot malokdo premozgavati črko, a ki istočasno milostno dojema vse, kar jo prekaša.

Duhovnik, ki je šel do kraja za klicem, a je prav zato znal izmeriti njegovo brezkompromisno zahtevnost.

Človek, ki ti zna v inspirativnem zatišju sredi baročnega osrčja Ljubljane gosposko razdajati svoj čas za pogovor, ki ni samo stroka, »negotium«, ampak živo pršenje člo-

Prof. Jakob Solar, dolgoletni sodelavec Mohorjeve družbe, urednik njenega Cvetja in Detelovih zbranih spisov je 29. aprila letos obhajal sedemdesetletnico.

veškosti, odzivno za najrahljšo meglico sredi naših rodnih zvezd.

Prav to je delo profesorja Solarja, da je postal mimo vseh poklicnih razdajanj hranitelj neštetim: hranitelj nečesa, kar je v vsej naši institucionirani strokovnosti manjkalo: hranitelj inteligence s srcem in srca z inteligenco.

Usojeno mu je bilo, da v času vulgarizacije vsega elitnega postane neštetim simbol slovenske kvalitete: simbioza uma in srca, znanja in videnja, ostre hribovske razvidnosti in sorbonske suverenosti.

In ali ni to profesor, ki je ob slovenskih obhajilnih mizah uzakonil slovenski »Corpus Christi«?

Od slovnice do evharistije, od materinega kruha besede do Očetnega Verbuma — to je razpon Jakoba Solarja, profesorja slovenščine in profesorja evangelija, profesorja slovenske veličine.

Naj mu bo preživelih sedemdeset let v radostno zavest, da so izgorela v samem srcu našega dragega tuzemskega vinograda, med grudami trpkosti in zelenjem upanja, v zvestobi besedi, ki nas obvešča, in Besedi, ki bo naš napoj v vinogradu Očeta.

Vivat!

Alojz Rebula

PREKLET, KDOR ZAUPA V ČLOVEKA ...

OB 50-LETNICI KREKOVE SMRTI

Za 50-letnico Krekove smrti (+ 8. okt. 1917) naj opišem dogodek, ki se je pripetil deset let pred njegovo smrtjo.

Bilo je na prvem sestanku slovenskega in hrvaškega katoliškega dijaštva v Zagrebu v dneh 4.—6. avgusta 1907. Udeležba visokošolcev in srednješolcev je bila zelo velika. Na sestanek je nenapovedan prišel tudi dr. Krek. Po prostorni dvorani je zagrmelo navdušeno ploskanje in vzklikanje, ki se kar ni hotelo poleči, dokler ni veselemu razpoloženju napravil konca sam Krek z nekako ostrimi besedami: »Maledictus, qui confidit in hominem, et sit ille homo etiam dr. Krek!« (Preklet, kdor zaupa v človeka, in naj bo ta človek tudi dr. Krek! Tako sem si te besede zapomnil in jih navajam po spominu. Morebiti so besede ille homo etiam odveč). Tak odgovor je mu ognjevito pozdravljanje vplival kakor mrzel curek in je bil večini udeležencev gotovo nerazumljiv. Popolnoma so ga pač razumeli šele, ko so dorasli in Kreka bolje spoznali. Saj je Krek v teh kratkih besedah izrazil svoje najgloblje prepričanje, ki ga je vodilo vse življenje, da smo namreč ljudje vsi nepopolni, da imamo vsi umske in moralne pomanjkljivosti in da more biti naš največji vzor samo Bog, na katerem ni nobene nepopolnosti.

Navidezno je s temi besedami Krek sam sebe ponižal, v resnici se je pa dvignil v oči mislečih ljudi, ki poznajo stari rek: Če se opiraš na še tako dobrega človeka, ne stori tega nikdar, ne da bi se z eno roko neposredno držal Boga. Kako lepo se je razlikoval Krek od častihlepnežev, ki jim kadila ni nikdar dosti!

Krek nikakor ni hotel zmanjševati pomena ljudi, ki so storili kaj dobrega in pomembnega. Obratno: zanj je bilo značilno, da je skušal vsakega človeka opogumiti s priznanjem in pohvalo. Hotel je pa ljudem zabičati, da naj vse pričakujejo od Boga in njegovega blagoslova. Misel, da je vse odvisno od božjega blagoslova, se tolikokrat ponavlja v Krekovih spisih, da marsikak nepodpisan članek spoznamo kot njegov prav po teh besedah. (Gl. Izbrani spisi IV, 54.)

Če se prav spominjam, je bilo na binško nedeljo leta 1912. Hotel sem obiskati Kreka, pa ga ni bilo doma. Njegova sestra Cilka mi je povedala, da bo jutri vezal birmo Stanku Zajcu, sinu deželnega odbornika dr. Ivana Zajca, in da mu je za birmansko darilo kupil molitvenik, kamor je napisal neko pesem. Prebral sem jo; bila mi je tako všeč, da sem jo prepisal. Morebiti ne bo odveč, če jo ponatisnemo. Za Krekovo mišljenje je zelo značilna, pove nam pa tudi, zakaj naj se človek opira predvsem na Boga in ne nase.

TA LEPI MAJ

Po zemlji zelenje in cvetje,
nad njo pa dišave in petje,
povsod pa življenje in moč!
V pomladi, v mladosti cvetoč
si, Stanko, in dvojnega maja
te mlada lepota napaja.
Ustavil bi rad te na poti
in času potr bi peruti.
Zaman! Obsojen je cvet, da premine,
in tvoja mladost, da izgine.

Porasteš, in črna in mrka
na srce skrb ti potrka.
In sredi ljudi, ki plakajo,
ki znoj in kri pretakajo,
te grenki boji čakajo.
Moči ti je treba, moči!
Moj Stanko, ko jutri roko
poklade ti škof na glavo,
za moč poprosi Boga,
za močno telo in močnejše srce,
da mirno ostane sred tvojih vojsk,
za druge mehko, trdo pa zasé.

Moči ti je treba, moči!
A pomni: začetek krepkosti
zavest je naše slabosti:
nikoli nikdar ne pozabi:
kot s prahom se veter igra,
tako nam življenje vihra;
ljudje smo betežni in slabi.
Močni pa smo v veri v Boga,
zaupanje vanj nas krepa,
molitev poguma nam dá.

Moj Stanko, jutrnji dan
izprósi si, da boš močan!
Učvrsti se, dušo prenovi,
Bog večni pa te blagoslovi!

Zdi se mi, da iz teh tako preprostih verzov gleda ves Krek, dober kakor vsakdanji kruh, in da so primerna razlaga, zakaj naj se zanašamo predvsem na Boga in ne na ljudi.

Besede, da je preklet, kdor zaupa v človeka, je Krek pred letom 1907 izrekel vsaj že enkrat in tudi zapisal vsaj že enkrat. Izrekel jih je deset let pred omenjenim zagrebškim sestankom. Svoj god je praznoval na dan sv. Janeza Evangelista (27. decembra). Leta 1897 je priredila Slovenska krščansko-socialna delavska zveza na sv. Stefana večer društveno zabavo, ki je imela predvsem namen proslaviti predvečer Krekovega godu. Dnevnik Slovenec poroča (1897, št. 298), da je bila dvorana novega Katoliškega doma prenapolnjena in da je najmanj polovica ljudi morala oditi, ker niso dobili prostora. Pisatelj Matija Prelesnik je zložil za ta večer prolog (uvodno besedo), ki ga je občinstvo z navdušenjem sprejelo. Slovenec piše dalje:

»Gledali smo ves čas proti vratom, kod in kdaj se prikaže slavljeneč, toda njega ni, njega od nikoder ni!« — Sele po deveti uri pride. Navdušeno pozdravljen! Prolog se še enkrat govori, godba zaigra, štirje čvrsti možje dvignejo godovnjaka kvišku. Bilo je res srčno veselo! ... Evangelist pa je povedal, da njega slavje čisto nič ne dirne in da mu je vseeno, če mu vpijejo živio ali če bi pljuvali nanj — on hodi svojo pot dalje! Le na osebe ne zaupati: Maledictus, qui confidit in homine! marveč zaupati načelom, ki so nespremenljiva.«

Napisal pa jih je dve leti poprej, in sicer v Glasniku 27. junija 1895 (Izbrani spisi II, 380). Takole opominja socialne reformatorje,

ki »samo vase zaupajo, nočejo pa poznati svojega Stvarnika. Skušali bodo, kako resnične so besede preroka Jeremija (17, 5—6): ‚To pravi Gospod: Preklet bodi človek, ki zaupa v človeka in meso izvoli za svojo roko in čigar srce odstopi od Gospoda! Zakaj on bo kakor brinje v puščavi in ne bo gledal dobrega, kadar pride, temveč bo prebival v suhoti, v puščavi, v solnati, kjer nihče ne more prebiti!« (Podčrtal Krek.)

Krek svoje vere ni razkazoval. Mnogim se je zdel premalo pobožen. Živelo je pa v njem globoko zaupanje v Boga, kateremu je pripisoval vse dobro, kar nam ga je prinesla njegova doba.

Ivaņ Doleneč

† NADŠKOF JOSIP SREBRNIČ

Ko je pokojni dr. Josip Srebrnič postal Mahničev naslednik na škofijskem sedežu na Krku, je bil tretji škof, ki ga je dala Goriška. V Gorici je bil tedaj nadškof dr. Fr. B. Sedej, doma iz Cerknega, tržaško-koprsko škofijo pa je od poletja 1923 vodil dr. Alojzij Fogar iz Pevme pri Gorici.

Rajni nadškof dr. Josip Srebrnič je od leta 1923 upravljal škofijo na Krku, skoraj celih 43 let. Februarja letos je obhajal devetdesetletnico, a je zadnje čase vidno pešal; 21. junija letos je umrl, pokopali so ga pa 23. junija v stranski kapeli v katedrali na Krku, kjer bo še iz groba učil, kar je s svojim škofovskim geslom toliko let z živo vero in trdnim prepričanjem oznanjal s svetim Pavlom: »Stojte močni v veri!«

Pogrebne slovesnosti za pokojnim nadškofom Srebrničem je vodil zagrebški nadškof kardinal Seper, udeležili pa so se jih tudi ljubljanski nadškof dr. Jožef Pogačnik, reško senjski škof Burić, šibeniški škof Arnerić in domači škof Zazinović. Poleg teh so bili navzoči koprski škof Jenko, pazinski škof Nežič, zastopnik goriškega nadškofa msgr. Velci, opata Krizomali iz Trogira in Asič iz Stične, zastopnik ljubljanske teološke fakultete prodekan dr. Vilko Fajdiga, nad sto duhovnikov in bogoslovcev, ki so spremljali nadškofa Srebrniča na njegovi zadnji poti. Pogreba se je udeležilo poleg množice vernikov z otoka Krka tudi veliko njegovih ožjih rojakov iz Solkana, ki jih je vodil prelat Simčič. Pazinski škof Nežič je v spominskem govoru v krški katedrali orisal pokojnikovo življenje in delo. Pokojni nadškof je z vsem svojim znanstvenim, versko prenovitvenim in narodno prosvetiteljskim delom imel tolikšen vpliv, da se bo poznalo še desetletja, zlasti v njegovi škofiji, kjer je v resnici po besedah apostola Pavla: »Vsem vse postal!«

Rajni škof Srebrnič je bil sin sončne Goriške. Rodil se je 2. februarja l. 1876 v Solkanu pod Sveto goro. Starši so imeli majhno kmetijo oziroma vrtnarijo, družina je bila številna in ni bilo misliti, da bi koga izmed

otrok mogli poslati v šole. Tedanji solkanski kaplan Josip Godnič pa je prigovarjal staršem: »Dajte Pepča v šolo v Gorico!« Starši so se naposled le odločili in ga poslali v latinske šole v Gorico, kjer je bil gojencec deškega semenišča, katerega je tedaj vodil poznejši krški škof dr. Mahnič. Srebrnič je svojega vzgojitelja spoštoval in občudoval, bil pa je zlasti v zrelih gimnazijskih letih preveč samosvoj, da bi v celem sprejel njegove nazore. To nam potrjuje tudi opis Mahničevega dela

Pokojni nadškof dr. Josip Srebrnič.

in življenja, ki ga je Srebrnič objavil v »Času«. Po končani gimnaziji je odšel leta 1896 na vseučilišče na Dunaj, kjer je študiral zgodovino in zemljepis. Tu je pridno sodeloval v slovenskem katoliškem akademskem društvu »Danica« in postal pozneje tudi njen predsednik. Kot akademik je bil dopisnik »Zore«, tedanjega glasila slovenskega katoliškega dijaštva. Bil je zaveden kristjan in Slovenec. Pri svoji promociji za doktorja modroslovja je nastopil pred zborom profesorjev in študentov z znakom marijanske kongregacije in s trobojnim trakom društva »Danice«. Kot vseučiliščnik je odslužil vojaški rok in postal poročnik. Leta 1902 je nastopil profesorsko službo v Gorici; poleg zemljepisa in zgodovine je učil tudi slovenščino. S svojim trdnim in zgladnim verskim in narodnim prepričanjem je vplival na profesorje in dijake. Vendar je kmalu spoznal, da bi dosegel več — kot duhovnik. Po enoletnem poučevanju na gimnaziji se je odločil za goriško semenišče, a ga je tedaj goriški nadškof Jordan poslal v Rim v zavod »Germanicum«, kjer je končal vse bogoslovne študije in dunajskemu doktoratu dodal še doktorat iz modroslovja in bogoslovja. L. 1907 se je vrnil v Gorico, kjer je najprej opravljal službo študijskega prefekta in knjižničarja v Centralnem semenišču. Kot knjižničar se je veliko prizadeval za preureditev in izpopolnitev znamenite semeniške knjižnice, ki je do njegovega prihoda propadala. V letih 1908 do 1912 je že sam vodil dijaško semenišče, od 1912 do 1914 je bil rektor dekliškega liceja notredamskih sester, od 1909 je poučeval v bogoslovnici, zraven pa mnogo pisal, sodeloval pri verskih organizacijah in zlasti dajal močne pobude za razmah srednješolskega goriškega dijaštva. Bil je med ustanovitelji Slovenske krščansko-socialne zveze, razgledan prosvetni delavec, voditelj marijanskih kongregacij in ustanovitelj Katoliškega tiskovnega društva v Gorici.

Ko se je leta 1915 začela vojna z Italijo, je moral Gorico zapustiti in s semeniščem vred iskati gostoljubno streho v Stični, kamor se

je zatekel kot begunec tudi s svojimi starši. Tu mu je umrla mati. Med vso vojno je kot član begunskega odbora z veliko požrtvovalnostjo skrbel za goriške begunce. Ob koncu vojne 1918 je brž hitel na Goriško, da pomaga pri obnovi, a že naslednje leto je bil poklican v Ljubljano, da pomaga pri ustanavljanju slovenske univerze. Od 1920 je bil profesor na teološki fakulteti, urednik »Casa« in predsednik Leonove družbe, srečujemo ga kot stalnega sodelavca v »Voditelju« in »Bogoslovnem vestniku«. Obsežno publicistično in znanstveno delo, ki ga je opravil dr. Josip Srebrnič, zasluži temeljite obravnave. Bil je tudi odličen organizator, govornik, trezen in daljnoviden presojevalec vseh vprašanj, ki so tedaj mučila slovenskega človeka.

Mahnič, ki je 1896 postal škof na Krku, je malo pred smrtjo (14. decembra 1920) predlagal Srebrniča za svojega naslednika. In res: leta 1923 je bil poklican, da prevzame škofovsko dolžnost na Krku. Kakor se je težko ločil od dela na univerzi, od uredniškega dela, od velikih načrtov, je vendar čutil, da ga previdnost božja kliče k novim življenjskim dolžnostim. Kot škofu mu ni bilo do časti, ostal je skromen in pobožen, asketsko strog in odločen, globoko veren, prav po zgledu sv. Pavla, čigar besede: »Stojte močni v veri!« si je izbral za svoje škofovsko geslo. Tudi kot škof je bil v osebnem občeivanju preprost, prijazen, domač in izredno ljubezniv z vsakim človekom. Značilno zanj je, da je ob umestitvi odklonil slovesno kosilo in je namesto tega sam pogostil reveže in bolnike.

Ko zdaj počiva v starodavni stolnici na Krku, v kateri je več kot 42 let molil in maševal, birmal in posvečeval in bil najtesneje povezan s svojimi verniki, spomin nanj ne sme ugasniti. Čeprav je delal in živel med bratskim hrvaškim ljudstvom, smo mu tudi Slovenci veliko dolžni in za veliko delo med nami zasluži ne le, da se ga hvaležno spominjamo, ampak da tudi njegovo delo spoznamo, vrednotimo in pokažemo v zgodovinski luči, kakor to zasluži. -nc.

PRED STO LETI V BENEČIJI

Devetnajsto stoletje je šlo skozi bučeče valove razburkanega morja revolucij, vstaj, prevratov, homatij. Na tem razburkanem morju so plule nemirne ladje mnogih narodov, hotoč doseči trdno kopno in varno pristanišče. V začetku stoletja — Napoleonov pohod, sredi stoletja — vstaja v Parizu, v Berlinu, na Dunaju, na Laškem, v Rimu, Neaplju, vmes vojne na jugu in severu. Med narodi je vrelo, kakor da so se predramili komaj v tem razsvetljenem stoletju, začeli so podirati stare pregrade, od vseh strani so odmevali klici po svobodi, samostojnosti, enakosti, bratstvu, zedinjenju. Nemčija in Italija sta bili razdeljeni na majhne in sred-

nje državice, ki so si bile večkrat v bratomornih spopadih.

Absolutistična Avstrija, ki so jo ti valovi prav tako razburkali, se je skušala ustaliti s svojimi menjačimi se ustavami, diplomami in patenti, ustanavljala kronovine in z osvoboditvijo kmeta vsaj delne robote in podložnosti težila za tem, da bi se brez večjih pretresov rešila. Kmet je lahko odkupil tlako in desetino, nazvano tudi gorščino, oblast mu je dala kmetsko odvezo; da bi vsaj nekoliko ustrepla težnjam svojih narodov, jim je Avstrija dala nekaj — bolj po drobtinah — političnih in kulturnih pravic, nekaj šol in svobodo zborovanja ter pravico ustanavlja-

Pogled na Viskoršo (Monteperta) v Beneški Sloveniji.

nja društev. Zavedajoč se svojega višjega poslanstva, ki so ga imeli Habsburžani dolga stoletja v Nemčiji, si je Avstrija znala obdržati prvenstveno mesto, vplivni položaj in premoč. Stopila je tudi v državni zbor k Nemški zvezi v Frankfurtu ali Frankobrodu l. 1815, toda previdni cesar Franc I. je že poprej (l. 1804) oklical avstrijsko cesarstvo, kajti Avstrija ni šla v Frankfurt, da bi se dala vpeljati v enotno nemško državo, hotela je ostati samostojna, čeprav so avstrijski Nemci težili za to enotnostjo. Nemška zveza se je smatrala kot nemška narodna skupščina, ki je bila pravzaprav društvo mnogih knezov, vendar je samozavestna Prusija težila za ciljem, da bi spravila celotno Nemčijo pod svojo vlado. Prusija je izpodrivala vodilno vlogo Avstrije. Politična tekma med njima je bila čedalje ostrejša in je nujno vodila v spopad.

V Italiji je Avstrija še vedno vladala nad Lombardijo in Benečijo. Imela je mnogo opraviti z nemirnimi Italijani in tako je že leta 1848 morala poslati vojskovodje Radeckega, Zulaja in Nugenta na laška bojišča, kjer so se spoprijeli v bitkah pri Custozzi in St. Martinu, leta 1859 pa pri Magenti in Solferinu. Domoljubni Furlani so se upirali Avstrijcem, ki so jih imeli za tujce — straniere, in se branili v trdnjavah Osoppo in Palmanova, hujskali so k vstajam povsod, in

mesto Videm (Udine) je imelo pri tem pomembno vlogo.

Ko so se v tem času po Italiji čedalje bolj širila prevratna gibanja karbonarjev (skrivna zveza italijanskih rodoljubov), garibaldincev, mazzinijevcev, je v to zmedo posegel francoski kralj Napoleon III. Francija z enim očesom ni rada videla avstrijske pomoči v severnih italijanskih pokrajinah, z drugim očesom pa je zaskrbljeno gledala na ljudske vstaje, ki ji niso obetale mirnega sožitja z Italijo. Italijani so francoskega cesarja pridobili za skupen nastop proti Avstriji, sklenili so vojaško zvezo, vendar za ceno, da so Savojsko provinco in Nizzo odstopili Franciji. Piemontska vojska pod poveljstvom sardinskega kralja Viktorja Emanuela II. je skupaj s francosko pri Magenti 1859 premagala avstrijsko vojsko. Premirje v Villafranca in za njim züriški mirovni dogovor je posredno po Napoleonu prepustil Lombardijo Italiji, ne pa tudi Benečije.

Ta mir je hudo razočaral Furlane in sploh Benečane. Vedno močnejše so se kazale težnje po združitvi z Italijo. Od leta 1797 namreč ni bilo več Beneške republike, treba se je bilo opreti na ljudske vstaje z vodilnim Piemontom na čelu. Italija je razglasila nacionalno vojno za neodvisnost (guerra dell' indipendenza). Po Benečiji in Furlaniji je od 1860 dalje plamtel požar na vseh koncih italskih ravnin med Livenco, Piavo in Nadižo.

Po takratni administrativni razdelitvi dveh dežel je bila tako imenovana avstrijska Furlanija (z mesti Cormons, Gradisca, Cervignano, Aquileia in Monfalcone) več stoletij pod Gorico, glavna matična Furlanija pa pod Vidmom (Udine), glavnim mestom Furlanov. To nenaravno mejo dveh Furlanij je delala majhna voda, hudournik Idrijca (Judrio) vse do leta 1918, torej do konca prve svetovne vojske.

Istočasno je tudi med nemškimi državiciami vedno bolj dozorevala zahteva po zedinjenju Nemčije. V Italiji je narodnoosvobodilno gibanje vodil Piemont, v Nemčiji Prusija. Oboji so bili proti Avstriji, ki se je tako znašla med dvema sovražnikoma, čeprav je v južnih nemških državicah imela svoje zaveznike, a brez vojske. Leta 1860 so v Toskani, Emiliji, Romagni in drugod izvedli plebiscit. Garibaldi je na Siciliji podiral prestol Borboncev. L. 1861 so v Turinu oklicali Viktorja Emanuela II. za italijanskega kralja.

Mazzinijevci so izdajali razglase, ki so pozivali k enotnosti Italije. Dva spretna ministra sta stopila na prizorišče: v Piemontu Cavour, v Prusiji Bismarck; oba sta si segla v roko z obljubo, da bosta delala proti Avstriji. Bismarck je že imel izdelan načrt, iskal je samo povod, kako zaostri z njo spor; najprej jo je izločil iz skupne uprave vojvodstev Schleswig-Hollstein, potem jo je hotel izriniti tudi iz Nemške zveze. Prusija naj bi po njegovem načrtu združila Nemčijo, Avstrija

pa naj bi ostala le zvezna država v nemškem obsevu. V svojih političnih nakanah je pridobil italijanskega zaveznika. S Cavourjem sta sklenila obrambno pogodbo, ko mu je prej ponudil Benečijo, in se zavezala, da ne bosta eden brez drugega sklepala ločeno ne premirja ne miru. Vendar Bismarck ni dal nobenega zagotovila za primer, če bi Avstrija prva napadla. Tretji — francoski cesar Napoleon III. — ki je vse to opazoval od daleč, si je mel roke, veseleč se spora med Nemčijo in Avstrijo v tistem upanju, da bo Nemčija v tem sporu samo oslabela.

Dne 14. junija 1866 je Avstrija napovedala vojno Prusiji, dne 20. junija istega leta je tudi kralj Viktor Emanuel izdal v Florenci razglas na italijanski narod z vzklikom zedinjeni Italiji, in je napovedal vojno Avstriji.

Ze 23. junija so se pod Verono v Severni Italiji vneli prvi boji, v katerih je sodelovalo 110.000 Italijanov in 95.000 Avstrijcev (med temi prostovoljni planinski lovci). Del italijanske vojske je vodil general Lamarmora, prekoračil z njo reko Mincio, meneč, da so se Avstrijci utrdili za reko Adižo, drugemu delu je poveljeval general Cialdini, ki bi moral čez reko Po; pri tem manevriranju je avstrijski nadvojvoda planil na premikajoče se italijanske divizije in jih pri Custozzi razgnal, da so se zbegane umaknile (24. junija) proti Modeni in Bologni. Tako poročajo sami italijanski viri, poudarjajoč, da italijanska vojska ni bila dovolj pripravljena in oprem-

Pogled na Tarčent (Tarcento).

Ravenca v Reziži (Prato di Resia).

ljena, povrh pa še brez pravega organizacijskega načrta.

Medtem so Prusi z dvema armadama, ki sta jima poveljevala generala Moltke in Rom, vdrli čez Bavarsko v avstrijske dežele, se spoprijeli z avstrijsko armado (vrhovni poveljnik general Benedek) na Češkem in jo 3. julija pri Kraljevem gradu premagali. Avstrija, ki se je morala bojevati na dveh bojiščih hkrati, ni mogla postaviti proti dveh sovražnikoma močnih armad.

Avstrija je po teh porazih na posredovanje Napoleona III. odstopila zdaj še Benečijo Italiji in umaknila svoje čete s tega ozemlja, ki ga je zasedla italijanska vojska do Furlanije in se ustavila na reki Idriji (Judrio), do kamor je segala Videmska pokrajina (kakor še danes), a onstran te reke Goriška pokrajina. Italija je s priključitvijo tega ozemlja že izpolnila pogodbo in svojo obveznost, Bismarck pa je kljub temu zahteval od nje, da nadaljuje vojno. Tako je prišlo 20. julija še do bitke na morju. V bitki pri Visu je avstrijski admiral Tegetthoff potopil dve italijanski ladji »Re d' Italia« in »Palestra«, premagal italijansko ladjevje, sam pa izgubil ladjo »Kaiser«. Naduta Prusija je spet prelomila pogodbo in je 20. julija sama sklenila

premirje z Avstrijo, Italijo pa prepustila njeni usodi. Dne 12. avgusta je Italija podpisala premirje z Avstrijo v Krminu (Cormons); v avstrijski delegaciji je bil tudi pl. Reya z Gradiča pod Medano. Pred tem premirjem — kakor pripoveduje ustno izročilo — sta se sestala avstrijski in italijanski poveljnik v malem kraju Sant Andrat ob reki Judrio, v gostilni, ki še danes vabljivo stoji na čedajski cesti in se imenuje »All' armistizio« (Pri premirju). Tu sta se pokrepčala oba generala, še včerajšnja sovražnika, skupaj zajemala iz ene sklede in si napivala s furlansko črnino. Se danes gostom v tej gostilni radi pokažejo tisto leseno skledo — premirja.

Še preden je bil 3. oktobra podpisan mir na Dunaju, so se že po hribih premikale osvobodilne čete Furlanov, z njimi tudi čete nadiških in terskih Slovencev, se usule s hribov in 26. julija so vkorakali prvi italijanski regimenti v Videm, a so se začasno spet umaknili za Tagliamento, dokler niso Avstrijci med 12. in 16. oktobrom zapustili trdnjave Osoppo, Palmanovo, Gemono in Cedad. Slovenski Benečani sami so se združevali v posamezne obmejne straže in branili staro mejo po kolovratih Matajurja.

Po priključitvi Benečije k Italiji so tudi v tej pokrajini — kakor že prej v nekaterih drugih — hoteli očitno poudariti zahtevo po zedinjenju, hoteli so pokazati resnično voljo ljudstva in so 21. in 22. oktobra s plebisci-

Noše v Terski dolini.

tom tudi Benečani potrdili priključitev k zedinjeni Italiji. V Videmski pokrajini je bilo oddanih 144.988 glasov za kraljevino Italijo, a le 36 proti. Vsi beneški Slovenci so glasovali za Italijo v sklopu skupnega uradnega plebiscita. Zmotna je torej trditev, ki jo danes še nekateri ponavljajo, da je Slavia Italiana posebej glasovala, da je posebej izbirala med Avstrijo in Italijo. Beneški Slovenci so se torej pridružili skupnemu glasovanju, saj drugače ni moglo biti, ker so bili vedno odvisni od vodilnih beneško-italijanskih političnih strank v Cedadu, v Vidmu in Benetkah in niso imeli nobenega političnega stika z rojaki v Avstriji. Ugotoviti pa moramo, da so plebiscit mojstrsko izvedli s privlačnim vprašanjem: Ali hočejo priti pod kralja piemontskega — sardinskega — da ali ne?

Ravno dvojna politična uprava dveh dežel je ne samo politično, marveč tudi kulturno razdvajala. Zgodovinska ločitev je tu potegnila usodno črto: goriški Slovenci so prišli pod avstrijsko območje, kjer so jim bili dani pogoji samostojnega narodnega in kulturnega razvoja, medtem ko so beneški Slovenci ostali pod italijansko gospoščino in še niso

Obisk Antona Rutarja pri Ivanu Trinku na Trčmunu.

Kaplan Čedermac in študent na Trčmunu.

pozabili privilegijev pod Beneško republiko (1419 do 1797), kateri so bili najzvestejši stražarji na meji. Avstrija jih s svojim žandarskim režimom ni znala pridobiti, zato niti ni bilo misliti, da bi cesarski namestnik, ki je sedel v Sempetru Slovenov, pozneje v Sempetru ob Nadiži, imel kakšno nalogo, da bi jim dajal pobude za slovensko skupnost. Tudi če bi nadiški in terski Slovenci imeli ločeno posebno glasovanje, se ne bi izrekli za Avstrijo, čeprav jih je ta imela skozi petdeset let (1816—1866) na voljo in nevoljo. Njihova zemljepisna in politična usoda je odločevala.

In danes, po sto letih? Danes, po sto letih si s komolci podpiramo glave, gledamo skozi okno in premišljujemo, za koga so naši dedje — Avstrijci, med njimi primorski, kranjski in hrvatski polki prelivali kri po italijanskih poljanah. Morda zato, da se je v Slovincih privzgojilo to nasprotje do svobodoljubne Italije še iz časov beneško-avstrijskih vojska, ko so Benečani vedno silili na Goriško in v Trst, in da se je ta dediščina še dolgo ohranila.

Danes, po sto letih še tečejo slovensko žuboreči potoki Nadiža, Málina, Krnahta, Ter proti jugu v furlanske ravnine. Dve svetovni vojski sta besneli na njihovih bregovih, a niso usahnili vrelci domače besede, še se pretakajo neusahljivi sokovi zdrave krvi, večni studenci živega jezika. Le ljudski genij je skozi viharne vekove, ki to zemljepisno uso do prenesejo in izmerijo, zamogel na tem izpostavljenem svetu ustvariti največjo biološko in kulturno čudo samoohranitve iz mrke preteklosti v sedanjo obetajočo dobo in si ustvariti prostorninsko območje pred Cedadom. Res, izmaličili, razdvojili, ubijali so slovensko dušo, vendar odkod to čudo ohranitve živega jezika do čedajskih vrat Porta Broxana in do živahnih hudournikov Bele in Taljamenta?

Ko se z Videmskega gradu razgledujemo po hriboviti pokrajini Julijskih Predalp in v njih zarezane doline, jaruge, grape, brze vodice, vse teče proti jugu, nas prepriča pri-

Znamenje v Trčmunu (Tercimonte).

rodno objektivno dejstvo, da ves ta gorski sklop, ta zahodni vogel slovenske jezikovne meje, leži v sestavi celotnega furlanskega kompleksa in da je po naziranju že odmrlega gospodarskega sistema moral nujno ostati še združen z ravninsko polovico furlanske dežele. Rod te bogate zemlje se je v vseh časih izživljal ob furlanskem sosodstvu in sožitju, v njegovem gospodarskem območju, pod njegovim politično-kulturnim, gospodujočim vplivom.

Ta posebna deželica, ki za beneške republike ni bila ne politično in ne upravno primesta k Furlaniji in Italiji in ki je prišla v italijansko literaturo kot Slavija, da je domačin Carlo Podrecca po zedinjenju Italije l. 1870 za svojo knjigo vzel zveneči naslov »Slavia Italiana«, je danes sestavni del avtonomne Dežele Furlanije — Julijska Benečija v pokrajini Regione Friuli — Venezia Giulia.

Skopa, hribovita zemlja ne daje dovolj kruha, mnogi Benečani gredo v svet, v Belgijo, Nemčijo, Švico, da se praznijo hribovita naselja po višjih ronkih, platiščih in kolovratih, vendar se nekateri le vračajo pod domači krov. Z novim programom industrije in drugih gospodarskih panog, ki jih ima že v narčtu nova deželna uprava, je upati, da se bo izseljevanje omejilo in izboljšali splošni življenjski pogoji gorskih prebivalcev.

Preteči je moralo sto let, da imajo Slovenj, kakor se beneški Slovenci sami imenujejo,

svojega zastopnika v deželni samoupravni skupščini in da imajo v Čedadu Slovensko prosvetno društvo Ivan Trinko. Je morala torej le vojna vsejati kulturna zrna in roditi tako pozen sad? In šole?

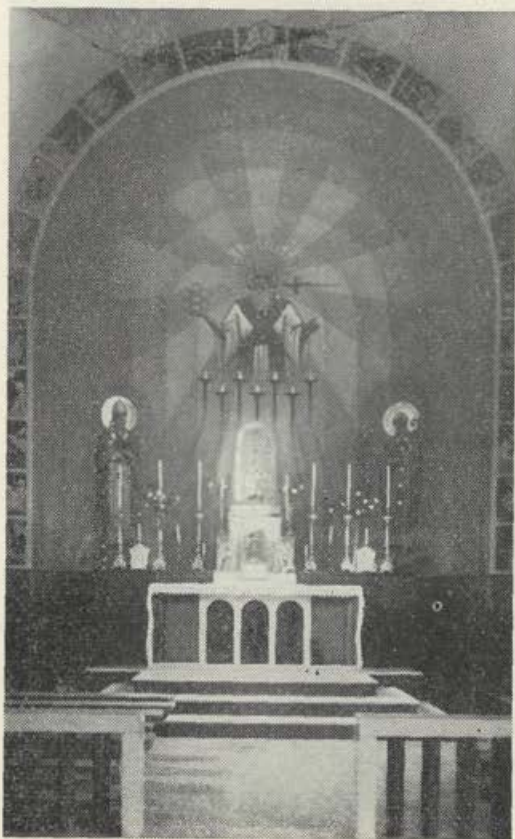
Antadá sta Kristus an svet Petar pr'liezla z Matajurja dol k Nadiži, močno trudna sta se uléгла na brieh an vlekla na uhó, kakuó veselo žuborá nadiške uadice an kakuó gor po senožet', po roncih an trinkih se sliš' use sorte pjesmi.

»S' ču',« je jau svet Petar, »kakuó urno tečejo uadice an kuó lepuó kantáj poubje an čečice po njih viži, zakí pa jezik Slovenj ne žubori tud' po šuolah an zakí po tójih ciérkvicáh, kier so Slovenj, ne pridgaj' an ne učá dotrinu po domače ku če Buoh sam?»

»Oj, ti nevedni an najivni Petar, ki še ne vieš,« je jau Kristus, »ki pomien besieda najiven an ne vieš, da za usé tuó bi morú jast napravrt nov mirákul, velik čudež!«

»Gospuod, stóрте ta mirákul,« je jau svet Petar.

Morda pa že dozorevajo časi, ko se zastarele miselnosti s šovinistično nestrpnostjo umikajo pred ljudsko naravnostjo v oplaja-

Oltar v Landarski jami (Svet' Ivan v Celé).

nju dveh elementov, v oplemenitenju dveh kultur in še v političnem zblizanju dveh dobrih sosedov. Tako smejo danes že svobodno in nemoteno stopiti v nadiške in terske doline, zlasti v Rezijsko, naši narodopisci, jezikoslovci, študijske ekipe Slovenske akademije znanosti in umetnosti, slavisti, muzikologi, da skupaj z italijanskimi raziskovalci n. pr. iz Centro Nazionale Studi di Musica Popolare v Rimu proučujejo govornico in ljudsko glasbo naših rojakov. Pri tem delu sodeluje tudi Furlansko filološko društvo iz Vidma (Società filologica furlana — Udine). Oboji odkrivajo ljudske umetnine, pesmi, pravljice, stare zgodbe, narodne plesne, ljudske noše, različna narečja, in vse te žive prvine narodne ustvarjalnosti prenašajo na trak, na barvni film v trajno varstvo in ohranitev ter vse to hkrati posredujejo po televiziji.

V tej topli, pravljici deželici se je spočela svojevrstna narodna pesem in pripovedka. V sozvočju s furlansko vilotto se izraža ta pisanost, barvitost, temperamentnost, višja arhaičnost in estetska umetnina zahodne slovenske pesmi in pripovedke. Legende kakor Kristus an svet Petar potujeta po Benečiji, Kako je svet Tilih uteku ali Kako je pastirčko Vančico hudič nesu ali Buoh an kralj Matjaž ter druge, so mojstrovine ljudske iznajdljivosti in bistrosti, ki jim ni oporekati ljudske literarne vrednosti.

Prav bi bilo, če bi v spomin na stoletnico nabrali in izdelali vsaj majhen šopek teh rož, natrganih v italijanski Slaviji?

KRISTUS AN SVET PETAR V NADISKI DOLINI

Kadár Kristus an svet Petar sta hodila po Benečiji, sta paršlà tud' u Gorenj' Barnàs, trudna in lačna. Na pragu njeke hiše je

sedéu adàn starčič in molu rožár (rožni venec). Svet Petar je parsnéu klabuk, se žegnu in parkloniu, Kristus pa je šu le napri in ga nje še pogledu ne.

Buj napri sta srečala 'dnega pouba, ki je veselo žvižgu an pjeu.

Svet Petar je šu napri in ga nje še pogledu ne, Kristus pa ga je prijazno pozdravu an se mu posmejau.

»Kakuó je tuó,« je uprašu svet Petar Kristusa, »de starčiča, ki je mólu rožár, njesté še pogledu ne, an puoba, ki je veselo žvižgu an pjeu, ste takuó prijazno pozdravu?«

»Starčič,« mu je jau Kristus, »je usé zapiu an zapravu an sadá, k' je star an k' njema ne ki pit ne ki jest, móli rožár. Puób pa, kadar je čas molit, móli, kadár pa je čas pjet an žvižgat, puoje an žvižga.«

Ludvik Zorzut

Tam gor na Ravni

*Tam gor na Rauni
na ljevo rokó
petelinci mi právyo,
kje ljubce spijó.*

*Tam gor na Rauni,
kjer uóda tečé,
kjer je vince an žgance,
so ljepe čečé ...*

*Oh, mati, vi 'mate ljepe reči,
'mate no ljubco mladó,
o, le dajte mi jo!*

*Če je najčjete dat,
o, le méjte jo, mat,
gor na pejč jo ložte,
gor naj se pečé ...*

SLOVENSKA IMENA MESECEV

(OB PETSTOLETNICI PRVEGA ZAPISA)

Zagotovo so imeli Slovenci že v pradomovini skupno z drugimi Slovani svoj koledar, tj. delitev časa po letnih dobah v naravi ali po Luninih menah. Neizpodbitna pričča za to so stara imena mesecev, ki so se po potrebi prilagajala spremljevalnim naravnim in gospodarsko-družbenim okoliščinam, a ustalila so se šele konec devetnajstega stoletja. Pri Rusih, Bolgarih, Srbih in Makedoncih je cerkveni rimsko-bizantinski vpliv zelo zgodaj izpodrinil narodna mesečna imena in jih nadomestil z latinskimi. Takó je že npr. diakon Grigorij I. 1056-57 zapisal v koledarju cerkvenega zbornika (sinaksarija) vseh dvanajst latinskih imen od januarja do decembra, pristavil pa je le-tam samó dve slovanški mesečni imeni.

Iz večine slovenskih in drugih slovanskih mesečnih imen, ki izvirajo vsa iz slovanskega naravnega občutka in preprostosti, odseva podoba staroslovenskega gospodarstva in njegova najčvrstejša povezanost z življenjem v naravi. To je podčrtal kot njihovo posebno odliko že nemški učenjak Jakob Grimm, ki je povzel slovenska mesečna imena iz Murkovih slovarjev; poudaril je namreč, da stara slovanska mesečna imena po preprosti tvorbi brez pristavkov in po naravni izraznosti zelo prvačijo pred nemškimi.

Slovenska imena mesecev prosinec, sečan, brezen, traven, srpan, listopad, gruden, so ostalina iz skupnega staroslovenskega koledarja. Nekaj teh imen najdemo že v najstarejših ohranjenih zapisih; takó prosinec v koledarju Ostromirovega evangelija (1056-57),

Januarius Prosymiz

Das ist das erst monat
Benet gehalten das ist
Das in dem monent gepa
ren wirt das stalt geien
vnd pegeret zu allen zey
ten groz scend zu habn

februarius

Das ist der hoernig ober
Deffsam vns

Martius Dufetz

Das wirt suell vnd reich vnd
In allen dingen pehent

Aprilis Malz trawen

Das vint mueltig vnd riu
deleuch, vnd sit ruffes miltet
vnd sealtlicheffe

Mayus Welch trawen

Der erst May das vint ge
malig vnd rumbt zu groffen
ten

Junius Bobouzwert

Der ander May das vint
schidiges muelt vnd halt milt
was er tuet

Julius Malz Deyam

Der erst Augst das vint aus
der massen gestig v. d. p. o.

Augustus Wiltz sepan

Der ander Augst das vint
schidig vnd vilig vnd suell
pauig

September Poberuch

Der erst herbst das vint
an allen dingen pehend vnd
massig In allen dingu

October listognoy

Der ander herbst das vint
pefer natue es gewint ain
poff zung vnd gillt gut mit
stall

November Ezomperstet

Das vint ainuoffig vnd
Eug vnd geygen vnd vint
schidig zu leuen

December Gruden

Das ist der tuft Monat
Das vint genulig vnd rich
vnd vint genam vnd In alle
dingen lieb

brezen, in še nekaj drugih čeških, v Vaceradovi Mater verborum (13. stol.), prosinec, brezen (brzyesen), listopad v rokopisnem brevirju na Češkem iz 14. stol., kjer pa je na drugem mestu bilo zapisano že okrog l. 1300 ime gruden (hruden) za mesec avgust; prosinec, sieczen, sirpien, listopad, listopadl, grudzien v poljskih rokopisih 14. in 15. veka; iz 13.—14. stol. v Assemanovem evangeliju: prosinec, sečen, suhi, treven (= traven), listopon, gruden — in takó še več tega.

Ko so se Slovenci od druge polovice 6. stol. do nekako začetka 9. stol. dokončno naselili v novi domovini, ki jim je še ostalo danes komaj slaba tretjina, so se seznanili pri staroselcih s koledarjem in z merjenjem časa Rimljanov, ki so tod že od 2. stol. pr. Kr. pričeli uveljavljati oblast in vpliv; v 3. in 4. stol. po Kr. pa je bilo v sedanjih slovenskih pokrajinah že precej ukoreninjeno tudi krščanstvo. Rimljani in krščanstvo so seznanili staroselska ljudstva že pred naselitvijo Slovencev z rimskim koledarjem in njegovimi latinskimi mesečnimi imeni, pozneje pa je tudi vedno večji vpliv Frankov s severa uravnaval Slovence po julijanskem koledarju, čeprav je Karel Veliki, ki je vladal od l. 768 do 814, naročil Nemcem, da morajo rabiiti narodna mesečna imena, ki jih je sam določil.

Slovenska imena mesecev so bila zapisana prvič — kolikor vemo do zdaj — v rokopisnem kodeksu, ki ga hrani National — Bibliothek, Wien, pod zaznamkom Cod. 2821. Dunajska Narodna knjižnica je dobila kodeks okrog l. 1790 iz nekega takrat odpravljene samostana. Na listu 157 b je zapisal doslej bliže nepoznani Martin iz (Škofje) Loke na čelo tedaj običajnih horoskopov za novorojence v posameznih mesecih poleg latinskih mesečnih imen tudi slovenska. (Glej fotokopijski posnetek). Na prednji strani istega lista, torej na listu 157 a, na koncu pa je zapisal isti pisec v latinščini: Leta Gospodovega tisoč štiristo in šestinšestdesetega je bila končana ta knjiga po rokah Martina iz Loke na dan svetega Valentina, tj. 14. februarja 1466. Z gotico zapisana slovenska imena mesecev pa so: Prosynicz, Setstzann, Susecz, Maly trawen, weliky trawen, Bobouczzett, Maly Serpan, veliky serpan, poberuch, listognoy, kozowperschk, Gruden. Vtem, ko so bila in so še l. 1466 zapisana slovenska mesečna imena v glavnem običajna, sta bili imeni bobov cvet (junij) in poberuh (september) zapisani samó v tem kodeksu, v slovenskem koledarju ali pratiki pa nista bili nikoli zapisani ali tiskani. Le Francé Bevk se je spomnil bobovega cveta in kozoprška (november) l. 1927 v romanu iz XIV. stol. »Krvavi jezdec«, kozoprsk za november pa je samó enkrat zapisal že V. Vodnik l. 1805 v Slovenski besednjak.

Na slovenska imena mesecev v dunajskem rokopisu je opomnil prvi dr. Fr. Miklošič l. 1867-68 v sloveči obravnavi »Die slavischen Monatsnamen«. Pozneje je priobčil l. 1879 ves nemški horoskop s slovenskimi mesečni-

mi imeni vred Peter Radics v Letopisu Matice slovenske, l. 1898 pa še Franc Komatar v Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko.

Prvič zapisana mesečna imena prosinec, sečan, sušec, traven, srpan in gruden, kakor tudi poznejša brezen in listopad, so preodšla iz slovanske skupnosti, imena bobovcvet, poberuh, kozoprsk, listognoj itd. pa so nastala po razvojni nuji slovenskega gospodarskega in družbenega življenja. Manj verjetno je, čeprav ne povsem izključeno, da izvirajo neka slovenska mesečna imena še iz davno zelo ukoreninjenih predkrščanskih izročil, npr. poberuh = poberin, kozoprsk — iz češčenja koze ali kozla v poganskem obredju. Namesto bobovcvet (junij) je že po sto letih, l. 1557, zapisal Trubar rožencvet (natančno: Rofshenzuit), poberuch (september) je postal pri njem jesenik, kozoprsku in listognoju (november, oktober) pa je zamenjal meseca (oktober, november). Mali srpan iz l. 1466 je pri Trubarju samó srpan (julij), namesto veliki srpan pa je Trubar zapisal za avgust novo ime kimovec (natančno: Kimouiz).

Poleg že povedanih slovenskih mesečnih imen, ki so bila v vsakdanji rabi v koledarjih, pratikah, časnikih, časopisih itd. — dandanašnji bolj poredkoma — je še dolga, težko pregledna vrsta imen, ki so jih stvarjali posamezni pisci iz svoje zamisli, ali pa so jih vzeli iz krajevnega ali pokrajinskega pogovornega jezika. Takó beremo v Dalmatinovi Bibliji l. 1584 prozimec namesto prosinec, brezen = marec, katerega imena nima noben drug slovenski protestantski pisatelj, le Megiser je prevzel ime l. 1592 v svoj slovar, in takó tudi še Dalmatinov obročnik = september ali oktober. Megiser pa je vknjižil v svoj slovar pokraj Trubarjevih in Dalmatinovih mesečnih imen še prašnik (od praha, prašiti, nemški Brachmonat) za junij in gnilec za november.

Za udomaćenost slovenskih mesečnih imen v srednjem veku bodita navedeni le dve pričji, a še več drugih ne manjka. Okrog l. 1579 je zapisal slovenska mesečna imena v svoj brevir Tomaž Gruden, ki je za junij pristavil še ime velnik, za julij pa krstnik. Okrog l. 1600 je bržkone ljubljanski prošt Gašpar Freudenschuss zapisal v neko radovljiško matrikulo slovenska mesečna imena, ki se ujemajo s Trubarjevimi iz l. 1557 in 1582, razen imena brezen ter da je zamenjal imeni za september in oktober.

Od okrog l. 1770 do okrog l. 1870, doba razsvetljenosti in narodnih prebujenj, je pri več evropskih narodih, med Slovani zlasti pri Čehih, Hrvatih in Slovencih, zaživelo vprašanje narodnih mesečnih imen, ki je zbuvalo na vse strani nenavadno pozornost. Vtem, ko so bila dotlej taka imena le v raznih rokopisnih in natisnjenih besednjakih, so začeli zdaj pisati o njihovem nastanku in pomenu samostojne znanstvene obravnave razni vidni učenjaki, kakor M. A. Voigt, V. F. Durych,

F. K. Alter, J. Dobrovský, N. M. Karamzin, J. F. Holovackyj (Golovackij), B. Hacquet, K. J. Erben, J. Grimm, K. Weinhold idr., da pri tem ne pozabimo predvsem na dr. Fr. Miklošiča.

Pri Slovencih je prvo besedo o mesečnih imenih spregovoril O. Gutschmann v svoji nemško pisani slovenski slovnici l. 1777, kjer je na str. 148 zapisal, da pomenijo pri preprostem ljudstvu mesečna imena le mesece po času Luninega sija. Nedavno, piše Gutschmann nadalje, pa so začeli tudi v slovenščini, kakor že nekateri drugi narodi, imenovati mesece po številčnem redu. Januar je torej Prvnik ali Novoletnik, februar Drugnik ali Drujnik, marec Tretnik, itn. Za primer pa je navedel: Lete bukve so bile dokončane v letu 1777 na 3. dan meseca Štrtnika. Prednja imena Gutschmann nikakor ni vzel iz narodne govornice, marveč jih je po podobnih poizkusih kje drugod napravil sam in zato so zginila brez sledu. Le A. J. Murko je prevzel Gutschmannova mesečna imena l. 1832 v svojo nemško pisano slovensko slovnico — v drugi izdaji l. 1843 jih je že izpustil — ter v slovarja l. 1832-33, tam z opomnjo, da so ta imena »novozložena« in redko v rabi. Pripomniti pa moramo, da beremo v pridigah Janeza Svetokriškega in v rokopisnem besednjaku p. Hipolita okrog l. 1700—1712 tudi nekaj zapisov: drugi, tretji itd. mesec v letu.

Drugi med Slovenci, ki je pisal o slovenskih mesečnih imenih, je bil A. Linhart, ki je l. 1791 v drugem delu »Versuch einer Geschichte von Krain«, str. 364, navedel in tolmačil vseh dvajset slovenskih mesečnih imen s pripombo, da so se posamezna imena večinoma že izgubila, a tudi zamenjala. B. Hacquet, ki je od l. 1766—1787 bival med Slovenci, pa je v svoji znani »Abbildung und Beschreibung« l. 1801 na str. 92, 93 pisal o slovenskih mesečnih imenih in o slovenski kmečki Pratici. Najzavežja, čeprav zelo strnjena, znanstvena obravnava, ki jo je do zdaj napisal Slovenec o slovenskih imenih mesecev, seve tudi o slovenskih, pa je že skrajno imenovano delo dr. Fr. Miklošiča (1813—1891) »Die slawischen Monatsnamen« (Slovanska mesečna imena), ki jo je izdala l. 1867 Akademija znanosti na Dunaju. Prezreti ne smemo še tehtnih izsledkov, ki jih je zapisal o slovenskih in slovenskih imenih mesecev dr. G. Krek l. 1874 in 1887 v nemško napisanem Uvodu v slovensko literarno zgodovino. Z velikim številom takó dobrih, upoštevnih kakor tudi čisto neprimernih drugih razprav in sestavkov o slovenskih imenih mesecev od l. 1845 do danes, pa se, žal, tukaj ne moremo ukvarjati.

Ze od nekdanj sta zanimala izvir in pomen posameznega mesečnega imena takó preprostega človeka kakor najbolj učenega znanstvenika, saj nam to poročajo v knjigah že o Babiloncih, Egipčanih, Grkih, Rimljanih itd. O tem se bomo pomenili prav na kratko o nekaterih slovenskih imenih mesecev tudi mi.

Prosinec — pri Slovencih (razen v Slovenski krájiní — Prekmurju) in Poljakih (staro) januar, pri Slovencih v Prekmurju, Hrvatih in Cehih december — ima tolmačenj prav po pregovoru: koliko glav, toliko misli. Ko je Martin iz Loke zapisal l. 1466 Profynicz, torej takó kakor beremo ime v prvem znanem zapisu l. 1056/57: mēseca prosinca, je sprevrgel že Trubar l. 1557 ime v Proffimiz, tj. prozimec z namigom na zimo. Enako beremo v Dalmatinovi Bibliji 1584: Prosimiz = prozimec, prvi dan Prosimza = prozimca; prossimez ima tudi Megiser v slovarju 1592. M. Kastelec okrog l. 1680, in za njim tudi Hipolit l. 1711 — 12, je pri zapisu Profsenz = prosenec namignil s tem imenom na proso, ki »pomeni prosén kruh, kteriga so nekdanj Slovenci namest pšeničnega popèrtnika od 25. decembra do osmine sv. treh kraljev na mizo stavili. Nekdaj, ko še ajde ni bilo, je bilo prosó poglavitno za vsakdanji kruh«, kakor je zapisal Poženčan = Matevž Ravnikar v Novice l. 1849. Linhart pa je bil med prvimi, ki je že l. 1791 v prej navedenem delu zapisal, da je Profenz = prosenec der Hirsmond, tj. prosen mesec. Oblike prosinec, prozimec (Megiser 1744, in za njim še drugi, tudi zimec), prosenec, pri Hrvatih (Kajkavcih) prosinac, prezimec, pa so pisali razni pisci vsak po svojem okusu vse do druge polovice 19. stotletja.

Na Češkem, Moravskem in Slovaškem pa je v zgodnjem srednjem veku prišlo nekomu na misel, da je prosinec po črkovni zamenjavi pravzaprav le izprevržen prasinec, mesečno ime za december, ki ga ima že Velešlavinov Nomenclator l. 1598; v tem času da se skoti in zakolje največ praset.

Z verjetnim naslonom na nemški Bittmond (= prošnji mesec), ki je pa lahko že prevod slovenskega imena prosinec, za december — januar, je že Linhart l. 1791 navedel Profenz — prosenec poleg izvira od korena proso tudi na prositi — prošnja; isto mnenje je zapisal l. 1845 A. Kremlj v »Dogodivšine«. Spričo cerkvenih in ljudskih prošenj v adventnem ter božičnem času sta zlasti Dobrovský in Erben menila, da prosinec pomeni prošnji mesec. Glede na to, da je prosinec čas, ko si največ fantov in deklet prosi zakonskega druga, je zanimivo, da je za belgijski istoznačni laumaont = januar že l. 1567 zapisal znani nizozemski zdravnik in jezikoslovec Hadrijan Junius v svoj Nomenclator, da izvira to belgijsko mesečno ime od zakonskih zvez, porok, ki jih je v tem času največ, za kar da nam naj bo primer tudi staro mesečno ime gamelion za grško — atiški sedmi mesec, tj. januar—februar. Pri Hrvatih, ki so se zelo radi na-

gibali k temu mnenju, je Juniusovo tolmačenje zapisal najprvo Adam Patačić med l. 1772—1779 v svoj latinsko-hrvaško (kajkavsko)-nemški Dictionarium, s pristavkom, da se mu zdi mesečno ime prosinec skladno z glagolom prosim — prositi. Le-to je prav posebno poudarjal J. S. Reljković v opevanju mesecev v Kučniku l. 1796, in za njim še več drugih.

Veliko razgledanih znanstvenikov in jezikoslovcev, na čelu jim dr. Fr. Miklošič, pa ni soglašalo z nobenim prednjim tolmačenjem imena prosinec. Edini so si v tem, da je ime prosinec od tod, ko ob rastočem dnevu, večji svetlobi od 22. decembra naprej proseva, preseva, sije skozi oblake in meglo vedno več sončne luči. Med prvimi je bil tega mnenja že imenovani Adam Patačić, ko je n. n. m. pri Januarius — Profzinec pokraj drugega zapisal: morebiti kayti onda fsunze profzivati ili višse itti pochinya. Glagol prosivati v prednjem tolmačenem pomenu beremo zlasti pri hrvaških piscih iz Dalmacije, npr. pri Maruliću l. 1501, pri Hektoroviću l. 1568, pri Zoraniću l. 1569 itn., pri Kanižliću iz Požege l. 1780, pri Reljkoviću iz Vinkovcev l. 1796 itd. Da pa je beseda prosevati, prosijati živila in da še živi tudi med Slovenci, nam izpričujejo njene vknjižbe v več slovarjih in takó je še l. 1952 zapisal npr. A. Slodnjak v izdaji Vrazovih slovenskih pesmi: »Iz Prešernovega odgovora proseva, da...« Končno naj ne bo pozabljeno, da poznamo poleg mesečnega imena prosinec tudi še krajevno ime vasi Prosinec ter osebni priimek Prosinac iz l. 1379.

Ime sečen, sečan, sičen, sičan, sječanj, siječenj ipd. — pri Slovencih februar, pri Hrvatih in pri Slovencih v Slovenski krájiní (Prekmurju) januar, na Moravskem in Slovaškem julij—avgust, poznano pa je to ime tudi še pri drugih Slovanih — so hoteli nekateri razlagati iz osnovne sêk, tj. od hudega mraza, ki v tem času seka, šiba, švrka po človeškem telesu. Poženčan — Matija Ravnikar pa je v posebni opombi v Novicah l. 1848 celó mislil, da »sečen ima imé od sekniti, kar hoče toliko reči kakor osušiti (sicare). Od tod ima tud imé osek, osečenje, to je osušen kraj«. Miklošič in z njim še več drugih, pa zavrača taka in podobna mnenja rekoč, da je sečnu najverjetnejši podzidek glagol seči, sečem, sekati, tj. čas, ko so si ljudje v prvotnem naravnem gospodarstvu in pozneje pripravljali drva, sekali drevje ipd. saj so zato rekali Nemci februarja tudi Holzmond, Haumonat, Fällmonat. V podporo sečnu bodi omenjeno še ime polotoka Deroseč v Cerkniškem jezeru iz časa okrog l.

1715. Zahn pa navaja iz starih listin na Slovenskem krajevna imena Sečnec, Sečnica (l. 1375) in Sečen (l. 1490).

Kakor je prosinec postal prosinec, prozimec zaradi napačne ljudske etimologije ali zveze z nepravimi besednimi koreni, pravi Strekelj, takó je nastal pri Slovencih l. 1775 (Nova Krainska Pratica) iz dotlejšnjega sičana najprej svičan, in sicer najverjetneje po volji M. Pohlina, urednika Pratique. Fr. Metelko pa je v Novi Pratici za prestopno l. 1824 spremenil sičen — sičan — svičan dokončno v svečan, in takó je ostalo do naših dni. »Svečan je dobil svoj v ali od svečnice, ali od sveč, ki od kapa visijo; pa je v resnici venderle sečan, to je mesec, ko se drevje seka«, je pribil učeni Skrabec.

Da sečan vendarle še ni čisto pozabljen, za to nam je ohranil dokaz dr. J. Rigler. Pri preučevanju južnonotranjskih govorov l. 1957 mu je okrog 70 let stari Andrej Ambrožič iz vasi Barka pri Vremah za mesec februar lepo povedal ime sečan.

Pri Hrvatih — Kajkavcih je prvi uvedel za februar mesečno ime svečen (Szevcfen) Nikola Krajačević okrog l. 1630 v l. izdaji Molitvene knjižice, ki pa doslej ni bila najdena, a je zapis izpričan v 2. izdaji l. 1640, iz katere je Kalendarium Szlovenzki ponovil Krajačević skoraj dobesedno v knjigi Szveti Evangelioni l. 1651. Potem pa beremo ime svečan — svečna (Szevechan — Szevechna) za februar že v Vitezovičevem (= Pavao Ritter) Kalendaru za l. 1692, vtem ko ima do zdaj prvi znani hrvaško-kajkavski Novi Kalendarium za leto 1653 še ime sečan (Szezhnan). Iz prej navedenih Krajačevićevih knjig je prevzel za Slovence v Slovenski krájiní (Prekmurju) Mikloš Küzmič večino njegovih mesečnih imen v svojih knjigah l. 1780 in 1783, za kar pa imamo dokazni primer šele v drugi izdaji Knjige molitvene l. 1796. Krajačević svečan — februar (pa je Küzmič sprevergel v »Januarius. Nacsi (= inači = drugače) Szvecsén«. Ime Sviezchnik poleg fezhan za februar ima pri Slovencih naprvo Anton Miklaur v drugi izdaji Megiserjevega slovarja l. 1744, pozneje pa ga najdemo npr. še v Primčevi Abecedi l. 1812 in v Novicah l. 1848, str. 39.

Na kraju naj še povemo redko zanimivost, da so po sporočilu Baudouina de Courtenaya rekali Slovenci v Reziji mesecu februarju mali mesec (mal mjesac, malij mjesac), verjetno pač zaradi manjšega števila dni. A ne le februar, tudi mesec november je bil pri Rezijanih mali mesec (lo picol mese), kakor je razvidno iz nekih arhivskih dokumentov iz l. 1573, ki jih je objavil Gaetano Perusini v SE 1963-64.

Za marec sta najbolj običajni slovenski mesečni imeni sušec in brezen, tudi brezniček. Pri Slovencih v Slovenski krájiní (Prekmurju) je sušec ime že za februar, brezen pa je pomenil ponekod na Slov. Stajerskem, kakor še npr. pri Malorusih, tudi mesec april, takó na Remšniku in po zapisih A. M. Slom-

ška in J. Virka. Ime breznic za marec pa je prevzel Janežič v svoj slovar l. 1867 iz Jarnikovega Etimologikona l. 1832. Poleg še več drugih slovenskih mesečnih ime za marec, npr. sušnik, ebehtnik, postnik itd., je najmanj znano ime cepljenjak, ki ga beremo v Predgah A. Serfa iz l. 1835.

Sušec je pač suhi mesec, ko se zemlja posuši in jo je že mogoče obdelovati. Krajevno ime Sušec, Sušice je na Slovenskem izpričano v listinah že za l. 1309, 1322, 1440 in 1500. Ime brezen je bilo naprvo zapisano pri Čehih v 13. stoletju, pri Slovencih pa v Dalmatinski Bibliji l. 1584. Vseobče mnenje je, da je ime naslonjeno na brezo, ki daje v tem času brezov sok in začne počasi zeleneti. O tem je napisal poučno razpravo pokojni akademik dr. I. Grafenauer v Slovenskem etnografu l. 1962. O imenu, pomenu itd. breze pa je nadrobil že dr. G. Krek razne malenkosti v Kresu l. 1884.

Drugo tolmačenje, da je brezen — marec čas, ko se v naravi nasploh prebujajo slaba po novem življenju, čas, ko se mačke breznaajo, breznijsi ali brestijsi, je že zelo staro. Tako beremo že pri Izidorju Seviljskem (okrog l. 560—636) v delu Etymologiae v latinščini za mesec marec-martius, da se letá imenuje takó tudi zato »quod eo tempore cuncta animantia ad marem agantur, et ad concumbendi voluptatem«, kar je še ponovil Beda Castiljski (673—735) v Liber de divisionibus temporum. Njuno tolmačenje se je potem prebijalo skozi ves srednji vek, pri Slovencih pa ga zasledimo že v Kumedrjevem rokopisnem slovarju l. 1787. Da pa ta misel o breznu tudi pozneje ni zamrla, nam priča vzglavna mesečna podoba v Narodnem koledarju za l. 1890, kjer ponazarjajo mesec marec tri mačke, ki se podijo na strehi. Tudi F. S. Finžgar primerja v »Strichih« Boltežarja z breznovim mačkom.

Skupen staroslovanski traven, ki so ga prilagodili ščasovno posamezni narodi vsak svojim naravnim razmeram, je čas, ko trava začne zeleneti, zeleni ali je že v bohotni rasti. Njegov pomen pa se je po krajevnih okoliščinah raztezal kar na čas štirih mesecev. Slovenci so ločili meseca april in maj po tem, da so poimenovali april z malim travnom, maj pa z velikim travnom. Slovencem v Slovenski krajini je že marec mali traven,

april pa veliki traven. Malorusom je traven šele maj ali junij. Poleg imena traven, ki pomeni večkrat že samo mesec april, je pa še več drugih imen, npr. za april deževni mesec, velikotravnik (Prekmurje), mali travnik (Gutsmann), travnjek (Zagajšek), V. Vodnik pa je vedel za april še čisto samosvoje ime, tj. ovčjider.

Za maj pa je razen velikega travna pri Slovencih še več drugih imen, npr. majnik, cvetnar, cvetnik, rožni cvet, rožni mesec, šentlipovšek itd. Povsem samosvoje, a že zelo staro ime za maj imajo Slovenci v Prekmurju, in sicer risalšček, risalščak, tj. binkoštni mesec. Binkoštim pravijo namreč Prekmurci risale, risali, pri čemer je zanimivo, da je imeni rusalje, rusalji za binkošti — duhovo zapisal iz Dubrovnika in Boke Kotorske tudi Vuk v svoj slovar l. 1852, ter da pravijo v Dubrovniku roži (vrtnici) rusa, kar je potrdil l. 1886 tudi Ivan Broz. O rusalijah, od tod izvira ime risalšček, risale, je napisal Miklošič l. 1864 obširno obravnavo, za njim pa še drugi (npr. W. Tomaschek l. 1869).

Bobovcvet = bobov cvet, najstarejše slovensko mesečno ime za junij, nam lepo pojasnjujeta dva slovenska pregovora: Največja lakota je takrat, ko cveteta bob in grah (od srede do konca junija) in: Bob v cvet, lakota v svet. Od 16. stoletja dalje pa je bilo za junij najobičajnejše slovensko mesečno ime rožnicvet = rožni cvet, (Trubar 1557: Rošshenzuit, Dalmatin 1584: v 'Roshozviti, na 27. dan Roshenzveta, Megiser 1592: roshenzvet). Če sodimo po videzu, se rožni cvet naslanja na besedi roža in cvet, a že Linhart je l. 1791 v navedenem delu tolmačil Roshni Zvet kot ržni, rženi cvet, die Blühe des Kornes. Zmešnjavo je povzročala stara nedosledna pisava besed rž, ržni, ko so pisali pomešano èrsh-rž (Megiser 1592, Pohlin 1781), resh (beri rž — Kopitar, Vodnik, Šmigovec, Murko idr.) in røsh, roshen, roshni, roshenjak (rož, rožen, rožni, roženjak), kakor je pisal poleg drugih posebno V. Vodnik do l. 1799 in še nekolikokrat tudi pozneje. Vtem, ko je pisal Vodnik v Veliki Pratici l. 1795—1796 za junij Roshenzvet, v Roshnimzveti (rožencvet, v rožnimcveti), je pa zapisal v Lj. Novicah l. 1799 že reshni zvet (režni cvet), in

tako še dvakrat l. 1806 v Pesmih za pokušino samó režnicvét.

Dvojno tolmačenje imena rožni-ržni cvet se je prebilo iz srednjega veka prav do današnjosti, npr. v Ilustrovanem narodnem koledarju za l. 1893, v Slovenskem pravopisu 1962 itn. Rženi klas kot znak bližajočega se poletja je vrezan za 18. maj že na nekih nordijskih runskih koledarjih iz zgodnjega srednjega veka. Glede navezanosti imena rožni cvet na rože, cvetlice, pa moramo vsakor opomniti na starosvetne slovenske navade ob kresu ali šentjanževem (24. junija), ko so ljudje nabirali raznovrstne rože ali cvetlice in jih potem še v novejšem času nesli v cerkev blagoslovit, kar nam je lepo opisal npr. dr. Fr. Kotnik v Etnologu l. 1940.

Domovina mesečnega imena rožnik, ki je zamenjalo stari rožni, rženi cvet, je po vsej verjetnosti Celje z bližnjo okolico. Kalobski župnik M. Zagajšek, rojen v Ponikvi, je nekako med l. 1780—1790 zapisal v ohranjeni nemško-slovenski slovar za junij slovenska mesečna imena Roshnek (= rožnik), senšek in senovjek. L. 1840 so izšle v Gradcu »Bukve od porodne pomoči«, ki jih je napisal v nemškem rokopisu zdravnik dr. J. N. Kömm, »oslovenili« pa so jih D. Trstenjak, J. Keše (kaplan v Zalcu) in M. Stojan iz Teharij. V priloženi »Kalendri nošenja« so večkrat zapisana tedajšnja običajna slovenska mesečna imena, le za mesec junij beremo tukaj novo ime Roshnik (rožnik), ki ga pa potem dolgo ni bilo na spregled, samó pri Slomšku ga najdemo l. 1842. Šele v sredo 7. rožnika 1848 so Novice izšle s tem imenom, potem pa se je rožnik udomačil v Blaznikovi kmečki Pratici za l. 1849, osvojil pa si ga je tudi nemški Neuer Wirtschafts-Kalendar v Ljubljani za l. 1849, ki je poleg latinsko-nemških mesečnih imen imel od l. 1845 tudi slovenska.

O imenih srpan, mali srpan, veliki srpan za mesca julij in avgust, s prilagoditvijo imen srpu, velja nekako isto kakor za traven. Kakor je bil že pri Trubarju srpan brez pridevka mesec julij, také beremo tudi pozneje še pri več pisateljih isti pomen. Izmed številnih drugih slovenskih imen za julij, kakor so npr. žetnjak, pšeničnik, senenec, Jakobov mesec, moramo opomniti na napako, ki je doslej še nihče ni zapazil ali popravil. A.

Miklaur je namreč zapisal l. 1744 v drugo izdajo Megiserjevega slovarja pod Heumath Julius, slovensko mesečno ime Santjakobnik, tj. šentjakobnik. Odondod je bilo ime prevzeto v pisavi fant., jakobnik v Gramatico l. 1758, po spregledu ali nedoumnosti pa je potem l. 1789 O. Gutsmann vknjižil v nemško-slovenski slovar pri Julius besedo fant kot samostojno slovensko mesečno ime, odkoder je l. 1833 fant pod Julius na slepo prepisal še A. Murko v nemško-slovenski slovar. Cudimo pa se, da je z navedkom iz Gutsmanna ničvredno »ime« sant za mesec julij zapisal dokončno sicer preudarni M. Cigale l. 1860 še v nemško-slovenski slovar!

Prvič l. 1466 zapisano ime poberuh za september pač najverjetneje naj ne bi pomenil nič drugega ko čas, ko se pobirajo in spravljajo sadeži z dreves ter pridelki s polja. Težko pa bi dandanes dokazali, da tiči v poberuhu neko staroslovensko naravno božanstvo poberin ali plejn, ki ga omenja l. 1607 škof T. Hren v osnutku neke pridige, o čemer je mrvicé napisal I. Navratil v LMS l. 1888 in 1896, več pa dr. J. Glonar v LZ l. 1917. Tudi s poberinom, kakor so ga nekdanj pojmovali na Gornjem Krasu v pregovoru: Šenica (pšenica) je samo za franke (= davke) jen za poberine (= tiste, ki so pobirali desetino in zberico), verjetno poberuha ne smemo istiti. Fr. Erjavec pa je pri opisu raka v LZ 1881 z vzklikom: O, da bi ga potipal poberin! bržkone s tem meril na parklja, kakor je Levec tolmačil besedo poberin že l. 1878 v Pravdi o slovenskem šestomeru.

Med raznimi imeni, kakor so npr. malašnik, miholščnik, sadnik, sadni mesec, šentmihelski mesec idr. se je za september udomačilo predvsem mesečno ime kimavec. Pri Trubarju l. 1557 in 1582 je kimovic že mesec avgust, in také še pri Dalmatinu, Megiserju, Janezu Svetokriškem in nekaterih drugih, a Breznik iz Zalca je v Večni pratiki l. 1787-89 sprva prevajal do str. 35 celó mesec oktober s slovenskim kimovcem. Sčasom pa se je ustalil kimovic, kimovec, kimallec, kimoven, kimavec samó v pomenu za mesec september.

Linhart je imenoval l. 1791 v že navedenem delu: Kimovz, der hinkende Mond, tj. kimovec, šepavi mesec. B. Kumerdej pa je zapisal l. 1798 v rokopisni slovar, da se za gotovo ne more reči, odkod pride ime kimavec, a morda od nepretrganega kimanja konj, ki se kaže v tem letnem času. Temu mnenju je precej podobno poznejše Miklošičevo, ki je zavrnil tolmačenje, da je kimavec mesec, ko zreli sad na drevju kima. Miklošič namreč ni soglašal z nobeno drugo razlago ko s to, da je kimavec mesec, ko živina, nadlegovana

od obadov in muh nemirno sem ter tja kima, pri miru ne stoji, za kar navaja kot dokaz zlasti malorusko ime kyvén = avgust in staronemški bisemánôd od glagola bisen, tj. bezljati, narečno tudi bezgati.

Da pomeni jesenik, jesensčak ipd. za mesec september jesenski mesec — prevzeto morda po staronemškem herbistmánôth, Herbistmonat — o tem ni treba zgubljati besed.

Kozoprsk je med starimi slovenskimi mesečnimi imeni edinstven primer, ki mu niti Miklošič, poznavalec in preučevalec tolikih jezikov, ni mogel najti soznačnega imena pri nobenem drugem narodu. Hkrati pa je kozoprsk tisto mesečno ime, ki so mu v takó imenovani pratikarski pravdi v drugi polovici 19. stol. najbolj nasprotovali in večkrat odločno zahtevali, da se odstrani iz slovenskih koledarjev. No, pa ga je vsemu nakljub zapisal še l. 1917 I. Tavčar v »Cvetju v jeseni«, a tudi Levstik in drugi slovenski pisatelji so pisali kozoprsk za oktober še dolgo potem, ko je bilo novo ime vinotok že dodobra v rabi. Dr. J. Šašel pa je v narodnem blagu iz Roža (Slovenj Plajberg) v času okrog l. 1918—1934 med še tam običajnimi imeni mesecev zapisal tudi ime kozoprsk (qozoprsk).

V najstarejšem zapisu l. 1466 je kozoprsk mesec november, a Trubar je l. 1557 zamenjal kozoprsk iz l. 1466 za mesec oktober. V Dalmatinovi Biblii 1584 l. imena kozoprsk ne najdemo, ker ima Dalmatin namesto njega za oktober novo mesečno ime obročnik. Megiser je l. 1592 vključil v slovar ime kozoprsk pod Herbistmonat že za mesec september, drugič pa pod Weinmonat poleg obročnika tudi za mesec oktober (kofopèrřz). V Thesaurusu l. 1603 je Megiser to zmešnjavo popravil in tam je kozoprsk pokraj obročnika samó mesec oktober. Razen nekaterih izjem se je ime kozoprsk v tem pomenu nato uveljavilo za vso nadaljnjo dobo.

Pomen imena kozoprsk je že v njem samem: to je čas, ko se koza prska. Poznanje in udomaćenost besed: prskati, koze se prskajo, prskava koza, kozji prsk, za siceršnje goniti se, pojati se, nam izpričuje še SP iz l. 1962. Sličen pomen smo že spomenili za mačke v breznu, ki se z njim ujema hrvaška veljača (februar), a nadaljnje soznačnice najdemo še za jelene v mesečnih imenih záři in řijen (september in oktober) pri Čehih ter ruján (september) pri Hrvatih. Dandanašnji si seve težko predstavljamo, kako veliko in pomembno vlogo je imela koza v starodavnem slovenskem naravnem gospodarstvu. Če vzamemo, da je ostalo v Sloveniji okrog petdeset zemljepisnih imen, ki so samostojno ali z določilnim pridevnikom po-

imenovana po kozjem rodu, da je bil takrat kozár, tj. kozji pastir, kozarnica, tj. vas kozarjev, vsakdanja prikazen, je vse to pač neovrgljiv dokaz o posebni pomembnosti kože v tedajšnjem preprostem in naravnem življenju Slovencev. Da so šele pratikarski pravdarji v 19. stoletju zaduhali »priskutnost«
kozoprška, naj nam bo za nespotaljivost nad podobnimi imeni v starem času primer le mož z imenom Kozjirep, ki so si ga l. 1373 izbrali v Mariboru za župana.

Spričo sicer krajevno v naravi zelo različno pogodeni ujemanj kozoprskovega časa z vinsko trgatvijo od septembra do novembra, zlasti pa v oktobru, se pa nikakor ne smemo zadovoljiti le s prednjim tolmačenjem. Iz staroveškega bajeslovja vemo, da je častilo več narodov, med njimi tudi Slovani, kozo ali kozla kot božanstvo, kar je potrdil še okrog l. 1700 Janez Svetokriški v neki pridigi rekoč: »nikateri Ajdže za Boga imajo kozle, vole inu krave, fuj ih bodi«. Iz zgodovinskih zapisov nam je znano, da so imeli Slovenci na Koroškem ob Millstattskem jezeru preročišče, kjer so bili postavljeni trije stebri in na njih levja ali mačja, volčja in kozja glava. Okrog l. 745 za vojvode Boruta je pokristjanjeni slovenski starosta Domician podrl ta preročišče gaj in ondi pozidal cerkev. Nadalje spomnimo še na bajko, ki jo je po pripovedovanju krčmarja F. Jermana v Loki dvakrat zapisal J. Trdina, namreč: »Brez kože Noe ne bi bil iznašel vina. Plezaje po rebri je zašla koza v skalovje in se namerila na trto, polno zrelega grozdja. Ko se je grozdja nazobala, je začela tako veselo sem ter tja poskakovati, da so se ji vse živali čudile, še bolj pa Noe«, itn. Medsebojna odvisnost kozoprška in takih ter podobnih marenj je očitna. Temu se prilagajajo tudi imena kozjak, kozlovčak in kozji ses za neko vrsto vinske trte ali grozdja. Poleg mesečnega imena kozoprsk je pa tudi nekaj rastlin s tem imenom, ki je znano še Poljakom.

Končno bodi še omenjeno, da je bil čas kozjega prskanja, ki traja od konca avgusta do začetka novembra, že v srednjeveških nordijskih lesenih runskih koledarjih oznamenovan s podobo kože ali kozla običajno v dneh od 17. do 22. septembra.

Že pri starih narodih, ki so gojili vinsko trto in pridelovali vino, je bil pridevek vinski mesecu oktobru, ali že septembru, nasplošno priljubljen in običajen. Tudi pri Slovencih beremo ime vinski mesec npr. že pri Hipolitu, Rogeriju idr. Dalmatinov obročnik za oktober je prav takó povezan z vinarstvom. Tudi druga slovenska mesečna imena za oktober, kakor npr. vinec, vinščak, moštnik, bendimjak (v Reziji), bratvin (A. Krempl), repar, lukovščak, vsesvešček (v Prekmurju) itd. so večidel v zvezi z vinstvom. Sedanje mesečno ime vinotok za oktober, ki je zamenjal stari kozoprsk — le-ta pa je strašil v Blaznikovi Veliki Pratici še l. 1875, čeprav so ga tam »uradno«
nadomestili z vinotokom prvič l. 1867 — je pa naprvo zapisal F. J.

Kaffol v Novicah 10. nov. 1847 na str. 178, za njim Val. Konšek v Celskih Novinah 3. vinotoka 1848, itd. V pomenu krčmar pa so rabili besedo vinotok J. Jurčič (Deseti brat l. 1866), Fr. Erjavec (Rak l. 1881), J. Mencinger (Mešana gospoda l. 1881) in še drugi.

L. 1466 zapisani listognoj je pomenil mesec oktober, Trubarjev listognoi l. 1557 pa že mesec november, česar so se držali, pokraj še drugega imena gnilec, večidel vsi slovenski pisci. Da je pomen listagnoja, listoviga gnoja — prednji obliki sta bili zapisani l. 1797 in 1823 — soznačen z gnilecem, z listnim gnojem, je očitno. Z odpadlim listjem se zemlja gnoji, odmrlo in posušeno rastlinje v naravi pa segniva.

Mesečno ime listopad, čas ko pada listje z drevja, beremo že v starih cerkvenoslovenskih zapisih. Čehi, Poljaki in Malorusi so prevzeli to ime za mesec november, ki so se jim pridružili v 19. stoletju še Slovenci. Pri Poljakih je listopad, tudi listopadl, lahko pomenil manjše se mesec oktober ali november. Pri Slovencih je J. N. Primic v Abecedi za Slovence l. 1812 med prvimi zapisal za november: listognoj ali listopád, vdrugo pa beremo potem »4 dan mesca Listopada« — ali je to oktober ali november, bi bilo treba še dognati — v pojasnilu k priložnostni pesmi I. A. Zupančiča, ki jo je objavil v 45. številki Laibacher Wochenblatt l. 1814. Rekli bi »uradno« je bil listognoj zamenjan z listopadom šele v Novicah 1. novembra 1843. Kakor kozoprsk tudi listognoj zaradi »gnojnega« priokusa ni bil pogodu več slovenskim zabavljajem, ki so zaradi teh dveh in slovenskih mesečnih imen na splošno sprožili v Novicah 26. nov. 1845 takó imenovano slovensko pratikarsko pravdo. Hrvati pa so določili pri končni ureditvi svojih narodnih mesečnih imen ime listopad za mesec oktober, kakor že beremo v Vitezovičevih kalendarjih od l. 1692 dalje.

Slovenci v Prekmurju so imeli za november že zelo zgodaj svoje cerkvenopraznično ime andrejšček. Druga slovenska mesečna imena za november, ki jih tu pa tam srečavamo, so še npr. gnilolist, martinščak, martinšček, martovšek, listnik, vahtnik, itd.

Z mesečnim imenom gruden so Slovenci vedno poznamenovali le mesec december in takó tudi nekaj Hrvatov — Kajkavcev (npr. Krajačević, Habdelič, Belostenec, Jambrešič idr.), kolikor je bilo to ime pri njih v rabi; drugim, npr. Vitezoviću, pa je bil gruden že mesec november, kakor je bil to običaj pri več staroslovenskih narodih. Poljski grudzien je menjaval pomen za november ali de-

cember, dokler se ni končno ustalil pri decembru. Pri Čehih je bil hruden poseben mesec v prestopnem letu, ali pa poleg imena leden tudi mesec januar, Slovaki pa so imeli hruden ponekod že za september ali celo za avgust. Ta raznoličnost nam bo razumljiva, če vemo, da je besedni koren v grudnu gruda, bodi zmrznjena gruda leda v zimi ali zemljata gruda na polju. Tudi glagol gruditi — im v pomenu lomiti, zlomiti, razbiti, predreti, npr. razbiti, zlomiti led na kose, prst se grudi pod plugom, ni neznan, in takó je tolmačil ime gruden že B. Kumerdej v rokopisnem slovarju l. 1798. Da pa bi bil Gruden slovenski Saturn, ki použiva, požira ob koncu leta čas, je bila domislica M. Pohlina (Glossarium Slavicum 1792), ki jo je že prej l. 1791 po nasvetu F. A. Breckerfelda zapisal Linhart v navedeno delo, za Pohlinom pa jo je ponovil češki jezikoslovec J. Jungmann v slovarju l. 1835.

Zraven gruda pa beremo za december pri slovenskih piscih še več drugih imen, npr. grudnik, kolednjak, božični mesec, veliki božičnik, venahtnik, in še druga. Edinstven primer pri Slovencih pa je vsekakor ta, da se po latinskem mesečnem imenu december pravi takó še kakemu — verjetno zimskemu ali vsaj toplemu — oblačilu. V ogrsko-slovenskokrájinskem slovarčku l. 1833 nam je Jožef Košič v knjigi Krátky Návuč Vogrszkoga Jezika prvi sporočil, da se reče za ogrsko besedo bunda v Slovenski krájiní: kožuh, december. Ivan Kolarič pa je povedal dr. J. Pajku, da so v Središču ob Dravi »ženske imele še neko posebno obleko, kterej so pravili: »december«. December je bil kakor suknya dolg, segal je do kolen in je imel žolte »žnure« vse po sebi, kakor huzar«. (Črtice 1884, 222).

Pri navajanju slovenskih mesečnih imen je pač zbujalo pozornost, da se imena mesecev v Slovenski krájiní, ali kakor pravimo na kratko danes, v Prekmurju, ne skladajo niti za eden mesec z običajnimi slovenskimi, ko tega o mesečnih imenih Slovencev v Furlanski ali Beneški Sloveniji na splošno ne moremo reči. Ker vzroka za to doslej še ni nihče omenil ali povedal, je priložnost za kratek odgovor na to vprašanje tukaj.

Malokdo pomisli, a vendar zatrdno drži, da izvira razlikovanje v mesečnih imenih, kakor še v marsičem drugem, iz cerkvenoupravne pripadnosti Prekmurja v srednjem veku, hkrati pa tudi od tod, da so bili Slovenci v Prekmurju od okrog l. 1090 do l. 1918-19 pod madžarsko politično oblastjo in takó v obojem ločeni od drugih Slovencev. Od

I. 1094, ko je madžarski kralj Ladislav ustanovil škofijo s sedežem v Zagrebu, je bil podrejen novi škofiji veliki del ozemlja severno od reke Mure, vključivši tudi dolnji del sedanjega Prekmurja. Takó je ostalo do l. 1777, ko je bila ustanovljena škofija v Szombathelyu. Iz stoletnih škofijskih sporov pa je razvidno, da so podredili škofiji v Zagrebu ob njeni ustanovitvi vse ozemlje izven prvotne madžarske meje, tj. dolnje in gornje Prekmurje, kamor so prihajali npr. še v dobi protireformacije katoliški duhovniki iz Zagreba. Več in nadrobno nas puihó o tem Ivan Zelko v dognanih obravnava h v Kroniki l. 1963.

Za uvedbo domačih mesečnih imen, poimenovanih večidel po cerkvenih praznikih in svetnikih, kakor je bil običaj tudi pri sosednih Madžarih, je bil za hrvaško — kajkavski in slovenski del zagrebške škofije, torej tudi za Prekmurje, odločilen jezuit Nikola Krajačević-Sartorius (1582—1653), kar smo že prej omenili. V Molitveni knjižici (navajamo po drugi izdaji l. 1640) je določil Krajačević namreč tole: »Oberh vsega toga, jesem pridal, i na čelo ovom knjižicom položil Slovenskoga Kalendariuma; vu katerom jesem imenuval Mesece, imena vzméši od Svétkov takoveh, kij vsegdár stálno hode vu svojeh Meseceh; (reksi, Januarius, Malibožičnjak, od maloga Božica: Svécen, od Svécne D. Marie) tó deržéci, dase ne pristoi Meseca imenuvati imenom onoga Svetka kise vu nyem ne zapira: ... Ta iména, hoté (nádejem se) vno gem biti neobična, vezda na početke: ali potle, gda se usu roborabuntur vuzivánjem potvrde, hoté biti obična i náručna: kaktisu vezda obična druga, kotera nésu tak lastovíta niti prilična«. Poleg cerkvenoprazničnih mesečnih imen je navedel Krajačević v Slovenskem koledarju tudi ona imena, a ne vseh, ki so že bila v navadi pri Slovencih in Hrvatih-Kajkavcih. Ni pa še dognano, kdo, kdaj in zakaj je neka teh mesečnih imen v Prekmurju razporedil po drugačnem vrstnem redu, ko je bil že ustaljen pri drugih Slovencih in odkod je Prekmurcem med vsemi Slovani edino samosvoje mesečno ime risalšček za mesec maj.

Redek primer, da odseva neka tuja preuredba koledarja in kratkotrajna menjava politične oblasti nad nekim ozemljem tudi v mesečnih imenih, je francoski republikanski koledar. Le-ta je bil uveden z ukazom konventa v Parizu 5. oktobra 1793, odpravil pa ga je Napoleon z ukazom z dne 9. septembra 1805. Ze pred prvo zasedbo Ljubljane in nekih slovenskih krajev po Francozih od 20. marca do 8. maja 1797, je francoski svobodnosti naklonjeni V. Vodnik pisal v Ljubljanskih Novicah za nova francoska mesečna imena svoja nova domača, slovenska, takó npr. v 3. št. 11. januarja 1797: v perhodnim mesci zelenarju (germinal). V skrbi, da bodo na voljo za mesečna imena francoskega republikanskega koledarja tudi nova domača, slovenska, jih je Vodnik v načrtu za sloven-

ski besednjak po vrsti od vendémiaire (22. september — 21. oktober) do fructidor (18. avgust — 16. september) zapisal takole: trgovec, meglovéc, srezovéc, snežnik, dežnik, vetrnik, zelenár, cvetnár, travnár, srpán, toplán in sadján. V Lj. Novicah dne 5. maja 1798 je pa Vodnik še posebej pisal o novem francoskem koledarju.

Med Slovani so ohranili samosvoja narodna imena mesecev za vseh dvanajst mesecev v letu predvsem Slovenci, Hrvati in Čehi, Poljaki pa so za marec in maj prevzeli rimsko-latinski marzec in maj. Hrvati, Čehi in Poljaki rabijo narodna mesečna imena v govoru, pismu in tisku še dandanašnji, dasi jih bolj ali manj že skušajo izriniti latinska imena januar — december. Marsikoga moti in odbija pri slovanskih narodnih imenih mesecev pomenska neenotnost nekaterih imen, zlasti imen prosinec in listopad. Ta razlika, ki pa nikakor ne more biti vzrok, da bi zato zavračali slovanska mesečna imena, je nastala po zgodovinski in naravnih pogojevnosti. Da pomeni prosinec tu december in tam januar je npr. odtod, da so začenjali ponekod novo leto ali že s 25. decembrom, ali so šteli mesece po Luninem ščipu, tj. po začetku nove Lune, ali pa so začeli novo leto okrog 22. decembra hkrati s časom, ko začne dan rasti, zopet drugi pa so začeli novo leto šele s 1. januarjem. Glede listopada pa navedemo mnenje J. Jurčiča iz l. 1878, ko si je zapisal, da »meseци so imenovani po naturi, kar je kmet videl«.

Hrvati do l. 1838 niso imeli enotnih narodnih mesečnih imen, prevladovala so najbolj kajkavska, potem pa dalmatinska in slavonska. Gajeva »Danica« in »Novine hrvatske« so takoj v začetku l. 1835 pisale mešana hrvatska imena mesecev. V. Babukić je napisal l. 1837 v »Danici« obširno obravnavo »Ilirska dvanajst mesečah imena«, narodno prebujeni in zavedni Hrvati pa so potem še za časa skoraj brez pridržkov sprejeli določenih jim dvanajst narodnih mesečnih imen, ki se jih zvesto držijo tudi danes ta dan.

Enaka priložnost za enotno in splošno uveljavitev slovenskih mesečnih imen je bila dana nekaj let pozneje tudi Slovincem. L. 1843 so začele izhajati v Ljubljani »Kmetijske in rokodelske novice«, imenovane na kratko »Novice«, ki so pisale sprva le slovenska mesečna imena, a kmalu so pristavljale v oklepaju še latinska, ki jim je urednik sčasom mirno pripomogel do prevlade nad slovenskimi. Dr. J. Bleiweis, urednik »Novic«, je namesto doslednosti in podkrepitve slovenskih mesečnih imen v pisanju in govorjenju dal list na razpologo vsakomur, ki je, bodi poklican ali nepoklican, hotel pisati o mesečnih imenih. S tem je bila sprožena takó imenovana pratikarska pravda, ki je dobro pretehtane želje in zahteve po enotni rabi že uveljavljenih slovenskih mesečnih imen speljala nekam v gluho lozo brez končne jasne in odločilne besede. L. 1851 in 1852 so »Novice« delale poskuse z mesečnimi ime-

ni sredozimen, poznozimen, ranoživen itd., ki jih je bil predložil v »Novicah« 20. novembra 1850 bogoslovec Jernej Lenček. O imenih mesecev, ki naj bi jih rabili samo Slovenci, ali pa naj bi bila skupna in enotna vsem Slovanom, se je pisalo vsevprek. Svoja mesečna imena je ponudil l. 1848 v »Pravilih« M. Majer, B. Potočnik tudi l. 1848 v »Novicah« in v »Sloveniji« svoja, neki Frc. prostnik Bezenice iz Celovca ter J. Anoski (= dr. J. Suman) v »Sloveniji« l. 1849 svoja, itn. še precejšnja vrsta drugih, katerih nasveti, ali zgolj prerokanja, pa bi zanimala le malo bralcev, so pa mikavna za znanstvene raziskovalce.

Se l. 1932 je zamikalo nekoga v »Mladem plamenu«, da naj bi bili »posamezni meseci po borčevsko krščeni«. In še l. 1957 se je zavzemal V. Solinc v »Knjigi 57« in v »Knjigi 58« za nekaj novih slovenskih mesečnih imen, hkrati pa grajal, zakaj uporabljamo »za mesece tuja imena, ko pa imamo Slovenci tako lepa domača imena«. A odgovor na to mu je dal »Pavliha« 30. nov. 1957, J. Gradišnik pa mu je v »Knjigi 58« pritrđil. Torej kljub temu, da so dandanašnji slovenska imena mesecev poleg latinskih le tu in tam na skromnem preužitku, zavzetost zanja, ki jim po vsej pravici gre, še ni povsem zamrla, kar nam pričajo tudi vprašanja o pomenu slovenskih mesečnih imen, ki je npr. nanja odgovarjal po radiu dr. M. Rupel v jezikovnih pogovorih 10. januarja 1959. Nepretrgano zanimanje za slovenska imena mesecev vse do danes pa izpričujejo tudi sestavki o imenih mesecev v slovensčini, npr.: F. Štupar v Slov. učitelju l. 1929, M. Cadež v Slovencu l. 1937 (št. 245), itn.

A. Janežič je svetoval v Slov. slovnici 1854, da »za svoje notranje opravila se držimo slovenskih imen mescev, če tudi v pisnih deloma ali celo večji del ptujcom namenjenih ptuje imena stavimo«. Kot urednik prvega koledarja Družbe sv. Mohorja v Celovcu, tj. Slovenske Koleda za l. 1858, je Janežič v Slovenski Pratici zapisal najprej latinska mesečna imena, pristavil pa je povsod tudi slovenska, ki jih je prav tam G. Somer v »Gospodarskih novicah« dosledno rabil. To več ko stoletno izročilo je ohranila Mohorjeva družba v svojem vsakoletnem koledarju, in deloma tudi v drugih knjigah, neokrnjeno do danes, le da so bila večkrat postavljena slovenska imena na prvo mesto, a latinska na drugo, in to »po Skrabčevem vzgledu«, kakor je zapisano v Koledarju za l. 1921. Vztrajna opora slovenskim mesečnim imenom je bila tudi Zgodnja Danica, katoliški cerkveni list, ki je od l. 1849 pa do l. 1896, dokler je bil urednik L. Jeran, imela v naslovnih datumih samo slovenska mesečna imena, a tudi v dopisih in drugih sestavkih so bila latinska mesečna imena bolj redka.

Težko je napisati o slovenskih mesečnih imenih kratek, a hkrati vsaj nekolikanj zadovoljiv sestavek. Da pa ne bi minila tudi petstoletnica prvega znanega zapisa slovenskih imen mesecev takó kakor več drugih važnih obletnic iz slovenske kulturne zgodovine, tj. da se jih sploh ne spominjamo, naj bo naš neobrušeni okrhek zgolj skromen nadomestek za nam že zdavnaj potrebno monografijo o slovenskem koledarju.

Jože Stabéj

VESOLJE NAM POSTAJA BLIŽJE

KRATEK PREGLED VESOLJSKIH DOSEŽKOV V PRETEKLIH LETIH

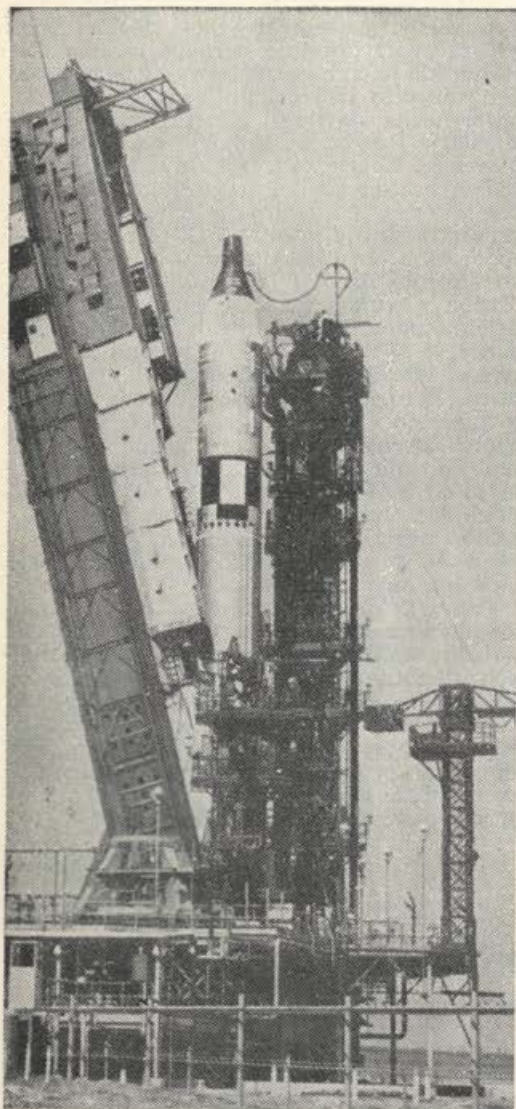
V preteklih treh letih je na področju vesoljskih raziskovanj veliko novega, čeprav na zunaj ni nekakšnih bleščočih novic z donečimi naslovi. To je bilo že pričakovati, kajti doseči pomembne nove uspehe, postaja z dneva v dan vse težavnejša naloga, in danes je zelo težko zagotoviti, da bomo leta tega in tega na Luni, ali pa še dalje v medplanetnem prostoru. Seveda ne kaže obupati, saj so dosedanja znanstveni in tehnični rezultati dokaj pomembno zagotovilo, da se bo to slej ali prej zgodilo.

Medtem ko se je na zunaj prvo navdušenje nad človekovimi poletji v vesolju do neke mere poleglo, pripravljajo znanstveniki Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze nove načrte, ki bodo pomenili korak naprej pri raziskovanju medplanetnega prostora. Ti načrti so v skladu z možnostmi, ki jih nudi najvišja stopnja tehnike v državah z velikimi zmogljivostmi. Majhne države sodelujejo po svojih možnostih, nekatere med njimi pa stoje pasivno ob strani in čakajo, kaj bodo prinesli novi dogodki. Navidezen mir, ki se

odraža tudi v bolj skopih vesteh v dnevnem časopisju, pa skriva velikansko prizadevanje nekaterih znanstvenih in tehničnih krogov v velikih državah. To prizadevanje ne pomeni le nekega določene uspeha v vesolju, temveč tudi vsestranski napredek v celi vrsti znanosti in v tehnoloških procesih, ki obogatujejo razvoj drugih znanosti in praktičnega znanja. To lahko porečemo v odgovor tistim — in teh ni malo — ki menijo, da je sleherni izdatek za vesoljske raziskave nesmisel, ko na našem planetu vsak dan zaradi nedohranjenosti in boleznih pomre na tisoče ljudi.

Takšna pripomba je umestna, toda le, če izhajamo iz predpostavke, da gledamo sliko sveta, kakršen naj bi bil in ne kakršen je današnji svet dejansko. Če ulegnemo namreč pomisliti, da bi nekatere države sredstva za vesoljska raziskovanja vključila med sredstva za oborožitev, se vsi, ki želimo mir, sprijaznimo z manjšim zlom in odpravimo prej gradnjo vesoljskih ladij kakor pa bombnikov z jedrskim orožjem.

Sl. 1: Naprava za izstrelitev kozmične ladje »Gemini«. V središču je raketa vrste Titan, v njeni konici pa kozmična ladja z obema kozmonavtoma. Slika je posneta v oporišču Cape Kennedy v Floridi (ZDA).

Ta razmeroma preprost način mišljenja današnjega človeka se v svetu zelo široko uveljavlja, v praksi pa so ga sprejele številne države, ki same imajo možnosti za lastna vesoljska raziskovanja ali pa za mednarodno sodelovanje v okviru vzhodne ali zahodne skupine držav. Tudi če pogledamo porast finančnih sredstev, ki jih posamezne države izdajajo za vedno bolj zapletene in drage vesoljske raziskave, nam bo jasno, kakšen je pomen teh raziskovanj za nekatere razvite narode, ki z njimi samo pridobivajo na naskoku pred nerazvitimi. Združene države Amerike so na primer 1961 izdale za vesoljska raziskovanja

1,5 milijarde dolarjev, od tega skoraj polovico za tovrstna raziskovanja z vojaško vsebino. Leta 1966 je državni proračun ZDA predvidel v ta namen 7,3 milijarde dolarjev, za vojaške satelite pa so namenili le 1,6 milijarde. Razmerje se je torej bistveno zasukalo v prid civilnim raziskovanjem, vključno pa je številka 1,6 milijarde še vedno pomembna. ZDA so v letu 1965 izstrelile 43 vojaških umetnih Zemljinih satelitov in porabile v ta namen — enako kakor v letu 1966 — 1,6 milijarde dolarjev.

Ob primerjavi teh podatkov moramo še upoštevati, da so določeni tehnični dosežki, ki so se že uveljavili, izpopolnjeni, in so zaradi tehnoloških izkušenj postali cenejši. Druge naprave v okviru vse bolj zapletenih projektov so postale vse dražje, umetni sateliti in vesoljske ladje pa so danes najbolj zamotane naprave na svetu, kjer je na najmanjšem prostoru nakopičeno toliko aparatov s tolikšno preciznostjo, ki bi zelo presenečila ne le človeka prejšnjih generacij, temveč celo marsikaterega znanstvenika današnje dobe. Zanimiva je še ugotovitev, kakšno je sorazmerje med uspelimi in neuspelimi poskusi v vesolju danes in kakšno je bilo nekoč.

Vtem ko so Američani leta 1958 beležili pri izstrelitvi umetnih Zemljinih satelitov kaj klavrn uspeh — izmed trinajstih izstrelitev je bilo kar osem neuspešnih — je v letu 1965 bilo prav tako osem neuspehov, toda zato kar 94 uspehov! Razmerje med uspelimi in neuspelimi izstrelitvami se vse bolj veča v korist uspešnih, to pa pomeni, da je vesoljska tehnika stopila iz otroških poveljev in se nanjo mora resno računati. Vse kaže, da veljajo povoljna razmerja tudi za Sovjetsko zvezo, ki sicer doslej ni objavljala neuspešnih izstrelitev, niso jih pa objavili niti Američani.

Ce pregledamo napredek vesoljske tehnike v preteklih letih, opazimo nekaj izrazitih razvojnih

Sl. 2: Ameriški vesoljski pilot E. H. White lebdi prosto v vesoljskem prostoru, potem ko je izstopil iz kozmične kabine »Gemini V«.

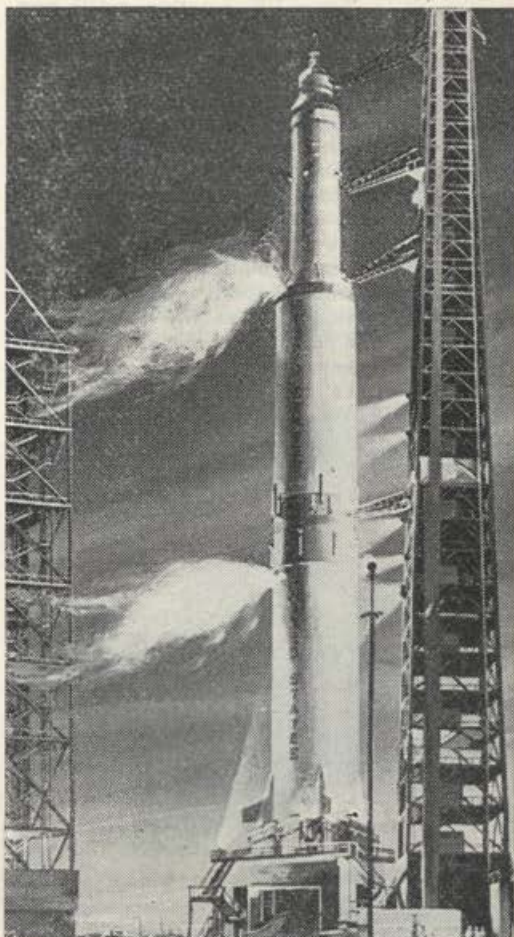

smeri. S stališča kozmonavtike predstavlja jedro stremljenje, da bi človek kar najuspešneje obvladal vesoljski prostor v bližini naše Zemlje, se v njem nadzorovano premikal, krmaril kozmične ladje in opravljal znanstvene meritve. Seveda se uspešni rešitvi takšnih problemov postavljajo po robu številne prepreke, med katere prištevamo predvsem človeške pomanjkljivosti. Te so fizične in psihične in izvirajo iz povsem razumljive resnice, da je človek živo bitje, ki živi na dnu zračnega oceana, živi v težnostnem prostoru, obdan od šumov in motenj vsakdanjega življenja ter živi končno še v ritmu izmenjavanja svetlobe in teme, dneva in noči.

Vsakdo, ki je nenadoma bistveno spremenil okolje, vé, kako naglo in močno se utegne takšna sprememba odraziti v njegovih občutkih in v njegovi delovni sposobnosti, dokler ne poseže vmes prilagajanje — aklimatizacija, ki postopoma ublaži takšen nagel prehod in prilagodi organizem novim razmeram. Glede na to, da je v pogojih vesoljskega poleta posebno težavno prilagoditev nenadnim spremembam, je potrebno človeški organizem postopoma in s številnimi vajami privaditi na težavne naloge, ki ga čakajo med startom rakete, poletom v breztežnem stanju in končnim pristajanjem v gostejših atmosferskih plasteh ter prizemljenjem. Odveč bo napisati, da mora človeški organizem biti prav posebno odporen, da bi lahko prenašal takšna izredna stanja. Večinoma so kandidati za vesoljske polete ljudje, ki so že dalj časa pilotirali letala z nadzvočnimi hitrostmi in ki imajo primerno tehnično izobrazbo. Redko izjemo predstavlja sovjetski poskus s kozmično ladjo »Vzhod-1«, v kateri so poleteli Komarov, Feoktistov in Egorov. Feoktistov je znanstvenik, Egorov pa zdravnik in oba sta imela za priprave na voljo razmeroma kratko dobo. Drugo, kar je pomembno v tehniki poletov s človeškimi posadkami je to, da je sovjetski kozmonavt A. A. Leonov ob poletu ladje »Vzhod-2« kot prvi človek v posebnem skafandru zapustil kozmično ladjo in prosto lebdel v zrakovpraznem prostoru. Njegova hitrost pri tem znašala 7,8 km na sekundo in Zemlja je s svojimi kontinenti in oceani brzela pod njim kakor na filmskem platnu.

Poskus so kasneje ponovili tudi Američani. E. H. White je ob poletu vesoljske kabine »Gemini-IV« kot prvi Američan izstopil iz tesnega prostora v kabini, zrak pa so mu dovajale naprave po posebni cevi, v katero so vdelali tudi naprave za sporazumevanje in meritve bioloških funkcij kozmonavtovih organov. Toda to še ni vse; po začetnih poskusih so Američani uspeli z vesoljskim sestankom; zblížali so vesoljski ladji »Gemini-VI« in »Gemini-VIII«. Kozmonavta Schirra in Stafford sta z manevriranjem ladje »Gemini-VI« uspela približati se »Geminiju-VIII«. V Sovjetski zvezi so ubrali drugo pot. Sprva so na vesoljskih ladjah opravljali manjše manevre za popravke tirov, po katerih lete, nato pa so začeli izdelovati kozmične aparate za manevriranje vrste »Polet« in so z njimi opravljali nekatere poskuse.

Kakor vidimo, določen napredek lahko opazimo, manjši pa je napredek pri raketah nosilkah, ki so seveda pomembne za opravljanje vseh

Sl. 3: Model ameriške rakete »Saturn V«, ki bo prinesla v bližino Lune vesoljsko ladjo »Apollo« s tremi člani posadke.

zahtevnih nalog. Sovjeti so sicer napovedali preizkuse novih močnih raket, toda do sedaj je malo znanega, kakšne so te rakete in kolikšna je njihova potisna sila. Res je, da so spravili na tir okoli Zemlje dva do sedaj najtežja satelita »Proton-1« in »Proton-2«, ki sta tehtala po 12.200 kg in sta dosegla največjo oddaljenost od Zemlje 627, oziroma 637 km, toda na področju kozmičnih ladij s človeško posadko za sedaj ni opaziti bistvenih sprememb. Tuji strokovni krogi sicer poročajo o velikih pripravah v Sovjetski zvezi, ki naj bi že letos prinesle nova presenečenja, toda to so za sedaj le domneve.

Američani so se koncentrirali na nekaj vrst standardnih raket. Zanje je praksa pokazala, da so za določene naloge najprimernejše in najbolj zanesljive, ob enem jih pa seveda večja proizvodnja poceni. V glavnem gre za štirinajst vrst raket. Med njimi je najmanjša štiristopenjska raketa na pogon s trdo pogonsko snovjo »Scout«, ki so jo namenili raziskovanju visokih atmosferskih plasti,

največja pa je »Saturn-I B« s potisno močjo prve stopnje okoli 750.000 kp. To raketo so začeli že preizkušati in prvi poskusi so dali rezultate, ki ohrabrujejo. Najmočnejša ameriška raketa, ki jo pripravljajo za izvedbo projekta »Apollo«, pa je »Saturn-V«. Ta raketa je za sedaj še v razvojni fazi in po načrtih naj bi poletela leta 1967. Njena prva stopnja na pogon s trdim gorivom, ki bo vsebovala tudi oksidator, bo po računih dosegla potisno silo okoli 3,5 milijona kilopondov (kp), poganjalo pa jo bo pet največjih motorjev F-1. Višina te rakete bo 93 m, zanjo pa so v Cape Kennedyju v Floridi že začeli graditi prostor, ki bo po svoji prostornini največji na svetu, saj bo imel prostornino preko štirih milijonov kubičnih metrov. Višina samih vhodnih vrat bo okoli 140 m! Na 500 km visoko orbito bo raketa »Saturn-V« lahko prinesla 120 ton težko breme. Takšno raketo so namenili raziskovanju v okviru že omenjenega projekta »Apollo«. Cilj tega projekta je pristajanje na Luni s človeško posadko in vrnitev z njene površine proti Zemlji. Toda za sedaj vse

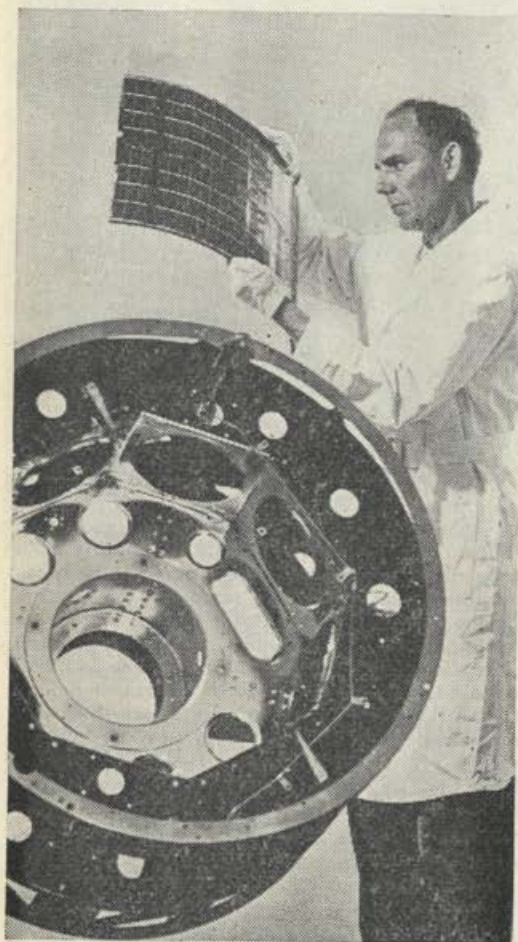
kaže, da bo za uredničitev takega projekta potrebno še nekaj potrpljenja.

Oglejmo si še vesoljske uspehe na drugih področjih! Predvsem je pomembno znanstveno raziskovanje bližnjega in daljnega kozmičnega prostora. Ta prostor moramo dobro poznati, če se vanj želimo podajati. Na kozmično ladjo in njeno posadko preži v medplanetnem prostoru veliko nevarnosti: prvo skupino sovražnikov predstavljajo razni delci in žarki, ki prihajajo v Zemljino bližino iz daljnega vesoljskega prostora, ali pa celo z našega Sonca. Drugo skupino tvorijo mikrometeoritski delci, to je droben prah, ki se s hitrostmi do nekaj desetlin kilometrov na sekundo giblje po vesolju in ki lahko v kratkem času uniči vesoljsko ladjo. Seveda s tem niso našteje še vse nevarnosti! Mnoge tiče tudi v tehničnih napravah na ladjah samih, ki pač nikoli ne bodo tako popolne, da česar ne bi bilo treba popravljati in izboljševati. Druga nevarnost je v omejeni zmogljivosti človeškega organizma. Prav zaradi naštetih razlogov je potrebno poznati lastnosti medplanetnega prostora in prostora našega širšega svetlja.

Sovjeti so v okviru programa, ki so ga imenovali »Kozmos«, izstrelili vrsto umetnih satelitov, ki je v jeseni leta 1966 dosegla vrednost 130. Vse kaže, da je njihovo zanimanje osredotočeno na takšne meritve, ki naj kasneje utirajo pot k gradnjam bolj popolnih in zanesljivejših kozmičnih ladij. Uradno so objavili, da je namen njihovih raziskovanj proučiti gostoto nabitih delcev v elektriziranih plasteh visokega ozračja (ionosferi), da bi bolje spoznali, kako se širijo radijski valovi skozi takšne plasti. Program vsebuje tudi raziskovanje delcev, sevalnih pasov in magnetizma, kakor tudi ultravijoličnega sevanja Sonca. Druge naprave — na primer sateliti vrste »Elektron« in »Proton« — so namenili raziskovanju kozmičnega žarkovja, nekatere (»Blisk-I«) pa posredovanju televizijskih, telefonskih in fototelegrafskih oddaj.

Na področju tako imenovane »uporabne« vesoljske tehnike je toliko novega, da bi lahko o tem napisali obširno knjigo. Opazno je, da tukaj prevladujejo dosežki Američanov. Vesoljski program ameriške Uprave za aeronavtiliko in vesolje (NASA) je zelo pester in predvideva uporabo umetnih Zemljinih satelitov za potrebe telekomunikacij, navigacije, geodezije, vremenoslovja kakor tudi proučevanja različnih fizikalnih lastnosti kozmičnega prostora v Zemljini bližini ali pa v večji razdalji v medplanetnem prostoru.

Velik napredek je opazen zlasti v tehniki telekomunikacijskih satelitov. Naprave pošljejo na kozmične tire, ki so tako usmerjeni, da nudijo možnost čim daljšega prenašanja televizijskih slik, vesti, faksimilnih posnetkov in podobnega. Tipičen predstavnik satelitov te vrste je »Early Bird« (zgodnja ptica, ali v prenesenem pomenu tudi »prva lastovka«), ki obkroža Zemljo po približnem »stacionarnem« tiru. Osnovna lastnost takšnega tira je ta, da telo, ki se po njem giblje, ne spreminja svoje lege glede na opazovalca na Zemlji. »Early Bird« kroži v višini kakšnih 36 000 kilometrov in potrebuje za polno obkrožanje

Sl. 4: Ameriški znanstvenik pri montaži telekomunikacijskega satelita vrste »Syncom«.

Zemlje 1436,4 minute. Ta satelit omogoča direktne prenose televizijskih oddaj iz Amerike v Evropo in obratno, poleg tega pa še več istočasnih telefonskih in teleprinterjskih zvez. Satelit »Early Bird« je prva vesoljska naprava, ki jo je naročila neka družba in služi izključno v komercialne namene. Družba »Comsat« (Commercial Satellites-komercialni sateliti) uporablja svoj satelit že od 6. aprila 1965 dalje. Satelit je še vedno uporaben in se je do neke mere že izplačal. Seveda to ni edini satelit te vrste. Američani so izstrelili še podobne izpopolnjene satelite vrste Echo, Relay in Syncom, v Sovjetski zvezi pa dva satelita »Blisk-I« — prvi in »Blisk-II« — drugi telekomunikacijski satelit. Z njimi so prenašali spored francoske televizije, obenem pa so se vključili tudi v francoski sistem barvne televizije. Sovjetska telekomunikacijska satelita imata tira, ki sta na najbližji točki oddaljena od Zemlje za kakšnih 500 km, na najbolj oddaljeni pa okoli 40 000 km. Za polno obkroženje porabita skoraj 12 ur.

Vremenoslovskim satelitom vrste »Tiros« so se pridružili še podobni, bolj izpopolnjeni sateliti »Nimbus« (nimbus je deževni oblak). Ti sateliti posredujejo po večkrat na dan televizijske slike Zemljine površine, in sicer v vidnem področju na podnevni strani Zemlje, v infrardeči svetlobi pa na nočni strani. Te slike sprejemajo nekatera vremenoslovska središča v svetu in jih analizirajo skupaj z drugimi meteoroškimi podatki. Že prvi poskusi so pokazali, kako koristne so fotografije oblačnih sistemov nad prostranimi področji celin in svetovnih morij. Vremenoslovske napovedi so se začele izboljševati, toda seveda le tam, kjer imajo naprave za sprejem slik z vremenskih satelitov. Naglica je pri vremenskih napovedih pomembna zlasti tam, kjer gre za kratkoročne napovedi, oziroma opozorila pred nevarnimi tajfuni, hurikani in drugimi tropskimi cikloni, saj lahko pravočasno opozore na nevarnost.

Druga vrsta tako imenovanih satelitov s posebnimi nalogami so geodetski sateliti. Številne razsežnosti in razdalje med celinami kakor tudi med oceanskimi otoki, so znane le približno. Znanstveniki so si zastavili nalogo natančnih meritev že zdavnaj, toda komaj v času umetnih satelitov je mogoče natančneje spoznati, kakšne so razsežnosti našega planeta in kakšna so odstopanja njegove oblike od tiste, ki jo predvidevajo teoretični računi. Geodetskih satelitov je cela vrsta; »Anna I B«, »Starflash I A« in I B, »EGRS« in »GRS«. Zanje so zgradili poseben sistem za spremljanje, obenem pa objavljajo zelo natančne podatke o njihovem gibanju.

Tretja vrsta uporabnih satelitov so navigacijski. Ti omogočajo z radijskimi in optičnimi napravami natančno določitev lege neke ladje ali letala v pogojih, ki so za normalno navigacijsko delo težki ali pa celo onemogočeni. Sledi še serija različnih satelitov s posebnimi nameni. Kot smo že rekli, so ti sateliti najpogosteje namenjeni znanstvenim raziskovanjem vesoljskega prostora, različnih vrst sevanja, meteorskega prahu in poskusom z radijskimi valovi z najrazličnejšimi valovnimi dolžinami in značilnostmi. Nekateri, kot na primer »Pegaz III«, so pravi velikani. Razpet

»Pegaz III«, ki kroži v višini okoli 500 km in meri trke meteoritov ob njegova razpeta krila, ima premer 32 m, tehta pa poldrugo tona.

Obstaja še dolga vrsta satelitov, ki so jih namenili raziskovanju obnašanja različnih pogojev za kozmične polete pod najrazličnejšimi vplivi. Središča, ki zbirajo gradivo in podatke o satelitih in njihovih meritvah, so že prenatrana, vključno temu pa o vesoljskem prostoru še zdaleč nismo dovolj zvedeli. Veliko tveganje, ki ga nalagajo bodoči kozmični poleti v globlji vesoljski prostor, terja nedvomno najpopolnejše poznavanje razmer v tem prostoru, da bi se zagotovila varna vrnitev posadke iz bližine drugih nebesnih teles, ali pa celo z njih samih.

Sl. 5: Notranjost kabine vesoljske ladje »Apollo«, ki bo poletela proti Luni (model).

Zadnja vrsta umetnih satelitov javnosti ni dostopna. Gre za vojaške satelite. Te so namenili vohunjenju nad nasprotnikovim ozemljem, deloma pa tudi poročanju o nasprotnikovih izstrelitvah raket in satelitov. Dandanes je praktično nemogoče, da bi Združene države prezrle kakršnokoli izstrelitev sovjetske rakete, saj obstoja niz metod za enoznačno opredelitev lege izstrelilišča, časa izstrelitve, približne moči rakete in njene smeri ter hitrosti. Velikanska omrežja radarskih naprav budno spremljajo vsako raketo in vesoljsko telo, v prostoru okoli Zemlje pa je že nad 2500 delov, tako da jih bo sčasoma težko identificirati in spremljati. Med temi deli gre za večje število majhnih objektov, kot so zaščitna ohišja posameznih raketnih konic, v katerih so bili spravljani sateliti, ugasli deli raket nosilk, neaktivni sateliti, ki so porabili zaloge električne energije, in seveda aktivne naprave. Seveda ima podobne naprave tudi Sovjetska zveza, v drugih državah (Francija, Anglija, Japonska) pa si rakete šele utirajo svojo pot, z vojaškega vidika pa te države s svojo raketo oborožitvijo, oziroma kar se tiče tudi japonskih civilnih raket, ne pomenijo mnogo.

Medtem ko opazimo, da se pri kozmičnih poletih s človeško posadko, deloma pa tudi v satelitski tehniki sami, pojavlja relativen zastoj, tega ne bi mogli trditi v vesoljski tehniki globljeja

kozmičnega prostora. Najpomembnejši dosežki zadnje dobe sta nedvomno mehka pristanka sovjetske sonde »Luna-9« na Luni, kakor tudi ameriškega »Surveyorja«, ki je pristal kasneje, v juniju 1966. leta. Kaj pomenijo ti dosežki? Njihova pomembnost je v tem, da so znanstveniki in tehniki našli način, kako je treba pristati na Lunini površini. Ta naloga bo še lažje rešljiva, ko bo v kozmični ladji proti Luni poletela tudi človeška posadka, saj je človek v mnogočem bolj popoln kakor tehnične naprave, ki so namenjene le temu, da mu pomagajo. Zelo velikega pomena so seveda tudi podatki, ki jih takšne postaje pošiljajo na Zemljo. Podatki o nevarnih sevanjih, temperaturi, meteoritih in ne nazadnje tudi o strukturi tal na Luni so pomembni za konstruktorje bodočih vesoljskih ladij, ki pripravljajo tehnična sredstva za to, da bo človek prvič v svoji razvojni poti lahko stopil na tla nekega drugega nebesnega telesa.

Astronomi so sicer o Luni vedeli že veliko, toda takšne neposredne ugotovitve so mnogo pomembnejše in verodostojnejše. Drugo, kar je pomembno s stališča raketne tehnike, je sovjetski dosežek, ko je njihovim raketnim strokovnjakom uspelo poslati »Luna-10« na tir okoli Lune, ki je dobila svoj prvi umetni satelit. Znanstveniki so sporočili, da je »Luna-10« 30. maja 1966 izpolnila svoj program, saj je skoraj dva meseca pošiljala podatke o kozmičnem prostoru v Lunini bližini. Med kroženjem je »Luna-10« poslala na Zemljo številne podatke o intenzivnosti sevalnega pasu okoli Lune, o njenem magnetnem polju, toplotnem sevanju in optičnih lastnostih snovi, iz katerih je sestavljena Lunina površina.

Posnetke z Lunine površine uporabljajo znanstveniki za podrobne študije in jih primerjajo z do sedaj izdelanimi posnetki z največjimi teleskopi na svetu. Seveda vemo o Luni le malo, predvsem tipamo v temi, ko želimo odgovoriti na vprašanje v zvezi z njenim nastankom, pojavom kraterjev, končno pa celo v zvezi z njenim gibanjem,

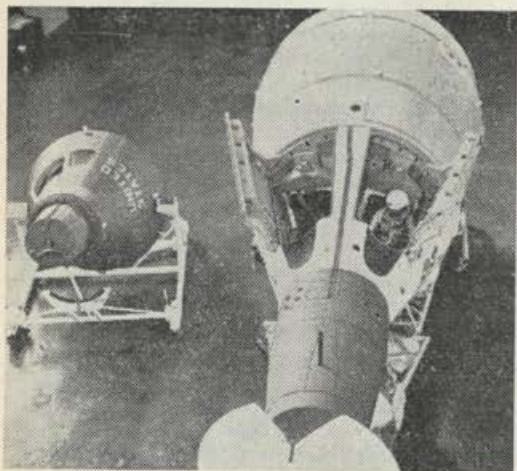
ki je zamotano in matematično izredno težko rešljivo. Vsekakor so zadnji izsledki velik korak naprej pri raziskovanju Lune in vse kaže, da ni več daleč dan, ko si jo bo kozmična ladja s človeško posadko ogledala od nekoliko bližje.

Seveda je za nepoučenega to kaj lahka stvar, trši oreh pa je taka naloga za številne strokovnjake širom po svetu, ki sicer pripravljajo vesoljske načrte, do njihove uresničitve pa bo poteklo še nekaj časa. Upravičeno bi se lahko vprašali, v čem je problem? Človek je letel v kozmični ladji že dalj časa, kot bi bilo to potrebno za polet do Lune in nazaj. Močne rakete današnje dobe so v stanju izstreliti kozmično ladjo s posadko v smeri proti Luni, le da bi po vsem sodeč takšna ladja morala biti še precej skromnih dimenzij in z majhno težo. Spomnimo se, da so Američani vztrajali v vesoljski ladji Gemini VII nad 661 ur, to pa bi zadoščalo za nekaj poletov proti Luni. Problem ni v tem! Za pot proti Luni je potrebno doseči drugo kozmično, ali tako imenovano ubežno hitrost. Med tem ko je za umetni satelit dovolj velika hitrost okoli 7,9 km/s, da se ta obdrži na tiru okoli Zemlje, je za izlet v vesolje potrebna hitrost okoli 11,2 km/s, to pa je precej več. Zlasti je treba pomisliti, da ne gre za izstrelitev kakšne manjše naprave, temveč velike ladje z več člani posadke, s pomožnimi raketnimi motorji in dovoljno zalogo goriva, ki bi omogočila manevriranje v vesoljskem prostoru in zmanjševanje hitrosti ob vstopu v gostejše atmosferske plasti Zemlje. Zamislimo si zdaj, koliko več goriva je potrebno uporabiti, da bi zavrli raketo, oziroma kozmično ladjo, ki prihaja z Lune proti Zemlji s hitrostjo okoli 11,2 km/s, če ga primerjamo z običajnim zaviranjem kozmične ladje — umetnega satelita Zemlje, ki prileti z manjšo hitrostjo 7,9 km/s.

Kratek račun pokaže, da je kinetična energija takšnega telesa enkrat večja, zato pa bi bilo potrebno dalj časa (in z večjo porabo goriva) postopoma zavirati kozmično ladjo.

To je eden izmed tehničnih problemov, ki so trenutno še v razvojni fazi. Vse kaže, da bo bodoča kozmična posadka poletela s posebne, Zemljo obkrožajoče postaje, se nato usmerila proti Luni, jo obkrožila in se sestala ponovno z matično postajo. Znanstveniki tudi še niso dokončno rešili problema sevanja v vesolju kakor tudi zaščite pred raznimi delci, ki z velikimi energijami prihajajo iz vesolja in bi utegnili uničiti vse živo v vesoljski ladji.

Zato so sovjetski biologi poslali s satelitom »Kozmos-10« v vesolje dva psička in to s to razliko, da je satelit prodril v notranji pas Van Allena, ki je nad našo Zemljo in v katerem je sevanje izredno močno. Prvi rezultati so pokazali, da sta psička v redu in da se dobro počutita, kasneje pa so ju po uspelem pristanku na Zemlji ponovno preiskali. V ta pas živa bitja doslej še niso letela, bodisi da so letela nižje, ali pa z večjim nagibom glede na ekvatorsko ravnino. Značilno je namreč, da je notranji in zunanji pas sevanja, ki ga je odkril ameriški znanstvenik prof. Van Allen, najmočnejši nad ekvatorskim področjem in to zaradi simetrične lege Zemljinega magnetnega polja glede na pola in ekvator.

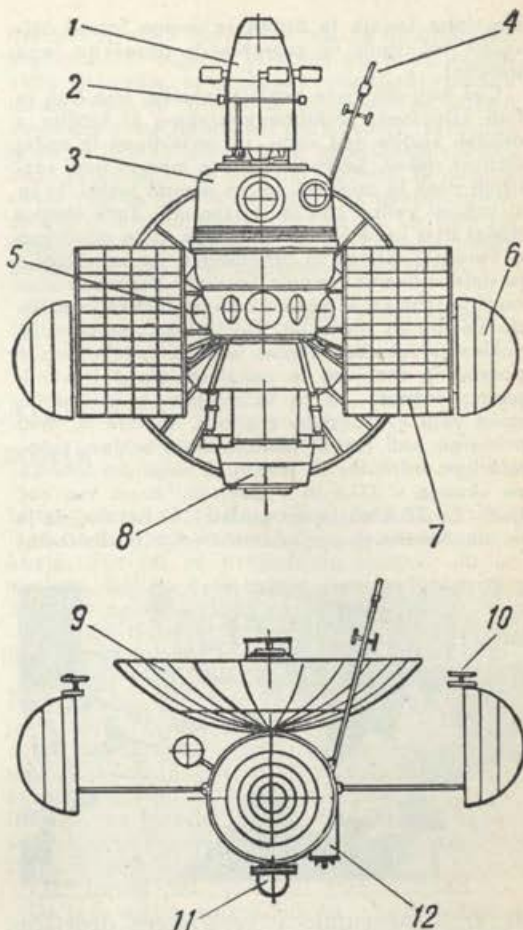
Sl. 6: Primerjava velikosti prve ameriške kozmične kabine »Mercury« (levo) in vesoljske ladje vrste »Gemini«.

Izbruhni peg na Soncu so viri močnega žarkovja in delcev, ki z različnimi hitrostmi bombardirajo našo Zemljo, zlasti pa njene najvišje atmosferske plasti. Zato so vodstva kozmičnih poletov v stalni zvezi z astronomskimi opazovalnicami, ki jih obveščajo o aktivnosti Sonca in o njenih spremembah. Skoraj gotovo je, da se človeške posadke ne bodo podale v zunanji kozmični prostor, če ne bodo imele popolnoma varne zaščite. To zaščito pa je težko doseči, ker si v vesolju ne morejo privoščiti težkih zaščitnih oklepov, skozi katere ne bi prodiralo smrtonosno žarkovje. Drugi način je pasiven in pomeni, da je potrebno čas poleta izbrati tako, da sovпада z minimumom sončne aktivnosti. Glede na to, da se sedaj počasi približujemo maksimumu te aktivnosti, prihodnja leta po tej plati ne obetajo mnogo. Vse pa kaže, da bodo znanstveniki sklenili kompromis in gradili ladje z zaščito pred sevanji določenih energij in vrst, ter obenem izstreljevali v obdobjih z občasno zmerno aktivnostjo, ko se na Soncu ne bodo pojavljali blišči. Ob teh pojavih se namreč sprostijo velika zaloga delcev, ki kakor toča zadevajo vesoljski prostor med Zemljo in Soncem. Bliščev za sedaj ni mogoče predvideti, razumljivo pa je, da je njihova pogostost večja takrat, ko je na Soncu več peg.

Med pomembnejše podvige zadnjega časa prištevamo še polet dveh sovjetskih kozmičnih sond v smeri proti Veneri. Prva naprava »Venera-2« je po načrtu letela v razdalji 24 000 km mimo Venera. Z Zemlje so jo izstrelili 12. novembra 1965, mimo Venera pa je poletela 21. februarja naslednjega leta. Ta planet je za sedaj še zelo malo raziskan, saj z najboljšimi teleskopi na njem ne moremo ločiti objektov, ki bi bili manjši od 500 km. Površina Venera je vedno pokrita z gostimi plastmi oblakov in znanstveniki dolgo časa niso vedeli, kako se spreminja temperatura na njeni površini. Nekateri teoretični računi so dali osnovo za dokaj nizke temperature, drugi so obetali razmeroma visoke. Slednje je tudi bolj razumljivo, saj je Venera — oziroma kot ji pravimo po domače »zvezda« Večernica ali Jutranjica — bliže Soncu kot Zemlja. Naslednja vesoljska naprava »Venera-3« je poletela štiri dni kasneje in je pristala na površini Venera 1. marca 1966. Med tem poletom so 26. decembra 1965 opravili daljinski popravke tira, ki je spremenil hitrost sonde za 19,75 m/s. Skupaj so znanstveniki med poletom te sonde opravili 1300 meritev razdalj, 5000 meritev hitrosti in 7000 meritev koltnih koordinat. Ko so opravljali korekcijo tira, je bila »Venera-3« 12 milijonov 900 000 km daleč od Zemlje. Ko so končno ugotovili, da so uspešno opravili popravko tira, ki se je od teoretične razlikovala vsega za 0,07 m/s, je »Venera-3« z grbom Sovjetske zveze nadaljevala pot in trčila ob površino Venera v času, ki se je le za 4 minute razlikoval od predvidenega.

Naslednji vesoljski dosežek, ki ga je vredno omeniti, je snemanje Marsove površine z neposredne bližine planeta. Mars, dokaj zagoneten rdečkast sosed, ki buri našo domišljijo zlasti s pripovedmi o Marsovcih in civilizacijah na Marsu, je le ob redkih priložnostih toliko dostopen

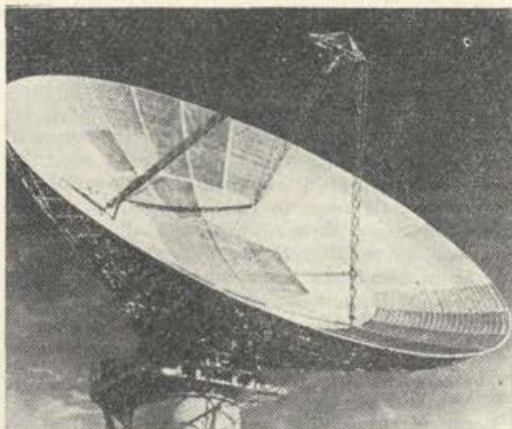
Sl. 7: Očrt sovjetske vesoljske sonde »Venera 3«, ki se je spustila na Venero. Stevilke pomenijo: 1 — pomožni motor, 2 — mikromotorji za usmerjevanje, 3 — glavna kabina, 4 — antena magnetometra, 5 — orientacijski sistem, 6 — radiatorji za toplotno regulacijo, 7 — paneli s sončnimi celicami, 8 — odsek z merilnimi napravami, 9 — antena z ozko usmerjenostjo, 10 — široko usmerjena antena, 11 — dajatelj za zvezdno in sončno orientacijo, 12 — usmerjevalec k Soncu.

astronomom, da bi na njem lahko razpoznali podrobnosti. Ameriška vesoljska sonda »Mariner-IV«, ki so jo v smeri proti Marsu izstrelili 28. novembra 1964, je 14. junija naslednjega leta letela mimo Marsa in pri tem posnela del Marsovega površja. Prvih 21 posnetkov z razdalje 9800 km, sicer ne daje nekakšnega revolucionarnega odkritja, pomeni pa prvi začetek »vznemirjanja« Marsa po zemljanih. Nekaj, kar je pomembnejšega, je velikanski tehnični dosežek Američanov, ki so z razmeroma šibkimi televizijskimi oddajniki uspeli prenašati točko za točko sestavljene slike na tako velikanske razdalje! Nekateri znanstveniki današ-

nje dobe štejejo ta uspeh za enega izmed največjih tehničnih in znanstvenih dosežkov tega stoletja!

Čim bolj dognana postaja tehnika, tem bolj je tudi zamotana. Sodobne aparature, ki krožijo v orbitah visoko nad nami, so sestavljene iz nekaj stotisoč delov. Sestavljajo jih je mnogo ljudi različnih strok in podstrok ter to seveda takšni, ki so si nabrali veliko znanja in izkušenj. Zato obstaja danes ožja usmerjenost izobrazbe in že govorimo o vesoljski tehniki in tehnologiji. Ta tehnologija je dala velikanski impulz številnim panogam znanosti in tehnike, ki segajo od matematike in fizike do kemije in biologije. Elektronika, metalurgija, nuklearna tehnika, raketna tehnika in tehnologija pogonskih snovi so le nekatere izmed številnih panog znanosti, ki se vključujejo v velikansko novo vejo »vesoljskih« znanosti. Seveda je temu primeren tudi razvoj tehnoloških sredstev, laboratorijev, inštitutov in tovarn. Z vesoljsko tehniko se ukvarja v ZDA in v Sovjetski zvezi vse več ljudi. Za ZDA obstajajo podatki, ki kažejo, da je ta tehnika dokaj pomemben člen v družbi osta-

Sl. 9: Parabolična antena za spremljanje umetnih satelitov in vesoljskih ladij.

Sl. 8: Strokovnjaki v vesoljskem oporišču daljinsko preverjajo delovanje rakete in kozmične ladje.

lih panog znanosti in gospodarstva. Zanimiv je med ostalim tudi podatek, da je v teh panogah zastopano tudi razmeroma veliko število ljudi jugoslovanskega porekla, ki si služijo svoj kruh na tujem, saj pri nas na žalost za sedaj še ni možnosti, da bi se aktivno lotili sodelovanja v tej ali oni smeri.

Toda z velikimi zahtevami tehničnih pripomočkov se zvečuje tudi verjetnost, da katera izmed naprav odpove. O tem nas pouči tudi tako imenovana »sistemska tehnika«, nekaj, kar je pri nas docela novo. To »sistemska« tehnika so vpeljali v ZDA, da bi uspešno izvajali zelo sestavljene in zamotane projekte, pri katerih bi se bilo bati, da se strokovnjaki različnih strok ne bi med seboj mogli sporazumeti. Ta pojav je zlasti pogost v zelo razvitih državah, ki imajo malo ljudi z obsežnim splošnim znanjem, kateri bi bili sposobni voditi cele panoge znanosti ali pa drugih tehniških dejavnosti. Zelo ozka usmerjenost strokovnjakov pripelje namreč sčasoma do tega, da se tudi ljudje iste stroke ne morejo več sporazumeti.

Odpovedovanje številnih naprav torej vsekakor moramo pričakovati tudi v prihodnje. Klasičen

primer takšnih, sicer malenkostnih, vendar pomembnih napak smo doživeli ob izstrelitvi ameriške vesoljske ladje »Gemini-IX«, kjer se je vse srečno končalo, vendar pa je prišlo do neljubih napak, ki so skoraj izjalovile ves potek poskusa. Če skušamo v kratkem pregledati dosedanje uspehe na tem področju in primerjamo obe državi velikana, Sovjetsko zvezo in ZDA, začetnike, kot so Francija in Evropsko združenje za raketno tehniko pa pustimo ob strani, opazimo, da se stremjenja obeh držav razhajajo.

Sovjetska zveza je izstrelila prvi umetni satelit, prvo telo, ki je pobegnilo iz težnostnega območja Zemlje, prvo živo bitje in prvega človeka. ZDA so napravile velikanske korake pri razvijanju uporabnih satelitov: prve so izstrelile telekomunikacijske, vremenske, navigacijske in vojaške satelite. Uvedle so jedrsko energijo v vesolje in objavile niz pomembnih znanstvenih odkritij, med katere sodi najpomembnejše: odkritje sevalnih pasov Van Allena. Sovjeti so šli zopet korak naprej in

Sl. 10: Središče ameriške Uprave za aeronavtiko in vesolje v Washingtonu.

prvi posneli zadnjo stran Lune, opremili prvi geofizikalni laboratorij (Sputnik III) ter izstrelili najtežji raziskovalni satelit za proučevanje kozmičnega žarkovja (Proton I). Seveda tudi Američani niso hoteli zaostajati. Prvi so uvedli sončne celice za preskrbo z električno energijo in uporabili ročne rakete za gibanje kozmonavtov v vesoljskem prostoru. Rusi so prvi zadeli Luno in Venero, ter prvi »mehko« pristali na Luni. Obenem so prvi poslali umetni Lunin satelit na tir okoli Lune. Američani so prvi posneli površino Marsa. Tako bo šlo to praktično v nedogled. Poudariti pa je treba nekaj: za doseganje nekaterih ciljev bo po-

trebno človeštvu napeti vse sile, če jih bodo hoteli uresničiti. Tega se zavedajo vsi, ki so daljnovidni in vedo, kam utegne pripeljati svetovni razvoj. Zato so Sovjeti in Američani že sklenili pogodbe o medsebojnem sodelovanju, zavzemajo pa se tudi za mirnodobno izkoriščanje svetovnega prostora, ki ne sme biti sredstvo za nenejne novih vojn in ogrožanje človeštva, temveč porok za trajno in miroljubno sodelovanje. Le tako bo mogoče očuvati svetovni mir in priboriti boljše življenjske pogoje za prenekateriga človeka.

Inž. Vlado Ribarič

ARIJA IZ WAGNERJA

KRATEK ROMAN

I

Protih polnoči

Zate torej življenje še ni nehalo biti šahovnica. Tudi po šestdesetem — po šestdesetem! — bi kar naprej kombiniral. Zlagal z angelško natančnostjo svoje poteze, poln vere v igro.

Toda oba sva že izven igre.

Vidiš na primer, kako je učinkoval tisti tvoj prečudoviti »Serenasil«? Da sem se privlekla semle k oknu v prav strupeni budnosti.

Razbičani živci bi mi lahko razbrali samo formulo noči.

A da bi se ti odpovedal svojemu vsakovečernemu obredu? Tisti tvoj ton, ko da se obračaš na pridkanega otroka, ki te ne more razočarati:

»Elvina, Serenasil!«

Obraz se ti razpotegne od skrušenosti, ko odpiraš ročno lekarno, to tvoje najsvetejše. V tem, kako šteješ kaplje iz kapalke, je nekaj svetostnega. Okrog nosu se ti zaprede prav serafski izraz, v tistih hipih moliš vse farmacevtske proizvode sveta, žebraš svoj očarljivi »Človek-to-je-samo-kemija«.

»Vidiš, ena kaplja več kot sinoči. Postopnost, ki je značilnost tega zdravila. Postopnost.«

Cutim tvojo naslado, ko vržem vase tisto: da, tvojim živcem »Serenasil« brezdvomno pomaga. Ves tvoj večer je privzdignjen od tega.

Vse kaže, da si se danes pošteno nabarval okrog ptičje utice: zeleno, barva upanja. Ko sem prekle zlezla iz postelje, si nedvomno spal. Spanje pravičnega, ki mu manjka do popolne sproščenosti samo to, da bi njegova žena srebala »Serenasil« z istim prepričanjem, s katerim ti sreblješ kapljice za srce.

»Človek mora tudi verjeti v učinkovitost zdravil.«

»Saj verjameš ti zame, Andrijan: ni isto?«

Ob takšni šali tvoja resnoba ne ve, kaj bi: to vsekakor ni šala za tvoj okus: kakor če

bi na primer videl, da se je stresla med tvoje lepo nastavljene šahovske figure vrečka sladkorja. Jaz pa se prepuščam užitku, da te gledam, kako se ti ustnici lepita k zobem, kakor v zgibu metodične potrpežljivosti.

Ah, naj ti vsaj zdaj kalim tvojo igro, saj je tako in tako prepozno.

Kdaj že bi ti jo bila morala začeti kaliti? Že zdavnaj, od vsega tistega začetka, ko si, poln vere v svoje početje, nastavil na svoji šahovnici igro z — mano. O poroki še nisva govorila: izogibal si se. Čeprav sem že imela za sabo konservatorij, je bil zakon zate še tabu: prvo je bilo zate tvoje inženirstvo, ki si ga moral kajpak po vseh pravilih končati, in to seveda z obvezno odliko.

»Jaz imam rad pri vsem neko metodo...«

Da tega nisem sprevidela na tebi že takrat? Saj je metoda kar sijala s tebe: iz milimetrsko pribritih brčic, iz neoporečnega kroja sukničja, iz čevljev po zadnji modi. Nič ti ni bilo zamuditi sestanek z mano, če se nisi odtrgal od ogledala v občutju zunanje popolnosti. »Razpoložen« kot si pravil? tako, da si lahko vrgel pred svojo zaročenko dlan v dlan, izšel iz njiju vso njuno kolonjsko muževnost in poln samozadoščenosti ošinil popolne loke nohtov na njih. Saj je bilo ganljivo videti abstraktno naslado, v katero te je spravljalo priznanje, ki si ga sam dajal svoji neoporečnosti. Brez tistega bi večer ne bil popoln, čeprav je nad reko vdiral pomlad. Lipe, cvrkutanje prebujenih ptičev, oblak vedre aprilske nevihte daleč nad hribi — vsemu temu bi nekaj manjkalo, ko bi stopil izpred ogledala minuto pred »popolnostjo«.

Se spominjaš, kako si nekoč vso pot ironiziral kolego, ki se je prav tisti dan poročil? Privoščil si je norost, da je tik pred diplomo popeljal pred oltar študentko, filozofko, ki je bila tudi sama še sredi študija!

»Sta bila prisiljena?«

»Saj to je tisto. To sta naredila, kot se reče, iz ljubezni. Očividno ju je zamikala po-

ezijski enosobnih stanovanj. Privid plenice nad štedilnikom. Otroka.«

Ne bom se delala drugačna, kot sem bila: zakona si gotovo nisem predstavljala kot odpoved; gotovo ne kot kakršnokoli ročno otepanje, ki bi mu morala žrtvovati pianistovsko dragocenost svojih rok. Toda spominjam se, kako me je tisti tvoj pomilovalni nastop nekje v globini ranil. Nekaj se je skalilo v sami podobi pomladi, ki je svatovsko uokvirjala reko v špalir komaj ozelenenih vrb. To je bil trenutek, ko bi bila morala pogumno vreči na tehnično ves najin odnos: kako si pravzaprav ti najin bodoči zakon predstavljaš. Toda to bi bilo pomenilo potresti podstavke, rja katerem je stal tvoji malik: privid tiste tvoje kariere, iz katerega si, v posmehljivi modrosti trdne meščanske »situiranosti«, zrl na onadva kot na mladiča z zmanjšano prištevnostjo... Drugačna ženska bi bila treščila v tiste tvoje tako samovščeno nastavljene figurice. Jaz sem pustila, da se je nejasna grenkoba trenutka razpuhtela v kuliseriji večera, ki je legal nad reko. Za sabo sem že imela nekaj samostojnih koncertov. Kadar sem v časopisni oceni nalletela na prepričano rabljen izraz »umetnica«, se je ambicija razpirala v meni kot roža. Da bi se ti v svojem zakonu kakorkoli vdinjala kot mati — ta možnost je preprosto motila moj estetski čut.

A da bi otroka sovražila kot ti — ne, do tega moja umetnost ni nikoli padla.

Tudi o tem nisva govorila. Tudi ko ne bi bilo tvojega z lovorikami nastlanega študija, bi bil moral vsrkati vse moje občudujoče zanimanje tvoj šport. Tudi v izbiri je bila vsa tvoja življenjska eleganca: hokej. V študentski reprezentanci si bil že nepogrešljiv. O hokeju si govoril z naslodo, ki je v njej pobrnevala otožnost. Edina prava zaljubljenost, ki si je bil kdajkoli zmožen: hokej, tvoj novi malik, v meglicah mestnega prestiža. Kako naj bi se bil v tem tvojem ledenem tehnično športnem svetišču mogel pojaviti otrok? In vendar — kako si znal uglajeno skrivati, kar je bilo v tebi! Ko si šel za krstnega botra novorojencu svojega kolege, si kar imenitno zaigral človeka s smislom za otroka. »Očke je ukradel mamic, vse drugo pa očetu? Glasek napoveduje tenorja!«

Toda ko sva odhajala, me je že to, kako si se ves zadoščeno izdihal dol po stopnicah, razkrilo, koliko te je tista ceremonija v resnici pretresla.

»Spravljati nove zemljane na svet...«

Tvoj porog se je zapičil vame kakor iver, ki se ti sicer neboleče zarije pod kožo, a te vseeno moti: misliš na nekaj, kar se lahko zagnoji, čeprav v malem. Saj tudi jaz nisem čutila kaj ob tistem dojenčku, a vendar me je prevzelo samo njegovo bitje: to, da je nekdo tako samoumevno prisedel k skupni pojedini življenja: dvoje novih oči za podobo sveta. Seveda ni bilo tudi iz tistega nič: misel je kaj zlahka utonila v poplavi čustev, ki je spremljala priprave za moj prvi Bachov

koncert. In naposled — zakaj naj bi iskala takšnega smisla za družino v neporočenem moškem?

Ko bi bila vedela, da je bilo v tebi kaj drugega kot to: da je bilo sovraštvo!

Sovraštvo pred možnostjo, da stopi med mene in tebe kdorkoli.

Niti na poročnem potovanju se nisem do kraja ovedela o tem. Mogoče, ker me je preveč preplavila množica zunanjih vtisov. Italija je bila sredi poletja ena sama razpaljena goličava iz kamenja in rumene prsti in vpitja: polotok je norel od »Giro d'Italija«.

Pač nisem še bila doživela Sorrenta: nisi mi bil še razkril, kdo si.

V mestecu sva se hotela odpočiti, preden bi drugi dan s prvim parnikom odrinila na Capri.

V hotelski sobi — novo pohištvo se še ni bilo znebilo duha po mizarskem kleju — sva napolnila s pozdravi šop kartic, polnih romantike antičnih ruševin. Potem sva hotela okusiti večer na ulici, kjer je sij dragocenih izložb trgjal iz teme viseče zlato limon ob pločniku. Vrnila sva se in obslonela ob oknu: tema oranžencev v vrtu, tema zaliva pod Vezuvom, tema neba iz samih oblakov: v to trojno temo se je iztekal najin razgovor.

Takrat si bil nedvoumen: otroka si črtal iz prihodnosti najinega zakona.

Se spominjaš čestitk, tiste omledne poplave, s katero so naju zagnili znanci? Med njimi nama je hotelo najbolj polaskati pesniško navezovanje na najina poklica: umetnost se je združevala z znanostjo: v mladostni sli po obojestranskem izpolnjenju se je glasba objela s tehniko.

Ob tisti tvoji besedi — med najini dotika-joči se rameni se je zgrnil zastor iz teme — sem začutila vso jalovost fraze.

Mračen. »Čemu?« me je preplaval kakor preprih v oznojene ude.

»Kako misliš? sem vprašala.

Mislil si, kakor si rekel, čeprav si tega nisem hotela priznati.

»Nikogar ne potrebujem med nama. Najina izključujoča zaokroženost mi je vse. Svoje žene ne bom delil.«

Ne, takrat si nisem želela otroka: tvoja izključnost je celo zganila v meni mračen vršiček blaženosti. Toda da bi ga tako izključila iz najine bodočnosti?

Vsekakor je to nekaj, za kar je ostajalo eno celo življenje.

Naposled mi je bilo štiriindvajset let.

II

Na vrtu

Da ob še tako natančnem postopnem doziranju zdravila ni zaželenega izboljšanja, si kriva sama. Prepuščaš se, namesto da bi rekla valu, ki te spoznaša, svoj »ne«. Na klavirju se je razlila vada z rožami: je bilo treba zaradi tega uprizoriti sodni dan? »Serenasil« si odklonila: nad čim se pravzaprav mašču-

ješ? Mar nad tem, da sem ti, ne da bi trenil, odstopil tretjino pokojnine za nov steznik? Da ti ponujam za poletje Dalmacijo? Hribe, če nočeš morja?

Spuščaš se v boj s sencami: prepuščaš se spominom.

Rekla boš: najlepša leta si hotel za svojega vednega malika: za vilo.

A če je danes zate malik stvar, kateri najino sožitje dolguje do danes vso svojo neodvisnost, nisem bil jaz tisti, ki sem se prvi vnel zanj.

Odkar sem bil sprejet v državno reprezentanco, je hokej zahteval vse moje večere. Za čas, ki sem ga takrat prebiral doma — in ti nisi imela nič proti moji svobodi kakor zdaj, po tvojem takratnem mnenju je moški moral imeti svojega konjička — mi je bilo trisobno stanovanje več kot dovolj. Naposled nisva vedrila v kakšni proletarski četrti, prostori so bili komfortni, gospodarska kriza naju ni prav nič prizadela: na trdiko za ventilacijske naprave, kjer sem se zaposlil, so naročila kar deževala. Nekaj drugega je bilo: še tako komfortno okolje ni moglo dajati tvojim čajankam s prijateljicami tistega gosposkega okvira, ki ga lahko daje samo vila. »Bom prirejala intimne koncerte ob tem izparevanju iz kuhinje?« je bil tvoj očitek. Potem si zvedela, da sta kupovala zemljišče celo kolega, ki sta začela z mansardo: Marta in Dominik! Z dvema otrokoma, ko je bil tretji na poti! Takrat je v tebi zagorelo.

Se spominjaš, kakšen zmagoslaven plamen ti je žarel v očeh, ko sva ju pri gradnji kmalu prehitela?

In ni ti bila dovolj izdelana slika: hotela si tudi do dragocenosti izdelan okvir. V svetilko nad mizo v jedilnici je bilo treba vdeti zvonec za klicanje pomočnice, kopalnica ni bila uporabna brez kopalne pištole: ko ne bi naletela pri občinski trdki na spogledovanje, bi bila izsilila telefon v beli barvi.

In sem ti mogel preskrbeti sluzkinjo, ki bi ustrezala tvojemu idealu? Marija je bila preveč vihrava, brez spoštovanja do gospodarjev. Polona ti je šla na živce s tistim svojim večnim skoprnevanjem po sinjem princu, ki ga od nikoder ni hotelo biti. Pri Veroniki si težko prenašala, da se ji je zmeraj skotalilo kaj razbitega izpod rok. Da je naposled Agneza ostala pri nama, je pripisati samo temu, da je potrpežljivejša od prejšnjih.

Otrok?

Le v čem je mogel potešiti tvojo umetniško ambicijo? Tudi v tem si se spopadala s senco: da bi namreč s svojim talentom enkrat prodrla izven province. To je bil tvoj neizživeti sen: da bi se tvojemu imenu odprla Evropa. Šele moj prodor v reprezentanco te je za silo potešil: priimek, ki je bil končno tudi tvoj, je prodril iz zatohle rubrike zatohlega dnevnika.

Otrok?

Naj ti jaz ponudim nekaj enakovrednega tvojemu razgovoru v Sorrentu?

Kakih deset let sva bila poročena.

Vojna s svojimi mrtvimi, s svojo lakoto, s svojimi zapori je dajala prav mojemu egoizmu, kakor ga imenuješ. In takrat — od klavirja, bil je Schubert, si prisledla k meni na zofo — si vrgla nenadoma:

»Veš, da ima Dominikov najmlajši škrlatinko?«

Z nežnostjo, kakršne že dolgo ne poznam, si mi začela iztiskavati nekaj na vratu, kar je bila le pretveza za trenutek intimnosti.

»Midva pa bova kar lepo sama, muc. Ne čisto sama: veš, kaj sem si izmislila?«

Izmislila si si Kastorja.

Se spominjaš ceremonij, da sem prišel do rodovnika, ko ni bilo povsem jasno potomstvo od bivšega evropskega prvaka? Tisto pot sem celo tvegalo, da me partizani vzamejo za ovaduha in me ustrelijo. Za psa! Ko sem potem videl, kako si si ga dala v naročje, sem odložil zadnji kompleks v zvezi s tvojim materinstvom. Niti kruha ni bilo na karte, toda za Kastorja sta morali biti vsak dan dve jajci, da mu je uspevala dlaka. Kastor, tvoj oboževani madžarski ovčar? Spomni se malo svojega ponosa ob prijateljicah.

»Cisto nor postane, če me tri dni ni doma. Kožuh mi pomaga sleči. Če kaj skuha, se potuhne pod stopnice kakor paglavec.«

Jaz se ne sprenevedam: med nama nisem pogrešal nikogar. Eno samo sem potreboval: svoj čas, svojo žarno neodvisnost, svojo neranljivost do vsega. Zakaj ne priznaš tega tudi sama, namesto da izkopavaš neka stara rezila, od katerih moreš le krvaveti? Zakaj hočeš na vsak način zvrniti to, kar misliš, da je vzrok tvoje krize — čisto ozdravljive krize naposled — name? Hočeš omajati mojo gotovost? Da mi postane zdaj, ko sem osivel, živeti — problem, kar mi nikoli ni bil? Kaj naj vidim pred sabo, če boš silila po grivini navzdol?

Eno pa bom ukrenil. To bo opravil kar telefon. Poklical bom Marto: kaj drugega te je moglo spraviti v takšno stanje kakor neznošno ščebetanje te domnevne srečnice, ožarjene z gloriolo materinstva? Za mir v hiši mi ni nič žrtvovati še tako staro prijateljstvo.

III

Po polnoči

Staro rezilo — nisem ga še izkopala. Danes pa ti ga vržem v obraz, z vsem njegovim zaskorjenim strupom.

Ga slutiš?

Pomlad, polna vetrov — iz sobe v sprejemnici sva dan na dan spremljala zelenenje vrta kakor čarobno gostečo se sliko. Smreka na okrajku je imela s svojim novim deviškim vršičkom doseči električne žice: deset let, kar si jo bil zasadil! V drugačnem razpoloženju bi se mi zdelo, da s svojo temno silhueto izmerja vso praznino najinega zakona. Tisto jutro ne — tedaj sem videla v njej samo srečno zeleno jadro na morju živega. Ko je skozi okno buhnil vame ves tisti april,

me je prevzelo noro občutje, da nisem več jaz, da sta v meni nova kri in novo ime, da sem vsa nova, še več — da sem nesmrtna. Tisto jutro sem bila srečna. Iz klavirja sem izvabila nekaj taktov — menda je bil Chopin — nekaj, kar naj da ime tisti sreči. Toda bila je tako nasilna, da sem se raje spustila v ležalni stol. Ime sem hotela imeti tiskano, nedvomno, na papirju. Bilo je v knjigi, ki sem jo bila smuknila v torbico pri Marti, da prijateljica ni ničesar opazila. Tako rekoč nova knjiga: ko da se je Marta poživžgala na tisto knjižno modrost. In zdaj sem strmela v tiste črke: Znamenja nosečnosti.

Bil je prvi maj, hotel si imeti nekaj od prostega dneva, spal si. Pomočnici sva kar rada prepustila njen praznik: vsaj jaz sem si tiste samote želela. Začudil si se, ko sem ti v kopalnico zaklicala, da je zajtrk pripravljen v sprejemnici: da, hotela sem izjemo, ko je bilo vse ena sama izjema. In še preden si vstal, sem si razpustila lase, ki si jih hotel tako dolge, da bi obstala pred teboj takšna, kakršno si me najraje videl. Pričakati sem te hotela stoji ob oknu, na sami meji nevidnega strujenja z vrta: skoraj sem slišala pokanje vseh tistih popkov. Nadišavila sem se. Zajtrk, pripravljen na bleščecem se prtu sredi nenavadnega okolja — med klavirjem in kitajskim porcelanom — ti je izvabil dobrodušno začuden vzklik. Ko si me potem zagledal s spuščeniimi lasmi, se ti je izvil nekakšen otroški: »No, no no?«

»Prvi maj za naju?« si rekel, ko si mi dal roko ob bok, da sva se oba zazrla na vrt, v tisto spremljanje iz listja in cvetov. Bilo je, ko da so jablane šumele od beline.

»Predvsem zate, Adrijan!«

»Zame?«

Brada mi je utonila v tvoji muževni negovani dlani z izpiljenimi nohti.

»Skušaj uganiti!«

»To je vendar enačba iz samih ugank.«

»Dam ti izhodišče: x, to je vrt.«

»Vrt?«

»Vrt s tem, kar se na njem dogaja. Tiho, iz nevidnosti, kar je zdaj šele cvet.«

»Kar je cvet,« si zagrulil.

O, kako si grulil! Grulil ob meni, tvoji ženi, biološki dopolnitvi za tvoje dobro počutje. Grulil vse dotlej, dokler se ni na tvojem izbritem obrazu odvil nepozaben film: senca od obrvi navzdol; nato rezka črta, ki je vzela vso oblino ustnicam; potem zgib kostnega mehazma, od katerega sta ti izstopili čeljusti.

»Kako misliš?«

V spominu je vrzel. Potem te spet vidim, a drugačnega: z viharnimi koraki meriš gor in dol sprejemnico, pršiš od neke svoje neodvzemljive pravice, ki ti je zdaj ogrožena. Gestikuliraš, ko ti dlan zmeraj znova trka na prsi, na tisto tvojo pravico, na tisti tvoj ogorčeni jaz pod kravato.

»In jaz?«

Tvoj jaz se upira nezaslišanemu.

»Kaj pa boš imel ti pri tem?«

»Kam pojde vsa moja kondicija?«

Se te vidim, kako meriš sprejemnico, ves strupen, kakor zver, ki jo je presenetila kletka.

Tvoja kondicija: Moloh med maliki, s katerimi si obljubil svojo praznoto.

V preplah te je spravila možnost, da bi karkoli ogrozilo bogoslužje, s katerim si žrtvoval tej svoji kondiciji, prvemu pogoju za tvoje športno blestenje. Ah, litanije tvojih priskutnih pomanjševalnic! Zjutraj lep kopeček, potem pol ure na bradljici, kosilo s čim več vitaminčki, počitek v ležalnem stolčku, malica z zreščkom kot uvod v tvoj razigrani klubski večer. In ves ta higienski zagon uokvirjen v zlato osebno negovanje, ki je moralo zmeraj jamčiti za tvoje dobro počutje, od pile za nohte do barvila za brke!

Ko ne bi bil moj mož, bi se morala muzati ob tem, kakšen si ob vsej angelski strežbi svoji »kondiciji« priromal v šestdeseta leta: prosojen kakor kakšen uradnik, ki si je izpihal dušo v kakšni birokratski prikleti; s srcem, ki ni več vredno od mojih živcev. Tvoj osrednji obred se zdaj vrtil okrog Koramina, ki si ga z nekakšno svečeniško zbranstvo kapljaš v kozarec, ob neskaljeni veri v vitaminčke. Sparglje hočeš surove, da jih dobiš vase prav vse, tiste vitamine, ki so zdaj postali zate nekakšno povrtninsko jamstvo nesmrtnosti.

Takrat si bil velikopoteznejši. Kako si znal z zamahi svojih stireniranih nog po sobi ustvariti vrtince ogorčenega zraka, središče, okrog katerega se je še enkrat zavrtelo vse! Mali bogec z milimetrsko pristrizenimi brki, okrog katerega bi se morala zdaj zdaj zavrteti žena, vila, vse.

Pa sem rekla: »Zate se ne bo nič spremenilo.«

Stopil si k oknu: »Kako moreš reči kaj takega?«

»Ce bo treba kaj prenesti, bom morala to samo jaz?«

»Razumeš, da je vse moje življenje uničeno? Kje je potem moj mir? In moja neodvisnost? In sploh —?«

Dokončal si šele pozneje. Po tem, ko sem ti skušala v solzah dokazati, da ni nič bolj normalnega, ko da poročeni ljudje dobijo otroka. Da sta moški in ženska predvsem za to na svetu. Da je obema otrok dimenzija, v kateri šele izmerita svoj lasten obstoj. Da te bo samega prevzel otrok. Tedaj si ponazoril svoj »sploh« — z obrazom na šipi, steklo ob steklu.

»Razumeš, da ga ne prenesem?«

In nenadoma pomirjen, razumevajoč, naklonjen, si vrgel tja v okenski podboj besedo o medicinskem posegu, ki da je manj kot nič, manj kot odstranitev slepiča. Bilo je dovolj telefonirati zdravniku, ki je bil tvoj bivši sošolec: bilo je manj kot nič.

Od tistega hipa dalje je obstajal zame samo vrt, v svoji ne več osrečujoči, ampak grozljivi prisotnosti. Zdaj je bil drugačen kakor takrat, ko sem vstala. V zgodnjem jutru

je drevje, še vlažno od noči, eksplodiralo od nevidnih ptičev. Zdaj, ko ga je zalilo sonce, se je izpraznilo. Samo vegetacija je ostala, aprilski rast, v svojem tistem rojenjskem blišču. Čebel še ni bilo, samo samotni metulj, ki se je površno premetaval sem ter tja, kakor pijan, da se je po grozoti zmrzali znašel v tistem svetlobnem opoju. Sledila sem mu do popka na jablani. Nato sem se vsa osredinila v tisti zapredek s komaj nakazano belino cvetov. Okrog mene se je začelo prazniti kakor ob navalu omotice, iz širših krogov je praznina prihajala v manjše, dokler ni sredi tega koncentričnega niča obstal samo tisti popek: ločen od vrta in celo od drevesa, na neusmiljeni goloti neba. Videla sem mu naravnost v srhljivo svežino vrha, kjer so izpod tesnega oklepa listov silili rožnato beli jezički cvetov: silili v tisti april, v bit in življenje. Potem se je iz zraka nad njim vzelo nekaj, podobno šilu z nekakšnimi perutničkami kakor torpedo. Popek je bil še pretrd, da bi ob tistem svedanju lističi frifotaje padli na tla. Njegova nežna cvetna vsebina je najprej vžuborela ob vrtenini navzgor, potem pa se je navpično izkapljala kakor zrna svinca. Popek je bil še premlad.

Nedolgo potem si imel nastop v Pragi. Nisem imela samozavesti, da bi ti zabrusila v obraz vabilo za na pot, s katero si me hotel potolažiti. Priznam: tudi sama sem imela svojega malika: svojo linijo, nepogrešljiv element pri slavnostni kretnji, s katero sem, povita v bleščečo črtno, v koncertni dvorani sedala h klavirju. Toda takrat bi ga bila žrtvovala. Praznina me je že tako grizla, da bi ga.

In zdaj, ko si mi vzel otroka, mi boš vzel tudi prijateljstvo? Ker je bila po vrnitvi iz Prage, ko mi je bilo zblazneti, in to ne samo od napetosti, ampak tudi od slabosti, Marta edina, pri kateri sem si lahko opomogla, potem ko sem ji zaupala vse? In ki je ravnala z mano kakor z ranjencem, brez besede očitka?

Marta bi bila izbrala drugo pot. Pregazila bi bila moža.

»Tudi za ceno pekla v hiši?«

»Tu je sploh ne bi bilo cene, Elvina.«

»Pa če bi mož otroka sovražil?«

»Jaz bi ga ljubila.«

Marta — zmeraj sebi enaka, tako ljubko trdna, v bistvu tako vedra, bodisi da šiva ali da prevezuje neozdravljivo nogo svoje najmlajše deklice.

Tudi kadar reče »Bogve kakšen revež bo ta otrok,« je v njenem tonu nekakšno zaupanje, da bo imela prepustiti komu svojega četrtega otroka.

Marta — ona ima svojega Boga.

Kadar se zapičim v to, se mi v lobanjo natepe kakor od netopirjev. Takrat bi te poklicala. Rekla bi ti: »Naj je bilo karkoli, te hočem imeti rada, Adrijan, nekoga moram imeti rada.«

Toda čakaj.

Čemu vse to?

Ne, ne more biti tako končano z nama.

Ne veš, kakšno presenečenje naju še čaka.

IV

Podnevi in ponoči

Ko sem se prvič najavil, sta bila v jedilnici. Za sabo sta imela neprespano noč, ki sta si jo bila drug drugemu izgnjavila, vsak iz svoje postelje. »Uživaš, da mi jemlješ spanje?« »Poslušal boš, če se tvoja žena hoče razgovoriti s tabo.« »Katerikrat mi že pripoveduješ isto, da te nočem razumeti?« »Ko bi hotel razumeti, bi vsaj poslušal.« Zaspala sta tam okoli treh, po kamilicah, ki sta jima dodala vsak po eno tableto. Jutro je bilo običajno: on je opravil generalno čiščenje avtomobila, ona je z Agnezo razobesila obleke na vrtu. Pred kosilom se je še telefonsko zmenila za sestanek s pedikerko. Pri klavirju je poiskala nekaj iz Wolfa, pa kmalu razdraženo spustila pokrov. Jedla sta molče, čeprav brez večje napetosti. Samo to je hotela vedeti Elvina, ali so glavna vrata odklenjena.

»Od kdaj pa puščamo zunanja vrata odklenjena, Elvina?« jo je kar se da spravljivo prestregel Adrijan.

Odvrnila je, da jih odslej bodo.

»Saj je vendar na razpolago zvonec, kaj?« Sele tedaj je zagrozila iskra.

Elvina si je pustila pasti žlico iz roke kakor ob nevidnem udarcu.

»In če, recimo, jaz ne maram, da neprestano nekaj zvonijo?«

Adrijan je skušal udušiti iskro s tem, da ji je, v svoji neoporečni drži za mizo, z roko na prsih čez servieto, skušal dokazati, da se da sicer zvonec omiliti, a da vrtna vrata ne morejo ostati odprta.

»Zvonca ne prenesem, razumeš?«

Njegov previdni molk jo je na videz pomiril. Politična novost iz odprtega radia je celo nakazala nekakšen zametek pogovora. Potem je Agneza prinesla kavo.

Tedaj sem prvič prestopil prag vile.

Elvina je obstala s čašo v roki, pozvonila je po Agnezo in rekla:

»Agneza, pogledite v sprejemnico, nekaj sem zaslišala.«

Nič ni bilo.

»Pa tudi ne more biti, gospa. Mačka je na potepu. Že teden dni se ženi okrog.«

Tedaj je Elvina sama vstala, odrinila je čašo in stopila v sprejemnico.

Njen vzradoščen »No!« je privabil tako Adrijana kot Agnezo, da sta se vprašujoče pogledala. A stvar bi bila šla v nič, ko ne bi bila Elvina, z roko na omarici s kitajskim porcelanom, pribila, iščoč z očmi nekaj, kar je pravkar izginilo: »Bil!«

Bil sem, a se ji nisem pustil videti. Za prvič je zadostoval prisluh. V jedilnici se je nadaljeval razgovor v troje: čudno natrgan razgovor, pri katerem je ostala Elvina povsem

mirna. Ko da jo je nekaj, v kar sogovornika nista mogla verjeti, uravnovesilo, še več, osrečilo. Njunega dokazovanja ni niti izpodbijala: kar velikodušno jima je puščala nju- no prepričanje, kakor puščas nekaj obveljati otroku. »Bil,« je ponavljala, čisto neodvisna od njunege spogledovanja, v žarni gotovosti. »In se bo vrnil!«

Popoldne pa je bilo že drugačno. Presedela ga je tako rekoč pri klavirju: sonata za sonato, v naraščajočem divjem ritmu, ob polaganju trupa na tipke, dolgo prisluškujoč galopu glasbe, ki se je oddaljevala skozi okno na vr, v tisto pomlad, ki se je po nočnem nalivu kakor razdivjala. In Agneza ji je morala nositi kavo za kavo.

»Saj vam bo moralo škoditi, gospa!«

»Vidite, da ne škodi?« ji je odgovarjala Elvina z vlago v očeh. »Da samo poživlja? Oh,« je rekla po novi skodelici, »kako poživlja, Agneza!«

In spet romantika, kar je je našla v kupu partitur, ki jih je po odrabi metala kar na tla k nogam, kakor strelec izpraznjene naboje. In novi galopi skozi vrt, ko da je zdirjala tam čreda norih konj, mendrajoč jablanove cvetove.

Adrijan je pustil ograjo: late izmenoma v rdeči in kremni barvi, delo, kakor nalašč za kondicijo, toda glasba ga je pognala v stanovanje. Agneza ga je prestregla za tesnobno sporočilo.

»Gospod ravnatelj...«

Naziv, ki je laskal, čeprav je bil že leta v pokoju. Toda zdaj? Pogledal je na uro: na kliniko se še ni mogel obrniti. Toda roka mu je sama od sebe pograbila slušalko.

»Oprostite, da vas motim doma, toda situacija...«

Zdravniku niti ni bilo treba razlagati: sam je lahko lovil v telefon tisto divjo glasbo.

»Slišiš. Da, stanje euforije. Kriza je še v naraščanju.«

Sogovornik onkraj žice bi bil celo rad postregel Adrijanu z neko svojo važnjaško latinščino, toda Adrijan je hotel samo eno — »Kaj storiti zdaj? Trojna doza Serenasila. Toliko za noč.«

Jutri naj bi se Adrijan spet oglasil, kar nje-mu na dom.

Naskrivoma ji ga je nalil v čaj: trideset kapljic, z vsem ostankom svoje vere v številke in v kemijo.

Toda trojna doza me ni zadržala, da ne bi spet prišel. Še isti večer sem bil tam: tik pred večerjo, ko je Agneza polagala krožnike.

Komaj sta sedla oba, sem sedel tudi sam; oblastno, na konec mize, s samoumevnostjo uglednega gosta.

Takrat se je začelo z Agnezo.

»In gostu?« je vpadla Elvina.

V kratkih hlačah sem bil prišel, malo razmršen, ko da sem se vzel od igre, z lasmi čez čelo, a še dostojen: in z nemirnim veselim prekladanjem sem dal Elvini razumeti, da mi pojde večerja v slast.

»Gospa Elvina —«

Elvina je nakazala kretnjo proti praznini na koncu mize:

»Dvojni krožnik, servieta, kozarec.«

In ker je služkinja obvisela z izrazom ne-kakšne vprašujoče groze:

»Vam moram po tolikih letih še razlagati, kako se gostu postreže?«

Agneza se je zgubila v kuhinjo. Adrijan je bil takoj za njo.

»Sveta Marija sedem žalosti, gospod ravnatelj!«

»Nič! Ugodite ji! Slabost.«

In tako sem bil polnopravno postrežen: juha, prikuha, ananasov kompot.

Ko sem jedel, me je Elvina od časa do časa ošinila s pogledom, polnim lastnine, ki je postal karajoč samo takrat, kadar sem preglasno zacmokal z usti.

»Boš limonado ali kokto, srček?«

Hotel sem biti hudoben: »Malinovec,« sem rekel.

Sama se je potrudila k baru po novo steklenico, sama jo je odpečatila in mi nalila:

»Nisem mislila, da imam tako izbirčnega sinka,« je rekla vsa navihana, ko mi je nalivala.

»Smrt fašizmu!« sem vzdignil kozarec.

»Sinko, tako se obnašaš, čisto gostilniško. Moderna mladina. Ampak doma boš lepo spodoben. Lepo pij!«

»Smrt!« sem še enkrat napil.

Tedaj se je privzdignila, razburjena, a brez sence dvoma v svojo oblast, če nekaj reče z določenim tonom.

In s tem tonom je ukazala: »Lepo se boš oprostil očku in mamiči za nedostojnost!«

Skrčil sem se v svojo najbolj neoporečno držo in stisnil ustnice v skrušen zmrdljaj:

»Lepo prosim oproščenja.«

»Tako,« je segla Elvina po kompotu. »Pa brez zmrdovanja.«

Noč je za čudo mirno prespala.

Drugo jutro sem prišel v tretje, pa ne sam.

Agneza mi je sicer pripravila kavo, a tokrat je bilo tudi to narobe.

»In drugi?« je vskočila Elvina, preden je sedla.

»Koliko porcij pa smem še pripraviti, gospa?«

»Ja kaj ste za božjo voljo prvič pri hiši, Agneza? Tamele je vendar še en fant, nasproti njega pa punčka. Za božjo voljo vendar!«

Vsi trije smo podjetno udarili z žlicami, ko je Elvina obstala, zaprepadena.

»Ja otroci! Kdo bo pa molil? Lepo roke skupaj, takole! Kar žrli bi. Tako. Oče naš, ki si v nebesih.« Spomin ji je začel grabiti za razbitinami molitve. »Daj nam danes naš kruh. Pridi k nam tvoje kraljestvo.« In na kraju, s sklenjenimi rokami: »Posvečeno bo di tvoje ime.«

In ker je Adrijan samo gledal:

»In zgled? Z otroki boš molili!«

Vsi skupaj smo odmolili drugo polovico očenaša.

»Pri nas bomo kristjani, pa če se svet na glavo postavi. Zdaj pa jejte!«

Po zajtrku je potrkala z žlico ob skodelico kakor v slavnostno napoved.

»Čeprav ga ti lomiš v angleščini,« se je obrnila k meni, »ti pa v matematiki,« se je obrnila k bratu, »in čeprav se danes nisi počesala,« je rekla sestri, »bo danes praznik. Dopoldne igranje, popoldne izlet.«

»Domino?« je zavpila sestra.

»Kakšen babji domino?« se je vmešal brat.

»Kozolce bomo prevračali na vrtu!« sem vse preglasil jaz.

Z dvignjenim prstom si je Elvina pridržala pravico, da odloči sama.

»Živela mamica!«

Naš množični vzklík ji je pognal vso kri v obraz. Nekaj je popustilo v njej. Vrgla je roki od sebe.

»Kajne, da se bomo igrali, otroci moji? Divje kot nikoli? Takole se bomo igrali...«

Vrata so zaloputnila, Agneza si je prestregla jok v predpasnik, potem jo je za vrati prijel Adrian, ko da ji grozi.

»Ti boš razbijal navadni porcelan,« se je Elvina obrnila k meni. »Ti kitajskega!« je rekla bratu. »In midve? Midve pa bova igrali dvoročno, takole!« in je z eno roko izbijala iz klavirja razbitino neke operne arije, medtem ko ji je druga udarjala spremljavo s sladkornico, da se je sladkor sesul po tiskah.

Pri vratih se je najavljval dimnikar, nared s svojo sajasto lopatico: Adrian ga je odslovil kar s terase. »Obisk!« je rekel rezko.

Mi trije pa smo ostali vso noč v hiši. In ko je proti jutru prišel rešilni, smo stopili z Elvino v rešilnega, odpeljali smo se z njo.

Elvina je hotela sestrico v naročje, mene z bratom pa poleg sebe.

V

Okrog poldneva

Kakšna brezobzirnost: po ulici bi morala, recimo, tuliti gasilska sirena, pa je najboljši vsakdanje avtomobilsko žuborenje. Na nebu bi se moralo kaj zgostiti, pa je manj kot nič, v tem septembrskem medlenju. Niti mravlje ni na mizo: kaj vem, utica diši po strohelem.

In jaz sem sama.

Tvoja kemija je še enkrat zmagala: sama. Agneza že lahko brez skrbi postreže samo nama dvema. Tvoj insulin — iz kakšnih živalskih jeter je že to? — me je le osamil. Pozdravil me je, Adrian.

Tako lepo mrtvo je: in jaz sem zdrava in sama.

O tista podjetnosti polna svežina, ko si prišel pome! In zdaj ta maziljenost, ko ves visok in udobrovoljen strežeš radovednosti znancev, ki se zanimajo zame. Stila se le ne znebiš: živčna izčrpanost. In ker je insulin čudovito opravil svoje, a je treba njegov učinek še okrepiti, je zdaj na vrsti Perequill.

Kapljice Serenasila slabega spomina naj zdaj zamenjajo tablete, ta osredotočena kemija: ob kar se da izdatni hrani, mrgoleči od vitaminov seveda! Ves poskočen mi stresaš to novo zdravilo, tudi nad srcem se ne pritožuješ, ta insuliniki čudež te je očitno pomladil.

Zakaj sem tako zlobna? Nisi bil vsak dan pri meni? Nisi celo primariju prepovedal električnega šoka, zaskrbljen za moj spomin? Me nisi potem prevažal po Švici, češ da takšen pacient rabi kot kruha nov milje? In glej, prvič se je zgodilo, da se ti športni dnevnik kopiči neprebran. Celo vilo bi prodal, če bi mi mogel s preselitvijo pomagati, samo da bi bila jaz za to.

Nikamor ne bova šla.

Glasbenica in inženir: krog naj se zaključi tukaj.

Skušala se bova pač imeti rada, kolikor se bo le dalo. Ti se boš posvečal vrtu, jaz bom muzicirala, za kakšen manj samotni večer bo opera, kino, gledališče. In kakor bom jaz puščala tebe od časa do časa v klub, da se nadihaš gozda mladih let, boš ti mene kdaj pa kdaj puščal k Marti. Zdaj, ko se ji hčerka moži, me bo potrebovala. Pa tudi če ne bom delala nič, ampak samo sedela, srebala čaj in jo zrla, vdovo, a vso odločno kot zmeraj, neizpodmakljivo v njenem Bogu.

Prislunhem vrtu onkraj ute: čebele, da pomisliš na morje. In to zorenje, ki od časa do časa održe od pečlja jabolko, da pade v travo kakor v skrivnostno potrdilo. Celo mravlja se je zganila in prekrizala mizo te moje negibnosti. Kakor da v vsem dojemam zven daljnih pletilk, ki pletejo: klobčič se neopazno odvija: in nekaj nastaja, v nekakšnem zamolklem smislu. Tudi kakega takega blagoslovljenega trenutka sem še zmožna, čeprav sem sama, dovezna le za strup stvari, za praznino, ki se izbija izza vsega kakor vlaga izza okvirjev. Kadar me obide to, takrat mislim na Marto. Če si, Bog, se naju boš usmilil?

Mislím, da imaš čisto prav, ko meniš, da bi bilo treba v kuhinji novih rebrač.

Novih rebrač?

Le zakaj ti nenadni vzbuihi sovraštva do tebe.

Ce je ljubezen kaj v zvezi z voljo, te bom ljubila.

In ne bom se upirala Perequilu.

Danes sem ga pogoltnila brez zmrdljaja: celo sama sem segla ponj. Moral bi biti vesel te moje spremembe. Pa si me pogledal tako, da me je zazeblo. Izraz — od kdaj se ne briješ več vsak dan? — ti je nekako govoril: »Pa četudi bi koristil, ta Perequill!« Ker sem ti včeraj vrgla v obraz tisto? Da si lahko miren, ker se bo kriza spet povrnila, točna kakor urin kazalec? Da se to zmerom spovrača?

Odpusti, ker sem te hotela raniti. Pa tudi sama ne verjamem tega. Čutim: za trdno sem ozdravela.

Bolj podnevi kot ponoči

Da ta vera v Elvini le ni bila tako neomajna, za to sem skrbel jaz. Moj slog se je seveda spremenil. Nič več me ni videla, celo prsluhu sem se odpovedal, a vendar sem bil v vili doma. Bil sem tam nekako tako kakor zrak: čim pomisliš nanj, si v njem. Prese-nečal sem jo v najbolj neverjetnih trenutkih: ko si je na primer lakirala nohte, zalivala lončnico ali brskala po telefonskem imeniku. »Mamica,« sem siknil. In tako se je Elvina kljub mirnejšemu razpoloženju po malem bala, kdaj spet sedem na kraj mize, razmršen, vihrav, poln apetita. Le da bi bil tokrat moj apetit drugačen, nič več ne bi veljal kosilu, ampak njej: njo bi jedel, Elvino. Ob še tako mirnih živcih jo je kdaj pa kdaj obšlo kakor ugriz. Potem je kar na vsem lepem opustila svoje obiske v lepotilnem salonu. Zmenila se je za sestanek z diplomirano vedeževalko: a ko se je vrnila, je bila še potrtejša, kljub dežniku se je nazaj grede pustila močiti, celo klavir je tisti dan ni mogel privzdigniti. Do večera se je zalezala na zofi z žensko revijo v rokah.

Potem — bilo je v novembru, naliv za nalivom, ko da se je nebo hotelo izjokati do dna — je zahtevala od Adrijana, naj prisede k njej v kuhinjo. Zmotila ga je sredi početja, ki se mu je zadnje čase prepuščal: da je z rokami na hrbtu hodil iz prostora v prostor, snemal noge iz natikačev in zrl skozi okno. Potem je spet poiskal z nogami v natikače, si poiskal drug prostor in drugo okno. Ugodil ji je, ko ga je poklicala, in prisedel, neobrit, z ustnicami, vijoličastimi od srca. Bila sta sama v hiši, Agneza je bila v cerkvi, žarnica je gorela kakor ves dan, v tistem deževnem somraku. Skozi zid se je pridružen prebijal glas stenске ure v jedilnici.

»Moje vprašanje: 'Kako naj spet pridem do veselja do življenja?' Odgovor revije: 'Tako, da se boste odpovedali vsemu velikemu. Smisel življenja moramo iskati v najmanjšem: v tečni zdravi hrani, v okusni toaleti, v smislu za rože, v zmernem menjavanju samote in družabnosti...«

Toliko se je bila započila v tisti odgovor, da ga je lahko zdaj navedla na pamet. Potem se je prepustila molčanju, z nekakšnim razdrtim nasmeškom na ustnicah.

Adrijan ni rekel nič.

Glas je postal Elvini grlast: »Glej, kako se je po traverzah v stropu zarisala vlaga.«

»Ob prvem lepem vremenu bo treba urediti to. Katran. Ne, dvojen strop.«

»In potem?« je rekla s tonom, ki že ni bil več na isti ravni.

»Kako potem?«

»Ko bo kuhinja v redu. Ko ne bom več gledala teh traverz. Ko bova recimo zamenjala pralni stroj s superavtomatičnim.«

Adrijan si je pomagal iz zadrege z izdih-ljajem.

»Živela bova pač, Elvina,« je rekel.

Proti njemu se je čez mizo poveznilo dvoje rok: nato je vmes padla glava, kakor giljo-tinirana.

»Živela, ah!«

Na kraju dolgega molka, v katerega je kakor v naskoku planilo le dvoje, dež in ura, se je poveznila glava tudi Adrijanu: čelo se mu je dotaknilo mize po počasnem premišljenem zgibu. Potem je tudi sam posnel nje-no krettno in iztegnil roki: četvero rok čez mizo. Kar sta si poslej rekla, sta izgovorila tako, ne da bi se gledala, z usti nad mizo, z glavo ob glavi, kakor izpod nevidne ruševine.

»Adrijan.«

»Elvina?«

»Je kuhinjsko okno nepropustno?«

»Je.«

»Reže pod vrati ne bi bilo treba zadelati s cunjami?«

»Niti ne.«

Minute so padale v naliv čisto blizu, kakor mrtve ptice. Nato lahen potres, ko je neda-leč vozil mimo ekspres: brez zamude kakor vselej. Nato se je spet umirilo.

»Jaz bi zaigrala nekaj iz Wagnerja. Potem bi ti spustil rebrače. Sedla bi, kakor sediva zdaj.«

»Bliže bi se morala pomakniti.«

»Da bi bilo prej?«

Ni odgovoril.

»Ko je opoldne Agnezi za hip ugasnil plamen, sem okusila vonj. Kakor para od špar-gejev.« In po premolku, trudno: »Povej, ni neznosno?«

»Bilo je.«

Elvini se je spet poveznila glava, ko so se ji roke krčevito zarile v njegove lase.

»Da se le to konča. Konča.«

»Rada sva se imela: ni to največ?«

»Nekaj Wagnerja...«

Vila se je kakor stresla od arije iz Goetter-dämmerung. Bila sta spet v kuhinji. V tišino je zarožljala rebrača, ko da se je nekaj sesulo. A preden je zaprl oknico, se je sesulo vse drugače: večer je preplaval zvon, samot-en, počasen, vsemogočen. Elvina se je ho-tela skloniti z brisačo k reži pod vrati, ko jo je tisti glas kakor onesposobil.

Prepustila se je na šipo, si zadušila oči v brišači.

»Agneza prihaja,« je rekel Adrijan.

Sel ji je odpret vrata na vežo, ne da bi utegnil zapreti okno.

»Če ni to od sile,« je rekla stara pomočnica in dolgo otresala dežnik, preden ga je spravi-la. »Če ni to od sile.«

Alojz Rebula

—o—

IZREKI

Nič velikega in lepega na zemlji ne gre brez žrtve.

Od težkih dolžnosti nas reši samo njih vestno izpolnjevanje.

SEKIRA CARJA DAMJANA

Bilo je nekoč, že davno. Tako davno, da so ljudje vse to že davno pozabili. Toda ostalo je zapisano v starih knjigah.

In tudi prečudno je bilo. Godilo pa se je v deželi, ki se je imenovala Temanija. Njeni prebivalci so živeli ob trdem delu in črnem kruhu. Nad njimi je vladal car Damjan, stari samosilnik. Po njegovi volji so bili zapori v deželi vedno polni in pogosto je sekira sekala glave nedolžnim ljudem. Vsi blizu in daleč so se bali njega in njegovih biričev. Prišel pa je dan, ko so si pričeli šepetati na ušesa:

»Car je hudo bolan. Nobeno zdravilo mu ne pomaga več. Srce mu le še rahlo bije in se mu bo vsak čas ustavilo.«

In čudili so se:

»Da ima Damjan srce? A to srce je bilo vselej trdo kakor iz kamna in do ljudstva neusmiljeno!«

Končno je carju napočila zadnja ura življenja. Ob njegovi postelji je slonel vitek, svetlolas mladenič s solznimi očmi. Bil je to carjev edini sin Marko, star osemnajst let.

Bolnik je sopal vse hitreje in močnejše, tako da se mu je tresla siva, že redka brada. S težavo je govoril sinu:

»Dosti dolgo sem vladal. Ti boš moj naslednik in novi car Temanije. Vendar se zelo bojim, da boš slab vladar, kajti premehko ti je srce. Preveč si podoben svoji nežni materi, ki ti je zgodaj umrla. A biti moraš car, ki se bo ljudstvo balo njegove moči, ker samo potem te bo tudi ubogalo. Posnemati boš moral mene! V mojih ječah so zaprti tisoči ljudi. Vsak dan sem dal vsaj enemu človeku odsekati glavo. In obdrži tudi moje ministre, da ti pomagajo vladati! Če vse to obljubiš, mi bo smrt manj težka...«

»Obljubljam ti, oče: V vsem bom vselej skušal ravnati pravično.«

»Zapomni si vendar, sin Marko: Vse, kar car stori, je pravično! Ljudstvo ne sme nikdar o tem podvomiti! Pri vladanju naj ti pomaga tudi pametna žena! Cimprej se oženi s hčerko kralja Silvanije, ki sem ti jo izbral za carsko soprogo!«

Tedaj se je Damjanu telo skrčilo v divjem drgetu, oblił ga je znoj in lica so mu pričela sinjati. Marko je poklical carjevega zdravnika. Prihitel je iz sosednje sobe in prislonil uho bolniku na hropeče prsi. Približali so se tudi carjevi ministri.

»Veličanstvo car umira,« je šepnil zdravnik.

»Nesrečni oče!« je pomislil carjevič Marko in zajokal.

»Leta vladanja velikega carja Damjana pomenjajo najslavnejšo dobo v zgodovini Temanije,« je svečano povedal prvi minister dolgonogi Ciprijan. »Spomin nanj ne bo ugasnil!«

✱

Sedem dni pozneje so slovesno pokopali carja Damjana. Na njegovo mesto je stopil njegov sin, mladi car Marko. Že dan po očetovem pogrebu je ukazal in razglasil:

»Vse ječe v deželi naj se odpro! Nikomur ne bo več odsekana glava! Vsi pošteni ljudje naj bodo svobodni in srečni!«

Nepopisno veselje je zavladovalo med ljudstvom. Pred carjevo palačo so se zbirale množice in so klicale:

»Konec je krivic in nasilja! Naj živi novi gospodar Marko! Iz ječ osvobojeni se ti zahvaljujemo. Naj živi pravica!«

Z vsem tem pa se niso strinjali ministri. Vsi skupaj so stopili pred novega vladarja. Izpregovoril je prvi minister Ciprijan:

»Ni nam všeč, kar počenjate, car. Ječe v Temaniji so danes prazne! Odkar počiva rabljeva sekira, se nas ljudstvo ne boji več. Naša oblast, naša dežela je v nevarnosti!«

»Čemu je treba, da bi se nas ljudje bali? Ali ni bolje, da so zadovoljni, ko lahko v miru živijo in delajo?« mu je ugovarjal car.

Pred Marka je stopil debelušni, črnobradi Baldomir, minister pravice in zaporov. Od jeze je bil ves rdeč v obraz, ko je dejal:

»Ne soglašamo z vašimi ukazi, mladi car! Brez moje vednosti so bili izpuščeni tisoči jetnikov, ki sem jih jaz dal zapreti. S svojim ravnanjem jemljete ugled nam ministrom in podirate red v Temaniji! Kaj bi k vsemu temu dejal vaš veliki pokojni oče! Zadnji čas je, da se spametujete!«

»Jaz menim drugače,« je rekel car. »Stara oblast je skrbela za dobro visoke gospode, nova oblast pa naj pomaga revnim kmetom in rokodelcem, ki jih je tisočkrat več. Če bodo ti zadovoljni, bo naša dežela močna, kakor še nikoli ni bila.«

»Mi ministri smo za staro oblast. Če pa vi, car, nočete hoditi po poti svojega slavnega očeta, ne bomo mogli ostati vaši ministri.« Tako je povedal prvi minister Ciprijan in ostali so mu pritrdili.

»Prav!« je odvrnil Marko. »Moral si bom torej poiskati druge može. Takšne, ki mi bodo radi pomagali.«

»Kje pa boste takšne ministre dobili? Ali med umazano sodrgo?« se je ponorčeval Baldomir.

»Naj vam to ne dela skrbi,« ga je zavrnil car. »Vse hočem storiti, da naša dežela postane domovina zadovoljnih ljudi.«

Ministri so odšli s temnimi, hudobnimi obrazi. Car Marko je ostal sam. Premišljeval je in je sklenil:

»Poiskati si moram novih ljudi, da mi bodo pomagali pri vsem, kar nameravam storiti. Vedeti moram, kaj ljudstvo potrebuje in česa si želi. Ali me imajo ljudje radi in mi zaupajo? Sam hočem iti mednje, a tako, da me ne bodo spoznali.«

Poklical je svojega zvestega služabnika Simona, ki je bil nekoč strežaj njegove prezgodaj umrle matere. Zdaj je bil sivolas človek, a še dovolj krepak in bistroglav. Nanj se je lahko zanesel.

Izmislila sta si poseben načrt.

Na večer sta se preoblekla v meščana — Irgovca. Glavi sta si pokrila z visokima krznenima kučmama. S ključem, ki ga je imel samo car, sta odprla vrata do skrivnega hodnika in po njem zapustila dvorsko palačo. Krenila sta v temne mestne ulice, stisnjene med visoko obzidje. Srečavala sta ljudi, ki so se živahno pogovarjali.

Kmalu sta stopila v krčmo Pri zlatem petelinu. Njeni zatohli prostori so bili polni gostov, ki so si tu tešili lakoto in žejo. Nekateri izmed njih so veselo prepevali.

Došleca sta se prerinila k mizi, ki je edino ob njej stala še prazna klopca. Ob tej mizi so sedeli že trije preprosti možje in pridružila sta se jim.

»Poglejte!« je Simon z očmi pokazal carju na sliko, ki je visela na zidu. Na njej je bila s svetlimi barvami upodobljena glava novega vladarja. Okvir slike je obdajal zelen bršljan. Marko se je nasmehnil, ko je videl, kako mu celo v krčmi izkazujejo čast.

Tedaj se je ob sosednji mizi dvignil prileten mož s kozarcem v roki in je na ves glas zaklical:

»Naj živi naš novi car Marko!«

Car se je ustrašil. Ali so ga nemara spoznali? Najbrž ne, kajti mož se ni ozrl vanj, ko je nadaljeval:

»Dve leti sem trohnel v ječi in čakal, kdaj mi rabljeva sekira preseka vrat. Podgane tam so me živega objedale. To vse pa samo zato, ker se nekoč pred podobo krvoločnega carja nisem odkril. Toda zdaj je zavladal pravičen vladar. Tisočem je odprl vrata v prostost in tudi meni. Naj živi naš mladi dobri gospodar! Rad bi ga kdaj srečal, da se mu zahvalim...«

»Tako je! Naj živi! Naj nam dolgo vlada!« so zavpili še drugi. »Temanija naj postane Svetlovina!« je dodal nekdo. Marku je tolikšna milina napolnila srce, da so se mu ovlažile oči.

»Zakaj pa vidva ne vzklikata novemu carju? Morda drugače sodita o njem, kaj?« je vprašal neki človek ob bližnje mize in je oba neznanca strogo pogledal. »Najbrž nista prijatelja pravice, ki je zmagala pri nas?«

»Trgovca sva iz daljne, tuje dežele in ne poznava tukajšnjih običajev,« se je izgovoril Simon.

»Srečen sem, ko vidim, da sem osrečil mnoge ljudi,« je car zašepetal svojemu služabniku. Tedaj jima je krčmar prinesel mesa s kruhom in dva poliča vina. Pričela sta jesti.

Z Markom in Simonom pri isti mizi so sedeli trije krepki možje, ki so svoje obraze izmikali pred lučjo. Le poredkoma so si tiho kaj povedali. Končno jima je eden izmed njih prav zaupljivo dejal:

»Vidva sta torej tujca in se za naše stvari ne brigata dosti! Vama že smemo zaupati, če bosta to hotela obdržati zase. Tukaj smo namreč trije, ki nam je bilo pod carjem Damjanom bolje. Novi car nam je prinesel nesrečo. Izgubili smo službe in zaslužek...«

»Ali je to mogoče?« se je vznemiril Marko.

»Naj vama povem: Jaz sem pod starim carjem opravljal službo glavnega rablja. Imel sem vsak dan dovolj dela. Vsako odsekan glavo sem dobil posebej plačano. Moj tovariš tu je mizar. Zbijal in prodajal je krste za trupla obglavljenecv. Oni tam jim je kopal grobove. Novi car pa je nehal sekati glave in tako smo mi vsi izgubili dobre plače iz carjeve blagajne. Kako le bomo odslej živeli?«

Marko je vztrepetal od gnusa in strahu v bližini teh treh mož, ki so imeli posel z usmrčenimi nedolžnimi ljudmi. Vendar je odvrnil:

»To si hočem zapomniti. Vsi morate dobiti nove, lepše službe. Vaše delo naj bo ljudstvu v korist! Ti, ki si sekal glave, boš odslej sekal drevesa in tako boš gozd spreminjal v rodovitno polje. Ti, ki si delal krste, se boš raje lotil zibelk za novorojenčke. A tudi ti tretji ne boš več kopal grobov, raje boš pomagal graditi nove ceste. Vsi pa boste prejemale plače, morda še večje od dosedanjih.«

Vsi trije so se zasmejali carju:

»Kdo pa si ti, ki nam obljubljaš službe? Ali si resnično le navaden trgovec iz tujine? Ali pa si morebiti kakšen mogočen človek, čeprav si videti še prav mlad?«

»Samo poskusil vam bom pomagati,« je rekel Marko. »Na carskem dvoru imam namreč prijatelje. A prej vas moram še vprašati: Ali bi vi vsi hoteli sprejeti takšne nove službe?«

»Za dobro plačo seveda,« je pritrdil rabelj. »Zlasti moj dosedanji posel ni bil zavidanja vreden. Ljudem sem se studil in izogibal so se me tisti redki, ki so vedeli zame. Na morišču sem bil sicer vedno zakrinkan. Zato me malokdo pozna in si upam kdaj posedeti tudi v krčmi. Vidva pa tudi ne bosta zdajle izdala nas treh...«

Prebrisani mizar je dodal:

»Lepe plače nam torej ponujaš, mladi človek! Toda veš kaj: Mi vsi trije bi bili lahko že kar zdajle srečni, če nam vsakemu pokloniš po nekaj zlatih cekinov. Potem bi ti tudi verjeli, da si zares bogat in mogočen gospod in nam boš gotovo preskrbel službe. Vedeli bomo, da se ne norčuješ iz nas siromakov.«

»Resnično hočem, da bodo srečni vsi ljudje v Temaniji,« je dejal car in segel za pas po mošnjček. »Lahko vam vsaj nekoliko pomagam, kajti danes sva s tovarišem naredila več dobrih kupcij.«

Vsakemu izmed treh možkov je skrivaj pod mizo naštel v roko po pet cekinov.

»Radi ti zdaj vse verjamemo, mladenič!« so mu zatrjevali. »Kako svetli so tili zlatniki! Sam car nima svetlejših! Hvala ti! Samo še to bi mi želeli vedeti: Kdo si?«

Tedaj je Simon žepnil Marku na uho:

»Pri priči pojdiva, še preden vas tukaj spoznajo!«

Hitro sta vstala. Mimogrede sta krčmarju plačala s cekinom in pri vratih izginila v noč.

Gostje v krčmi so se spogledali. Nekdanji rabelj pa je s prstom pokazal na zid, kjer je visela carjeva podoba, in zavpil:

»Ta je bil in nihče drug! Na koncu sem ga spoznal. Preoblečen car je bil! Prišel je semkaj med nas navadne ljudi in pri isti mizi z njim smo sedeli. Naj živi naš novi, dobri car Marko!«

Car in njegov spremljevalec sta medtem že hitela po skritih ulicah k carski palači. Približala sta se vhodu v skrivni hodnik, ki sta skozenj odšla pred dvema urama. Toda kaj naj bi to pomenilo? V temi tam so stali zdaj trije oboroženi stražarji! »Stojta! Kdo sta in kaj iščeta tukaj?« je osorno vprašal starejši, plečati stražar.

»Jaz sem car Marko in se vračam na dvor s svojim služabnikom Simonom. Kdo vas je postavil semkaj?«

»Minister pravice in zaporov Baldomir nam je ukazal, da odvedemo v ječo vsakogar, ki bi se skušal skozi tale vhod vlihotapati v carsko palačo. Ta vratca sme namreč uporabljati edinole car.«

»Saj jaz sem vendar car Marko! Prav po tej poti sva zvečer midva tudi odšla iz palače.«

»To bi mogel reči vsak tat in razbojnik.«

»Toda tukaj imam vendar edini ključ, ki odpira vratca v hodnik.«

»Ključ je lahko ukraden ali ponarejen. Tvoja obleka, fant, ni prav nič podobna carjevi. Po starosti in obrazu nemara nekoliko sličiš carju, a to nas ne bo premotilo. Tudi še nikoli nisem slišal, da bi carji zvečer preoblečeni kar skrivaj odhajali v mesto.«

»Tukaj ukazujem le jaz, ki sem car! Pokličite poveljnika glavne dvorske straže!« je ostro velel Marko.

»Ne bomo ga budili zaradi dveh potepuhov,« je odvrnil stražar.

»To je zares car, a jaz sem njegov služabnik Simon. Saj me vendar kdo od vas pozna...« se je oglasil starec.

»Vse te prazne besede so odveč! Naprej! Če ne bosta ubogala, bomo segli po mečih. Takšna je naša dolžnost...«

*

To noč sta se car Marko in Simon znašla v hladni podzemeljski ječi nedaleč od carskega dvora. Vklenjena v verige sta zdaj spoznala zločinski načrt, ki so ga proti mlademu vladarju skovali stari ministri, predvsem pa kruti Baldomir sam. Obsojena bosta na smrt! V Temaniji bo spet sekira sekala glave in prva bosta na vrsti sam car in njegov zvesti služabnik. Strašna je njuna usoda!

»Jaz sem star,« je žalostno rekel stari Simon. »Vi, car, ste mladi! Vi ste upanje ljudstva! Vi morate živeti! Rad dam življenje, da vam pomagam. Toda kaj naj storim?«

»Od tod se še nihče ni rešil. Skupaj bova umrla...«

V zaporu je vladala gosta tema, kajti nobene line ni bilo v mokrem zidovju. Zato nista vedela, ali je tudi zunaj še noč, ali pa je že dan. Ležala sta v težkih verigah na gnilih slami. Včasih je mimo njiju hušknila živalca — bila je miš ali podgana. Kako ostudno je bilo vse to! Koliko dobrih ljudi je v tem strašnem prostoru že trpelo in umiralo! Njihovo usodo pa je doživel zdaj sam car v lastni deželi!

V ključavnici je zarožljaj ključ. Škripaje so se odprla železna vratca in v ječo je medlo posijala luč sveče. Vstopil je starejši, dokaj majhen mož in jima tiho rekel:

»Ne ustrašita se me! Jaz sem ječar Martin. Prinesel sem vama kruha in mleka. Pojejta, dokler vama svetim!«

»Ni mi do jedi!« je odklonil car.

»Tudi jaz nisem lačen,« se je branil Simon.

»Ne bojta se, da bi vaju jaz hotel zastrupiti,« jima je prigovarjal ječar. »Moja hči Judita je sama zamesila ta kruh in skuhala mleko. Tudi njej se vidva smilita. Oh, nevarno je pasti ministru Baldomiru v roke! Neki stražar mi je povedal, da

ste vi tu nemara naš mladi car. In ko vas zdajle pri sveči gledam, ne dvomim več o tem. Vi ste car Marko! Le razumeti ne morem tega...«

»Resnično je to car Marko!« mu je pritrdil Simon.

»Ne zaničujta me zaradi službe, ki jo opravljam tukaj! Ko bi le mogel, kako rad bi vama pomagal!«

»Reši nam carja!« je rekel Simon in zgrabil ječarja za roko.

»Pomagaj še Simonu, ki ni nič manj nesrečen!« je poprosil Marko.

»Poskusiti hočem,« je prikimal Martin. »Sicer ni več dosti časa, a nikar ne obupajta! Prečudne stvari se gode v Temaniji. Tudi med stražarji se najdejo vaši prijatelji. Tukaj vama puščam zajtrk. Da vama ga ne pojedjo podgane! Obiščem vaju kmalu spet! Zbogom!«

*

V svetli sobi nad zapori sta sredi stražarjev stala car Marko in njegov služabnik Simon. Na odru za mizo je sedel zavaljeni, črnobradi Baldomir, minister pravice in zaporov. Porogljivo se je oziral po obeh obtožencih, potem pa je pričel govoriti z bevskajočim glasom:

»Stojta mirno in ne delajta hrupa z verigami! Najprej naj pohvalim naše stražarje. Njihove budne oči so vaju zalotile, ko sta sredi noči skušala vdreti na carski dvor z morilskimi nameni. Dokaz temu je tudi bodalo, najdeno v starčevi suknji...«

»Bil je navaden nožiček, z njim sem si lupil jabolka,« je rekel Simon ves začuden.

»Haha! Kako nedolžno! Mi pa vemo: Življenje veličanstva carja Marka je bilo v nevarnosti pred vama! In zdaj naj vprašam najprej tebe, mladi zločinec: Kdo si in od kod si?«

»Predobro me poznate, minister, in veste, da sem Marko, sin pokojnega carja Damjana in sedanji vladar Temanije,« je odgovoril.

»Najpredrnejša laž, ki sem jo kdaj slišal!« je zarohnel Baldomir. »Takšen smrkavec v povaljani obleki naj bi bil car? Kakšno žalitev veličanstva! In kdo si ti, starec?«

»Simon sem, nekdanji strežaj pokojne carice in zdaj služabnik njenega sina — carja, ki stojim poleg njega.«

Minister se je sreplo ozrl v stražarje in jih pozval:

»Odgovorite mi, možje: Ali ste zares vi zasačili tale dva neznanca, ko sta se v pretekli noči skušala splaziti v carsko palačo?«

»Res je bilo tako,« so pritrdili trije.

Mladi car je dvignil glavo in stopil korak naprej z odločno besedo:

»Car Marko sem, sin carja Damjana. Sinoči sem skozi skrivni izhod odšel z dvora v mesto. Preoblekel sem se bil v trgovca, da bi me meščani ne prepoznali. Simon me je spremljal. Ob povratku so naju po vašem naročilu, minister Baldomir, pričakali stražarji! To je vsa resnica!«

»Neslane burke mi je dovolj!« je zavpil minister.

»Če nisem jaz to, kar sem, potem mi vendar pokažite onega vašega carja Marka, ki pravite, da sva mu midva pripravljala smrt! Kje ga imate?«

»Ali meniš, da bomo veličanstvo carja razkazovali vsakemu capinu?« se je vzrepenčil Baldomir. »Sam mladi car mi je zaupal nalogo, da skrbim za njegovo varnost in za red v deželi. Ko pa je davil izvedel za vajine hudobne naklepe proti njemu, se je razburil in je zbolel.«

»Kakšna laž! Zdrav sem vendar, kajti car sem jaz in stojim zdajle na tem mestu pred vami!« je s povzdignjenim glasom povedal Marko.

»Prisegam pri Bogu, da je tu resnični, pravi car Marko!« je svečano izjavil Simon.

»Ukazujem vama: Nehajta s tem! Nočeta torej priznati resnice, da sta skušala vdreti k carju in ga umoriti!« je besno kričal Baldomir.

»Jaz da sem samega sebe skušal umoriti? To naj priznam?« se je grenko posmešnil Marko. »Na tisoče zločinov imate na vesti, Baldomir, a ni vam jih še dovolj! Zato vas zdajle odstavljam kot ministra pravice in zaporov v tej nesrečni deželi. Vi, ki bi morali varovati pravico, jo teptate in ubijate! Minister Temanije niste več! Vaše oblasti, vašega nasilja je konec! Še danes zapustite moj dvor!«

»Jetnik v verigah me je odstavil! Hahaha!« je ves zelen od jeze zagrmel Baldomir. »Za to novo predrznost, umazani pobalin, te hočem posebej kaznovati. Obsojam te na pefindvajset udarcev s korobačem in jih prejmeš nocoj namesto večerje! S tem pa je tudi vse moje potrpežljivosti konec in razglasili mi je treba le še naslednjo sodbo...«

Razgrnil je pred seboj papir in bral:

»Dokazano je torej po pričah in deloma po lastnem priznanju, da sta oba obtožena, ki skrivata svoji pravi imeni, preoblečena in s ponarejenim ključem skušala se splaziti v carsko palačo in z bodalom umoriti našega ljubljenega mladega vladarja, pri čemer so ju k sreči še pravočasno zalotili naši budni stražarji. Zasačena sta se skušala izmakniti roki pravice s tem, da sta se lažno izdajala eden za carja, drugi za njegovega služabnika... V obrazložitev sodbe še navajamo: Kot ministru pravice in zaporov Temanije mi je v dolžnost skrbeti predvsem za osebno varnost veličanstva carja samega. Nihče ne sme nekaznovan segati po življenju njegove vzvišene osebe... Zato razglašam v imenu carja Marka: Oba ostudna zločinca sta obsojena na izgubo življenja in bosta jutri zjutraj obglavljena pred očmi naših podložnikov na način, ki je v naši deželi običajen, vsakomur v opomin in strah. Ta pravična sodba naj se takoj razglaši po vseh krajih Temanije!«

»Pravega carja ste si upali obsoditi na smrt?« je zastokal Simon.

»In celo v mojem lastnem imenu ste me obsodili vi, Baldomir, ki ste minister krivice in resnični zločinec!« je burno vzkliknil Marko. »Ne jaz, vi ste tisti, ki pripravljate smrt carju — meni!«

Široko napihnjen od jeze je Baldomir ukazal stražarjem:

»Obsojenca sta zblaznela! Zamašite jima usta! Odvedite ju nazaj v podzemlje! Kljub vsemu pa jima hočem izkazati zadnjo milost: To svojo po-

slednjo noč življenja naj preživita brez verig na rokah! A preden ju zjutraj odpeljete na morišče, jima okove spet nataknite! Tako bomo igro hitro zaključili. V tej igri je zmagal pač močnejši.«

»Zmagal je surovejši in podlejši!« je z zlomljenim glasom kriknil Marko. »Žal mi je, da bom moral tako mlad umreti... Hotel sem osrečiti vse dobre ljudi... zaman...«

*

V ječi je bila tema, zunaj pa se je nemara šele pričevalo mračiti. Bližala se je noč, ki naj bi bila zadnja v življenju obeh obsojencev. Za ta njen čas do jutra so jima stražarji sneli z rok verige.

Stari Simon je v mukah razmišljal in govoril:

»Morda samo še deset ur manjka do jutra... Tedaj naju bodo odvedli venkaj... Potem se bo zgodilo... Dočakal sem svoje sedemdeseto leto in čas se mi je že tako in tako iztekel... Toda vi, car, ste še tako zelo mladi in koliko dobrih načrtov ste imeli...«

»Premogočni sovražniki so zmagali,« je s sklonjeno glavo priznal Marko. »Nihče nama ne more več pomagati. Skleniti moram zdaj vse svoje račune, a jih imam tako zelo malo. Komaj osemnajst let sem živel. O, da bi vedela ti, moja že davno mrtva ljuba mati! Kako nesrečen je tvoj sin! To pa le zato, ker je hotel osrečiti druge ljudi...«

V vratih je rahlo zarožljajal ključ. Na pragu ječe se je prikazalo neznano dekle s prižgano svečo v roki. Jetnika sta ostrmela. Ali ni bil to samo go-ljuftiv privid? To mlado, lepo dekle s sijočimi očmi, odeto v črno haljo?

Vstopila je in zašepetala:

»Judita sem, hči ječarja Martina. Prinašam vam rešitev, car Marko!«

»Ali sanjam?« se je začudil car, ves zmeden.

»Pohiitate, car! Zamenjavja obleki! Glavo si pokrijte z mojo zeleno rufo! Izpod nje naj vam gledajo tile kodri las, ki sem si jih že odstrigla! Namesto mene odidite vi od tod! Na hodniku vas čaka košara s perilom! Postavite si jo na ramena tako, da si pri tem obraz prekrijete z roko! Vsak stražar bo menil, da sem to jaz — Judita, ki vsak mesec nosim od tod perilo prat. To uro je med stražarji, pri glavnem vhodu neki naš človek. Če bo treba, vas bo branil z orožjem in pobegnil bo z vami. Vodil vas bo do skrivališča pri zanesljivih ljudeh in jutri ven iz mesta. Po vsej deželi boste zbrali prijatelje in z njimi udarili na sovražnike! Tudi meščani se vam bodo pridružili...«

»Tako bo resda mogoče rešiti carja,« se je razveselil Simon. »Pogumno dekle si. Koliko ti je let?«

»Šestnajst,« je odgovorila in nadaljevala: »Ne oklevajte, car! Slecite svojo obleko in mi jo pustite! Dam vam svojo, saj ste le malo večji od mene. Vsakdo bo v vas videl ječarjevo hčer, toliko bolj zdaj v mraku.«

»Mudi se, car! Naj vam pomagam, da se preoblečete!« je prigovarjal stavec. Marko pa je vprašal:

»Kako to meniš, Judita? Da bi ti z mojo obleko vzela nase tudi mojo usodo? Da bi si sama izbrala smrt! Baldomir bo kruto kaznoval tebe in tvojega očeta. Jaz pa ne bi mogel srečno živeti

za ceno vajine pogube. Nikolil Hvala ti, plemenita deklica!»

Judita je pokleknila pred njim in vztrepetal ji je mehki glas:

»Na kolenih vas prosim, car: Storite, kar je treba! Vse sem preudarila. V meni ni strahu. Moja žrtev je majhna v primeri z izgubo, ki bi sicer zadela deželo. Tako mi ukazuje moja ljubezen do domovine.«

»Hvaležen sem ti, lepa Judita! O, da bi mogla ti in jaz oba živa ostati! Tvoje žrtve ne morem sprejeti!«

»Morda se bom rešila tudi jaz, morda rešim še očeta in vašega spremljevalca. Vse bom poskusila. A najprej naj pomagam vam, car!«

»Ne! Toda tvoje junaštvo, Judita, me bo hrabilo vse do poslednjega trenutka! Doživel sem svojo zadnjo srečo. Hvala ti zanjo! Naj ti poljubim roko!«

»Vi meni — ječarjevi hčeri? Ne, car, moj car!« se je branila in je zbrkala, ko so ji roko ob poljubu ovlažile Markove solze.

S hodnika so se zaslišali ostri žvižgi in trdi koraki ob zvenketu orožja. Novi biriči, neznani stražarji so prevzemali nočno službo. Bilo jih je trikrat toliko kot navadno. Gotovo je sam Baldomir odredil najostrejšo nadzorstvo nad obsojencema. Njuna rešitev iz ječe je bila zdaj nemogoča.

Vrata za Judito so se zaprla. Le šop njenih odstriženih rjavih las je obležal na umazanih tleh. Marko se je sklonil k njim.

*

Napočilo je sončno jutro. Na dvorišču za carskimi zaporji se je zbralo na tisoče ljudi. Hoteli so videti oba človeka, ki je o njima šel glas, da sta skušala umoriti mladega carja. Kdo le sta ta dva zločinca? In ali ni sam car dal razglasiti, da v Temaniji ne bodo več sekali glav? Ali je pozabil na dano obljubo in bo sekira še dalje pela v deželi?

Na visokem, rdeče prevlečenem odru je stalo tnalno in ob njem košara, ki bosta v njej obležali dve človeški glavi. Tam je že čakal rabelj. Bil je v rdeči obleki, da bi se na njej ne poznala kri, ki bi ga med poslom oškropila. Obraz mu je zakrivala črna krinka. Z dlanjo je gladil svetlo, težko sekuro. Dovolj je bila nabrušena in kakor vedno bo gladko sekala.

Blizu morišča sta stala tudi rabljeva tovariša: mizar, ki je z vozičkom pripeljal dve krsti iz surovih desk, in tudi grobar, ki je že poskrbel za dve jami, izkopani v gozdu zunaj mesta. Tako so vsi ti trije spet opravljali svoje stare službe. In vendar jim je vsem trem še predsinočnjim sam car obljubil drugačne službe, ko jim je vsakemu podaril po pet cekinov. Zdaj pa bodo spet padale glave tudi nedolžnih ljudi morebiti. Gotovo se to ne bi moglo zgoditi brez carjevega ukaza. Mladi car je pač lagal. Starega carja ni več, toda njegova sekira je ostala. Nič se ni spremenilo v Temaniji...

Ljudstva je bilo tukaj več kakor ponavadi ob takšnih priložnostih. Tudi stražarjev in vojakov je bilo tokrat zelo dosti. Nedvomno tudi niso manjkali neznani prisluškovalci, ki so na ušesa vlekli besede ljudi. Pred ovaduhi se je veljalo varovati...

Med zbrano množico se je prerivala deklica s sijočimi očmi, ovita v črno haljo. Pod zeleno ruto, nad čelom so ji bili pristrženi rjavi lasje. Tam in tukaj je obstala in hlastno šepetala ljudem:

»Ne verjemite Baldomiru in njegovi sodbi! Obsojenec je resnično car Marko in z njim je njegov služabnik. Dajmo, preprečimo zločin! Rešimo carja! Smrt njegovim sovražnikom in vsem nasilnikom! Naj živi pravica!«

»Mnogo si upaš, deklica,« so jo svarili nekateri. »Biriči te bodo zgrabili in obglavili še tebel Varuj se Baldomirovih ušes, ki jih je povsod dosti!«

»Ali ni blazna? V čudnem ognju ji žarijo oči,« so pripomnili drugi.

Deklica pa se je pomikala dalje in govorila ljudem vroče besede. Bila je Judita, hči ječarja Marlina.

Zadonela je tromba. Po dvorišču so stražarji vodili vklejena obsojenca. Njim je sledil sam Baldomir, mogočni minister pravice in zaporov. Obdajali so ga oboroženi vitezi, sluge in vojaki. Nedaleč od morišča je sedel v naslanjač in si zadovoljen božal črno brado.

Na oder sta stopila oba, ki jima je napočila zadnja ura življenja. Množica se je zganila in iz nje so se slišale besede:

»Prvi je lep mladenič, še skoraj deček. Drugi pa je reven starec, ki se mu tresejo kolena. Da sta ta dva nameravala umoriti carja?«

Zamoklo je zaropotal boben.

S papirjem v roki se je na odru prikazal človek v črni obleki. Zbranemu ljudstvu je prebral sodbo, izrečeno nad obema razbojnikoma, ki da sta iz tujine prišla semkaj, da bi mlademu carju vzela življenje. V ta namen sta si oskrbela posebno bodalo. Zakrknjenca sta se lažno izdajala eden celo za carja, drugi pa za njegovega služabnika. Če bi jima bil gnusni namen uspel, kakšna nesreča bi bila to za vso Temanijo! Pravica zahteva, da bosta najostreje kaznovana. Obema bodo odsekali glavi danes tukaj pred očmi prebivalcev, vsem v strah in opomin...

Na koncu so ljudje slišali še imeni carja Marka in ministra Baldomira, ki sta podpisala sodbo. Ves ta čas je Baldomir kar naprej glasno pritrjeval prebranim stavkom in debela lica so se mu smejala.

Spet je zaropotal boben. Pred tnalno je stopil car Marko, zdaj brez verig. V hipu se je vzravnal in okrenil k ljudstvu. Z bolečino v glasu, a jasno je zaklical:

»Jaz sem Marko, car Temanije!«

Toda že so trije stražarji planili nanj in ga zgrabili za usta. Hrupno je zavznela tromba in oglasil se je boben, da bi prevpila glas iz carjevega grla. Minister Baldomir je razburjen mahal z rokami, ukazujoč, naj se sodba nemudoma izvrši.

Iz množice se je dvignil nov, pogumen glas. Slišale so se besede ječarjeve hčere Judite:

»To je zares car Marko! Vse drugo je laž! Morilec je Baldomir sam! Carju je namenil smrt! Naj živi Marko! Obračunajte z nasilniki!«

Med ljudmi so se prerivali stražarji in vpili:

»Kje je ponorela deklica? Zgrabite jo! Ali se je v zemljo vdrla?«

Toda množica jo je varovala in niso je mogli prijeti.

Mladi obsojenec je stal pred tnalom. Srajca mu je bila pod vratom široko odpeta. Ozrl se je po sekiri in nato rablju samemu v oči, zasenčene s krinko. Plamenel mu je pogled, stiskalo se mu je grlo in zavpil je rablju:

»Saj si vendar ti! Ali me ne poznaš več? Predsinočnjim sva sedela Pri zlatem petelinu za isto mizo, danes pa mi hočeš vzeti glavo...«

»Pamet se mi jasni... Ti si zares car Marko!« je ostrmel rabelj. »Tudi onile stavec je bil tedaj s teboj! Ne zamerita mi!«

»To je on! To je mladi car!« je zašumelo med množico, ki sta v njej stala mizar in grobar. Oba sta spoznala carja in njegovega spremljevalca. Rabelj je izpustil sekiro iz roke in kričnil s silnim glasom:

»Tale tukaj je naš car Marko! Jaz mu ne bom sekal glave!«

Več ljudi je skočilo na oder. Vprašali so mladega obsojenca:

»Ali si ti zares naš novi car? Tisti, ki je ukazal ječe odpreti? Tisti, ki nam hoče glave obvarovati pred Damjanovo sekiro? Tisti, ki hoče, da bi vsem ljudem bilo dobro?«

»Vaš car in prijatelj sem in z menoj je moj zvesti Simon!«

Nekaj vojakov se je pognalo na oder. Zgrabili so Marka in ga povlekli pred tnalno. S silo so se lotili tudi neposlušnega rablja. Tam onkraj odra je Baldomir vstal iz naslanjača in pričel srdilo mahati z rokami. Glasovi bobna, trombe in ljudi so se hrupno mešali.

Na oder se je povzpela Judita, deklica v črni halji. S srebrno zvonečim glasom je zaklicala:

»Tukaj je car Marko! Naš novi, dobri gospodar! Smrt krvolokom! Naj živi pravica! Naj živi svoboda! Naj živi ljudstvo!«

Tedaj se je Marko iztrgal vojakom iz rok. Planil je k deklici:

»Judita! Ti si!«

Vojaki so prijeli deklico. Marko jo je skušal rešiti. Poteptali so ga na tla. Njo so vrgli z odra pred noge množici, ki se je divje zaganjala naprej.

Spet se je na odru dvignil Marko. V obraz je bil krvav.

»Car Marko!« so silovito vpili ljudje. Potegnili so mladeniča z odra medse: »Naš si! Varovali bomo tebe in tvojega tovariša! Baldomiru pa naj rabelj vzame glavo!«

Vojaki in stražarji so pred ljudstvom popustili. Natihoma so se umaknili. Nihče ni več poslušal Baldomira, ki sta ga davila jeza in strah. Na fleh poleg odra so ležale deske obeh razbitih krst.

»Ne bom si z Baldomirovo krvjo umazal rok,« je odločil Marko. »Odvedite ga v ječo, ki jo je dal okusiti Simonu in meni! Sodilo mu bo ljudstvo. Za ministra na njegovem mestu bom predlagal Simona, ki mi je najzvestejši prijatelj. A hvala vam vsem, ki ste kakor midva trpeli za pravico! Naj živijo vsi dobri ljudje!«

Zbrana množica je pritrdjevala Marku. Stražarji in vojaki so prihiteli in se mu priklonili, da slišijo ukaze mladega carja. Nato so Baldomira besno sopihajočega vklenili v verige, ki jih je prej Simon

nosil na rokah, in ga odpeljali v podzemeljske zapore, med miši in podgane.

Carju in Simonu se je približal ječar Martin. Od veselja objokan ju je objel in poljubil. In pristopila je k njima še njegova hči, lepa Judita. Njena črna halja je bila zdaj močno raztrgana in pomazana. Po Markovem licu pa se je vlekla krvaveča praska. Judita mu je z volneno krpo izmila kri z obraza.

»Hvala vama obema!« je dejal Marko. »Ti hbra Judita, si želela celo sebe žrtvovati za mojo rešitev! Nikoli ti tega ne bom pozabil.« Objel jo je in poljubil na čelo. Prav tam ji je manjkal šop las, ki si jih je ostrigla, da bi Marku pomagala pobegniti iz ječe.

Nad množico se je v soncu zablistala rabljeva sekira. Zavihtela jo je Judita in vzkliknila je:

»Pod tole sekiro so padale glave dobrih ljudi. Sekira je zdaj v rokah ljudstva! Zato nikoli več ne bo pila ljudske krvi! Ohraniti jo hočemo v spomin na žrtve tiranije! In v spomin, da zvesto varujemo svojo pravico do življenja!«

Se drugi ljudje so prihiteli. Tudi rabelj, mizar in grobar, ki bodo zdaj zares prišli do boljših in lepših služb. Vesel se jim je približal tudi še gospodar krčme Pri zlatem petelinu.

Množica je pozdravljala mladega carja in rajala okrog njega in Simona. Nasmehana sta se ji zahvaljevala, potem pa so ju razigrani ljudje potegnili v svoj ples. Marko je eno roko ponudil Simonu, drugo pa lepi Juditi, pogumni deklici. Godci so igrali, množica je vriskala in prepevala.

*

Mnogo let je car Marko pravično in srečno vladal v svoji deželi. Oženil se je z Judito, Martinovo hčerjo. Ljudstvo jima je zaupalo in ju ljubilo. Bilo je, kakor da je novo sonce zasijalo nad Temnijo, ki je zdaj dobila tudi drugo, lepše ime: Svetlovinja.

Vse to pa se je zgodilo že davno. Tako davno, da so ljudje na vse to že davno pozabili. Toda ostalo je zapisano v starih knjigah.

Fran Roš

Gustav Strniša Ljubezen

*Zlati prstan zarje lesketa,
hladnemu snežniku ga zardela je vrnila,
sama v živem morju se vtopila,
ki globino in skrivnost pozna.*

*Vsa природа lahko šepeta,
v blodno se sanjavost je zgubila.
Radovedna luna prisvetila,
luč prižgala novega sveta.
Po poljani taval je poet,
v njem globel z višino se spojena,
v razodetje novo spremenjena,
mu pognala je v ljubezni cvet.*

Johanna Waldbauer

NEKAJ UTRINKOV NJENE DUŠE

V zatišju tirolskih gora živi žena, pesnica, velikemu svetu neznana, življenjska filozofka JOHANNA WALDBAUER. Plemenita žena v svojem življenjepisu čuti in priznava, da se v njej pretaka slovenska kri, da je bil njen oče Slovenec iz znane Cvenkelnove rodovine iz Ljubnega na Gorenjskem, da njeni sorodniki žive v bližini Ljubljane na velikem, svobodnem kmečkem domu, ki ga obdajajo veliki gozdovi. Oče naše pesnice, ki je že prekorračila sedemdeseto leto, se je v bivši Avstriji preselil na Salzburško, se tam poročil s kmečko deklico — Avstrijko, in zaživel v novi domovini Tirolski. Hanna je dobivala odlično izobrazbo, vendar je ostala domače preprosta. Poročila se je z advokatom dr. Waldbauerjem, preživljala z njim lepe in hude čase, najhujše v zadnji vojni, ki jima je vzela ljubljene sina. Njeno notranje in zunanje življenje, njene misli in hrepenenja nam je ohranila v svojih dnevnikih, predvsem pa v petih zvezkih svojih pesmi, iz katerih sem jih nekaj prevedla v jezik njenega očeta. Naslovi njenih pesniških zbirk so: Rodoviten čas, Jutri zacvete zemlja, Brez ščitov in odlikovanj, Zemlja, da čutimo svoj korak, V lase se vpleta mi jesen.

VEČERNA POT

*Utrujen smehlaj pozne jeseni
in sivi dnevi v naši deželi.*

*Ali še veš, na poti sva tej
v davni pomladi srečavala se?*

*In najina pota so se združila
v skupno življenje velike ljubezni.*

*In mnogo sva let skupaj hodila,
veselje, bridkosti skupaj nosila.*

*Najina pot vse ožja postaja,
vendar ob srcu srce se pomlaja
toplo kot некоč ...*

KDOR LJUBI

*Kdor ljubi, vse utegne,
kdor ljubi, vse ima:
obilje in bogastvo zemlje
in košček radosti z neba.*

*Kdor ljubi, vse daruje
in vendar vse ima,
ker je ljubezen večna
brez konca in brez dna.*

PRED TIKTAKAJOČO URO

*Prispodoba si mi vedno
minevajočih mojih dni
in iz tebe slišim vedno
korak prihajajoče večnosti.*

FINALE

*V bogastvu zelenja dom moj stoji,
doma sem v dolini revnih ljudi.
Nad našo dolino silne gore
kot varuhi našega doma stoji.*

*Planine, vrhovi, ve zveste gore,
mojih ste misli in pesmi vsebina,
v vašem zavetju je mirna in srečna
naša, v zelenje zavita dolina.*

*Svojih dni konca čakam med vami,
vi moji dragi in zvesti ljudje,
v vrtiču, ki hišo domačo varuje,
kjer moja misel s ptički vasuje.*

*Tu čakam konca svojih zemskih dni,
finale svoj, ko zvečeri
življenje se mi zadnjikrat
in stopim čez bregove večnosti.*

Prevedla DARINA KONC

ZMAGALI SO

LANDECK. Ta napis na postajni zgradbi je bilo prvo, kar je vsakega zbudilo v oči, ko se je vlak ustavil in so spremljevalci ukazali izstopiti.

Z neizmerno bolečimi občutki v srcu, težkih korakov, kot bi hodili v svinčenih čevljih, so se pomikali ljudje z železniške postaje proti vojašnici. V koloni so bili možje zrelih let, dalje krepki fantje, pa mladeniči, še skoro otroci. Nekateri so nosili kovčke, drugi samo skromne zavitke, mnogi pa so bili čisto praznih rok. Ti zadnji sploh niso ne utegnili ne mogli karkoli vzeti s seboj na to nepričakovano pot. Saj se niti poslovili niso od svojih najdražjih. Sele ko jih bodo nekje nastanili, bodo smeli sporočiti domov, da niso več na delu v tovarni, v rudniku, pri železnici, kjer so bili doslej in od koder so še mogli včasih obiskati svoje domače. Prišlo je tako nenadoma, da skoro verjeti niso mogli. Ko so se zavedeli svojega nezavidljivega položaja, so bili že pod nadzorstvom oboroženih mož z znamenjem kljukastega križa in mrtvaške glave. Tedaj zanje ni bilo več nobene izbire. Njih pot je držala samo še v bojni metez in smrt.

Vojak stražar je dvignil zapornico in prihajajočim dovolil vstop v vojašnico. Za zadnjimi se je tista zapornica spet spustila ...

Ko so vse razdelili po dvonadstropnih ležiščih v lesenjačah, so za njimi pripeljali cel voz vojaških uniform. Vsak si je mogel izbrati svojo po velikosti. Možje in fantje in skoraj še otroci so stali ob kupu oblek brez besed, negibni, kakor vkopani. Groza jih je bilo teh osovraženih zelenih oblek. Strah jih je bilo tistih že tolikokrat prekletih znamenj na rokavih in kapah. Sram jih je bilo v dno duše, da bi drug drugega mogli videti v taki obleki. Sele potem, ko je častnik surovo zapovedal, so se molče spogledali, se sklonili in poiskali vsak sebi primerno obleko.

Nato jih je vojak peljal v kopalnico.

Od tam so se vračali čisto drugi ljudje. Čisto drugi ne samo na zunaj, tudi njihova notranjost je bila vsa drugačna. Vsak od njih je imel občutek, da se je z zunanostjo spremenila tudi njegova narava. Videl je v sebi podobo zveri, ki strahuje svet in grozi, da bo požrla tudi njegove najbližje, ki že dolgo tretajo pred njo.

Boječe in negotovo so se zbrali v vrsto, kot jim je ukazal častnik s surovim, hripavim glasom. Sramovali so se drug drugega, čeprav so se zavedali, da so jih k temu prisilili. Enega so pobrali v tovarni, drugega so sredi noči vrgli iz postelje in ga med bajoneti gnali na vlak, tretjega so prijeli, ko se je z dela vračal domov, četrtega, ko je odhajal na delo in tako naprej. Proti svoji volji so se znašli v položaju, v kakršnem jih je bilo strah in groza. Brez krivde krivi. Žavest strašnega ponižanja se je v njih še bolj zbudila, ko so morali korakati mimo zbirališča ujet-

nikov premagane jugoslovanske vojske. Podčastniki so na svojih kapah še nosili znake, dvoglavega belega orla. Zavidali so jim, raje bi se znašli med njimi, med premagano vojsko, kot da so morali doživeti hujšo sramoto v obleki okupatorjeve vojske.

Minevali so dnevi in tedni. Vsak dan znova so morali poslušati neskončno dolge govore, hvalnice firerju in državi. Vsak dan vaje z orožjem. Srca vseh pa so bila tako malo dovzetna za vse to.

Počasi so se vsaj privadili drug drugega, se spoznali med seboj, si potožili o vsem, kar jih je trlo: dom, svojci, to nasilje, strah. Tam je bil Janez z Gorenjskega, velik, da je bil v prvi vrsti za glavo večji od vseh, zraven njega Jože iz Prekmurja, Tine s Stajerskega, dalje Franciji, Toneti, Ivani z vseh koncev in krajev. Prav zadaj Franček iz Prlekije, skoro še otrok in še več njemu enakih. Razen nekaj izjem vsi Slovenci.

Hkrati s spoznavanjem in zbliževanjem je raslo tudi zaupanje. Koliko načrtov se je porodilo iz zaupnih pogovorov! Vsi sicer niso uspeli, nekateri so pa vendarle.

Iz tega medsebojnega zaupanja in prijateljstva je čedalje bolj rasla in se krepila zavest, da so kljub nemškim uniformam Slovenci in da ne bodo storili ničesar, s čimer bi omadeževali svoje ime.

Tisto leto je zapadlo veliko snega po vsem Tirolskem. Samo glavne ceste so bile za silo očiščene in prevozne. Okrog vojašnice so bile samo od vojakov shojene ozke gazi. Po teh so častniki vodili vsak dan novince v mestece in ven na vaje. Vračali so se po isti poti. Tako tudi nekega dne.

Skozi Landeck je korakala njihova četa. Častnik, ki je vodil četo, je zahteval, naj zapoje pesem, nemško koračnico. Nekateri v četi so znali peti, a niso hoteli; drugi, teh je bila večina, niso znali, nekaj pa je bilo tudi takih, ki so znali in bi peli, a sami niso mogli. Poskušali so, a pesem, komaj zapeta, je že utihnila. Častnik je zahteval, naj začno znova. Poskusili so, a se jim je spet podrla.

Potem je rekel, naj vsaj slovensko pesem zapoje. Začudili so se, skoraj niso mogli verjeti. Brez povelja je četa pospešila korak in iz sto grl se je oglasila pesem »Regiment po cesti gre ...« Pesem, ki so jo že njihovi očetje peli, tudi v nemških, pravzaprav avstrijskih uniformah. Pa se je zdaj častnik brž domislil, da je to nemška vojska in se mora meščanom samo kot taka predstaviti. Kaj le bi si mislili ob pogledu na krepke može in fante, ki se jim pod korakom trese nemška zemlja, pa niso Nemci, ki jim pesem odmeva visoko v gore, pa ta pesem ni nemška ...

Začeto slovensko pesem je brž prekinil. Hotel je, da zapoje drugo, nemško seveda. Če znate to, boste znali tudi: »Wir marschieren ...«

Vse je bilo tiho, kot da nihče ni nič rekel. Nihče ni poskusil zapeti, zato tudi nihče pritegnil ni. Komandir čete je zahtevo ponovil dvakrat, trikrat, a se nihče ni oglasil.

Zanj je bilo to nekaj nezaslišanega, odkrita vstaja! »Četa, stoj!« se je zadril. Stopil je pred četo in od togote so se mu bliskale oči. Saj česa takega še ni doživel. Kričal je, ukazoval, psoval in grozil.

»V vrsto in v korak!« se je slišalo njegovo povelje. Takoj nato pa: »Ein Lied!« (»Zapojte!«). Zastonj je čakal. Nihče ni odprl ust, nihče ni dal začetnega glasu pesmi, kateremu bi še drugi pritegnili.

Mož se nam je bridko maščeval. Iz oči in z obraza, iz vseh ukazov sta odsevala jeza in neodljudljiva maščevalnost. Vaja za vajo, zdaj v počep, zdaj v razstop, kvišku in spet na tla, da je bil daleč naokrog sneg steptan do zmrzlih tal. Vsem je izpod plinskih mask curkoma lil znoj. Z debelo zimsko obleko vred so bili premočeni do kože. Krvaveče roke so na snegu pustile žalostne sledove vaje tistega dne. Z veliko zamudo so se vrnili v vojašnico. Vsem zbitim se med kosilom niti ni ljubilo govoriti. V tej utrujenosti in v tem nenavadnem molku je bilo nekaj grozljivega. Čeprav so bili lačni, jim kosilo ni teknilo.

Koj po kosilu so desetarji z oglušujočim brlizarjem in vpitjem četo sklicali v zbor. Razvrščeni v obliki odprtega pravokotnika so čakali še vsi premočeni, da jih je mrz stresal do kosti. Dolgemu čakanju ni hotelo biti konca. Radovedni, zakaj so jih ob nenavadni uri tako nanagloma sklicali v zbor, so se vprašujoče spogledovali. Slutili so, da zaradi vsega tistega, kar se je zgodilo dopoldne, ne utegnejo pričakovati nič dobrega. Molč jim je tesno legel na dušo, hkrati pa podžigal njihovo kljubovalnost.

Naposled je prišel »špis«, kot so vojaki imenovali podčastnika iz četne pisarne. Drzno in samozavestno, s pravo prusko ošabnostjo je stopil pred četo, opozoril zbrane, naj ga dobro poslušajo in si zapomnijo vse, kar jim bo prebral. Potem je z glasom, kot da je vse-mogočen in govori vsemu svetu, ki se mu mora brezpogojno vdati, začel brati:

»Od danes dalje prepovedujem vojakom slovensko govoriti, peti in pisati pisma. Tukaj je Nemčija, tukaj je nemška vojska in ta govori samo nemško! Opozorjam in zahtevam, da se mora ta naredba natančno izpolnjevati. Vsi starešine so za to osebno odgovorni. Podpisan stotnik N. N.«

V četi je tedaj sumljivo završalo. Za tisto, kar se je zgodilo dopoldne, so se zdaj maščevali. Tisto, kar je bilo prikrito v vsakem izmed njih, kar ga je bolelo in pekló, razpihóvalo sovražstvo v njem, mu ubijalo ponos in ga hkrati hranilo z upornostjo, se je zdaj iz sto src izlilo v grozeč šum. Nobene besede ni bilo slišati, podoba pa je bila, da je v njih plala kri tako silovito, da jih je vse to tako spreletelo, da je čudno gomazenje prehajalo v nenavaden šum, kot ga čutimo pred nevihto, ne da bi zapihala sapa ali se zganil

list na drevesu. Ravne vrste vojakov so se za hip razmaknile. Med njimi je završalo.

Špis je za korak stopil nazaj. Bil je osupel, ošabnost mu je zginila z obraza, ki se mu je grdo nakremžil.

»Kaj to pomeni?!« je razburjen kriknil skoro nevede in nehote.

Nihče ni nič odgovoril, le v vrstah je spet zašumelo in kot bi jih premikala nevidna sila, so se mu nevarno približevali.

»Na svoja mesta!« je zarjul ves besen in zmeden, zraven se pa tresel, da so mu kolena klecala.

Njegovo povelje ni našlo odziva. Nihče se ni umaknil. Vse je bilo tiho. To je bil sumljiv, dušeč, napet in nevaren molč. Prekinil ga je podčastnik z vprašanjem:

»Ali ste mar užaljeni zaradi te naredbe?«

»Da, tako je!« so odgovorili kakor v zboru.

»Zakaj?«

»Ker je to jezik, ki me ga je mati učila, in ga bom govoril, dokler bom živ!« Janez z Gorenjskega mu je v svojem in v imenu vseh drugih tako odgovoril. Ob teh odločnih besedah je stopil še za korak naprej. Dvignil je desnico kot za prisego, nato z njeno široko dlanjo pritisnil na prsi, kot bi se bal, da mu jih bo razneslo. Trepetal je, ko je stal zunaj vrste in branil najsvetejše pravice. A to ni bil trepet iz strahu ali malodušnosti. Bil je odločen in pogumen, kot da je za njim nepremagljiva vojska, čeprav se je zavedal, da utegne ta pogum drago plačati. Ponosen na svoj jezik in rod se je brez pomisleka postavil proti tistemu, ki mu je to najdražje hotel vzeti in ponižati. Niti za hip ni pomislil, kaj se mu utegne zgoditi. V tem trenutku je bil pripravljen tvegati vse.

Tovariši v zboru so glasno in odločno pritrtili: »Tako je!« Prav vsi. In če je bil morda med njimi le kdo, ki je mislil drugače, si tega le ni upal glasno povedati. Bal se je sile, ki je komaj zadrževana plala v množici, razburjeni do skrajnosti. Te sile se je ustrašil tudi špis in dva ali trije desetarji ob njem.

»Če kdo misli, da se mu godi krivica, se sme pritožiti pri komandirju, vendar samo vsak sam zase,« je končal špis in poparjen odšel.

»Nič se ne bomo pritožili, kar smo hoteli povedati, smo povedali, in ker smo Slovenci, bomo slovensko govorili, peli in pisali svojim domov,« so se oglasili zbrani, kot da so naučeni, tako jim je privlelo iz zavesti.

Tokrat so se razšli brez povelja. Vendar se niso razkropili po sobah kakor običajno, ampak so se zbrali v baraki zraven četne pisarne. Okna so odprli na stežaj, čeprav je bila zima. Na hodniku in v umivalnici se je oglasila pesem: »Delaj, delaj, dekle pušelj!« Iz sto grl, glasno in mogočno kot še nikoli doslej. Niso imeli pevovodje in ga tudi potrebovali niso. Majhni in nizki prostori so bili pretesni za to zmagoslavje. Lesene stene barake so se tresle, šipe v oknih so žvenketale, pesmi pa ni bilo ne konca ne kraja. Možje in fantje, še pred pol ure tako poni-

žani, so čutili nepopisno zmagoslavje. Čutili so hkrati, da je ni sile, ki bi jih v tem trenutku mogla zadržati, pa naj bi že bilo kar koli.

Od nikoder ni bilo nikogar, ki bi stopil prednje in jim zapovedal: »Ne smete peti slovenske pesmi!« Ni ga bilo in dobro, da ga ni bilo. Dobro zanj, ker bi jo prav gotovo skupil in dobro za vse druge, ker nihče ne bi mogel presoditi posledic takega dejanja.

Pri rednem zboru zvečer istega dne so poslušali novo odredbo. Prebral jo je isti podčastnik, ki nam je prebral ono dopoldansko. V odredbi je bilo ukazano, naj vsi vsak dan po končanih vojaških vajah oddajo puške v četno skladišče. Tam so jih spet dobili vsako jutro pred odhodom na vaje. Noč ima

svojo moč in pri tako upornih ljudeh utegnejo biti nevarne celo puške brez nabojev. Nobeden iz čete tudi ni bil nikoli več določen za stražo vojašnice.

Tiste prve odredbe, po kateri jim je bilo prepovedano slovensko govoriti, peti in pisati pisma svojcem, nihče nikoli ni izvrševal. Starešina, ki jo je izdal, se je z njo uračunal. Da pa ni izvajal posledic, in zakaj jih ni, o tem so večkrat ugibali. Ko so vojaki pozneje razmišljali in presojali vse, kar so doživeli, so bili na tihem hvaležni, da se je vse tako izteklo. Kako bi se bila tedaj ponovila drama iz prve svetovne vojske. Skoro bi bil Landeck slovenskih fantov in mož, slovenske krvi novi JUDENBURG.

Janez Kunšič

Ko so bili Francozi v Brdih...

ZGODBA O JUNAŠKI BRIKI...

Ilustriral Ivan Romih

Svet Križ na Taboru — nekóč vrh griča, trdnjavi še in s stolpi štirimi obdan že Turkom — vragom ti si se postavil v bran in Benečanom. Kronika te poveliča

Stražár nad Brdi, váruh zemlje na zapadu, iz razvalin zdaj zreš ob češenj, breskev, trt nasadu.

Svet Križ na Jézeru — kje čudežni so vrelci pod zemljo? Cez Vrhóvlje dol in sem čez Hum je šla proces'ja romarskih spokornih trum. Studenci milostni so vrelci tam v kapelci.

Ni romarjev. Kjer križi še trijé stojijo, popotni se razgledajo čez Brda v Benečijo.

Svet Križ nad Kojskim — stari zvon se ti častitljiv v praznik lepi tvoj — na vnebohod vabeč v stoletjih že prekaljeni naš rod in selo pod teboj, ki le spomin ti daje.

Sloves pa v tebi je vsekdár — v oltarjih zlatih, v rezbárskih kipih, v freskah, v gotičnih ornatih.

Poznaš še zgodbo? Splela se je krog trdnjave — junaška. Ponašajo se domačini z njo, da žena ena rešila je kraju zló, da slávo ji pojó vsi humi in dobráve:

Takrat se je zgodilo — v Avstriji je vrelo — Francozi prišli so v razburkano deželo.

Ni bilo po Slovenskem ljudskega odpora — povsod vihrala je francoska trikolora. Na Táboru — za varstvo v negotovostih, v nemirih posadka se utrdila je gor v stolpih štirih.

So v prvem stolpu častniki ležali, vojníci v drugem so na straži stali, mladenči v tretjem — ni jim bilo moč uteči — a v zadnjem stolpu, joj, bil pulver je grozčči.

Zaprlí so še talca v turn, za lino, komunskega možá in starešino.

»Moj mož, da bi prežvékljal le menáz' tak' suh'?' — mu žena je nosila žup' prežgan', lezánj', pr'kuh. »Francozom pa drgáč bom zméšala lezanje« — je žena predla mislí zlé — na maščevanje.

Je dolgo mlela. — »Kdo pomágati mi more? Hrá za pravíc! Svet Križ! Marija s Svete hóre!«

Kaj čakaš žena, mučiš se kot v smrti grózi? Le brž — se za odhod pripravljajo Francozi. »Ki? — Da možá s sebój mi v kraje tuje odpeljejo? Ne! Ne!« vsa besna v breg

zarjuje. Storjen je sklep, — srcé ji burno tuče — bije. Takó! Goreče glavno pod predpasnik skrije.

»Bon žúr!« — »Alt — fermevú!« A njej se je
mudilo:
»Poglejte — za možá prinesla sem kosilo.«

Je k stolpu šla, se tresla vsa v preplahu.
Tam v turnu zadnjem pulver je, smodnik je
v prahu.
Izpod predpasnika poleno — v blisku s tnala,
goreče glavno tresknila je, v stolp zagnala.
Strašno je zabobnelo, stolp z gorečo lavo
zletél je v zrak. Je dim ovil trdnjavo.

»Sov qui pê!« — Kaj bi na straži stali?
»Parté! Parté!« — Francozi so zbežali.

»Hurá! Hurá!« — čez njivce in snežate
rekruti fantje so odnesli páte.
»Hvala Bohú! Hvala Bohú!« — Od same sreče
še mož kamunski skočil je iz ječe.

Gorjé! Gorjé! — Se Smrt je še skoz dim
režala —
je v črno groblje ženo živo zakopala.

Pri Svetem Križu stari zvon čez hrib zeleni
je zvonil mir, pokoj junaški ženi.

Pojasnila: Svet Križ nad Kojskim, nekdaž
nazvan tudi na Taboru, ki je bil branik proti
Turkom in Benečanom, ali tudi na Jézeru (v
bližnjem Sabotinu naj bi se še danes slišalo
podzemsko šumenje vode) — se nam razode-
va danes v starodavni romarski cerkvi iz
16. stol., zajeti nekdaž v trdnjavski sklop med
štirimi utrjenimi stolpi (en stolp še viden v
razvalini). Poznogotska cerkva ohranja zna-
meniti trodelni »zlati oltar« iz ca. 1525 in po

obokih freske iz 17. stol., nagrobne plošče
kojščanskih gospodov, nanjo se je naslonil
visoki cerkveni stolp z gvelfinskimi cinami.
Na vnebohod je patron cerkve = praznik
»svet križ«. Za cerkvo je domače pokopališče.

Gorenji Brici radi pogoltnejo samostalnik
in pridevnikom zadnje zloge, zato pa jih
bolj zategnejo (žup' prežgán' — župa prežga-
na). Goltnik g izgovarjajo — kot vsi Goričani
— bolj na h (Sveta hora, hrá — gre, Buoh) —
lezanj' — testenine, glóvno — poleno, bon žúr
— dober dan, alt — fermevú — stoj — vsta-
vite se, sov qui pê — naj se reši, kdor more,
parté, parté — odrinimo, odrinimo, njivce in
snežate — Njivce in Snežatno (naselja pri
Kojskem), páte — pete.

Zgodba je povzeta iz župnijske kronike.

Mihaela Jarc

Predpustna

Sneg je, a si želim zelenih vej!
Dajte mi vsaj eno,
lepo in zeleno,
da zataknem jo za pas,
da minil bo dolgi čas,
da mi želja mine,
ki jo konec zime
siplje si na svojo novo gaz.

Ivan Delpin-Smrekar

Kras

Nebo.
Da bi ljubezen moja
bila opojna tako!
Skala.
Da bi nevidna sila pogum
v mojih udih vzplala!

Naj bi srce nad teboj se razpelo,
iz nametanih skal poguma zajelo
in pokazalo tvoj pravi obraz,
Kras, Kras!

Mihaela Jarc

Večer

Vprašam kamne —
vsi molčijo.
Vprašam travni val,
molči.
Vprašam svit neba,
molči,
vprašam ptice glas,
vprašam cvetja dah,
vse molči.
Tihota
se vzpenja na srca mrakove.
Večera žena
zajema v vrče vode nove.
Svit neba oblači
haljo gloriije,
ptice glas poje:
odpri se!
Cvetja dah
vstaja iz globokih tal.
Čebele sveta počivajo.
Vsi kamni govorijo,
vsi kamni govorijo
ob uri povratka.

ZAJČEK POSEBNE SORTE

Živela sta dedek in vnukinja. Bila pa sta že tako uboga, da le kaj. Po precej hudi zimi sta ostala povsem brez denarja.

Vnukinja je svetovala:

»Dedek, prodajva peč: za nekaj časa nama bo izkupiček že zalegel.«

Dedku je bilo žal pečke.

»Tako lepo naju je grela,« je rekel. »Če bi nje ne imela, bi v stiski, kot sva bila, prav gotovo zmrznila.«

Stopil je do peči in jo je rahlo pobožal.

Precej dolgo sta še razmišljala in razpravljala, naposled pa sklenila, da ne bosta prodala pečke, ampak jo bosta le zastavila. Med poletnimi lepimi meseci bosta že toliko zaslužila, da bo na zimo pečka zopet njuna.

Ko so odnesli peč, je ostala na stropu odprtina. Dedek jo je nameraval zamašiti, a vnukinja mu je rekla:

»Dedek, prav res ni treba, da bi se s tem trudil: vreme je lepo in odprtina na strehi bo kakor okence, skozenj nama bo prihajal hladen zrak.«

Vnukinja je bila mlada in lepa ter je ljubila cvetje. Tega v hišici ni manjkalo. Res je bilo cvetje le v cenениh posodah, a bilo je cvetje in že zato lepo.

Nekega dne je vnukinja opazila, da je bilo zjutraj precej cvetja objedenega.

»Le kakšna žival mi to dela?« jo je zaskrbelo.

Sklenila je, da bo molčala. Ko je pa dneve in dneve stalno menjala objedeno cvetje, je naposled potožila dedku.

»Česa mi ne poveš?« se je ta začudil. »Le kakšna žival bi to bila? Mišim in podganam ni do cvetja in v podu tudi ni lukenj, da bi prišle skoznje v najino kamrico.«

Praviš, da se to dogaja ponoči? Veš kaj: ti pojdi spat, jaz bom bedel in skušal priti stvari do dna.«

Nekaj dni je že bedel, a še ni prišel stvari do dna. Truden je bil in star, zato tudi je vsako noč lepo zadremal. Ko pa se je prebudil in si pomencal oči, je bilo cvetje že objedeno.

Nekega dne je prinesel domov osatnice; lepo jih je položil na klop, a zvečer se je prav narahlo usedel nanje. Te bodoče rože naj bi ga varovale pred spancem; ako bi ga ta le omamili, bi se nehote zazibal, osat bi ga zboldel in priklical iz spanca.

Ko je tako sedel neke noči povsem negibno, ker se je bal osatovih zboldljajev, je zaslišal nad sabo nekako praskanje. Dvignil je pogled, polna luna je svetila skozi okno in opazil je zajčka, ki je ravno lezel skozi odprtino na stropu. Kar sapa je zastala dedku, saj je bil prepričan, da bo dolgoušec telednil na pod in tam obležal. A ni bilo tako. Dolgoušec se je začel sprehajati po stropu, kot se sprehajajo muhe in stonoge. Dedek ga je debelo gledal: kaj takega ni še svoj živ dan videl.

Nato se je zajček spustil povsem neslišno po steni in skočil gibčno na mizo do rož. Njegov zobki so jih kaj pridno mleti. Sele sedaj se je dedek malce ovedel. Naglo se je dvignil, stegnil roko ter popadel dolgoušca za uhlja. Ta je pa že tako žalostno zacvilil, da se je v sosednji sobi prebudila dedkova vnukinja. Le za silo se je oblekla in že je prihitela gledat, kaj da se dogaja.

Ko je ugledala cvilečega zajčka, se ji je ta zasmilil. Rekla je dedku:

»Le nikar ga ne drži tako trdo, sicer bo kar naprej le cvilil.«

»Ne bo več dolgo,« je zamomljal dedek. »Jutri bova imela prav zares okusno kosilo.«

Vnukinja se je muzala okrog dedka in ga lepo prosila, naj nikar ne ubije zajčka.

»Je tako lep,« je trdila, »in tudi ni tak, kot so drugi zajčki; ti bi ne prilezli skozi streho v hišo.«

Pobožala je cvilečo živalico in ta se je res pomirila.

Da bi ji ustregel, je dedek zaprl zajčka v kletko.

»Ne, ne bom ga ubil,« ji je rekel, »le prav dobro ga bom prodal, če mi pojde po sreči; take živali so kakor nalašč za cirkus.«

Ko je vnukinja ostala zjutraj sama z zajčkom, mu je podajala v kletko najlepšega cvetja. Zajček pa ga je slastno grizel.

»Kar domač je postal!« se je veselila. Previdno je odprla kletko ter ga prijala za uhlja. In zajček ni prav nič zacvilil. Previdno ga je vzela iz kletke ter si ga je položila na predpasnik; njegova uhlja pa le ni spustila, ker se je bala, da ji ne uteče.

»Ljubi moj zajček,« mu je govorila, »kako si ti lep in tudi dober. Res si jedel moje rože, a to le zaradi lakote, ki te je mučila. Boš videl, kako bo pri nama zate lepo; nosila ti bom sveže in sočne trave, da se jo boš lahko najedel do mile volje.«

Ko se ji je zazdelo, da bi se imel dedek že skoraj vrniti, je potisnila zajčka v kletko ter mu rekla:

»Bo že boljše zate in zame, če te dedek najde v kletki; z njim se prav zares ni šaliti. Ako bi te našel zunaj, bi se zbal, da bi mu ne utekel, ker zajčje pečenke že tako dolgo ni jedel.«

No, moj zajček, bodi le brez skrbi: midva si bova dobra prijatelja.«

Že nekaj časa je bil zajček pri hiši, ko je lepega dne dedek rekel prav veselo:

»Jutri ga bom zares dobro prodal ljudem iz potujočega cirkusa. Če res hodi po stropu, so mi rekli, ga bodo ljudje kar trumoma hodili gledat, ker takega zajčka še ni bilo pod božjim soncem.«

Vnukinja je skušala prepričati dedka, da ji bo strašno hudo brez zajčka, katerega ima tako rada. Dedek pa se ji je zasmeljal in ji je odvrnil:

»Kupil ti bom kar tri druge, da te potolažim. In tudi pečica bo spet najina; pa še

gorke obleke si kupiva, da naju pozimi ne bo zeblo.«

Ponoči, ko je dedek veselo smrčal, je vnučinja bridko jokala.

»O, moj zajček, moj ljubi zajček,« je vzdihovala, »le kako bom mogla živeti brez tebe?« Zjutraj, preden je dedek odšel k ljudem iz potujočega cirkusa, je zabičal vnučinki:

»Denarja imava prav malo, a kaj dobrega moraš le kje stakniti, da pogostiva kupca. Vzemi s sabo tudi ti ključ, ako bi se slučajno prej ne vrnil.«

Komaj je dedek dobro zaprl vrata, je deklica že hitela do kletke. Na zajčka na njenem predpasniku so kapale grenke solze.

»O, zajček, moj zajček, le kako bom živela brez tebe?« je vzdihovala. »Dedka vem, da ne bom pregovorila, ker kupčija je že sklenjena.«

Zajček se je tresel pod njeno roko. Kar nenkrat pa je spregovoril prav po človeško, tako da je deklica vzkliknila le:

»Jojmenel!«

Zajček pa ji je rekel:

»Le nikar se me ne boj, čeprav sem zajček prav res posebne vrste. Čutil sem tvoje solzice in bil sem jih prav vesel, ker te so mi dokazale, da imaš res dobro srce in da ne boš dovolila dedku, da me proda glumačem.«

»Le kako naj to napravim, moj zajček, le to mi povej,« je zastokala deklica.

»Pusti me, da odidem,« je zaprosil zajček.

»Da odideš, da me zapustiš, da te ne bom nikdar več videla?« je stokala revica.

»Obljubljam ti, da se bom še vrnil k tebi.«

»In dedek, le kaj poreče?«

»Dedek bo mislil, da je on pustil priprto kletko. Ti pojdi po opravkih; ko se boš vrnila, bo kletka že prazna.«

*

Ko se je dedek vrnil s kupcem, je veselo odklenil vrata. Njegovo veselje je pa kar hipno skopnelo, ko je ugledal prazno kletko. »O, joj!« je zastokal, »le kam neki se je skrila?«

Kupec pa je zarobantil:

»Tako si me potegnil, da bi te kar premikastil, če bi ne bil že tako v letih!«

Silovito je zaloputnil z vrati, ko je prav vihravo odšel iz hiše.

Ko se je vnučinja vrnila, jo je dedek srepolo gledal.

»Je zbežal, potepuh!... Pa ne, da si mu morda ti odprla kletko?«

Vnučinja je gledala vsa prestrašena v dedka. Iz oči so ji kapljale solze.

»Moj zajček, moj zajček!« je ihtela.

Dedku se je skoraj zasmilila. Prav na tiho je zabrundal:

»Morda sem pa le jaz tako slabo zaprl kletko. Žal mi je za pečko in za gorko obleko.«

Nekaj dni zatem se je pred revno hišico ustavila kočija. Iz nje je stopil mladenič. Močno je potrkal na vrata.

Dedek in vnučinja sta se vznemirila: nista bila vajena obiskov.

»Odpril!« je ukazal dedek.

Pred deklico je stal mladenič. Tako veselo jo je pogledal, da le kaj. Sam dedek je vstal ter mu šel naproti.

»Princ, kaj pa želite?« ga je povprašal.

»Le kako veste, da sem princ?« se je začudil mladenič.

»Vaša obleka vas razodeva. Le s čim naj vam ustreževa?«

Princ je rekel resno dedku:

»Ali ni bil še pred nekaj dnevi pri vama zajček, ki je hodil po stropu?«

Dedek in vnučinja sta se začudena spogledala: le kako more princ vedeti kaj takega? Ta pa je že nadaljeval:

»Oni zajček sem bil jaz. Pred leti me je čarovnik urekel. Ravno te dni pa je imela poteči doba uroka in zato sem odbrzel od vaju. Mudilo se mi je do studenčka sredi neizmerne planjave, ker le, če bi pil iz tega, čarovnik ne bi imel več do mene nikake moči.«

Princ se je približal deklici, jo prijel za roko ter jo vprašal:

»Hočeš postati moja žena?«

Ta je zajecljala:

»Ti si vendar princ in jaz sem revna, uboga!«

»Zame si bogata, bolj bogata od vsake druge,« ji je odvrnil princ. »Tvoje dobro srce, ki je nad mojo nesrečo točilo bridke solze, je več vredno od največje dote.«

»In kaj bo z dedkom? Njega pač ne morem pustiti samega, ko je že star.«

»Tudi on pojde z nama, saj je vendar tvoj dedek,« ji je odvrnil princ.

In so se vsi trije odpeljali in so živeli srečno in dolgo.

Julče Gorjan

Marija Kodrca-Sajovčeva

Ob zibelki

*Mlada mati ziblje
prvo dete svoje;
da bi prej zaspalo,
pesmice mu poje.*

*Zraven pesmic moli,
k Bogu za otroka;
naj nadlog ga čuva
vedno božja roka.*

Vera Krajnc

Vse mine

*V mojem srcu bolečina
golobov divjih zadnji klic,
kot da išče spet spomina
let cvetočih, mladih lic.*

*V mojem srcu je samota
golobjih klicov le odmev;
daleč zdaj so tista pota,
spomin otožen, nevesel.*

KNJIGE ZA LETO 1967

(Nadaljevanje s 53. strani)

Poglavje o zakonskem življenju posebej obravnava življenje v družini, posebnosti zakonskega življenja v posameznih življenjskih obdobjih od zgodnje mladosti do pozne starosti.

Janez Kromar: Naše strupene rastline. Isti pisatelj, ki nam je pred leti napisal knjigo o naših zdravilnih rastlinah, je pripravil knjigo *Naše strupene rastline*. Več kot sedemdeset let je že tega, kar je izšla pri Mohorjevi družbi Cilenškova knjiga o naših škodljivih rastlinah. O strupenih rastlinah vedo ljudje pri nas le malo, in vendar je med njimi mnogo takih, ki so koristne in celo zdravilne. Nabiranje rastlin, tako zdravilnih kakor strupenih, lahko prinese lepe dohodka, zlasti še, ker večino nabranih rastlin izvažamo. Prav Slovenija je izredno bogata vsakovrstnih zdravilnih rastlin; če jih ne poznamo in jih ne nabiramo, nam iz leta v leto propade neprecenljivo bogastvo, ker ga ne znamo izkoristiti. Nekatere tako imenovane strupene rastline danes celo gojimo kot zdravilne, na primer naprstec ali digitalis in ržene rožičke, iz katerih delajo dragocena zdravila. Naša knjiga bo torej ne le strokovno poučnega, marveč tudi gospodarskega pomena. Vsaka rastlina bo natančno opisana in prikazana tudi v sliki.

Slovenska pesmarica, III. del. Knjigo pripravljata ista avtorja, ki sta uredila I. in II. del. Mohorjani so bili prvih dveh delov Slovenske pesmarice v splošnem zelo veseli, najbolj pa so bili Mohorjevi družbi za ta dar hvaležni — izseljenci. V izseljenskih časopisih smo brali tudi pohvalne ocene. Zborovodje izseljenskih pevskih zborov v pismih, naslovljenih na Mohorjevo družbo, ne morejo dovolj prehvaliti, kakšno uslugo jim je napravila s to izdajo in komaj čakajo, kdaj bo izšel tretji del. Ravnatelj narodne šole v Torontu in zborovodja treh pevskih zborov Tone Zrnc piše: *Pesmi ne pojemo le na koncertih in družabnih prireditvah, naši ljudje jih prepevajo tudi po svojih domovih. Tako bo pesmarica v obilni meri ohranjala med nami slovenski jezik in zavest, zlasti pri mladini.*

V III. delu Slovenske pesmarice bodo zajete narodne pesmi iz vseh slovenskih pokrajin, prirejene v preprostem dvoglasju ali največ troglasju, tako kot jih narod poje; posebno bodo upoštewane pesmi, ki so se še pred desetletji pele, a zdaj že močno izginjajo in so zlasti mladini skoro neznan. Pridejana jim bo oznaka za spremljavo s harmoniko oziroma kitaro. Pesmi bodo razdeljene po motiviki v: 1. pesmi prirodne vsebine, 2. ljubezenske pesmi, 3. pesmi za posebne priložnosti, to so kolednice, pomladanske pesmi, pesmi, ki se pojo pri plesu, kolu, svatovske ali ženitovanjske pesmi, zdravice, pesmi osmrtnice, 4. stanovske pesmi, otroške in pastirske pesmi ter 5. šaljive pesmi in zabavljice.

Knjige za doplačilo:

Ivan Pregelj: Izbrano delo, VI. in VII. knjiga. S tema dvema knjigama bo zaključena zbirka enega naših najpomembnejših in najzanimivejših pisateljev bližnje preteklosti. Obsegali bosta širšemu krogu bravcev laže dostopno snov, čeprav tudi ta dela kažejo Preglja kot pisatelja in umetnika v vsej njegovi posebnosti.

V prvi vrsti je zgodovinski roman v dveh delih **Magister Anton**. S tem delom je pisatelj stopil na goriški Kras, prikazuje začetke protestantstva na Primorskem ter spremlja ganljivo gorečnost mladega bogoslovca, zvestega pastirja na poteh za svojo izgubljeno ovco. Druga je povest **Peter Markovič, strah ljubljanskih šolarjev**. Godi se na Reki, v Ljubljani in na Dunaju za časa velikega turškega navalca 1683. Osrednji junak povesti je mlad dejavačen človek, ki se maščuje za svojo sestro, pretrpi mnogo hudih preizkušenj in se nazadnje s svojimi tovariši izkaže junaka pred Dunajem; čeprav v boju oslepi, dobi namenjeno mu nevesto. V obeh delih, v **Magistru Antonu** in **Petru Markoviču** spoznavamo ob presenetljivih dogodkih zgodovinsko ozadje nekdanjih višjih šol in značilnosti starega dijaškega življenja. Tretja zgodba, **Usahli vrelci**, razrešuje vprašanje modernega časa, zlasti smisel in namen umetnosti; delo je polno globokih razmišljanj.

V sedmi knjigi bomo spoznali Preglja od njegove najbolj osebne strani. Poleg črtic, ki se opirajo na spomine iz njegovega življenja, bodo zbrane zadnje njegove stvaritve, preden je z veliko trpkostjo moral zaradi bolezni odložiti pero. Prirovednim spisom bodo priložene tudi nekatere njegove najboljše slovstveno kritične razprave, tako da bomo spoznali Preglja tudi kritika, slovstvenega zgodovinarja in esteta. Za zaključek bo urednik skušal orisati pisateljevo človeško in umetniško podobo, kakor se je oblikovala v zgodovinskih razmerah njegovega kraja in časa in v posebnostih njegove izvirno snujoče narave. Temu zvezku bo dodanih tudi nekaj podob iz pisateljevega življenja in pokrajin, v katerih se dogajajo nekatere njegove povesti.

Fran Detela: Zbrano delo, VI. zvezek. To bo hkrati tudi zadnji zvezek Detelovega Zbranega dela, ki bo tako naposled le dočakalo srečni konec. Ze več ko pred 50 leti je začelo bosti na dan, pa mu vremena niso bila prijazna ne v prvi ne v drugi stopnji, šele tretja, se zdi, bo srečno rodila sad. Dela iz let 1912—17 v V. zvezku nam kažejo, kako je Detelova ustvarjalna moč še enkrat vzplamnela v mladostni literarni obliki humoreske. Potem pa je plamen pojema. Pisal je še povesti in veseloigre, pa se vsem pozna ugašajoča moč, ki jo preraščata razumsko snovanje in tehnična spretnost; zato povesti ne

ogrejejo več, premalo so življenjsko sočne. Kljub temu pa nam tudi dela te dobe kažejo značilnosti Detelove osebnosti in njegovega pisateljevanja, torej sodijo k celoti.

Tako bo zvezek prinesel povesti **Vampir, Kapitalist Rak, Vest in zakon**, morda tudi **Zmagomira Kukca** (še v rokopisu) in veseloigrice: **Za materinstvo in gospodinjstvo, Begunka**. To so njegova zadnja leposlovna dela. V opombah bo urednik obravnaval tretji del življenjepisa, od upokojitve 1906 do smrti 1926, ljubljanska doba. Pri tem je bilo ugotovljeno, da Detela ni dokončno dal slovo pesništvu s svojo prvo ježo na Parnas, kakor jo popisuje v Lepi ideji v neumni odeji, da se je po malem vse življenje ukvarjal z verzi. Tudi v starih letih si je ob literarnih in javnih zadevah dajal duška v verzih, puščicah; tako se zdi dosti zanesljivo, da so njegovi npr. Utrinki in DS 1919 pod šifro X, ki je kazalo DS 1937 ne omenja. Pregledano bo pa tudi Detelovo kulturno delo na drugih področjih v tem času. Poleg tega mora zadnji zvezek dati celotni pregled na Detelovo delo, njegovo osebnost in njegovo razmerje do življenja v najrazličnejših smereh. Zlasti pa je treba dopolniti sodbo o njegovem jeziku. Vsem tem zahtevam bo izdaja skušala ustreči.

Dosedanji zvezki niso prinesli nič slikovnega gradiva. Detela si je že sam nekaj takega želel v prvi izdaji, ko je v prvih zvezčičih prinesel nekaj podob, ki so ponazarjale vsebino povesti (Hudi časi, Takšni so ipd.). Trojko je pa imenitno ilustriral Ivan Vavpotič (1915). Zadnji zvezek bo poskusil nekoliko ustreči tudi tej strani izdaje, prinesel bo več podob iz pisateljevega življenja in nekaj značilnih pokrajin njegovih povesti. Tako bo zvezek kljub šibkejši vrednosti povesti mika ven prav zaradi teh dopolnilnih novosti in se bo v vsem lepo uvrstil v zbirko slovenskih klasikov, osrednjih oblikovalcev našega jezikovnega in kulturnega življenja.

Dr. Niko Kuret: Praznično leto Slovencev, drugi in tretji del. Iz številnih pisem, v katerih sprašujejo Mohorjani, kdaj bosta izšli druga in tretja knjiga Prazničnega leta, je videti, kako nestrpno ju nekateri že čakajo. Brž ko bodo razposlane letošnje mohorjevke, bo šla v tisk druga knjiga in bo prav gotovo pred veliko nočjo prihodnjega leta že pri poverjenikih, tretja pa verjetno hkrati z rednimi knjigami tudi l. 1967. Mohorjeva družba je ponosna na to, da je pridobila za svoje ude tako dragoceno delo. Iz njega bodo črpali vsi, ki jim je pri srcu naše bogato izročilo. Vsaka stran tega pomembnega dela govori iz slovenskih ljudskih običajev, izročila naših dedov, ki so znali pravilneje od nas prilagoditi svoje življenje večnostnim in narodnostnim smotrom; ti so nam skozi stoletja ohranjali vero in živo narodno zavest.

Druga knjiga nam bo prinesla praznične opise poletja in jeseni, čas košnje, žetve, mlačve in drugih del, pa tudi čas velikih cerkvenih praznikov, kot so vnebohod, binokosti in Telovo. To so dnevi trdega dela od

vida do vida, ko si kmečki človek komaj ob nedeljah more privoščiti malo počitka. Po veliki maši se začne romanja na božje poti. S koncem avgusta in začetkom septembra že trka jesen na vrata. Mala maša že za suk-njo vpraša in sv. Jernej že v rokavicah mašuje. Ob sv. Mihaelu je vse sadje zrelo, pastirji se vračajo s planin, v vinogradih prepeva čriček, oglašajo se klopotci, ki naznanjajo, da se bliža trgavev. Slede razna žegnanja, ki jih spremljajo ponekod še lepi stari običaji. S praznikom vseh svetnikov in Martinove nedelje se poslavljamo od drugega dela Prazničnega leta Slovencev.

Tretja knjiga bo posvečena bogatim praznikom zimskega časa. V teh zimskih praznikih, ki segajo od adventa do posta, še posebno odseva naša ljudska duša. Koliko zanimivega, duhovno bogatega se je dogajalo nekoč v slovenskih domovih in koliko tega bogastva se je do danes že izgubilo! Rešimo ga vsaj v knjigi! Če pomislimo, da je prav v ljudskih običajih mogel naš narod svobodno izraziti svojo misel, svobodno razodeti svoje srce, pokazati bistrost svojega duha, bi se morali teh vrednot bolj zavedati in jih bolj ceniti. Ko bo to delo v celoti končano in izdano v knjigi, ga ne bo treba več priporočati, se bo že samo hvalilo.

Življenje svetnikov. To široko zasnovano delo v štirih knjigah, ki ga je prvotno namenila izdati Mohorjeva družba, je zdaj prevzela Zadruga katoliških duhovnikov. V vseh štirih knjigah bo kakšnih 400 svetniških biografij; dodano bo bogato slikovno gradivo, ki bo zajelo predvsem naše slovenske umetnike, seznam svetnikov, posebej seznam vseh svetnikov v cerkvah in podružnicah na Slovenskem. Odlično delo, pisano s modernega vidika, kritično in v lepem slogu — mora priti v vsako slovensko družino. Poverjeniki bodo že do božiča dobili obširen prospekt in vabila za naročila.

Z izdajo tega pomembnega dela bo izpolnjena vrzel zaradi nedokončane izdaje Življenja svetnikov, ki je začela izhajati pred petdesetimi leti pri Mohorjevi družbi in je ostala nedokončana; zastala je v mesecu oktobru. Vrh tega so snopiči na knjižnem trgu pošli, celotne izdaje pa ne bi kazalo nadaljevati, ker skorajda ni več naročnikov, ki bi bili hranili vse doslej izdane zvezke. Se manj bi mogli ustreči novim naročnikom — in teh je mnogo več kakor starih. Novi čas je odprl nove poglede in postavlja nove zahteve, ki jih pred 50 leti še ni bilo slišati in jim zato tudi naša Družba še ni mogla ustreči. Nova izdaja hoče ohraniti vse dobre strani prejšnjih izdaj, izločiti ugotovljene pomanjkljivosti, še bolj pa ji dati popolno svežost sodobnega knjižnega dela, bolj kakor doslej zavestno in pristržno vezano na posebne oblike tako ekumenske kakor tudi slovenske vernosti.

O vseh navedenih knjigah boste lahko več brali v prihodnji številki Književnega glasnika, prav tako o naših načrtih za prihodnja leta.

CENIK KNJIG (december 1966)

		Cena N-din broširane vezane	Cena din broširane vezane
MOHORJEVA KNJIZNICA:	Kesten Herman: Otroci Gernike	— 6.—	— 600
	Kroflič Jože: Veter veje nad globjekom ..	— 4.—	— 400
	Perko Pavel: Novele in črtice	— 8.—	— 800
	Green Graham: Moč in sijaj	— 14.60	— 1460
	Kranjc Jože: Moj otrok in jaz	— 8.—	— 800
	Savnik Dušan: Crna celina	2.80 5.—	280 500
	Meško Ksaver: Mladim srcem VI. zv.	2.80 —	280 —
	Lipičnik France: Črtice	3.50 6.50	350 650
SLOVENSKE VECERNICE:	Jalen Janez: Izpodkopana cesta	1.60 —	160 —
	Munih Joži: Ljudje iz Stržišča	2.— 4.40	200 440
	Munih Joži: Sadovi zla	2.80 —	280 —
	Kozar Lojze: Takšen prag	2.80 5.—	280 500
	Kmet Janez: Dom pod Borštom	2.80 5.—	280 500
	Matičič Ivan: Rezinka	4.50 7.50	450 750
IZBRANA DELA SLOVENSkih PISATELJEV:	Detela Franc: I. knjiga — platno	— 26.50	— 2650
		— 30.—	— 3000
	II. knjiga — platno	— 26.50	— 2650
		— 30.—	— 3000
	III. knjiga — platno	— 29.—	— 2900
		— 32.50	— 3250
	IV. knjiga — platno	— 29.—	— 2900
		— 32.50	— 3250
	Finžgar Fr. S.: III. knjiga — platno	— 25.—	— 2500
		— 28.—	— 2800
	IV. knjiga — platno	— 25.—	— 2500
		— 28.—	— 2800
	VI. knjiga — platno	— 21.50	— 2150
	Meško Ksaver: III. knjiga —	10.— —	1000 —
	IV. knjiga —	10.— —	1000 —
	V. knjiga —	— 12.50	— 1250
	Pregelj Ivan: I. knjiga — platno	— 24.—	— 2400
		— 27.50	— 2750
	II. knjiga — platno	— 24.—	— 2400
		— 27.50	— 2750
	III. knjiga — platno	— 24.—	— 2400
		— 27.50	— 2750
	IV. knjiga — platno	— 25.—	— 2500
		— 28.70	— 2870
RAZNO:			
	Cajnkár Stanko: Misli k svtopisemskim knjigam	— 19.—	— 1900
	Finžgar Fr. S.: Makalona	0.60 —	60 —
	Grivec Franc: Slovenska blagosvetnika sv. Ciril in Metod	15.— 18.—	1500 1800
	Janžekovič Janez: Smisel življenja	7.— 10.—	700 1000
	Klemenc B.: Elektrika v hiši	— 5.—	— 500
	Kneipp J. S.: Domači zdravnik	2.80 —	280 —
	Kocbek Edvard: Slovensko poslanstvo	— 27.50	— 2750
	Kocjančič Anton: Stara Pokljuka	3.20 5.70	320 570
	Kuhelj Anton: Tehnika v vsakdanjem življenju, I. del	2.— 4.40	200 440
		2.— 4.40	200 440
	II. del	— 30.—	— 3000
	Kuret Niko: Praznično leto Slovencev, I. del	2.80 —	280 —
	Ogorevc Miha: Pot v vrtno veselje	2.80 5.—	280 500
	Poljanec-Hrastelj: Knjiga o Slomšku	2.80 —	280 —
	Puntar Hedvika: Na ženi dom stoji	2.— —	200 —
	Trstenjak Anton: Človek v stiski	2.— —	200 —
	Vodnik Anton: Glas tišine (pesmi)	— 6.—	— 600
	Žitnik Jože: Rak — bolezen naših dni	6.— 9.—	600 900
	Kramolc-Tomc: Slovenska pesmarica, I. del	3.80 6.—	380 600
	Kramolc-Tomc: Slovenska pesmarica, II. del	5.— 7.50	500 750
	Kramolc Luka: Lesičjakove pesmi (part.)	0.60 —	60 —
	Sveto pismo SZ, III. del (Preroške knjige)	— 15.—	— 1500

Knjige naročajte pri poverjenikih ali na naslov:

ZALOŽNIŠKO PODJETJE MOHORJEVA DRUŽBA V CELJU

Poštni predal 36 — Zidaniškova ulica 7 — Žiro račun 507-1-457

PODRUŽNICA V LJUBLJANI — Gornji trg 14

